

Arcibiskupská katedrál
Olomouc

Prův.

29679

Sign.

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda

pod ochranou bl. Panny Marie.

Na 10. předplatitelů posíláme jeden výtisk zdarma.

Kdo čísla nedostane, ať si pro ně dopíše adresu:

„Administrace Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda v Kroměříži“

v nezalepeném dopise bez známky a na obálku napište »reklamační«.

Zakladatelé a pořadatelé:

Mšgr. Dr. A. C. Stojan, probošt a poslanec, Ad. Jašek, katecheta v Kroměříži.

Předplatné se posílá na adresu: P. Ad. Jašek, katecheta, Kroměříž (Mor.).

Celoroční předplatné v Rakousku-Uhersku a Bosně 2[•] K, do Německa 2[•]-M, do Ruska 1 rubl, do Ameriky půl dolaru, do jiných zemí 2[•]5 fr.

Zahrádka Cyrillo-Methodějská.

(Podává Dr. Ant. Cyr. Stojan, jednatel ústř. výboru »Apoštolátu sv. C. a M. pod ochranou bl. Panny Marie«.)

(Další část.)

O přípravě sv. Cyrilla a Methoda na kněžství.

Vzácný a vznešený je stav kněžský. V předešlé části uvažovali jsme, jak vše, co v kterém stavě vzácného, vznešeného jest, sloučeno jest ve stavě kněžském. Činnost stavu kněžského jest a má býti všestranná, vždyť dle slov sv. apoštola Pavla má býti všem vším. K tomu zajisté ho láska Kristova pudí.

Převzácný jest obraz Krista Pána, jak káže na hoře. Písmo sv. dí o tom:

Když Pán Ježíš kdysi zase ušel veliké množství lidu, kteříž byli přišli, aby jej slyšeli, vstoupil na horu. I posadil se s učeníky svými. Zástupové pak stáli a seděli po straně. I otevřev ústa svá, učil je o osmeru blahoslavenství, o křesťanské spravedlnosti, o dobrém úmyslu při dobrých skutečích, o péči, která křesťana jedině jest hodná, o křesťanském chování se k bližnímu atd. Když Pán Ježíš dokonil tuto řeč, divili se zástupové učení jeho; nebo učil je, jako moc s nebe máje, a ne jako zákonníci a fariseové. A jako by mu ještě na tom dosti nebylo, volá: »A poďte ke mně všichni, kteříž obtíženi jste, a já občerstvím vás!«

Batolí se k němu dítě. Pán pohladí dítě a jakoby k němu něco promluvil. A odchází dítě plno radosti. Tu bere se k ně-

mu jaksi nesměle a ostýchavě panna. Pán na ni pohlíží, laskavým pohledem ji rozveseluje a ona u vytržení radostným od něho odchází.

Přichází zadumaný mládenec, jakoby chmûrami byl obtížen. Všichni mu radí a předce si neví rady. Pán Ježíš k němu promluví, i vyjasní se tvář jeho a s odhodlaností odchází.

I pospíchá k němu matka, anděl strážný rodiny. Ach ráda by vše, co jí tíží, a je toho mnoho, vložila na srdce jeho. Přelaskavě ji Pán osloví. I nechce se jí ani odejítí od Pána. Konečně odchází s ulehčeným srdcem.

Vážným krokem přibližuje se otec s vráskovitým čelem. Co těch starostí! A po chvílce odchází jako vyměněný. Zmužilost zračí se ve tváři jeho.

Stařenka třesoucí se s pláčem belhá se ku Pánu. A už je po pláči. Radostí usedá srdce její a již z vesela si vykračuje.

Staříček bere se ku Pánu. Pán déle s ním mluví. I on odchází od něho potěšen a rozradostněn.

A nyní hrnou se k němu zarmoucení a nemocní. Pro každého má slovo, slovo plné útěchy.

Přicházejí i nešťastní, Pán promluví i k nim a jako by je přivinouti chtěl k srdce svému. Jako bychom slyšeli: »Vezmi kříž svůj na sebe a následuj mne!« A již s odhodlaností odcházejí a z tváří jejich lze čísti: »A nic nás od tebe neodloučí. Kdo nás odloučí od lásky Kristovy? Zdali souzení? aneb úzkost? nebo hlad? zdali nahota? čili nebezpečnost? zdali protivensství? čili meč? Ani smrt, ani život, ani andělé, ani knížectvo, ani mocnosti, ani věci přítomné, ani budoucí, ani síla, ani vysokost, ani hlubokost, ani jiné stvoření nebude moci nás odloučiti od lásky boží, kteráž jest v Kristu Ježíši, Pánu našem«. (K Řím. 8. 35—39).

Tot překrásný obraz činnosti Pána Ježíše. A v činnosti té, v díle tom má kněz pokračovati, činnost jeho jest jenom pokračováním činnosti Pána Ježíše.

U kněze všichni najítí mají útěchy a potěchy. Maličkým má lámati chléb života věčného, panny vésti na cestě dokonalosti, radou býti mládencům, útěchou matkám, povzbuzením pro otce, útočištěm pro starce, pomocníkem nešťastným, potěшитelem zarmouceným. A nikdo nesmí od něho odcházeti bez útěchy a bez povzbuzení. A vše musí konati, čímkoliv by čest boží rozmnožena býti mohla, a což by ku spáse svěřených býti mohlo. Vše musí konati dle slov sv. apoštola Pavla (2 K Kor. 6. 3.): »Žádnému nedávajíce žádného pohoršení, aby nebyla haněna služba naše«.

Blahodárná a převzácná to činnost, než i těž přetěžká a zodpovědná.

Dáme zajisté za pravdu, že na takovou činnost třeba přípravy. Proto vidíme světce naše připravovati se na činnost kněžskou. Vidíme je o samotě, bv k nim mohl mluvití Bůh. Vidíme je opovrhovati světskými a pozemskými statky a věcmi i rozko-

šemi, by sebezapíráním a umrtvováním stali se hodnými služebníky Páně, by byli pastýři duchovními dle srdce Pána Ježíše. Vidíváme vyobrazené světce naše o samotě, jak se připravují na stav kněžský. Podobný obraz je ku příkladu v krásném kostele v Bratřejově na Vizovsku. Stojí tu kříž a opodál sv. Cyrill a Method. Tu pohřížení jsou v rozjímání, tu zase shýhají se ku knize, tu zase spínají ruce své ku Kristu ukřižovanému.

Naše čerstvé rovy.

† **Msgr. dr. Jan Schneider.** Dva muže úzce spjala Prozřetelnost boží za společným cílem. Jeden z nich odešel, by vzal odměnu za práce své, druhého nám, Bože dobrý, ještě mnohá léta chraň a zachovej!

Bylo úterý 16. ledna 1917 po 4. hod. ranní. Spící město netušilo, že Bůh, Tvůrce a Pán všehomíra, povolal k sobě šlechtinou, svatou, kněžskou duši Msgra dra Jana Schneidra, kapitulního děkana a faráře u bl. Panny Marie v Kroměříži. A až zvon bolestně zprávu tu oznamoval městu, mnohé oko se zarosilo a ústa šepotala modlitbu za v Pánu zesnulého, jemuž v posledních okamžicích po boku stál a jemu takorba oči zatlačil ten, s nímž v Příboře jako spolukaplan začal provádět své smělé, bohumilé plány — probošt dr. Ant. C. Stojan.

Zemřel kněz cyrilomethodějský! Ve jméně tom obsaženo vše, co zvěčnělý vykonal pro Velehrad a co tak bohatě a krásně vystiženo v tomto časopise roč. V., str. 51. a násl., že není zde potřebí znovu vše opakovatí. Jen několik málo vzpomínek.

Mluvíval nebožtík vždy se svatým zápalem o posvátném Velehradě. Tam chvátával, by v těch smutných, ale přece tolik milých zdech konal svá duchovní cvičení, z nichž vracel se osvěžen a tolik povzbuzen k dalším pracím, jež až do posledku s nevšední, obdivuhodnou svědomitostí vykonával. Rád viděl, když i jiní spěchávali tam vykonat svou pouť, a když kdysi jeho známí pěšky vydali se na Velehrad, měl z toho dětinou radost a často o tom mluvíval.

Jak planuly jeho oči a ústa nenašla dosti vhodných slov oceňujících † biskupa Štrossmayera a všech těch, již v Římě vlív měli na významném díle papežského okružníku „Grande munus“ (Vznešený úkol) o našich slovanských apoštolicích, Cvrillu a Methodu, jenž se stal základnou, pobídkou a pečeti s místa nejvyššího pro svatě nadšení a čínorodé snahy všech pracovníků cyrilomethodějských.

A což, když se rozhovořil o pracích, jež na posvátném Velehradě byly vykonány! Zapomínal únavy a mluvil často hodně dlouho, vzpomínka vybavovala vzpomínku a před úžasným zrakem vynořovaly se postavy velikánů-průkopníků idey cyrillo-methodějské. Byl to zvěcnělý kardinál Fürstenberg, o němž věděl tolik dobrého a zajímavého povědět i který byl Velehradu nakloněn, byl to vdp. Vykydal, farář na Velehradě a vdp. assessor Vychodil, nyní farář v Cholině, o nichž s nevšední úctou a láskou hovořival, byl to ř kardinál dr. František Bauer, s nímž v přátelství žil a jehož skon mu slzy vehnal v oči, byl to ř dp. Cibulka T. J., jehož nadšení a práci obdivoval, o němž tak často se zmiňoval, jak k němu o misích mužové lnuli, jimž teskno bylo s ním po skončených misích se loučiti; i svého spolupracovníka, probošta dra Ant. C. Stojana, mimo mnoho jiných tak často jmenovával, jakž jinak nebylo možno, bytž s ním úzce spjat, pracovali oba apoštolsky horlivě, nezištně a nadšeně na obrodě Moravy cyrillo-methodějské. A věda dobře a zdůrazňuje to při každé příležitosti, že tato obroda se podaří jen na základech čistě náboženských, na pevném, ryzím přesvědčení katolickém, pečoval o exercicie pro laiky. Schvalovával nutnou stavbu exercičního domu po způsobu belgickém. Súčastňoval se i sám duchovních cvičení pro laiky, kde svoji zbožností i svými přednáškami mocně, příkladně působil na všechny účastníky. A radost měl velikou, když exercicie se zdařily, a když se dověděl o velkém počtu inteligentů súčasněných na duchovních cvičeních.

Snad povolanejší, než jsem já, někdy i vyličí vše, co vykonával pro sjezdy unionistické. I sama acta těchto sjezdů nebyla by úplná, kdyby jméno dra Jana Schneidra vynechali. Jeho zájem o ně byl veliký, význam jejich oceňoval velice a sám svou radou a hloubkou učenosti nemálo přispěl ku zdaru jejich. Nezdár, či lépe řečeno nesvolání a odložení posledního sjezdu — odloženého pro vypuknutí světové války — jakož i skon kardinála Bauera i biskupa Meniniho zanechaly v něm jakousi obavu do budoucna a smutek, ne však beznadějný, nýbrž spojený s tou větší modlitbou k Pánu, Otci všech, by Slované došli milosti, by byl jeden ovčinec a jeden pastýř.

Jsa knězem cyrillo-methodějským, nemohl nemilovat i Matku boží, matku všech a zvláště kněží. K ní lnul dětinou láskou. Komu bylo popřáno jej vidět i o Velkém pátku — jak v Kroměříži je zvykem — v božím hrobě zpívatí antifonu „Stabat mater dolorosa — Stála matka bolestnicí“, přesvědčili se o hloubce lásky jeho k Rodičce boží, k Panně Marii. Slzy vyhrkly mu z očí, hlas selhával a celým tělem neslo se chvění, vzpomínalť muk, jež vytrpěla Matka boží spolu s trpícím Spasitelem pro nás. Vše to však nebylo jen chvilkové propuknutí citu, byla to výslednice, bylo to vyvrcholení velké úcty a lásky k matce celého lidstva, již zasvětil celý plodný život svůj. Že tomu tak, dokázal svým jednáním, svými pracemi, jež ochotně převzal, by

zřídil důstojný stánek Matce boží, která divy tvoří, na Sv. Hostýně.

Rozmarně, vesele často vyprávěl, o podivu, jež vzbudila jeho a dra Stojana žádost a výzva na některé kláštery o převzetí duchovní správy na Sv. Hostýně. Dva chudí příborští kaplani — a vyjednávají o převzetí a koupi Sv. Hostýna! Také podle toho dostávali odpovědi. Až Otcové Tovaryšstva Ježíšova podjali se úkolu toho, podali ruku k dílu a šli s ním. A za to byl jim až do smrti dr. Schneider vděčným a s radostí i úctou na ně vzpomínal. Spočívalo však na započatém díle požehnání boží. Podnik se dařil, zkvétal i zkvétá. Či zásluhou? Toho dočte se poutník upocený a znavený u samého skoro vrcholu hory svaté, a jméno dra Schneidra tam neschází.

Matice svatohostýnská byla založena. Léta plynula. Co to bylo boju, překážek, nedorozumění, nepochopení, ba i nouze! Scházelo tak často peněz! I udeřil na zlatou strunu srdce dobrého lidu moravského, lnoucího k Matce boží, která divy tvoří, struna se ozvala a dary často i zlato se scházelo na výzdobu Sv. Hostýna. A dával lid a dává rád, vždyť věděl, že pokladníkem svědomitým i oblíbeným je dr. Schneider. Když někdy se mu zdálo až přílišným, žádat tolik obětí od lidu, pak modlitbou podepřel žádost svoji a vždy byl vyslyšen. Sv. Hostýn zachován, zbudován, ano zachován, okrášlen, zveleben — pravý to a důstojný stánek milé Matky boží. Ovšem za živolní svůj úkol si učinil vyprostiti Matici svatohostýnskou z dluhů, nedočkal se toho, avšak ku zmenšení dluhu přispěl velice. S jakou radostí i po čas nemoci jak úzkostlivě dával zapisovati každý příjem, toho důkazem jsou jeho vzorně a pečlivě vedené knihy pokladniční. A přinesl-li někdo nějaký příspěvek, radostně se usmíval a pak mluvil s nadšením o Sv. Hostýnu. Až zárlivým byl — v dobrém slova smyslu — přinesl-li někdo za druhého dar či příspěvek, jakoby ta šlechetná duše jeho chtěla každému dárci osobně poděkovati a každého tím více k Panně Marii přivést i připoutati.

Rád putovával na Sv. Hostýn. Jiné k poutí měl a těžce nesl, když někdo z blízkostí Sv. Hostýna aspoň jednou do roka tam neputoval. O slavnostech korunovačních, ač cítil se již churav, prodlel na Sv. Hostýně, těše se z ovoce, jež přinesly tak hojně jeho práce a námahy.

Tak veliká byla jeho přilnulost k Matce boží, že i svým, jedoucím na cesty v prázdninách, vždy připomínal a zdůrazňoval, by cesty své spojili s poutí na nějaké místo poutní Panny Marie.

Nedivno, že posledním jeho přáním bylo odpočinouti si na hoře svaté, na Sv. Hostýně, v tom kusu ráje na zemi, kde tak krásně, tak hřejivě sladko jako doma u matky.

Dne 19. ledna 1917 pochován byl o 9. hodině ranní na Sv. Hostýně tento nezapomenutelný kněz cyrilomethodějský, budoval stánek Matky boží na Sv. Hostýně. Slavné rekviem a obřady pohřební vykonal jeho spolupracovník probašt Dr. Ant. C.

Stojan, jenž měl k přítomným 17 kněžím a krom očekávání z různých míst Moravy přibylým smutečním účastníkům dojemnou promluvu. S kterým tak dlouho úrodnou jednu brázdou oral, v jehož náručí skoro zemřel, prokázal mu i poslední službu — ho pochoval.

Za tuhé zimy nesli kněží ze svatyně mariánské rakev na útulný, milý hřbitůvek svatohostýnský.

Spí sladce, kol obklopen jsa jedlemi, je na nebi tolik krásy a tolik bolů na zemi!

Nuž odpočiň si, odpočivej v pokoji! Tvůj duch již dávno mezi mariánskými ctiteli v nebi, tvé tělo rozpadne se a zúrodní tu půdu svatou, pro niž jsi pracoval i žil! Tam na hoře svaté očekává tělo tvé svého slavného vzkříšení, až zazní mocný boží hlas. Až zase hora svatá ožije zástupy poutníkův, až zase zahoří světla na počest Matky boží ve slavných průvodech večera, až zase rozlehnou se na temeni svatém modlitby a písně k úctě Panny Marie a půda z kropena bude slzami, slzami to bolů i radosti vyplakaných u trůnu Matky Ochrany Moravy, až zase tam ve svatyni se budou divy tvořiti, ty budeš i mrtvým tělem svým mezi nimi a duch tvůj prositi bude u trůnu milosti za ctitele i dítky mariánské.

Dr. Alois Richter.

† **Alois Jemelka T. J.** Neúprosně koší smrt nejen bojovníky, nýbrž i v zápolí odcházejí velicí lidé z řad našich, aniž si vždy uvědomujeme hned, jak nenahraditelnou ztrátu odchodem jejich trpíme. Jeden z nejoblíbenějších a nejznámějších českých členů Tovaryšstva Ježíšova P. Jemelka skonal ve Vídni 3. ledna t. r. Narodil se 27. března 1862 v Kozlovicích u Přerova, gymnasiální studia konal v Přerově, do řádu vstoupil 1886. Působil jako řádový kněz v Praze, v Hradci Králové, na Velehradě, ve Vídni a jako horlivý misionář, obratný, pohotový řečník, duchaplný, vyškolený kazatel, výborný a milovaný organisátor mládeže a milý, upřímný a hledaný rádce a společník byl znám po všech vlastech našich. Duch P. Jemelky byl obsáhlý, hluboký, veliký. Spojoval určenost jezuitskou s ryzí upřímností moravskou a dobrosrdečností hanáckou. O vedení městské mládeže české v duchu křesťanském získal si nehynoucích zásluh. Jednota českých katol. tovaryšů ve Vídni s ním žila. Člen její vzpomínáje vděčně na P. Jemelku, vypisuje překrásně jeho zásluhy:

Byl dp. Jemelka jejím zakladatelem a po celých pět let jejího trvání vzorným předsedou. Jemu nebylo nic obtížným, co měl pro nás vykonati. Obzvláště poslední léta. Každé nedělní odpoledne přes to, že mival v různých okresích kázání, přicházel do besídky a všecken zbývající čas strávil mezi uční. Každé ponděli večer měl při členské schůzi přednášku, každý čtvrtek přicházel do výborové poradby. Mimo to nás sám vyučoval němčině a tovaryše, kteří pracovali mezi mládeží, učil řečniti. Všecky tyto práce konal večer, když tovaryši z práce se navrátili. Te-

prve v noci vracel se domů. Každý ustanovený večer přišel i za největší nepohody. Stále na nás pamatoval. I když na misie mimo Vídeň se odebral, konal při nich sbírky pro naše učně. A s jakou láskou a radostí všechno to konal! Jeho oči stále zářily radostí, na jeho rtech stále tanul laskavý úsměv; z úst jeho jen laskavá vycházela slova. Bylo-li však potřeba, dovedl býti též náležitě přísným. Každému z nás byl nejpřímějším přítelem, v něm při každé záležitosti našli jsme nejlepšího rádce. Jeho mladická, stále svěží mysl, jeho ohnivý duch dovedl nás nadchnouti, uchvátiti ke všemu, co jest dobré, ušlechtilé a krásné. Fochopiv zcela správně účel tovaryšských Jednot, vedl nás duchem Kolpingovým. Rozšiřoval naše náboženské vědomosti, vedl nás k praktickému křesťanství, pobádal k všestrannému vzdělání, by z nás tak vychoval muže uvědomělé a ucelené, zdatné tovaryše a mistry.

Byl si však též dobře vědom, že všechno vzdělání a umění málo člověku prospěje, schází-li mu ryzi povaha a šlechetná duše. —

Základem toho jest bázeň boží. Proto stále ve svých přednáškách vedl nás k poznání Boha, k svědomitému konání náboženských povinností a k rozumné zbožnosti. Sám nikdy v životě nezapomenu na blažené chvíle, když každou první neděli v měsíci jsme společně přistupovali k sv. přijímání a po něm v útulně za přítomnosti dp. předsedy společně snídali. To byly přímo rajske chvíle. Tehdy jsme poznali, jakých slasti skýtá člověku náboženství, o které připravují dnešní mládež ti, kdož jí ničt v srdci lásku k Všemohoucímu a nahrazují jí těsnou rozkosí.

Stejnou pozornost jako tovaryšům, věnoval dp. P. Jemelka i učedníkům. Krásnými přednáškami je poučoval, přátelsky s nimi rozmlouval, mezi ně si sedl, jim i všelijaké veselé kousky ze života vypravoval, s nimi i různé pěkné hry hrál. Hoši jej měli velice rádi. Sotva otevřel dvěře u spolkové místnosti, všichni k němu běželi, jako děti k otci nebo k matce, kterých již dlouho neviděli. On je zase k sobě jako děti vinul.

To všechno však byl pouze začátek. Dalekosáhlejší měl náš dp. P. Jemelka plány. On, který tolik mládež miloval a jí též dobře rozuměl, nemohl se spokojiti tím, když se v jedné nebo druhé besídce nějakí hoši zachrání, ale ostatní, ve většině dobří hoši, kteří v tisících ročně do Vídně učít se řemeslu přicházejí, byli dále odkázáni sami na sebe, dále hynuli jak v ohledu náboženském, tak národním i mravním. Poznáv blíže Jednoty katolických tovaryšů, přesvědčil se záhy, že jedině v nich možno tomuto zlu s úspěchem čeliti. Proto naší Jednotu založil, v ní s velkým nadšením pracoval, a jí velký úkol svěřil: zachrániti všecken český, řemeslný dorost, který zachrániti se dá. Proto chtěl dp. P. Jemelka, aby naše Jednota vstoupila do spojení se všemi bratrskými spolky, jakož i důstojnými pány v Čechách a na Moravě. Účelem tohoto spojení bylo, aby když některý mladík z dotyčných spolků nebo farností jede do Vídně, byl přímo na naší Jednotu doporučen. Jednota by pak zřídila besídky a

odbočky podle potřeby ve všech okresích. Blahodárné účinky tohoto spojení by se jistě v krátkosti dostavily, a sjednocení katolíků by se tím způsobem upevnilo.

Jeho důmyslný duch ještě hlouběji vnikal v otázky organizační. Poznáv poměry mezi živnostenstvem v našich vlastech, pojal myšlenku stav řemeslný povznést. Sloužití k tomu měly zase Jednoty katolických tovaryšů. Předně chtěl vzbudit duchovenstvem větší zájem o dorost tohoto stavu, pak kde už Jednoty založeny jsou, působil k jejich obnovení a uspořádání podle časových potřeb, kde dosud nejsou, podle potřeby založit.

Tak vzácně vzpomíná vděčný odchovanec nebožtíkův na duchovního otce svého.

Ale i pro naše věci cyrillo-metodějské měl úplné hluboké porozumění. Nejednou jsem slyšel od vážných kněží našich, že přejal ducha nezapomenutelného P. Cibulky. Kdykoli též o prázdninách na Velehradě byly nějaké slavnosti, nescházel P. Jemelka nikdy. Řečnil, kázal, povzbuzoval, radil a horlil. Měl široký rozhled, bohaté zkušenosti, proto rady jeho bývaly praktické. Všiml si bedlivě ruchu našich spolků cyrillo-metodějských a seznamoval s nimi na všech svých působíštích.

Proto Apoštolát z vděčnosti za blahodárné působení jeho v našem národě uspořádal s Maticí svatohostýnskou dne 10. ledna t. r. na Sv. Hostýně posmrtnou pobožnost. Vykonal ji jednatel obou spolků probošt dr. Ant. C. Stojan. Na posv. Velehradě bude za něho rekvíem v postě.

Odešel — brázdy nedooral. Símě jím zasévané však už vzhází a bohdá nezanikne. Odpočívej v pokoji po boji! A. J.

Mučednictví unie na Podlesí.

Dle věrohodných pramenů P. J. K. z Podlesí přeložil Ad. Jašek.

(Pokračování.)

Díl II.

Pronásledování duchovenstva sjednoceného.

Do smrti cholmského biskupa Teraszkievicza († 1. 13. března 1863) duchovenstvo sjednocené zvědělo, že biskup Szymański, hrabě Aleksandrovič a Wielopolski napájí všechny síly u sv. Stolicе a vlády ruské, aby na uprázdněný biskupský stolec v Cholmu dosedl farář konstantynovský a děkan losický, Jan Kaliński. Někteří sjednocení kněží byli proti Kalińskému, jednak že pro neduživé stáří se už nehodí na tak dů-

ležité a zodpovědné místo, jednak že byl oddán zcela šlechtě a duchovenstvu latinskému. V čele těchto nespokojenců byl představený školy důčků a profesor chelmského semináře, protorej Wójcickí, jenž 20. dubna 1863 podal náměstkovi Království polského velkoknížeti Konstantinu Nikolajeviči, jménem svým a protoreja Teraszkiewiče toto osvědčení:

«Diecese chelmská jest nyní v nejubožejším položení vzhledem ku své národnosti a obřadu s hlediska náboženského. Aby ji bylo možno zachrániti, jest třeba:

1. Osířelý stolec biskupský jest nutno obsaditi prelátem z Haliče, mužem důvěry hodným, vynikajícím rozumem i povahou.

2. Za profesory diecesálního semináře chelmského třeba jmenovati takové učitele, kteří z lásky ku své národnosti nevykládali by předmětů v duchu vášnivosti latinské; kteří nemají těchto vlastností, ať jsou odстранěni a nahrazeni silami vhodnými z rusinské Haliče.

3. Ve vládní komisi osamostatnění oddíl řeckosjednocený, za jehož představeného dlužno vybrati Rusína našeho obřadu, který by z povinnosti k národnosti a církvi svědomitě činil vše, co by vyžadovalo dobro diecese; za přisedícího mu dáti některého z lepších kněží našich.

4. Nadějnější bohoslovce vysílati místo do varšavské do lvovské akademie, aby se tam především naučili znáti svou národnost a milovali svůj obřad.

5. Zlepšiti hmotné postavení kněží a obsazovati každé uprázdňené místo; lid dává se sváděti od kněží a pánů latinských a přestupuje na obřad latinský.

6. Kde možno zjistiti stopy dávných našich kostelů a, kde farníci jejich jsou dnes latiníky, vystavěti nové chrámy, na př. v Krasnostavu, Tarnogoře, Orlovu, Lečně a j.; tak bude možno je opět získati pro sjednocení.

7. Přísně zakázati latinským kněžím, aby nepřijímali na svůj obřad našich farníků, a pokutovati je téměř též tresty, jímž jsou stíháni, kdož by se opovážil pravoslavné přivést k jinému vyznání.

8. Žebravým mnichům, jako na př.: obnoveným Františkánům, Bernardinům, Kapucínům atd. zakázati sbíratí almužnu v ruských farnostech, ani lid zvou na své lidové slavnosti a pak jej lákají k latinskému obřadu.

9. V každé farnosti založiti školu a jako předmět zavést též dějiny Ruska.

10. Nedovolovati zakládati polské opatrovny pod vedením Felicianek, jestliže tím trpí ruská národnost.

11. Nedovolovati pod žádnou záminkou staveb latinských kaplí v blízkosti našich osad, poněvadž latinští klášterníci nejvíce v nich služby boží, poškozují návrat lidu k nám.

12. Okresním školám v Hruběšově, Biale a jinde dáti národní ráz na způsob škol haličských; v Chelmě založiti gymnasium ruské.

13. V některém městě diecese chelmské založiti školu pro dcery kněží, neboť nyní navštěvující školy polské, často mění obřad a tratí svou národnost.

14. Všechna úřednická místa na území diecese chelmské dlužno obsaditi úředníky ruskými, jichž snadno lze najíti mezi syny kněžskými, kteří by zajisté odvděčili se věrností ruské vládě i národnosti.«.)

Zpráva o podání tohoto osvědčení uveřejněná v denníku varšavském vyvolala mezi kněžími veliké vzbouření. Wójcického prohlásili za zrádce a zaprodavače jich a pro utvrzení unie

Město Grodno v Království polském.

všichni shodli se na Kaliňským. Neboť Kaliňski, byť ne hloubkou vědy, tož jistě všeobecně známým opravdovým životem, čistým katolickým duchem a hotovostí až k obětem největším v obraně církve a unie upravil si cestu k hodnosti biskupské.

Wielopolski na počátku května 1863 vymohl jeho potvrzení u vlády, a Kaliňski již v srpnu převzal správu diecese.

Nový biskup zbavil Wójcického hodností a úřadu kněžského jako podezřelého z víry a mravů, a povstalci málem by ho byli pověsili, vyvedše ho až do lesa, kdyby biskup osobně nebyl vážně zakročil; darovali mu život, dávše mu na srozměnou, aby zůstal věrným synem církve i vlasti své.

Vláda již tenkrát vzdala se názoru, že unie chelmská sama rychle vpadne do objetí pravoslavi a porušení, a proto pod roušku očisty obřadů a časových, ji cizích přívěsků, jak bylo

řečeno, katolicismu a polskosti, rozhodla se rázně ji porušiti a popravoslavnití.

Arsenius, pravoslavný varšavský arcibiskup, dle úmyslu vlády počíná blíže zajímati se unii jako budoucí její pastýř, a v listopadu 1863 mezi jiným píše Milutynovi, původci oprav v Království polském, že Kaliński, biskup chelmský, dovoluje sjednoceným choditi do kostelů latinských a v nich plniti náboženské povinnosti, a na žaloby svých kněží do přijímání Rusínů na víru katolickou vůbec neodpovídá, že jeho vlivem si zřídili Basiliáné v Chelmu varhany a j.

Vláda nebála se Kaliňského, pokládajíc ho za neschopného a slabého, aby hatil její plány, a počítajíc i s tím, že bude jednati se starcem slávyčtivým, toužícím po lesku církevním, oddálila jeho posvěcení na biskupa, dávajíc se zatím do vyjednávání s ním o popravoslavení jeho diecese, duchovenstva i lidu.

K tomu pekelnému dílu vybrala si kníže Czerkaského, a nezmýlila se. Po čtyři léta spravuje duchovní i vnitřní záležitosti v komisi varšavské, jako chytrý vrah rovnal si cesty ku svým cílům. Vykládal sjednoceným kněžím jejich význam v církvi i v ruské vlasti, vštěpoval jim ducha, jak mají smýšlet i chovati se k církvi polské a jejím kněžím, nabádal je, že mají býti netoliko nepřáteli polské církve a vlasti, nýbrž i neúprosnými vyzvědači obou těchto matek. Czerkaski je ujišťoval, že moc vlády by ho dovedla k cíli, aby byla totiž jedna toliko vlast i církev, ale že duchovenstvo se své strany jest povinno pomáhati pracím jeho svou mravní podporou. Dokazoval jim, že všechny pokojné prostředky, nashromážděné dopisy v jeho úřadě a v kancelářích od roku 1831 probírající ruskou otázku v chelmské diecesi ničeho nesvedly, ba vykazovaly někdy naprostý nezdar správců vládní komise, sv. synodu a jeho nadprokurátorů, kteří ztráceli hlavy, když katolický biskup ostře se proti nim postavil a svým »non possumus« (nemůžeme) nechtěl splniti nařízení vlády. Že poučování a přesvědčování lidu a vyekávání po dlouhá léta, aby zrna ruská vzrostla ve stromy, může dáti toliko v úspěchu naději, leč naděje ta často zklame a zničí práci samu, byť i byla prováděna nejlepšími silami ducha a úmyslu, jestliže současně cizí ruka seje zrno svoje. Proto pokud on a oni žijí, nutno rozhodně záměr carský uskutečniti a necouvnutí před žádnými překážkami.

Kníže Czerkaski byl muž řídké chytrosti a pln zlých úmyslů. Poučoval a přesvědčoval nerozhodné, utvrzoval a posiloval nesmělé. Všechny jeho prostředky k popravoslavnení unie dělily se na dvě části. Jedny přetínaly zdroj, z něhož po věky vyvěral život dle víry a bratrské lásky ku sjednocení, jiné namířeny byly k sesílení odvahy dle jeho mínění u nestálých a váhavých sjednocených kněží, kteří by vlastníma rukama vznesli mezi lid jím zapálenou pochodň, aby ho osvětili a vzdělali, to jest popravoslavnili a porušili.

Předně kníže Czerkaskí rozšířil mezi sjednocenými miněni, že jejich hmotné postavení, ani jsou obřemenění rodinou, jest nedostatečné a bidné, že církev latinská vykořisťuje jejich lid křty, zpovědmi a smíšenými manželstvími, usilujíc soustavně sjednocené převáděti na obřad svůj, že obřad sjednocený za několik let vůbec zanikne, poněvadž lid rusínský zapomene svého jazyka a bude pohlcen latinismem Poláků, a tím že několik set sjednocených kostelů zahyne anebo bude vzato od latiníků, a že tudíž pro sjednocené duchovenstvo budoucnost není nikterak slibná.

Ale duchovenstvo to že jest předmětem úzkostlivé péče vlády, která chce mu pomoci a zlepšiti jeho hmotné postavení. Vláda přidá každému ročně na platě 300 rublů, jejich synům a dcerkám zajistí pomoc při výchově, mimo to pro syny zavede výsadu prvenství na výnosná místa v zemi. Do své ochrany vezme vláda i kostely a obřad sjednocený. Stavby nových chrámů, far a opravy starých převezme úplně stát, nač věnuje ročně z příjmů země 80.000 rublů.

Sjednocené duchovenstvo za to z vděčnosti vládě odstraní ze svých chrámů vše, co by bylo v protivě s církví pravoslavnou. Tudíž mají býti vyloučeny a odstraněny z chrámů sjednocených varhany, lavice, zpovědnice, obrazy a korouhve poiské, zvonky, komže, veřejné průvody, slavnost božího těla, monstrance, nábožné zpěvy polské, hodinky, růženec, škapuliře, polský jazyk při kázáních; církev sjednocená má tedy býti samostatnou, očištěnou od nepěkných přídavků polských, jichž vláda děle !:pěti nemůže.

Některým kněžím sjednoceným, zvláště mladším, líbily se ty sliby Czerkaského, ten nešťastný chléb pokušení, i zlaté hory, které jim maloval. Zdál se jim novou dobou, zábleskem jítrenky budoucnosti — život pod mocným ramenem Ruska. Ostatně těšili se ti mladí s krátkým hledím i tím, že v záměrech Czerkaského není ani zmínky o odervání jejich církve od Říma, ale že osamostatněna a očištěna zevně bude i nadále římskokatolickou a oni zůstanou i s lidem pravověrnými.

Biskup Kalinski vída se v Chelmě bez kapituly, která tehdy neměla už ani jediného preláta a sotva tři kanovníky, psal vládě, že bez kapituly nemůže spravovati diecese, a poněvadž kapitula z nedostatku příjmů se nemůže udržeti, proto prosí vládu, aby určila potřebné k tomu fondy, on že navrhne na uprázdněná místa v kapitule vhodné lidi.

Než Czerkaskému již sám název tím méně kapitula, toto zřízení čistě římskokatolické v Chelmě, bylo protivným, chtěl se jí čím spíše zbaviti a zavěsti správu diecese konsistorní po způsobu pravoslavném. Czerkaskí skutečně vymohl katedrál-nímu duchovenstvu v Chelmě roční plat 4.200 rublů, ale ani se neznínil o kapitole a jejich kandidátech a ihned žádal Kalińského, aby vyloučenému Wójcickému vrátil jeho dřívější úřad a hodnost. Dále žádal na Kalińském oprav a spíše změny v církevních obřadech, zavedení jazyka ruského při vyučování a ká-

záních, přestavby uvnitř kostelů, vyloučení varhan, lávek, zvonků, náboženských polských zpěvů atd. Doznává však, že jest přesvědčen, že dopis jeho bude mrtvou literou v ruce katolického biskupa.

Poněvadž Kaliński žádost jeho uložil na památku do archivu konsistoře, dává ji Czerkaski otisknouti v úředním listě »Varšavskij Dněvník«, aby takto uvědomil o tom, dodal odvahy a na svou stranu si získal kněze »slabé viry« a ty, kteří by se chtěli »vyšínouti«. Zlehčuje takto předpisy obyčejného postupu, chtěl duchovenstvo přivést k anarchii a do zjevného odporu proti biskupovi. Nejvíce počítal Czerkaski s tím, že nerozvážnou touto léčkou jich mnoho získá. Naději na lepší groš a postavení v církevní hierarchii chtěl si mezi sjednoceným duchovenstvem učiniti jistý kádr sobě věrných a v příhodném okamžiku udeřiti na ně, aby dali výhost všemu, co by v církvi páchlo přisným katolicismem nebo polskostí.

Czerkaski chtěje zavést jazyk ruský do chrámu, vyzval biskupa Kaliňského, aby mu dal seznam a vlastnoručně vyjádření kněží světských, kdo z nich zná rusky, kdo rusínsky a kdo toliko polsky. Neobdržev od biskupa na to odpovědi, nařídil, aby všichni kněží kázali toliko rusky; za tím účelem dal rozestati skrze okresní hejtmany a policii světským kněžím kázání přemyšlského kněze Dobřanského. Než někteří faráři odpověděli hejtmanům, že bez vědomí a nařízení svého biskupa poslaných knih přijati nemohou, jiní přijavše, ihned je odeslali zpět, napsavše na knihy i důvod: »rozkolné«.

Někteří sjednocení kněží, zvláště odchovanci akademie moskevské a kijevské, přijížděli k Czerkaskému, aby ho ubezpečili o svých nejlepších úmyslech a přislíbili mu všemožnou práci v žádaném směru, ale bylo jich málo, tak že Czerkaski se nemohl na ně opřít. Proto chtěl ten hlouček sobě oddaných zvětšiti přílivem ze zahraniče. Za tím účelem navazoval cílevědomě a rušné styky, pravý to trh s rusínskou Haličí.

Haličští Poláci s hrabětem Gołuchovským v čele dobře vyznávající, že Czerkaski chce za peníze si koupiti přátele mezi haličským duchovenstvem a sešikovali zástup mající pod jeho tatarským komandem zvrátiti a zničiti v Polsce, co věky v rodném kraji a v církvi utvořily a scelily, velmi nerádi patřili na ten ruch mezi sjednoceným duchovenstvem a jeho styk s Varšavou a odsuzovali jej vší silou. S Poláky i Rusíni Lvovští dobře smýšlející, Lvovský denník »Slovo«, listy haličské, české, poznaňské, slezské atd. odsoudily to trhování Czerkaského a postavily na pranýř hanby. Metropolit Lvovský Spiridion Litvinovič tak vzkypěl počínáním Czerkaského, že mu nechtěl ani vysvětliti mladé bohoslovce, které mu Czerkaski pro diecesi chelmskou byl poslal. Vyslaný od Czerkaského Kokoszkin do Lvova ke konci r. 1864, aby osobně metropolitovi stav diecese chelmské objasnil, nepotkal se se žádoucím výsledkem. Litvinovič jsa podporován knězem Michalem Kuźniemským, byl ne-

ústupný, žádaje nad to, aby chelmská diecese byla podřízena jeho pravomocí duchovní i osvětě. Pod tou podmínkou se zavazoval, že obsadí uprázdněné fary svými kněžími a vesnické školy učiteli.

Obětoval by síly svoje kraji chelmskému, zjednal by příručky pro školy, knihy poučné atd., ale jen tehdy, když by měl právo jazyk rusínský a ne ruský, jinak hrozil, že nepustí ani jednoho kněze do diecese chelmské.¹⁾ A vskutku metropolita dodržel slovo, neboť když r. 1865 přibyl do Varšavy od Cerkaského zlákaný haličský kněz Krynicki, profesor řeckokatolického semináře, a prosil Cerkaského, aby mu metropolita dal k tomu potřebné svolení, Litvinovič odmítl, tak že biskup Kaliński proto ho nepřijal do své diecese.

Czerkaski vída, že plány jeho se křížují v Haliči, pokusil se pro své snahy získati Rusíny uherské, kteří, jak myslil, byli velmi nakloněni Rusku. Uherská Rus přisvojila sobě ruský spisovný jazyk, v němž tiskla knihy i noviny v duchu ruském, kdežto Halič rusínská neměla oněch přichylných známek pro Rusko. Ale brzy je opustil Czerkaski, neboť nabyl přesvědčení, že haličský kněz neskonale více vyváží nežli uherský pop.²⁾ Rusin uherský byl mu cizozemcem; on však toužil za peníze získati Rusína haličského, blízkého souseda a bratra, ozbrojiti ho předsudkem a nenávisť a pak vésti ho do tvrdošíjného boje s bratrským polským kostelem, církví a národností.

U duchovenstva chelmského poznal Czerkaski sklon k Haliči a Lvovu, a to ho nejvíce bolelo, neboť chtěl jejich touhu obrátiti k Rusku a k pravoslaví. Vyjádřil se, že není povinen jíti Chelm za Lvovem, ale Lvov za Chelmem. A poněvadž církevních přátel, kandidátů na fary v chelmské diecesi nedovedl v Haliči si získati, an měl dva úhlavní nepřátele svých plánů, metropolitu Litvinoviče ve Lvově a biskupa Kalińskiego v Chelmu, pokusil se Czerkaski ještě jednou navazovati styky s Haliči, ale to již výlučně pro osvětové účely diecese chelmské, soudě, že tímto způsobem lépe pochodí.

Za tím cílem poslal do Lvova náčelníka naukového ředitelství Lebedynčeva s příkazem, aby působil a získával pro své účely nejen mezi učitelstvem, nýbrž i mezi duchovenstvem. Takto metropolita už brániti nemohl. Kněz Filip Ďačan r. 1866 přibyl prvý jako učitel řeckého jazyka, za ním přišel Lvovský kněz Marcel Popiel (již dříve požádaný za prefekta na chelmské gymnasium. Za nimi přišli dva popi na nižší gymnasium bialské jako učitelé neurčitých předmětů, všichni zářdci víry i vlasti; jeden se jmenoval Livčák, člověk zbužnického vzezření, jiný Chojnacki, občasný píák. Jiní tehdy ještě báli se přijíti do Polska, jednak že nevěříce slibům Cerkaského nechtěli ztratiti svých míst v Haliči, jednak že znali dobře katolického ducha chelmských kněží a jich oddanost církvi i vlasti, proto neměli odvahy vstoupiti s nimi v otevřený boj.

1) Sudby unii.

2) Holmsko-eparchialnyj věstník. 1879, čís. 9, str. 15.

Zatím co za hranicí tak špatně se daří Czerkaskému, patříme, jak doma lehčeji vypuzuje klášterníky sjednocené Basiliány, kteří působením svých spolubratří v Haliči a zvláště vlivem představeného jejich v Římě křižovali mu plány jeho v Haliči.

V obvodu chelmské diecese do r. 1864 bylo pět basilianských klášterů, a to: v Chelmě, Zamošči, Lublině, Biale a Varšavě, s nimiž byly spojeny i místní fary. Basiliané v Biale byli strážci ostatku velikého patrona sjednocení, mučedníka, sv. Josafata, arcibiskupa polockého. Poutě slavnostní k jeho hrobu trvaly s největší okázalostí po celý měsíc. O těchto poutích sloužilo duchovenstvo latinské i sjednocené každodenně mše sv. u rakve tohoto mučedníka. Zde se jednotili všichni katoličtí řeholníci. Biskupi latínští i sjednocení podávali tu sobě bratrsky ruce a slavnostními biskupskými mšemi sv. zvyšovali slavnost. Lid z nejdlehlějších stran Podlesí sjednocený i latinský společně se svými kněžími konal průvody se zpěvem, korouhvemi a obrazy, aby uctil velikého mučedníka. Průvody byly též denně slavnostně a srdečně vítány a s požehnáním doprovázeny až za město. Denně po celý měsíc obrovský basilianský chrám byl přímo obléhán několika tisíci věrných, čněl jako by uprostřed lesa poutních křížů, korouhví a obrazů, kol dokola byly rozeřazeny zpovědnice, z nichž lid křesťanský obou obřadů čerpal sílu víry a ctnostného křesťanského života, zde ondy stály kazatelny, z nichž rozléhalo se slovo pravdy a spásy. Svátek sv. Josafata v Biale byl netoliko věkovitým pomníkem, nýbrž i živým obrazem svatě jednoty východního obřadu s latinským.

I popí pravoslavní zpoza Buga často přicházeli do Biale v době poutí svatojosafatských, s odkrytou hlavou stávali venku, poslouchali kázání kněží katolických, sledovali ohnivě lásku dvou bratrských obřadů a zdálky patřili na ty zástupy lidu, jenž obleval jako moře svatyni Josafatovu a na kolenou pokorně třikráte ji obcházel za zpěvu mučednického hymnu jeho: *«Posłuchajcie, co zrobiła wściekłych odszczepienców siła»*.

Byly to svátky náboženské i národní současně pod ochranou strážců ostatků sv. Josafata, Basiliánů.

Leč Czerkaskí neuznávají sv. Josafata, ba počítají ho i do řad vzbouřenců proti Rusku a pravoslaví, ustanovil odstraniti ostatky jeho, oltář jeho zbořiti a především řád Basiliánů rozprášiti a tak učiniti konec i věkovým náboženským slavnostem v Biale.

Proto když 27. října 1864 dostává carský ukaz o zrušení řádu basilianského, ihned dává zamknouti jeho kláštery, fary předává světskému duchovenstvu, řeholníky z pěti klášterů ckolních prozatímne usazuje ve varšavském basilianském klášteře, dává je pod dozor chelmské konsistoře, zakazuje jim přísně spojení jakékoliv s bývalými představenými, ano i s Římem a ustanovuje nad nimi zvláštního visitatora z Chelmu. Představeného Basiliánů, kněze Bonievského, správce kláštera a faráře sjednocené varšavské fary, zbavuje úřadu a na jeho místo po-

silá Petra Skalského, mladého kněze přejného pravoslavi. Ve varšavském klášteře basilianském zřídil pod svým dohledem druh vězení pro sjednocené kněze.

Biskup Kaliński 23. června 1865 podal protest Czerkaskému proti sesazení představeného kláštera a proti jmenování Skalského. Brání se v něm, že nedovolí, aby byl zbaven úřadu a moci církevně zvolený a potvrzený představený. Než nemoha zlomiti odporu proti Czerkaskému, aspoň faru varšavskou Bonievskému zajistil. Skalskému pak přísně zakázal, aby se nemichal do záležitostí farních a kostelních. Nazývá ho ve svých dopisech ze dne 30. července a 16. srpna zbloudilou a tvrdošíjnou ovci, hroze mu mimo to církevními tresty, jestliže nebude vzpomínati papeže při mši sv. a nezanechá novosti.

V prvním dopise ze dne 30. července 1865 píše mu biskup: «S bolestným srdcem napomínám Tě, abys ihned zanechal změn, jaké jsi samovolně zavedl při mši sv., abys svým příkladem zasluhujícím ostré káry nepohoršil bratří svých, ale abys je vedl a stíhl, by neupadli do bludu, jakých sám se dopouštíš, od čehož chraň Te, Bože!»

V druhém napomenutí ze dne 16. srpna téhož roku biskup Kaliński končí list slovy: «Vzpamatuj se, milený bratře, a nebeť na lehkou vahu napomenutí své vrchnosti, která bez pochyby od Boha jest, aby Tě spravedlivý Bůh nepokáral nevyhnutelným trestem časným i věčným».

Opisy těchto napomenutí rozeslal biskup Kaliński všem členům kláštera basilianského ve Varšavě, vydal pro ně pastýřský list, v němž Skalského označil za odpadlíka od církve a zbaveného všech práv i výsad. «Nechodte, milí bratři», píše biskup, «za příkladem bratra svého odpadlého, zachovávejte věrně přísahu, již jste složili v ruce biskupovy při svém posvěcení. Zapřísahám Vás, bratři moji, neztřpčujte mi posledních dní úřadu mého, dni starce chýlíciho se k hrobu, dni plných smutku a trápení, ale stálostí svou u víře svaté pomáhejte mi».

Téhož roku konané přípravy ku svatořečení bl. Josafata v Římě podráždily petrohradský dvůr do nejvyššího stupně. Zástupce Ruska u papežského dvora baron Meindorf dostal rozkaz, aby protestoval proti tomu a doložil, že svatořečení Josafatovo bude Rusko považovati jako čin vyvolaný stranou spřátelenou s povstáním v Polsku. Rusko nedbajíc, že kardinál Petrici zvolený za zpravodaje svatořečení a Dubrovski, provincial Basilianů a hlavní jeho žadatel a všechny zahraniční listy jasně dokázaly, že myšlenka svatořečení mučedníka Josafata nemá počátku v revoluci, nýbrž že žila tu ode dávna v církvi nejen sjednocené, nýbrž i všeobecně prostě jakýchkoli smyšlenek revolučních, přece Rusko posunovalo pronásledování katolicismu k nejzářším hranicím a mířilo hlavně proti sv. Josafatu. Překrásný obraz tohoto svatého arcibiskupa ve chrámě bíalském představující zavraždění a smrt jeho od znamenitého malíře Simmlera z konce r. 1865 byl snat s hlavního oltáře a dopra-

ven do Rumjancova musea v Moskvě. Svaté ostatky mučedníkovy byly od oltáře odstraněny a i s rakví vyneseny do podzemní schránky a tam jako v katakombách zazděny. Víme však určitě od lidí veliké víry, že ostatky sv. Josafata v noci byly z Biale přeneseny do Břesce.*) Podobný osud jako obraz bialský potkal všechny obrazy sv. Josafata ve chrámech Království polského; vláda je sesbírала a zavezla do Ruska, aby jeho podobu u lidu zatemnili, když nemohli jeho památku, jeho zásluhy a jméno v srdci zbožného lidu zvláště na Podlesí zničit.

Basiliané sehnali do Varšavy pod ruskou správu Skalského, odpadlíka od víry, brzy se dočkali úředního vyzvání k podpisu na prohlášení, že přijímají pravoslavi. Jedni byli přinuceni opustit zemi a vypovězeni za hranici, jiní jako lidé soukromí zůstali u svých příbuzných a dobrodinců.

(Pokračovánt.)

Valná hromada Akademie Velehradské.

K jiným spolkům velehradským, jež konaly vloni valné hromady, přidružila se též Akademie Velehradská, aby přehledla a posoudila dosavadní činnost výboru a jednotlivých jeho členů, aby porokovala o dalším postupu a zvolila místo prozatímního stálý výbor dle § 7. stanov.

Uvědomění s pořadem a pozvání bylo rozesláno všem členům jednak česky jednak latinsky.

Valná hromada konala se v klášteře velehradském dne 8. října m. r. Zahájil ji místopředseda dr. Ant. C. S t o j a n místo zajatého předsedy Excellence metropolity Šeptického, uvítav přítomné a uděliv slovo tajemníku, katechetu Ad. J a š k o v i, aby podal jednatelskou zprávu.

»Když r. 1911 o třetím unionistickém sjezde podával jsem jednatelskou zprávu Akademie Velehradské, nikdo netušil, že až za pět let a to donucena válečnými okolnostmi bude svolána valná hromada A. V.

Dle usnesení třetího sjezdu unionistického měl být pořádan unionistický sjezd každý druhý rok na Velehradě, a bylo skutečně nejen pomýšleno, nýbrž mnoho látky a řečníků připraveno ku čtvrtému sjezdu v jubilejním roce cyrillomethodějském 1913; avšak válečné události na Balkáně právě v červenci silně rozšířené způsobily, že sjezd byl odložen až na rok příští 1914. Zatím vzplanula světová válka, která zničila nebo zastavila tolik slibných zárodků a i náš znova připravený sjezd, k němuž byla zajištěna účast předních pracovníků evropských v otázce unionistické, posunula do neurčitelné námi dosud budoucnosti.

Světová válka silně dotkla se též Akademie Velehradské. Její předseda metropolita Šeptický byl Rusy odveden do tuhého

*) Za této války byly ostatky sv. Josafata nalezeny a odhaleny. Z pochopitelných příčin však nelze o tom nyní více psát.

zajetí a s ním i několik věrných unii kněží, členů A. V., redaktor Acta A. V. jest internován v Anglii, někteří literární spolupracovníci byli nuceni opustiti své knihovny, pracovny a hledati útluku pohostinného v domech jim cizích, tak že nebylo pomýšlení za války svolati sjezd unionistický, na němž by brali účast opět ně učenici skoro celé Evropy; ba i literární činnost A. V., byla odsouzena ku známému *inter arma silent musae*, poněvadž jednak někteří spolupracovníci byli vyrváni ze svého studijního zájmu, jednak jest nedostupna část literatury, k níž odnášel se částečně obsah A. A. V., jednak mnohým odběratelům nebylo by možno doručiti časopisu.

Schůze nebylo od posledního union. sjezdu žádné. Přece však styk se členy a přispívateli udržoval jednak místopředseda, jednak tajemník nebo zástupce redaktora v Praze.

Slavorum litterae theologicae laskavým přispěním nejd. pp. prelátů a dra Tumpacha a dra Podlahy přešly za jistých podmínek A. V., tak že staly se vlastním jejím orgánem s přeměněným názvem Acta A. V. Dosud bylo vydáno celkem 8 ročníků, Act ročníky dva. Z ročníku IX. jest vydán 1. a 2. sešit, jež byly připraveny bezprostředně před válkou, redakcím již rozeslány a členům budou rozeslány v lednu roku příštího. Celkem se tisklo Acta A. V. 1000 exemplářů, z nichž se rozesílalo 98 redakcím a výměnou, 281 odběratelům, 150 členům, celkem na půl šesta sta. V jaké vážnosti byl časopis, vidno i z toho, že obsah jeho zaznamenávaly skoro všechny časopisy i pravoslavné a anglickánské.

Členů má A. V.: zakládajících 11, řádných s jednou pro vždy splaceným příspěvkem 8, řádných s ročním příspěvkem 124, mimořádných 57. Z nich zemřelo 8 řádných a 4 mimořádní. Zemřel spoluzakladatel a štědrý podporovatel náš Jeho Eminence kardinál dr. Frant. Sal. Bauer, z členů kanovník Kyselka na Vyšehradě, farář Jos. Buchar v Hor. Krutech, inspektor Fr. Perůtka v Uher. Hradišti, Jos. Vychodil v Oujezdě, Jan Pírek, děkan ve Valaš. Kloboucích, J. Jelínek, děkan v Bojkovicích, Ondřej Beck, kaplan ve Franc. Lhotě, Frant. Martilík, rada v Hluku, dr. Jan Kögler, farář ve Fulštýně, Tomáš Šilinger, poslanec v Brně, rada dr. Frant. Nábělek, prof. v Kroměříži, dr. Mikuláš Malýanik, farář ve Slivnici v Halčici.) Odpočinutí věčné dejž jim, ó Pane, a světlo věčné ať jim svítí, nechať odpočívají v pokoji! Akademie Velehr. památku jejich zachová čestně a vděčně.

Knihovna A. V. jest umístěna laskavostí dp. rektora velehradského v místnostech kláštera na Velehradě ve vlastních skříních. Obsahuje přes 1100 knih. Většinou jsou vázané, časopisy nejnovější jsou dosud bez vazby. Mimo to má ještě knihy, jež nemajíce vztahu k církevní otázce východní, dosud dle oborů nejsou katalogisovány. Poslední dobou značnějšími dary ji obohatili Dědictví sv. Prokopa v Praze, dávši jí o svém jubileu

*) Posledně Theodor Káčer, farář v Kuželově

všechny své podíly, profesor dr. Aug. Štancel z Kroměříže, Jos. Hut, kaplan u P. Marie v Kroměříži a tajemník A. V. Všem budíž vzdáno upřímně: »Pán Bůh zaplat!«

Dle přání knihy se půjčují zdarma, žadatelé platí pouze výlohy spojené se zásilkou. Upřímně díky dlužno vzdáti důst. pánům z Tovaryšstva Ježíšova na Velehradě, již nejen částečně knihovnu uspořádali, nýbrž vyřizují též ochotně zásilky týkající se knihovny. Aby byla rozmnožena o bohoslovná slovanská díla aspoň doby novější, byl pověřen dp. P. Vincenc Vaněk, farář ve Stříbrnicích, by požádal spisovatele, po případě nakladatele, aby věnovali knihovně naši po exempláři. Takto by knihovna A. V. mohla utěšeně vzrůstati a sbíratí díla theologicky důležitá pro studia unionistická a zároveň uchovávatí slovanskou vědu bohoslovnou.

Část nákladu děl vydaných A. V. jest uložena v Praze v koleji jesuitské u sv. Ignáce, část v Kroměříži u P. Marie.

Pro nejbližší budoucnost připravuje a chystá k tisku archivář Msgr. Frant. Snopek druhý díl Konstantin — Cyrillus u. Methodius a snad podaří se vydati též 3. a 4. seš. IX. roč. A. A. V.

Bohužel že v Palmieriho Nomenclatoru, ač jest po něm čilá poptávka zejména z Německa, přestalo se prozatím vydávati, poněvadž spisovatel působí delší dobu již v Americe. Nebude-li pokračovati sám, bude zjednána náhrada. Nyní ovšem těžko to, ježto není po ruce pramenů všech.

Ve stanovách nenastala žádná změna; platí, jak byly potvrzeny ministerstvem r. 1910.

O 3. union. sjezdu zvolený výbor byl jen prozatímní do příští valné hromady, již konáme dnes.

Přejí, aby do nového výboru byli zvoleni mužové o východní otázku církevní zasloužili, již by nadšeně pracovali k povznesení A. V.«.

Pokladniční zprávu podal P. Balt. H ř í v a z Napajedel:

»Vědecké akademie, jimž co do učenosti rovnoprávně se staví naše Akademie Velehradská, měly u kolébky bohaté mecenáše, nezápasily o peněžní prostředky, nýbrž staraly se pouze o vědu. U nás však základem byla důvěra v pomoc boží, ideálnost a odvaha. Dosud A. V. čeká na štědrého zakladatele, který by jí zajistil budoucnost. Kdo jí věrně obětavě podporuje, jest to naše kněžstvo v čele se zemřelým arcipastýřem, kard. Bauerem.

Začátky byly těžké, neboť bylo třeba zaplatiti mnoho tiskopisů, zakoupiti unionistickou knihovnu, a proto se nedivíme, jestliže pokladna vykazuje schodek. Podávám celkové výsledné účty za poslední čtyři léta.

R. 1911.

Příjem:

Sešlo se: na přispěvcích členských: 3214.— K

za knihy	1362 06 K
úroků	0 45 K
Celkem	4576 51 K

Vydání:

Za pošt. složenky	30— K
manip. poplatek	7 97 K
za knihy	5171 43 K
honorář za liter. příspěvky	1011 66 K
vazba knih	228 15 K
na pomůcky P. Palmierimu	300 54 K
Celkem	6749 75 K

Schodek činí	2173 24 K
------------------------	-----------

R. 1912.

Příjem:

Členské příspěvky	1017 20 K
za knihy	703 52 K
úroků	13 23 K
Celkem	1733 95 K

Vydání:

Honorář za liter. práce	900— K
tiskoviny	1100— K
manip. poplatek a poštovné	14 54 K
Celkem	2014 54 K

Schodek činí	280 59 K
------------------------	----------

R. 1913.

Příjem:

Členské příspěvky	1115— K
podpora Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda	1000— K
různé	55 95 K
za knihy	66 72 K
Celkem	2237 67 K

Vydání:

Honorář za liter. práce	100— K
P. Palmierimu za Nomenclator a výtisky Dogma- tica orthodoxa	700— K
tiskoviny a knihy	1950— K
vazba knih	169 36 K
různé	17 34 K
splaceno na dluh	100— K
Celkem	3036 70 K

Schodek činí	799 03 K
------------------------	----------

R. 1914.

Příjem:

Členské příspěvky	1450.— K
dary	536.— K
za knihy	592.— K
úroků	4.52 K
Celkem	2582.52 K

Vydání:

P. Špaldákovi na výplatu honoráře	1400.— K
tiskoviny a knihy	2150.— K
P. Palmierimu za příspěvky	350.— K
manip. popl., poštovné	25.16 K
Celkem	3925.16 K
Schodek činí	1342.64 K

R. 1915.

Příjem:

Členské příspěvky	779.— K
úroků	6.16 K
za knihy	85.72 K
Celkem	870.88 K

Vydání:

Za knihy	375.72 K
tiskoviny, vyrovnán celý účet až po rok 1916	3857.77 K
manip. poplatek	3.44 K
Celkem	4236.93 K
Schodek činí	3366.05 K

Letos byli jsme šťastni, že jsme neměli výdajů, za to jsme upomenuli odběratele tuzemské za A. A. V. a Acta Conventus, čímž i s příspěvky a s 1000 K podpory od cyrillometh. tiskového spolku dosud se sešlo na 4142 K, tak že dnešní stav

činí schodek za všechna léta	7961.55 K
letos splaceno	4142.— K
zbývá schodek	3819.55 K

Doufejme však, že dlužníci zaplatí a že i členové obětavě složí příspěvky své, aby A. V. dále nerušeně po válce mohla pokračovati. Ovšem v cizozemí měli jsme mnoho odběratelů, kteří nám rovněž dluží doplatné za A. A. V., ale dnes k nim není přístupu.

Dosud máme na skladě kromě prvního neúplného všechny ročníky A. A. V., všechny tři zprávy o sjezdech unionistických, Snopkovo dílo Konstantinus Cyrillus u. Methodius, Palmieriho Nomenclator jakož i jeho Dogmatica orthodoxa. Na trh knih-kupecký díla A. V. dána nebyla.

Bylo by si přát, aby přibývali noví členové A. V. Za tím účelem rozešleme prosby po horlivcích. Kéž kněží pamatují na A. V. i při své závěti! S pomocí boží nelekáme se budoucností«.

Ježto výbor A. V. zvolený r. 1911 byl jen prozatímní s platností do příští valné hromady, byli navrženi a zvoleni do stálého výboru: J. Excel. metropolita Ondř. hrabě Šeptický, dr. Jan Pospíšil, prelát a apoštol. protonotář v Olomouci, dr. Ant. C. Stojan, probošt v Kroměříži, J. M. Prokop Šup, opat v Rajhradě, dr. Ant. Podlaha, prelát v Praze, dr. Frant. Kordáč, univ. prof. v Praze, dr. Rich. Špaček, univ. prof. v Olomouci, assessor Jan Vychodil, farář v Cholině, dr. Frant. Grivec, prof. bohosloví v Lublani, dr. Kam. Dočkal, univ. prof. a biskup. tajemník v Zahřebě, msgr. Fr. Snopek, archivář v Kroměříži, rektor kolleje velehradské, dr. Boh. Spáčil T. J., univ. prof. v Innomosti, Bal. Hřiva, farář v Napajedlich, Gilb. Křikava, O. S. N., farář v Ml. Břístich, Ad. Jašek, katech. v Kroměříži.

Přítomní členové výboru pak zvolili předsednictvo: Za předsedu J. Excel. metropolitu hrab. Šeptického, za místopředsedu probošta dra Ant. C. Stojana, za tajemníka katech. Ad. Jaška, pokladníka faráře Balt. Hřivu a dva členy předsednictva dra Frant. Grivce a dra Kam. Dočkala.

Předsedovi poslán do zajetí v Kursku pozdravný příspěvek podepsaný ode všech přítomných.

Když bylo porokováno o unionistické knihovně, jež svěřena faráři P. Vinc. Vaňkovi ve Stříbrnicích, o pokračování Nomenclatoru a A. A. V., byla valná hromada skončena.

Ad. Jašek.

Na slovanském východě.¹⁾

Vzpomínky z cest.

Mezi Rusíny.

(Pokračování.)

Srovnáme-li početně obě katolické národnosti Haliče a Bukoviny, jen o něco jsou Poláci početnější. Poláků bylo napočteno na 4 miliony, Rusínů sjednocených 3,889.410, ač Rusíni si přičítají převahu.²⁾ Srovnáme-li však počet klášterů a řeholníků obou národů, vidíme, jak Rusíni pokulhávají.

Dle údajů z r. 1911 byl počet klášterů v Haliči a v Bukovině tento:

¹⁾ Viz Apoštolát VI. a VII.

²⁾ Dr. Ščepkovič. Vo imja pravdy str. 107; Ukrainische Korrespondenz. IV. Jahrg. Nr. 4.; Ukrainisches Korrespondenzblatt. III. Jahrg. Nr. 35.

Polské:	Mužských		Ženských	
	klášterů	osob	klášterů	osob
lvovská	50	499	235	1683
krakovská	45	730	85	1283
tarnovská	10	115	74	531
přemyšlská	26	383	120	897
Celkem	131	1727	512	4394

Rusinské:

lvovská	7	55	13	118
přemyšlská	6	142	19	132
stanislavská	4	19	14	72
Celkem	17	216	46	322

Dle toho Poláci daleko více tihnou k životu řeholnímu než Rusíni. Zmíněný již kanovník Ščepkovič pravi bolně ve své bražúrce (str. 106 a 107): Z toho přehledu poznávám, že polští klášterníci převyšují rusinské o 1511 osob a o 114 domů, ženské pak o 4072 osoby a 466 domů. Celkově pak mají Poláci o 5583 osob a o 580 domů klášterních více než Rusíni.

Vezmeme-li čísla pouze okrouhle, pak jest polské klášternictví k rusinskému v poměru jako 6000 : 500 čili jako 12 : 1. Na dvanáct osob polského klášterního duchovenstva připadá jedna rusinská.

Rozdíl ten tím více bije do očí, uvážíme-li, že duchovenstvo rusinské jest ženaté. Vždyť odkud má býti největší příliv do klášterů, ne-li z rodin kněžských? Jestliže u Poláků není rodin kněžských a do klášterů přicházejí pouze z rodin světských, pak u Rusínů měl by se počet povolání do klášterů zdvojnásobiti, neboť vedle rodin světských měly by dodávati i rodiny kněžské. Ale jaký tu rozdíl v neprospěch Rusínů! A i mezi tím malým počtem klášterníků sjednocených jak mizivé procento jest z rodin kněžských! V řádě sv. Basílie jest sotva 11 osob (vlastně jen 9, neboť 2 nepocházejí z Haliče) a u sester Basiliánek pouze 7 osob z domů kněžských. U sester Služebnic Prečistoj Děvy Marii není ani jediné. Tak ze dvou tisíc a několika set rodin kněžských v Haliči a v Bukovině vstoupilo sotva 16 osob do stavu řeholního! Z jiných národností vstupují do našich klášterů, málo z rodin rusinských a nejméně z kněžských».

Kanovník Ščepkovič příčinu toho uvaluje na kněžstvo ženaté, které samo nežijíc v celibátě, má zavřená ústa, když by mělo vyzvati a nadchnouti k panenské čistotě. Dlužno však též uvážiti, že poměr mezi kněžstvem řádovým a světským u Rusínů hodně se přiblížil církvi pravoslavné, kde mezi obojím kněžstvem jest neustále boj a nenávisť.

Mezi Poláky ujalý se skoro všechny řády a společnosti náboženské, co jich má církve katolická, a některé skutečně i zdomácněly. Je tu veliký výběr, kdežto u Rusínů byli pouze

Basiliané a sestry Basilianky, a teprve nejnovějšího data jsou Studité a Sestry Prečistoj Děvy Marii působící něco přes 30 let.

Hřbitůvek svatohostýnský, poslední místo odpočinku † msgra dra J. Schneidra.

Není u Poláků odvětví výchovavacího a naukového, jemuž by se kláštery polské nevěnovaly. Tou činností všestrannou, hodně lidovou více členů získávají nežli jednostrannou uzavřeností rusínskou.

Pěkně kanovník Ščepkovič ji ličí (str. 90 a násl.): »Veškeré klášternictvo polské jak mužské, tak i ženské dělí se na řády a společnosti. Třeba že všichni mají společně tři sliby, přece každý řád a každá společnost má svůj zvláštní cíl. Jedni věnují se školám, jiní vychovávají mládež ve vlastních ústavech, a to jedni berou děti ze šlechty, jiní z tříd vzdělaných, jiní ze stavu měšťanského, jiní zase od úředníků, a konečně věnují se i dětem chudým, opuštěným a sirotkům z tříd nejnižších v městech i na vesnicích. Jsou řády, které se zasvětily účinné křesťanské lásce v nemocnicích a po domech nebo opatrují v různých ústavech nevyléčitelné nemocné, starce a stařeny, ujmají se mravně zkažených. Jiné věnují se misím a pracím apoštolským; a konečně někteří pěstují pouze duchovní život a modlitbu, dnem i nocí uctívají velebnou Svátost atd. Jedním slovem berou zřetel ku všem potřebám společnosti lidské. Jsou neunavnými dělníky v celé dílně národa. Jejich práce zdá se neviditelnou, ale práci tu oceňuje a jí rozumí, kdo dovede oceniti význam a vliv křesťanských ctností, silu modlitby a skutky milosrdenství.

K tomuto početnému řádovnictvu s bohatou činností přidejme ještě různé spolky, bratrstva, sdružení světská i církevní se značkou uplatňujícího se katolicismu v nejrozličnějších směrech, čehož u nás vůbec není, pak teprve pochopíme, jak velikou armádu mají Poláci.

Armáda ta zasahuje do všech záhybů života lidského, kdežto rusínští řeholníci a rusínské spolky jak počtem tak i prací daleko pokulhávají za polskými. Takto národ polský má ve svých klášterích mocnou činnou armádu, s níž svorně pracuje duchovenstvo světské duchem sjednocené. Jest zřejmo, že práce a činnost ta nemůže zůstatí bez rozhodného vlivu na národ polský.

Klášternictvo polské věnuje se nejenom národu svému, nýbrž i rusínskému, ano jest rozšířeno i ve sjednocených diecesích, zvláště na východní části, kde víc a více se uplatňuje, tak že činnost jeho jest patrna i mezi lidem sjednoceným. Že tato práce s hlediska národního a našeho církevního není nám milá, jest všeobecně známo. Ale jest to přirozeno, neboť nemůžeme žádati, aby polští klášterníci společně s polským duchovenstvem pracovali ve smyslu rusínského vlastenectví. Ostatně nemožno se ani hněvati, jestli přiházejí se často přechody z obřadu slovanského na latinský. Neboť jest přirozeno, že kdo pracuje a se obětuje, mimovolně za sebou táhne i druhé. Nepomůže ani zlobiti se, jestliže měšťanstvo, stav řemeslnický a dělnický i nižší vrstvy lidové se odnárodňují v městech a městečkách. Neboť kdo se k nim blíží s náboženským teplem, kdo přitahuje k sobě lid, kdo ujmá se sirot a vychovává je ve svých ústavech, ten je má.

Co se týče národa rusínského, tu nejen řeholnictvo jest v porovnání s polským velmi nepatrné, nýbrž i duchovenstvo světské jest nesjednoceno, rozbito a rozděleno na různé strany, a kromě toho u veliké části ani nerozumí ani nedovede pochopiti významu práce a obětí v duchu křesťanském. Duchovenstvo

naše dosud obyčejně »přinášelo ovoce obětí kříže« v besídkách, kasínech, všelikého druhu spolcích světských a zapomněle na potřeby duší bídných, nešťastných, potřebujících záchrany a potěchy křesťanské. My vlastenčíme na estrádách ozdobených květinami, za národ rozpínáme se v koncert. síních, a kde který zpěvák z duchovenstva mává taktovkou, ale nahlédnouti na bídu lidskou v brlozích a skrýších lidí zapomenutých, přinášeti jim pomoc a záchranu, to se u nás jmenuje zpátečnictvím«.

Tato příkrá slova dovršuje ještě na jiném místě (str. 86): »Duchovenstvo dosud u nás nesplnilo poslání církve katolické. Činnost jeho obmezovala se hlavně na pozemské věci. Práce čistě Kristova vzala na sebe pouze pečeť úřední. Církev u nás jest obmezena, vysáta, nemajíc svých zřízení a ústavů, ale za peníze církevní a kněžské vybudovány byly všeho druhu ústavy světské, ze kterých vliv duchovenstva byl odstraněn a ony staly se baštami, z nichž jsou vysílány nyní jedovaté střely na povalení církve«.

Tento zdrcující úsudek nelze spovsěchňovati, neboť u Rusínů jsou též celé řady ideálního nadšeného kněžstva pracujících horlivě apoštolsky jediné pro čest boží a spásu nesmrtelných duší. Týž přísný posuzovatel svých bratří praví (str. 18): »Jest u nás v Haliči, chvála Pánu Bohu, spolehlivý kádr svědomitého duchovenstva, které jasně pojímá svou úlohu a mocně bojuje pro pravdu Kristovu; pouze část duchovenstva stojí ve službách zásad nezdravých, namnoze záhubných«.

Uvedl jsem úsudky kanovníka Ščepkoviče, kněze rusínského, s nímž shodují se i Poláci, ale jsou opravdu přísné. Našel jsem v dědinkách rusínských kněze, kteří bvli svému lidu vším, otcovsky se o něho starali a pečlivě a svědomilě vedli nesmrtelné duše k Bohu. Ovšem mnozí byli více otci vlastní rodiny než otci své farnosti, přes to však lid důvěrně a oddaně k nim lnul a jim přál.

Ale nedivme se poměrům. Jsou příliš blízko pravoslaví. A pak mnoho zavinila výchova v semináři. »Jaký byl zubožený stav semináře, možno poznati z toho, že se přiházelo, že dobří chovanci v semináři ztratili pěkné vlastnosti duše, jakými se vyznačovali před vstupem do semináře. A co teprve říci o cněch chovancích, kteří vstupovali do semináře už zkažení srdcem ze středních škol! Duchovní výchova v semináři byla výsměchem vši výchovy a celé vedení v semináři nevťiskovalo naprosto znaku duchovního ústavu«.)

Jistý profesor mně tvrdil, že bohoslovci někdy ani v semináři nespávali, že tropili věci pohoršlivé přičící se každé mravnosti a svědomí.

Metropolita Šeptický chtěl míti vzorný seminář; proto za představené jeho ustanovil mladé kněze vychované v semináři vídeňském a innomostském. Měli vůli silnou a nejlepší, vlastnosti, které mladé duše dovedou jen získati, a přece před ně-

*) Ščepkovič str. 18.

kolika lety byli jsme svědky, že pro vnitřní rozháranost seminář byl na nějakou dobu rozpuštěn a někteří bohoslovci vyloučeni. Zlo příliš dlouho žilo, zdomácnělo a hluboce se zakořenilo.

Náprava k lepšímu však stala se veliká a pronikavá poslední dobou ve všech seminářích. Když bezprostředně před válkou jsem se zdržel nějaký čas v semináři lvovském, nabyl jsem přesvědčení, že jest veden pevnou a šťastnou rukou a že duchovní život jeho muže se měřiti s kterýmkoli bohosloveckým seminářem našim. O stanislavovském mi tvrdili rusínští kněží a bohoslovci, že jest ještě přísněji veden.

Za to zhoubně působí neustále se přirostující národnostní spor i mezi kněžstvem. Nezřídká se stává, že v jedné osadě působí kněží latinští i sjednocení. Bývají si zpravidla cizí. Národnost je dědí a odcizuje. Obyčejně jen úředně se navštěvují, ale jinak se nepodporují. Bedlivě střehou, aby věřící nepřebíhali k jinému obřadu. I polské i rusínské duchovenstvo je národnostně vášnivé. Jsou tu neustálé hádky v osadách, v knihách, novinách, ba spor se zatahuje i do chrámů a nezastavuje se ani, když jde o úkony nejsvětější. Stačí sledovati několik ročníků časopisu rusínského duchovenstva »Niva« a polského »Gazeta Kościelna«, obě vydávané ve Lvově od kněží o světských, které ve vášnivém boji až do krajnosti zacházely, ani nemluví — a možno poznati, jak vášnivě se vede národnostní boj a jak zasahuje mocně i osoby církevní a nešetří ani záležitostí čistě náboženských.

Poznal jsem polského kněze, jenž působil několik let na osadě velkou většinou rusínské, a tak byl netečný k druhé národnosti, že se nenaučil ani rusínsky čísti a psátí. [Pokračování.]

Zvěsti.

Ze Záhřebu. (Zpráva o Apoštolátě sv. Cyrilla a Methoda u Charvatů.) Koncem r. 1915 dostoupil počet členů Apoštolátu v arcidiecesi Záhřebské, diecesi Djakovské a Seňské čísla 11.379.

Na penězích bylo přijato:

1. členských příspěvků		1.781·09 K
2. darů od dobrodinců		2.123·80 K

Celkem . . . 3.904·89 K

Vydání:

1. Ústřednímu semináři rusínskému v Kroměříži	2.000— K
2. Jeptíškám sv. Basílie ze Slovity v Haliči, které pro válečné poměry se vystěhovaly do Křiževace	500— K
3. »Společnosti sv. Cyrilla a Methoda« balkanských misionářů apošt. vikariatu trackého	700— K
4. O. Germanu Reydonovi ve Slivenu jako podporu na katolický bulharský tisk	200— K

5. Sestře Felicitě Pavlovové, představené milosrdných sester v Malko Trnovo	200.— K
6. Sestře Marii Josefě, představené milosrdných sester v Drinopoli	150.— K
7. Na zakoupení knih pro knihovnu východní Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda v Záhřebě	100.— K
8. Na chléb sv. Methoděje karaagačskému bulharskému semináři v Plovdivě	40.— K
9. Výlohy správní	14·89 K
Celkem	3.904·89 K

Mimo to poslal »Apoštolát« nejdůst. biskupu Msgru Petkovu v Plovdivě na mše sv. pro kněze hlavně z Turecka vypo-
vězene v obnosu 4.851·92 K. Celkem zaslal odbor záhřebský r.
1915 misiím 8.756·81 K. Jednatelům záhřebského odboru jest
dr. Kamilo Dočkal, universitní profesor a arcibiskupský tajem-
ník v Záhřebu.

.

Z Krku. (Zpráva o činnosti Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda diecese kréské.) Počet zapsaných členů do 31. pros. 1915 činil 1.026.

Na penězích bylo přijato a vydáno:

1. Na katolické misie v poříčí Strumy	730.— K
2. Na chléb sv. Methoděje karaagačskému bulharskému semináři v Plovdivě	140.— K

Celkem za rok 1915 870.— K

Jednatelům jest Fra Ignác Radič, františkan na Krku.

* * *

Ze Splitu. (Zpráva o činnosti Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda diecese splitské.) Počet členů Apoštolátu diecese splitské a jiných dalmatských diecesí zapsaných do 5. července 1916 u jednatele ve Splitu činil 1.648.

Na penězích bylo přijato a vydáno:

1. Společnosti sv. Cyrilla a Methoda kněží misionářů apoštolského vikariátu trackého	276·72 K
2. Na výlohy správní	10·75 K

Celkem 287·47 K

Jednatelům jest profesor Anděl Mateljan ve Splitu.

* * *

Z Velehradu. Počet sv. přijímání dostoupl r. 1914: 52.509, r. 1915: 53.087, r. 1916: 45.754. — Na Sv. Hostýně bylo r. 1916 sv. přijímání 70.000 (o 8000 více nežli roku 1915).

D O P I S Y.

Dědictví otců. Veleďust. pane probošte! Pokládáme si za čest a veliký poklad, že je nám možno státi se členy Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda. Prosíme Vás proto, Důstojnosti, o zařazení našich jmen do knihy členů a našich srdcí k věrným a horlivým ctitelům našich moravských apoštolů. Uznávajíc snahy a těžký úkol tak vznešeného spolku ač chudobní a živí jen prací rukou svých, rádi obětujeme aspoň malinký, nepatrný obnos 3 K, ale doufáme, že Pán Bůh dá, a my budeme moci větší dávkou na Boží vinici složit. Zajisté si budete mysliti, proč jsme tak dříve neučinili. Chceme Vám příčinu toho vysvětliti, abyste poznal, že do řad věrných vcházíme s ryzím přesvědčením a pravou láskou k Bohu. — Věřili jsme totiž falešným prorokům a nechali se svést. Odchýlili jsme se od pravdy a lželi ku lži. Přišly však svizele a trampoty, zejména pak nedostatek u s ním, jak to u zbloudilců bývá, malomyslnost. Díky Bohu v této době ta jiskřička pravdy v srdcích našich vzplanula, díky dobré výchově z mládí a u mne zejména svatě pobožností důstojného pána Jana Středy, nynějšího faráře ve Výprachticích u Lanškrouna. Tento hodný a Bohu milý kněz zasil to símě, které, ač už vyschlé se zdálo, že se neujme, přec utrpením upevněno, zase Bohu díky roste. A proto věřte, Veleďustojný pane probošte, že my zbloudilé ovce se opět navrátilivše pevně pod křížem stojíme a že v našem životě se nikomu nepodaří pravdu z našich srdcí vytlačit. Vrátilivše se k pravdě milerádi chceme přispěti, aby druhým se ena v plné své kráse mohla ukázati a oni ji podrželi snahou Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda. Přiložené zasíláme poštovní poukázkou 3 K jako členský příspěvek a 2 K na měsíčník pro rok 1917. Snažně ještě o tuto milost prosíme a líbajíc Vaší posvátnou ruku, zůstáváme věrní sv. kříži, našť domácí patronce Panně Marii, sv. Cyrillu a Methodu manželé E. a A. Ř. Ve Lhotě, 2. ledna 1917.

Z bojiště. Jsa vzdálen od své drahé domoviny, milé Moravě, a jejího středu duchovního života, posvátného Velehradu, tím vroucněji vzpomínám všeho, co mi tam mílo a čemu, abych tak řekl, zasvětil jsem celý svůj život. Mezi jiným jest to náš Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda, jehož idea, láska křesťanská spojující všechny v jednotu víry jest vždy předmětem mého cítění. Jsa blíže jižního bojiště, zaměstnán jako vojín zdravotního sboru a sluhou při bohoslužbě i osobně s vdp. p. J. B., polním kaplanem, mám příležitost přečísti si české noviny. Mezi jiným se dovídám, o neblahém osudu národa a církve rusínské, která opět píti musí kalich utrpení. Jejich vrchní pastýř nejd. metropolita J. E. hr. Septycký jest zajat, jeho duchovní v těžkém postavení a věřící lid uvřzen v bídu hmotnou i mravní, jsa postaven v boj za své katolické smýšlení. Jak rádi jsme je na Vele-

hradě viděli, s vroucím nadšením staroslovanské bohoslužbě obcovali, z bratrské lásky oltář pro jejich obřad na Velehradě postavili, a teď mají býti ty svazky lásky zpřetrhány, a oni i duši podřízeni moci světské. Jsem ctitelem obřadu staroslovanského, znám dobře ruské pravoslavi, avšak při návštěvě jejich chrámů vždy se mi zdá, že v nich něco schází. Ano schází tam chlivé slovo nadšeného kazatele, který by povzbudil kleslou mysl slovem útěchy, utvrdil, co je kolísavé a připomněl naše povinnosti a slabosti. A to může opravdově jen katolická církev. Jiná nemá k tomu ducha ani moci. A pohnutky politické nebo národní nepocházejí z křesťanství. Cítím srdečný žal nad katolickými Rusíny, jichž údělem jest ustavičně bojovati a trpěti za své bytí. Věda, že »Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda«, jehož jsem členem, za jisté pracuje o zmírnění bíd nejen našich českých raněných vojinů, ale podporuje i bratry Rusíny, kteří trojnásobnou tíhou nynější válečné doby jsou stíženi, posílám nepatrný dárek pro Apoštolát. Víím, že ještě více členů, již by na ně pamatovali, se najde, neboť v době balkánské války i po ní mnoho náš »Apoštolát« Bulharům prospěl. Nezapomene za jisté teď ani na církev rusínskou, třebať, že jsme sami v těžkém postavení. Zároveň prosím Všemocného, by prosbami sv. Cyrilla a Methoda, otců našich, jichž obrazy i zdejší charvatské a bosenské chrámy ozdobují, by po konečném rozporu národů, zasvitlo slunce míru blahé pro dobro církve i vlasti naší. Dejž to Pán Bůh. Na shledanou na posv. Velehradě o příštím sjezdu »Apoštolátu« ve zdraví a míru.

Václav Kytka 68, Polní p. 81.

ROZMANITOSTI.

Nové dary velehradským spolkům věnoval ve válečné půjčce osvědčený jejich příznivec apošt. protonotář dr. Jan Pospíšil, prelát v Olomouci, a to: Akademii Velehradské 2000 K na podporu spisů ji vydávaných, 1000 K cyrillomethodějskému Družstvu Velehrad a 1000 K Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda.

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda a Čechy. Hovory náboženské vedené ve vídeňském Ráji ř. dp. P. Jemelkou byly vždy duchaplné a bohaté pěknými myšlenkami. V posledním čísle minulého ročníku zmiňuje se též o našem »Apoštolátě« slovy: »První krok v ohledu činnosti misionářské učiněn byl u nás založením Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoděje, který si vytknul za účel sbírat příspěvky na podporu katoliku v zemích slovanských a zvláště na Balkáně a tak podporovat snahu apoštelské Stolice pro sjednocení národů slovanských, kteří se odtrhli od pravé církve Kristovy a propadli rozkolu řeckému s apoštelskou Stolicí. Činnost tohoto Apoštolátu obmezila se v národě našem na Moravu a Slezsko, kdežto v Čechách nedošel Apoštolát tento žádného rozšíření. Příčinu tohoto zajiště neutěšeného zjevu hledati třeba ne tak v nedostatku dobré vůle, jako spíše v neporozumění tohoto velikého díla a pak v nedostatku výchovy kněžského dorostu. Snad jedna z příčin, proč Apoštolát sv. Cyrilla a Methoděje se nerozšířil aspoň tak v Čechách jako na Moravě, tkví také v tom, že se v Čechách pohlíží s jakousi nedůvěrou na vše, co pochází z Moravy. Doufáme, že i v tom ohledu časem stane se náprava, zvláště po válce, která otázku slovanskou hodně

posine do popředí obzvláště na Balkáně, má-li vliv katolického Rakouska u Slovanů balkánských býti trvalý. Národ českoslovanský je zajisté jako nejkulturnější národ ze všech katolických národů slovanských na prvním místě povolán ctázkou tou se zabývatí a pravou kulturu katolicko-slovanskou tam uplatňovati. Podotýkáme k těmto řádkům, že již několikráte byly učiněny pokusy a i ordinariáty české byly požádány, aby v Čechách byl zaveden »Apoštolát«, avšak desud marně. Není zřízen ani v jediné české diecesi, zč členů »Apoštolátu« přibývá jak z Čech tak zvláště z uherského Slovenska. Při trochu dobré vůli dalo by se tu mnoho udělati. Má pravdu ř P. Jemelka, když vidi neúspěch toho jednak v nedostatku výchovy kněžstva pro to, jednak v jakési nechuti k věcem moravským. A přece zvláště v Čechách bylo by zapotřebí horlivosti a činnosti Apoštolátu! Bez nadsázky můžeme tvrditi, že dnes za války žádný spolek tolik pro náboženského ducha mezi vojny nevykonal jako »Apoštolát«, ať již konal duchovní cvičení nebo jen krátké pobožnosti pro brance před každým odchodem, a každoročně několikráte veliké pentě a válečné pobožnosti pro doma pozůstalé na posv. Velehradě a Sv. Hostýně, ať tím, že na 16.000 knih buď náboženských (zpěvníků) neb dobré četby vojínům rozdál kromě množství růženců, medailků a jiných náboženských památek. Kde se jedná o udržení a povznesení náboženského ducha, »Apoštolát« svou hřívnou vždy přispíval. Kéž několik opravdových nadšenců pro »Apoštolát« v Čechách rozplamení ostatní, a když by se neosamostatnili v některé diecesi, aspoň připojí hojně řady nových členů k Ústředí!

Černohorské duchovenstvo katolické i pravoslavné závodí v projevech oddanosti nové rakouské vládě. Pravoslavnému duchovenstvu v čele s metropolitou Mitrofanem dostalo se za tuto činnost vlivnou i na lid uznání od rakouské vlády. Z nadšené řeči, kterou měl katolický primas srbský, černohorský metropolita ve St. Baru, dr. Mikuláš Dobřečič, u příležitosti zádušních služeb božích za J. V. Františka Josefa I. ve své katedrále, uvádím věty, jež pronesl, vyličiv jeho zásluhy o podporování katol. misí skoro v celém světě: »I tento chrám (ve St. Baru), v němž jsme shromážděni, jest skvělým důkazem, co jsem tvrdil, jest skvělým pomníkem velkodušnosti Jeho a Jeho vznešeného domu. Zvláště Jeho zvččený bratr, arcibiskup Maxmilian, jenž za mého v Pánu zesnulého předchůdce arcibiskupa hraběte Karla Pootena dvakráte sem přišel a byl u něho hostem, ze základu tento kostel dal postaviti a se svým císařským bratrem vším potřebným obdaril a ozdobil«.

Bulhaři a Charvaté. Zeměpisně, povahově i jazykově z katolických Slovanů jsou Bulharům nejbližší Charvaté. Poslední dobou ne bez rozhodného přičinění a vlivu charvatského Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda všímají si Charvaté náboženských poměrů bulharských a pomáhají vítězíti katolické myšlence v Bulharsku. V klementinské nemocnici v Sofii, kde za prvé balkánské války působily naše moravské sestřičky, uplatňují se především řádkovské sestry sv. Kříže; mladí bulharští kapucíní ode tří let přicházejí vzdělat se ke kapucínům provincie charvatské. Charvatský Apoštolát své sbírky věnuje skoro výhradně na podporu katol. církve mezi Bulhary.

Nejkrásnější haličský sjednocený oltář (ikonostas) v Bogorodčanech. Když pod nátlakem Rusů naše vojsko dle daných rozkazů ustupovalo nedaleko Stanislavova z Bogorodčan, kdosi upozornil, že v tamnějším sjednoceném chrámě jest nejkrásnější ikonostas v Haliči. Pochází ze 17. stol. a byl tam přenesen před asi sty lety z kláštera Maňavského. Umělci jej považují za nejkrásnější dílo toho druhu církevního ruského umění. Byla obava, že Rusové jej zničí. Proto i když vojsko naše opustilo městečko, vydalo se v noci několik vojinů, oltář s kostela složili a ukryli. Obyvatelé vyburcovaní vyšli na ulici a klečíce na kolenou, loučili se božně se svatými obrazy, které zdobily kostelíček jejich. Sotva naši stateční vojíní s naloženými vozy ujeli, objevily se v městečku první hlídky kozácké.

Rasputin. — Různí věštcí, hadačí a jasnovidci hývali od jakživa i ve vysokých společnostech rádi vidění a ve svém umění používání. Jako západ měl poslední dobu neďávnou zemřelou Madame des Thèbes, tak carský dvůr na východě měl svého Rasputina. Již od dob Mikuláše I. (1825—1855) uplatňovali se věštcí a jasnovidci na ruském dvoře dosti vlivně. Za Alexandra II.

a Alexandra III. nejednou rozhodného vlivu nabyli „něgramotní“ mniši, již byli i u veliké vážnosti. Ale nikdo se neudržel v milosti tak dlouho jako nedávno zavražděný Grigor Rasputin. Co provedl, je tak veliké, rozložitě a široké jako Rus sama. Vyrostl v zapadlém sibiřském městečku Pokrovsku. Kodma Rasputinova byla velmi chudíčka a nijak nevážená. Mladý Grigor prý se neodceřil okolí svému, byv nekelikrát obžalován pro opilství, krádeže a jiné poklesky. Najednou však uvědomil si náboženského ducha a putoval do nejbližšího kláštera, odkudž přišel aspoň na krátkou dobu celý vyměněný. Brzy však na to nabídl se, že bude v klášteře sbírat peníze na stavbu kostela. Šbirka se dařila, tak že sám se při ní obohatil. Po různých příhodách a dobrodružstvích dostal se konečně do Moskvy. Bylo to v květnu 1896. V Moskvě konaly se okázale korunovační slavnosti nového nynějšího cara Mikuláše II. Mezi přísluhujícími metropolitovými byl asi třicetiletý mnich veliký, krásně vzrostlý s dlouhými pečlivě upravenými vlasy, pravidelnými mužskými rysy v obličejí, s očima něžnými, ale plnými ohně. Celým jeho zjevem upomínajícím na Petra Velikého byla upoutána korunovací přítomná carevna matka Marie Fědorovna, jež brzy se ještě dověděla o Otci Rasputinovi, že v Moskvě, Kazani, a jiných svatých místech Ruska činil prý divy. Rasputin byl nadán i jasnovidstvím. Carevna matka povolala mnicha k sobě a dlouho s ním rozmlouvala. Vykládá se, že carevna majíc tehdy velkou starost o zdraví svého nemocného miláčka, careviče Jiřího Alexandroviče, tážala se Rasputina na průběh nemoci syna svého. Mnich prý odpověděl, že carevič jest právě na Krymu a za dvě léta jako mrtvola bude přivezen do Petrohradu. Slova Rasputinova se skoro na den splnila a otevřela mu novou životní dráhu. Carevna od té doby věnovala mu všechnu důvěru a doporučila ho i synu, nyníjšímu caru Mikuláši II., jenž Rasputina povolal na svůj dvůr. Nejslavnější doba jeho spadá do let 1899—1906. Pravi se o něm, že všichni ministři si musili napřed zjednatí přízně jeho. Rasputin každodenně dával slyšení. Všem návštěvníkům tykal a nikoho nepustil bez rady. Kdokoli chtěl po něm něco určitěho, dostal na listku napsané doporučení. Car prý s ním míval skoro denně porady. Děti carovy před spánkem večer prý vždy obdržely požehnání Rasputinovo. Nejvyšší hodnostáři říše ucházeli se o jeho přízeň. Teprve při nástupu Stolypina jako ministerského předsedy, když po válce japonské vláda potřebovala silných otěží, byl Rasputin vyhnán z Petrohradu na Sibiř. Avšak ihned po smrti Stolypinově r. 1911 navrátil se opět do Petrohradu. R. 1914 byl však opětně vypovězen na Sibiř, kdež jakás žena na něho podnikla útok. Když v létě vypukla válka, pozdravil se Rasputin tou měrou, že mohl použití dovolení k opětnému návratu do Petrohradu, ale náležel tu vždy ku straně, která byla pro mír a proti válce. Je známo, že i ve hlavním stanu cara navštěvoval. Nostval prý vždy vysoké boty, při jídle prý nepoužíval ani vidliček a nožů ani ubrousků, nýbrž vše dělal rukama. Jaké moci dosáhl, vykládá se, že proti všem zvykům a předpisům církevním imenoval jednoho ze svých přívrženců a krajanů prostého sedláka Varnavu biskupem v Tobolsku, když pobýv na krátkou dobu v klášteře naučil se tam čísti a psátí. Biskup Varnava uřadoval, jak uměl; ovšem správa biskupství neustále upadala. Varnava prohlásil dokonce jednoho ze svých předchůdců za svatého. Sv. Synod, kterémuž jedině přísluší právo svatořečení, volal biskupa, aby se zodpovídal, ale Varnava opíraje se o moc Rasputinovu, odepřel jakoukoli odpověď. Ruka vrahova dle zpráv z Ruska učinila konec tak pestrému a tolik vlivnému životu Rasputinovu. Bylo úředně prohlášeno, že mrtvola jeho byla 19. prosince 1916 blízko petrovského mostu v Petrohradě vyplavena na břeh.

Náboženské sekty v Rusku dle zpráv petrohradského církevního deníku „Kolokol“ se množí. Zvláště přibývá stoupenců těm, které učení svým dotýkají se nějak i přítomné války, buď že zakazují příslušníkům svým nositi a užívati zbraně anebo vykládají světovou válku za dílo Antikrista a předzvěst brzkého konce světa. Vládní a církevní úřady zakročují proti nim velmi rázně, nedevolujíce jim ani nejmenších soukromých pobožností a schůzek.

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda

pod ochranou bl. Panny Marie.

Na 10. předplatitelů posíláme jeden výtisk zdarma.

Kdo čísla nedostane, ať si pro ně dopíše adresu:

„Administrace Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda v Kroměříži“

v nezálepeném dopise beze známky a na obálku napiše »reklamače«.

Zakladatelé a poradatelé:

Msgr. Dr. A. C. Stojan, probošt a poslanec, Ad. Jašek, katecheta v Kroměříži.

Předplatné se posílá na adresu: P. Ad. Jašek, katecheta, Kroměříž (Mor.).

Celoroční předplatné v Rakousku-Uhersku a Bosně 2^{.-} K, do Německa 2^{.-} M, do Ruska 1 rubl, do Ameriky půl dolaru, do jiných zemí 2⁵ fr.

Zahrádka Cyrillo-Methodějská.

(Podává Dr. Ant. Cyr. Stojan, jednatel ústř. výboru »Apoštolátu sv. C. a M. pod ochranou bl. Panny Marie«.)

(Další část.)

O přípravě sv. Cyrilla a Methoda na kněžství.

Cinnost blahodárnou má kněz rozvíjovat. Má o něm platiti: »A tvé srdce podle všeho podobej se slavíku, jenž tu tluč pro každého ve svém stinném hájiku«. A toto srdce, jež, jak dí sv. Augustín, nestačí luňákoví ani na jedno nasycení, skrývá v sobě peklo i nebe. Řečeno tím, že třeba srdce opanovat, aby nesvádělo a nepřivádělo do záhuby, nýbrž povznášelo a zdokonalovalo člověka a k nebi povznášelo. I musí očišťováno býti.

Nezná výše šlechetnosti srdce dobré, nezná ale tak ani dna, ani konce ani míry zloby srdce zlé a nešlechetné.

Vzpomeňmež sobě na slova Pána a Spasitele našeho, kterýmiž dovozuje, co vše ze srdce pochází.

I musí srdce, jakž praveno, zušlechťováno, musí očišťováno býti, aby činnost žádoucí se rozvíjovat mohla. Jako zrzavé železo ohněm se očišťuje, podobně sebezapíráním srdce každého, tím více srdce kněžské očištěno býti musí od rezu všelikého, obrazně mluveno.

Krásně to náš Sušil projadruje těmito slovy: »A buď můj život jedna boží chvála, slastí Kristus, tužbou ctností krása a mzdou lidu spása«.

Na to upozorňují jinocha neb muže, jenž do stavu duchovního putuje, tonsura čili postřížiny, kteréž mu biskup uděluje. Vystříhuje mu totiž na hlavě vlasy v podobě kříže, a sice nad čelem, nad oběma skráněmi a na temeni. Pak odívá ho v bílý šat.

Biskup ostříhá mu vlasy na znamení, že odříkati se má veškeré marnivosti světské. Odívá ho v bílé roucho, že má býti cděn rouchem čistoty a nevinnosti.

Při vyšším posvěcení biskup tato vážná slova pronáší k těm, jenž posvěcení býti mají:

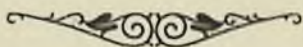
Majíce býti posvěcení, synové nejmilejší, na úřad kněžský, vynasnažte se, byste jej hodně přijali a přijatý chvalně zastávali. Neboť kněz má obětovati, zehnatí, správcem býti, kázati a křtiti. S velikou tudíž obavou má každý ku tak veliké důstojnosti povyšován býti, též s velikou obezřetností, by nebeská moudrost, osvědčená, mravnost a odedávna osvědčená zachovalost odporučovala k tomu vyvolené. Proto též Hospodin rozkazuje Mojžíšovi, by sedmdesáte mužů ze všech Israelských sobě ku pomoci vyvolil, jimž by dary Ducha svatého udělil, dodal k tomu: Které ty znáš, že jsou starší lidu. Vy tolikéž v těchto sedmsáte mužích a starších vypodobnění jste, jestliže skrze Ducha sedmero darů uštědřujícího desatero přikázání zachovávají a ve vědění a skutku zároveň osvědčení a dokonalí budete. Neboť rovně v témž tajemství a obrazu i v novém Zákoně Pán náš sedmdesáte dva vyvolil a po dvou ku hlásání slova božího vyslal, by učil zároveň i slovem i skutkem, že sluhové církve jeho i ve víře i ve skutcích dokonalí a ve dvojí lásce, Boha totiž a bližního, utvrzení býti mají. Snažte se tedy takovými býti, byste ku pomoci Mojžíšovi a dvanácti apoštolům, biskupům totiž katolickým, kteří v Mojžíšovi a apoštolech jsou vypodobnění, hodně skrze milost boží vyvolení býti mohli. Takovou zajisté podivnou rozmanitostí jest církev svatá obdařena, zdobena a řízena, když v ní jedni na biskupy, druzí na menší řády, totiž na kněžství, jáhenství a podjáhenství jsou vysvěcováni, mužové z rozličných řádů vybraní a z mnohých a různé důstojnosti údů jedno Kristovo Tělo pozůstává. Protož, předrazí synové, když dle úsudku bratří našich ku pomoci mé vyvolení jste a posvěcení býti máte, zachovávejte v mravech svých čistého a svatého života neporušenost. Uvažujte, co činíte, následujte, co konáte, kdyžť tajemství smrti Páně slávice se snažiti máte, byste umrtvováním zdržovali údy své ode všech nepravostí a zlých žádostí. Ať jest učení vaše duchovním lékem lidu božímu; ať jest dobrolíbezný život váš radostí církve Kristovy, byste hlásáním slova božího a svým příkladem zvelebovali dům, to jest rodinu boží, a tak bychom ani my proto, že jsme vás vysvětili, ani vy, že jste řád tak veliký přijali od Pána nebyli zavržení, nýbrž věčné odměny dojití zasloužili.

Po slovech těchto říkají se litanie ke všem Svatým. Biskup a kněží klečí. Ti, jenž mají býti posvěcení, vrhají se na zemi a tváří na zemi se položí, což má jejich nehodnost, slabost a úplně se obětování Pánu Bohu vyznačovati. Odumřítí mají světu a žítí

Bohu. Ze světa jsou a ve světě žijí, ale od všeho odřeknouce se, prachu světského, očistění bytí mají.

Jedním rázem se tak nestane. Na jednou nestane se srdce dokonalým. Toť ovšem práce celého našeho života. Nieméně už přichystané a poněkud upravené bytí musí srdce toho, jenž na kněze posvěcen bytí má. Toto všeho vědomí si byli naši sv. apoštolové, odtud tak důkladná jejich příprava srdce, odtud jejich umrtvování a zapírání sebe, odtud jejich pokora, aby dosáhli milostí potřebných. Věděli, že požehnaná činnost kotví a kořeny má v ušlechtilém srdci, odkud vláhy má a bere.

„Lásko, boží lásko, kde tě lidé berou? V zahradě nerostež, na poli tě nesejí! Čerpali tě naši věrověstové z božského pramene. Čím více z božského pramene nabratí chtěli, tím více očisťovali srdce vědouce, že na suchou zemi nerádo přívá.

J. Exc. metropolita hrabě Šeptickýj v zajetí.

Památným pro Lvov zůstane večer s 26. na 27. srpen 1914. Bylo horké letní odpoledne, vzduch prosycen byl parnem, slunko sklánělo se nad obzor, ale země neustále po celý den dunela od těžké střelby, již zápolila nepřátelská vojska někde na severovýchod od města v tuhém zápase. Kolem 7. hod. jako blesk rozlétla se a působila zpráva: »Moskali na Ličakově!«

Vojsko ihned bylo svoláno do pohotovosti, ale co obyvatelstvo? Nastal nepopsatelný zmatek, nevyličitelný, bezhlavý shon. Zástupy lidstva překotně jako mocný nezadržitelný příval hnaly se k »rynku«, jekot, stén, pláč a křik dral se z vyděšených tváří a příšernou vřavou ohlušoval okolí. Ulice všechny se plnily, lidé bezradně prchali — kam? — nikdo nedovedl povědět. Děsná hrůza zmocnivši se davu, konala dílo své; rozum, rozvaha, chladný klid zmizely, bujela fantasmie, působilo rozčilení sílené strachem, nastupovala šílenost. Matka popadši v peřinách nemluvně, utíkala ulicemi, aniž zpozorovala, že dítě jí vypadlo, bylo rozšlapáno. Až daleko za Lvovem, když vlak s ní uháněl v cizí kraj, viděla, že dítě ztratila. Jiná žena hlavou tloukla o zeď ulice Choryščíny, oči obracela v sloup a nesrozumitelně jekotala, až prsa hořem a žalem se jí dmula.

Prodíral jsem se hustým zástupem nikomu neuhýjícím ulicí Armenskou. Ať chtěl nebo nechtěl, vydřel jsem vozkovi z rukou opraty a pobízel koně, aby si hledali cestu ve shonu. Jakási divoká neznámá síla se mne zmocnila, trhl jsem konima, aby zastavily, a zrak můj těkal po divokém davu: jedni lomili rukama, jiní hrdlousili v náručí, co mohli rychle z domu sebrati, a

všichni spěchali jako Lot s anděly, neohlížeje se nazpět, jako by oheň a síra měla spáliti město. Dav se hustil, pohyb ustával, hrůza a rozčilení se stupňovaly. Nemoha dále, opustil jsem koně a zabočil k blízkému domu, kde byla umístěna vojenská správa. Telefon byl v neustálé činnosti, spisy se pakovaly, vojsko mělo nej přísnější pohotovost.

Neklidný opustil jsem vojenskou správu. Davem prodíraly se pomalu stíhlé vrané koně. V kočáře seděl, jenž jediný neztratil ve všeobecném zmatku hlavy — metropolita Excellence Šeptickýj. Byl opakem davu: jakýsi posvátný klid spočíval v celé tváři jeho, výrazné cke hledělo určitě, jako by chtělo konejšiti, strach a hrůzu rozplástiti, ubíral se, odkud všichni utíkali, směrem — k Ličakovu. Lid ustupoval. Nikdo nemohl pochopiti, že by někdo klidně mohl směřovati tam, odkud všichni přechali, odkud hnal se strach a hrůza, odkud šířila se šílenost. Všichni udiveně patřili na osobu, která seděla v otevřeném kočáře — byl to metropolita všem známý, všemi bez rozdílu milovaný.

Zjev metropolituv, jeho klid, epačný směr jízdy působily mocným dojmem uklidňujícím dav. Všichni věřili, že ženou se za nimi Moskalové, kozáci, jejich ukrutnosti stavěly se jim v očích, hrůza je pojímala, jako by je už chytali, strach a děs je hnal. Když však viděli metropolitu, všem se ulhčilo, volněji a směleji počali dýchat. Mnoho nemluvil, několik jen slov vlávalo naději, působilo čarovně, dav elektrisovalo. Ličakovem vedli naši vojíní zajatou kozáckou hlídku, odtud poplašné zprávy. Metropolita přišel k lidu svému, aby mu byl rádcem, aby konejšil a uklidnil ve chvíli povážlivé. Strach zaháněl, fantasií srážel, příčinu poplachu vysvětloval. Vše bylo předčasné. Nastupovala chladná rozvaha.

Záležitosti opětne mne volaly do vojenské správy. Sám dolekán a rozrušen vrazil jsem rozechvěně do pokoje a probíral různé listiny. Jakási cizí ruka klepala mi na ramena, vysoká majestátní postava metropolitova stála přede mnou: „Vy tu a Moskali ještě nepřišli?“ Tázal se s úsměvem. „Mám velikou radost nad našimi chrabrymi střelci, je to naděje národa . . . Věřím, že Bůh požehná dílu velikému . . .“

Pobyl tam dlouho, neobyčejně živě rozmlouvaje o vážné chvíli a jejich událostech. Nezapomněl ani na nemocnici a nemocné . . .

V sobotu 29. srpna přišel úřední rozkaz, aby obyvatelstvo opustilo Lvov. Před odjezdem šel jsem se rozloučit s metropolitou. Obraz města byl válečný. Ulice byly přeplněny, sedláci vozili raněné, lehčeji ranění plnili tramvaje, vojsko, těžké náklady vozatajstva nepřetržitě táhly ulicemi a mezi ně mísili se uprchlíci na koních, na vozích, ženouce i dobytek a obtěžkáni vším možným haraburdím, které mohli s sebou vzíti. Zvláště židovské oddily města skýtalý rušné pestré divadlo. Křik a shon k nepopsání, pláč, zlost a hrůza zmocňovala se všech. Lvov prožíval chvíle, jakých ještě nebyl svědkem, nový život, silně nervosní, neklidný a nepechopitelný oduševňoval celé město.

Dávám se směrem Jesuitské ulice ke katedrále sv. Jiří. Sotva se mohu prodrati, nutno neustále uhýbat, jíti oklíkami, protlačovat se. Byly k tomu ještě židovské svátky.

Konečně s námahou dostal jsem se na náměstí mezi katedrálou a arcibiskupským palácem. Mohutné obrysy mne tolik milého chrámu stály přede mnou, vždy rád jsem se na ně zadíval, ale dnes cosi mne pudilo dál, myšlenky silně rozvířené celým městem zaujímaly zcela i mne. V rozechvěti stiskl jsem

několikrát zvoněk u dveří metropolitova paláce a nedočkavě čekal, až někdo otevře. Brzy bylo slyšet váhavé kroky, zdálo se mi, jako by tu žili po staru, bezstarostně, jako by do zdi této budovy nevnikal ruch, šum a strach, jaký plnil celé město.

„Je doma Excellence?“ Spěšně tázal jsem se dobře mi známého sluhy, jenž nechápal mého rczčilení. „Doma“, zněla zcela klidně odpověď, „je tam právě někdo, ale patrně již odchází“. Jako by nebyl ani s tohoto světa, neiku-li ze Lvova, tak klidna byla řeč, chůze, postava celý zjev věrného služebníka metropolitova.

Excellence doprovázel návštěvníka již po schodech dolů a hned mne bral za ruku a vedl do pokoje.

Metropolitů byl neobyčejně vážný — přísný; klid a rovnováha jeho mne rovněž nesmírně překvapila. Byl to snad jediný dům, kam vřava a nálada ulice nevnikla, kde smýšlelo se jinak než u těch, kteří venku viděli spásu v útěku. Tam vše bezradné, bez rozumu, zoufalé, tu klidno, vážno, plány s jinými obavami a nadějemi. Tam starost a strach o tělo, tu péče o statky vyšší, duševní, celonárodní.

Ale události posledních dnů silně zaujaly celou mohutnost metropolitovu, těžkosti, jaké se všech stran valily se nemilosrdně na národ ukrajinský, znatelnou pečel zanechávaly i na něm.

Již tehdy viděl dále než všichni jiní, patřil na moře hoře, jaká lehla na duši národa, trpěl mnoho za jiné, třeba že bol ten dle možnosti zakrýval.

„Opustí Vaše Excellence Lvov?“ tázal jsem se nesměle, ale přece nesmírně dychtivě po odpovědi.

„Nikoli, neučiním toho“, odvětil určitě a rozhodně, „tam jest místo pastýře, kde je jeho stádo!“

Přemlouvati zdálo se mi naprosto marným. Učinili to již jiní. Snad i císař pán zajímal se o osud metropolitův, dav po místodržiteli haličském vzkázati, aby metropolitů opustil Lvov a nevydával se v ruce nepřátel, kteří po něm pásli jako po osobě mezi Ukrajinci oddanými víře katolické a vlasti rakouské nejvlivnější. To se dobře vědělo na obou stranách, proto obava o osobu metropolitovu.

„Poslechněte nařízení, opusťte město! Budu se modliti, aby nás Pán Bůh neopouštěl a v těžké zkoušce sílil, věřím, že v nadějích nebudeme sklamáni.“

Jděte — a navraťte se, já budu vás očekávati, celý náš národ bude očekávati návratu vás všech, kteří vlast opouštíte. Jasná hvězda mého národa nezapadne. Věřím v pomoc boží. Proščajte (= s Pánem Bohem) — Všudypřítomný Pán ať vás doprovází na cestách vašich a anděl Jeho ať vás ochraňuje, proščajte — ale navraťte se, my budeme čekatí na vás! —

Silnýma rukama mne objal upřímně. Zdálo se mně, že jako starý Tobiaš loučil se bolně se synem svým a vypravoval jej do ciziny, tak i naše loučení bylo otcovské, srdečné, bolestné, ale nadějně.

Pohleděl jsem mu v oči, slzy je zalily . . .

Duše moje byla plna hoře: otec zůstává, děti utíkají v cizinu, nepřítel se blíží. Jako bez ducha opustil jsem palác, myšlenky vířily hlavou, spěl jsem rychle valícím se davem, abych sebral nejnutnější, opustil domov a ubíral se v cizinu, nevěda kam, na jak dlouho a s jakým osudem.

Zvonila mi v uších jasně slova metropolitova: „Navraťte se — my na vás čekáme!“ (Pokračování.)

Nový vladyka v Přemyslu.

Na dlouho uprázděný biskupský stolec v Přemyslu po zemřelém biskupu Konst. Čechoviči vybrán byl nový vladyka dr. Josafat Kocylovskij z řádu sv. Basilia.

Biskup v Haliči jak u Poláků tak zvláště u Rusinů hlouběji zasahuje do života celého národa než kdekoli jinde. Jest známo na př., že s metropolitou Angelovičem, Levickým, Sembratovičem a Šeptickým jest vždy spojeno kus dějin nejen sjednocené církve, nýbrž i národa rusínského. Zvláště posledního hodnostáře všech rusínský tisk a celá rusínská společnost pokládala za vůdce národa.

Nového biskupa přemyslského vítajíc »Niva«, píše: »Jmenování, jež u jiných národů mělo by ráz čistě místní, diecesální, u nás, kteří jsme zbaveni šlechty světské, nemáme velkopanenských chrámů, kardinálského purpuru a bojarů, má význam netoliko čistě církevní, nýbrž jest událostí prvotřídní, o níž se zajímají jak věřící a kněží diecese přemyslské tak i celá ukraínská společnost po té i oné straně proti sobě stojících vojsk. Není divu, že obsazení církevního prestolu slavivalo se u nás netoliko slavnostmi církevními, nýbrž i veřejnými koncerty, světskými slavnostmi, uvítacími básněmi a zvláštními knihami«. A svobodomyslné lvovské »Dilo« praví: »Nedostatkem společenského zřízení ukraínského národa připadá našim biskupům postavení v naší společnosti daleko význačnější a vážnější nežli u jiných národů stojících společensky výše. Sjednocený biskup v Haliči významem a činností může v životě a dějinách národu bez přirovnání mocnější stanovisko zaujati než biskup kteréhokoli jiného národa. Tím každá změna na církevním prestolu stává se důležitou událostí nejen pro nás církevní, nýbrž i politický, osvětový a všeobecně společenský život.«

Proto též vítají Ukraínci nového biskupa nejen jako kněze církevního, nýbrž i jako knížete národa. Jest i s námi a nám znám. Byl ředitelem ústředního ukraínského semináře v Kroměříži r. 1915. Jak již jsme v Apoštolátě poukázali, získal si o vedení semináře a tím i o kněžský dorost ukraínský velikých zásluh. Byl přísný, obezřetný a rozhodný, v Kroměříži dobře znám a ve společnosti rád viděn. Byl velmi otužilým a obdivuhodným zvláště v dlouhých chůzích, jež rád do okolí podnikal. Nezdálo se mu únavným putovati z Kroměříže pěšky v řeholním oděvu na posv. Velehrad nebo Sv. Hostýn. Studoval na krátko i v Praze a pak za pobytu v Kroměříži naučil se hodně česky a seznámil se úplně s našimi poměry, o něž měl čilý zájem; zvláště všímal si našeho náboženského života, společenského ruchu a zařízení vedených v duchu katolickém. Vyniká nejen krásnou svěží postavou a obdivuhodným hlasem, nýbrž má i ohnivý zápal pro vše ukraínské, porozumění a opravdové nadšení pro vše katolické. Nový biskup přemyslský bude řídit diecesi asi svorně v duchu stanislavského biskupa Chomyšína,

jehož přísné katolické stanovisko, nezáleklý a nepoddajný boj proti náboženské svobodomyšlnosti, příklon k západu v záležitostech církevních nadšeně vychvaloval. Je myslí veselý, srdce slovansky dobrého, povahy urputně vytrvalý, ale příjemný, rozhodný v činu, Ukraíнец přesvědčený a ideálně nadšený. Doufáme, že naše posvátná místa, Velehrad a Sv. Hostýn, kde se mu tolik líbilo a na něž s takovou láskou vzpomínal, častěji budou Jeho biskupskou Milost vítati. Jak tam zpíval a přál u oltáře vroucně národu a duchovenstvu českému, tak i my voláme upřímně novému vladykovi přemyslskému: Na nunoğaja lita!

Z Albánska na Velehrad.

Rozlehlé prostory velehradského kláštera hostily a byly útočištěm za světové války uprchlíkům, z nichž mnozí o Velehradě nikdy ani nesnili. I polští židé s jinými haličskými uprchlíky byli tam umístěni, ale nepobyli dlouho. Pohostinný příjemný útulek, klid a zатиší našla tu silná jezuitská kolej polská z Chyrova, zařídili si tam i gymnasium a chovanci jejich nerušeně studovali pod vedením svých profesorů jezuitů.

Ale čeho se nikdo nenadál, byl příchod „Albanců“, totiž italských kněží ze Skadaru v Albanii na Velehrad 11. července 1916. Náleželi k benátské provincii v Itálii, a když rakouská vojska obsadila Skadar, příslušníci z království italského počtem 17, z nichž 11 kněží, 5 bratrů a jeden student bratr (scholastik) byli přeloženi na Velehrad.

Pobyli tu až do 23. listopadu 1916. Byli vyhublí, osmáhli, s černými vlasy, drobnější postavy, cosi jižního bylo na nich viděti na první pohled. O prázdninách se mi přihodilo něco podobného jako tomu českému jezuitovi, jenž byl poslán smířovat zneprátelené kmeny indiánské v Americe, jak vykládal na prerie jejich pohlaváry, aby je smířil, tu divoce přihnál se na koníku polonahý, silně očazený, s pštrosími pery na hlavě, pestrými titěrnými ozdobami na krku a na prsou a indiánskou zbraní opatřený hbitý náčelník v průvodu několika ohnivých bojovníků indiánských. Jesuita sám dostal strach před takovou bojechtivou divokou společností. Ale sotva náčelník se přiblížil, zadíval se na kněze, vykoulil oči, skočil s koně a bez rozpaků hnál se k jezuitovi s výkřikem česky: „Vy jste to, Patre Jene? Než se z údivu jesuita vzpamatoval, vysvětloval pohlavár: „Což mne už

neznáte? Vždyť jsem Vám pucoval boty u sv. Ignáce v Praze. Odešel jsem a nyní jsem náčelníkem indiánů.

Podobně i já obdivoval jsem na Velehradě při ministrování švarného osmáhlého Albance s černým pečlivě nakrouceným knírem a bál jsem se ho osloviti a o co si požádati v sakristii, kdež rovnal bohoslužebná roucha a připravoval kalichy. Myslil jsem si, jak asi vzpomíná na místa, kde stála kolébka jeho a na orientální Skadar s nádherným jezerem. Maje ho potkati na vrchní chodbě klášterní, vyhýbal jsem mu jako cizinec. Nesmírně byl jsem však překvapen, když s napřaženou naručí žene se ke mně, podává mi ruku a s úsměvem volá: Jak se máte, velebný Pane? Vidá můj údiv a rozpaky, směje se a dodává: Což nepoznáváte fratra Oškeru? Přišel z bojiště osmáhlý na dovolencu a s knírem ministroval Albancům.

Vystěhovali skadarští jesuité byli mezi sebou v řeči velmi živi, ale k nám cizincům málomluvní, zvláště když neznajíce až na jednoho ani německy pracně latinou se dorozumívali. Než přes to zajímavé byly jejich zprávy.

Albanie jest z nejstarších krajín, jež přijaly křesťanství. Její hlavní sídlo Skadar r. 387 mělo svého arcibiskupa. Rozlehlý hornatý divoký kraj zachoval si pod panstvím tureckým, pod nímž křesťanům velmi mnoho bylo trpěti, šest diecesí a jedno opatství podřízené přímo Sv. stolici. Ve skalnatých málo úrodných krajinách žilo před válkou 1,500.000 obyvatel, z nichž asi 150.000 bylo katolíků, 95.000 náleželo sektě Fociově a ostatní byli mohamedány.

Duchovní správu obstarávalo asi 150 kněží.

Jesuité měli ve Skadaru dva domy, z nichž v jednom bydleli misionáři konající mezi lidem neustále lidové misie a v druhém vychovávali albánskou mládež světskou i duchovní. Všichni biskupové totiž vysílali bohoslovce na studia do ústředního papežského semináře ve Skadaru, jež spravovali oni vlastní jesuité. Jedni jinoši prodělávali tam studia gymnasiální, jiní filosofii a nejvyspělejší věnovali se bohosloví. Nyní převzali vše po italských rakouších jesuité.

Albanci jsou dosud na velmi nízkém stupni vzdělání, dosud vládne mezi nimi krevní pomsta. Řeč ještě není ustálena, spisovnou si teprve tvoří. Vzdělanci jsou odchovanci jezuitských škol. —

Misie konali navštěvou v rodinách, které se na jednom místě scházely. Tam konali kněží křesťanské cvičení, zpovídali, udělovali svátosti a na přenosném oltáři v domech sloužili i mši sv.

Pracovitosti Albanců nechválili; jsou prý lidem líným; polí úrodných a zahrad krásných mohlo by býti s dostatek, ale schází pracovitá ruka.

Zajímavé jsou i zvyky a jejich život rodinný.

V žádné zemi Evropy nejsou mravy minulosti, mravy dávých předků tak věrně zachovávány a plněny jako v Albanii. Ani proud času a strašný útlak nebyly v stavu tento malý, bojochtivý, horský národ jejich zvyků zbavit. Novoiy osvěty zůstaly jim cizí a ani turecká vláda neměla vlivu na ně. Albánský rodinný život jest dosud takový, jaký byl před staletími.

Domy blahobytných Albanců jsou si velmi podobny, jsouce od sebe odděleny malým prostorem. Jsou to silné budovy, v jejich středu jest dvůr, obsazen kol kolem ovocnými stromy. Budovy jsou velké a prostranné, neboť není u Albanců zvykem, jako u nás, po oženění opustiti otcovský dům. Albanci zůstávají i po oženění na dále v otcovském domě, který opustí jen tehdy, když jsou uznáni hlavou četné rodiny. Právě jako u nás kdysi v dávnověku bývalo, kdy každá četná rodina tvořila téměř obec. V přízemí budov jsou hospodářské místnosti, sklepy, kůlny a chlévy. V prvním poschodí jsou byty s obilnými stěnami, jež nejsou vyzdobeny malbou, nýbrž různými řezbami a zvláště v katolických rodinách úplně bezuměleckými obrazy svatých. Koberce pokrývají podlahu a kol stěn táhnou se nízké pohovky se starými polštáři. V domě nechybí vysoký starožitný komín. Úzká, zamřížovaná okénka propouštějí matově a spóřivě denní světlo do vnitř.

K obědu scházejí se všichni obyvatelé domu hromadně. Usednou v kruhu na zemi kol velké měděné desky, na které stojí jednoduše připravená jídla. Než se s jidlem započne, přeji si všichni mezi sebou mnoho slovy dobré chuti, popíjejíce při tom několik skleniček zvláště k obědu připravované kořalky.

Pak každý vezme svou lžici a utře ji o prostěradlo, které mají vsichni přes kolena položené. Přijdou-li hosté návštěvou, ženy nezasedají k obědu, nýbrž obsluhují hosty, podávají jim jejich talíře tak plné, aby, jak zdvořilost u nich vyžaduje, vždy na talíři něco zůstalo. Za velkou nezdvořilost se počítá, když host talíř úplně vyprazdní.

Když se stmívá, rozprostou na zemi služební matrace a houně hedvábné nebo bavlněné. Jen málo a zřídka v které albánské rodině viděti po způsobu našem jísti u jednoho stolu a spáti na lůžkách. Otec, matka a všechny neprovdané děti jedí a spí v jedné místnosti.

Každý Albanec již od útlého mládí kořalkou, kávou (černou) a kouřem moří se bezměrně a bez potřeby tak, že jeho zesláblé tělo v těžké dřině předčasně podléhá souchotinám. Celé rodiny podlehnou této ze všech nejstrašnější nemoci.

Lékaři odhadují úmrtnost na souchotiny mezi Albanci na 60 procent.

Život mladých děvčat v Albanii jest velice jednotvárný. Až k provdání neopouštějí světnice a jen tam je mohou navštívit jejich přátelé. Zabývají se po celou tu dobu všelijakým pletením

z hedvábí a bavlny. Plátno jest u Albanců neznámo. V těchto letech, v nichž jsou jako ve vězení, hotoví mladá Albanka nejenom svou výbavu, nýbrž vše, co potřebuje od vdavek až do hrobu.

Albanka v národním kroji.

O jejím štěstí, možno-li tak říci, rozhoduje otec. Svého ženicha, který jest jí určen, vidí teprve v den své svatby.

Jakmile jí otec sdělí, že rozhodne o její budoucnosti, tu počne hráti komedii, kterou, jak jest to v Albanii zvykem, musí

i nadále prováděti. Dělá se rozčilenou, ač uvnitř se těší, že může konečně opustiti ono vězení, kde byla nucena ztráviti tolik mladých let.

Když voly tažený vůz — není zvykem v Albanii jezdit na svatbu v kočáře — již přede dveřmi stojí, by nevěstu k oddavkám odvezi a na cestě na ni čekají dva přátelé ženichovi, musí se od svých dvou kmoťček, které jsou jí jako průvodkyně určeny, téměř nechati násilně odnésti. Všemožně se protivi, chytá se zdí a všech předmětů, až konečně zabalená v bílý závoj přece vstoupí do vozu. Na každé zátočce a křížovaté cestě dělá totéž.

Své „ano“ nesmí taktéž v kostele duchovnímu až po třetí otázce odpovědět. Rovněž do domu svého nastávajícího se musí násilně nechati odvésti. Za zpěvu a tance očekávají ji tam její družky. V okamžiku, kdy překročí práh u domu, hodí se jí červený šátek přes hlavu a vede se pak do obydlí, kde ji rodina jejího chotě očekává. Každého asi zarazí, kde že jest ženich? Ten již hned v kostele ji opustil a vesele se svými přáteli se bavil. On zatím též jako ona musí přemlouvání a násilím od svých přátel do svého domu nechati se zavést.

Alбанка nedostane výbavy, nýbrž ženich jest povinen jejím rodičům jakési odškodnění zaplatiti, jež činí asi 100—200 K.

Dva dny před svatbou nabarví se albánské nevěstě vlasy a obočí černě; neb nevidět v celé Albanii bílovlasou paní. Albanky zachovávají krásu až do vysokého stáří, avšak veselost jejich jest na nejvyšší stupeň odměřena.

Když se má státi matkou, položí se do světnice se všemi šaty pro ni a pro dítě, kdyby zemřela, by mohla býti s ním zakopána. Když těžká hodina jest prvč a všechno dobře dopadlo, nastrojí se do svých nejkrásnějších šatů a zastře si obličej úplně; usedne do pohovky a bez mluvení přijímá své návštěvníky. Každému z nich podá se vejce, kterým novorozeně v kolébce po tvářince pohladí, s přáním, by po vždy bílé zůstalo a nikdy ne-sčervenalo.

O ceremonie pohřební a smutek jest v albánské rodině zvláště postaráno. Vdova, která se již nemíní vdáti, neodloží vůbec svého smutečního šatu a všechny svitici se předměty, zreadla, lampy a obrazy zastře po čas smutku černou látkou a záclony s oken odstraní. Když umře poslední potomek rodiny, se kterým zároveň jméno celé rodiny jest na vždy smazáno, zboří se v jeho domě, v hlavní světnici, onen starožitný komín, tam, kde stávalo ohnisko, zasadí se keř bodláčí; jedno okno jeho domu se zazdí, všechny ovocné stromy v zahradě se skácejí a konečně všechno kvítí i s kořínky se ze země vyrvé. (Dle O. Venkova.)

Ad. Jašek.

Na slovanském východě.

Vzpomínky z cest.

Mezi Rusíny.

(Pokračování.)

Když o unionistických sjezdech velehradských připadla mně čestná úloha, abych ohlášené hosty uvaděl do vykázaných jim bytů, nebo byty jim určoval, hleděl jsem vždy, aby účastníci jedné národnosti nebo stejného úřadu byli pohromadě anebo aspoň poblíž sebe; myslil jsem, že jim radost způsobím a pobyt příjemným. Proto dal jsem též o jednom sjezdu čtyři účastníky sjednoceně z Haliče do jezuitské knihovny. První dva si libovali, ihned zdomácněli, ale když jsem přivedl druhé dva, očekával jsem, jak radostně se uvitají a budou vděční mému nápadu, než poznal jsem pravý opak. Ani se nepřivítali, udiveně se jaksi zarazili, zůstali si cizími. Za nedlouho oni dva poslední mne vyhledali a rozhodně žádali, abych jim určil jiný byt. „Divná věc“, myslil jsem si, „zvláštní lidé, kde bych jinde našel radost, uspokojení a vděčnost, vidím jen mrzutost; ale snad mají něco osobního proti sobě — jsme lidé, nevim“, a ihned jsem zaměnil byty se dvěma našimi profesory bohosloví. Mrzelo mne to, nikomu jsem nic neřikal, ale při sjezdovém rokování počínal jsem věc trochu chápat, že nejde tu snad o osobní záležitosti, nýbrž o určité směry sjednocených v Haliči, ač nezasvěceným sotva co napadlo. Celou trpkost, zlobu a propast otázky poznal jsem teprve za svého zájezdu do Haliče r. 1914 a pak z neustálého osobního přátelského styku s naším ústředním sjednoceným seminářem v Kroměříži.

V Haliči mezi sjednocenými (inteligenty) vyvinuly a přišťřily se dva směry tak, že si byli jako oheň a voda. Jestli se nenáviděli Ukrainci, Poláci a Moskali, ještě více nenávisť bylo mezi dvěma směry haličských Rusínů. Pro porozumění toho třeba nahlédnouti trochu do nedávné minulosti.

Rusíni byvše k novému životu národnímu vyburcováni a probuzení, poslední dobou mocně hlásí se o práva politická. Když v Rusku samém každé hnutí směřující k osamostatnění jazyka maloruského (= rusinského, ukrainského) bylo hned v začátcích přísně potlačováno, tím mocněji vystupovalo na půdě rakouské. První spisovatelé (Kotlarevskij, Artemovskij-Hulak, Hrebinka a j.) probouzeli a uvědomovali lid pouze národnostně, politicky jen poznenáhlu počali se vyvíjet. Byl to „Spolek sv. Cyrilla a Methoda“ (Kyrylometodijevske Bratstvo) založený r. 1846 návodem ukrainského dějepisce Kostomarova, který pojal rozšíření myšlenku sbratření slovanských národů na základě úplné samosprávy, kteří by tvořili spolkový stát. Byli mezi ně počítáni: Rusové, Ukrainci, Poláci, Čechové, lužičtí Srbové, Slovinci, jižní Srbové a Bulhaři. Každý z těchto národů měl tvořiti zvláštní republiku a spravovali samostatně své záležitosti. Výkonnou vládou měl býti sněm ze zástupců všech oněch národů, jenž by rozhodoval o společných záležitostech. V čele každé re-

publiky měl být na určitou dobu volený vladař (regent). I hlava celého soustátí měla být volena. Spolek však brzy byl ruskou vládou zakázán, ale pro ukrainské hnutí má dalekosáhlý význam.

Když osvětové hnutí ukrainské bylo na Rusi zakázáno a pronásledováno, obrátilo se do Haliče, kde poměry pro rozvoj jeho byly příznivější. Kdežto v Rusku byl ukrainský jazyk úplně vyloučen ze všech škol, bylo zapovězeno v něm tisknouti a vydávati původní spisy a překlady, divadelní kusy a přednášky, v Rakousku byli Rusíni uznáni za zvláštní národ a žijíce ve státě ústavním, požívali výhod ústavního života.

Již r. 1848 založily vzdělané kruhy maloruské v Haliči spolek »Hlavní radu rusínskou«, jež prohlásila, že maloruský národ v Haliči, Bukovině a Uhrách spolu s bratry na Ukrajině jest samostatným národem, rozdílným od národu polského a ruského. Na tom základě »Hlavní rada rusínská« domáhala se pro Rusíny v Rakousku těchže práv, jaká mají ostatní národové v Rakousku. Hlavními požadavkem bylo, aby Halič byla rozdělena na část polskou a rusínskou, tak aby Poláci nemohli zasahovati do záležitostí rusínského národa a aby rusínština byla zavedena do škol, úřadů a vůbec v celém veřejném životě rusínské části Haliče.

Za haličského gubernátora hraběte Fr. Stadiona domohli se částečně splnění svých snů (1848); v dalším desetiletí byly vedeny spory o písemný jazyk, poněvadž prostá mluva lidová nedostačovala, o písmo, zda má být užíváno přizpůsobené staroslovanské písmo bohoslužebných knih či nová kyrillika.

V letech šedesátých rozpadli se haličtí Rusíni na dva tábory: Moskofily či Starorusy a národovce či Ukraince. První chtěli národní rozvoj utvrditi na hotové již velkoruské vzdělanosti a osvětě s jejím vytríbeným spisovným jazykem a bohatým písemnictvím. Považujíce se za jednu z odvětví ruského jazyka, hleděli ve vědách a písemnictví, ač nezdědka velmi nedostatečně, užívati jazyka velkoruského, který nazývali »všeruským spisovným jazykem«, a maloruština byla dle nich jen nářečím ruštiny. Vidouce slabost vlastních sil rusínského národa, hledali pomoc již z dřívější náklonnosti k Velkorusům u ruské veřejnosti. Rusíni nebyli dle nich, jak prohlašovala »Hlavní rada rusínská« r. 1848, zvláštním od Rusů rozdílným národem, nýbrž jen součástí ruského národa.

Zcela jiné stanovisko zaujali národovci či Ukrainci. Byla to s počátku jen ukrainská mládež haličská, která se držela starého obsahu »Hlavní rady rusínské«, že totiž Rusíni jsou zvláštním národem a že tedy nemohou spoléhati na cizí pomoc, nýbrž vlastní práci že si mají dobývatí národních práv. Prvky k utvoření samostatné osvěty a písemnictví hledali v národě samém, jeho mluvě, mravech a obyčejích. Hnutí Ukrainců bylo lidovější, neboť přijali za spisovný jazyk prostou mluvu lidu a hájili též práv jeho. Ukrainci v politickém ohledu rozpadli se postupem na čtyři strany: národně-demokratickou, radikální (založenou

r. 1890 vlivem Mich. Drahomanova), sociálně-demokratickou (od r. 1899) a křesťansko-sociální (pod vedením Barvinského od r. 1911). Všechny tyto čtyři strany stály na společenském národním podkladě a domáhaly se, aby se mohli Rusíni svobodně vyvíjeti ve své zemi.

Mnohem méně stoupenců nežli strany ukrainské měli Moskofilové seskupení od r. 1900 v „Ruskonárodní stranu“ s národní radou (narodnyj sovět), jakožto nejvyšší správou. Poslední dobou (1909) vlivem z Ruska rozpadla se i tato strana na mladé a staré. Mladí, rozhodní stoupenci všeruské jednoty v každém směru, nevyjímaje ani sloučení s pravoslavím, zmocnili se „Ruskonárodní rady“, ale poslanci většinou zůstali na straně starých, kteří byli více nakloněni rodné sjednocené církvi.*) Když pro svou náklonnost k Velkorusům byli prohlášeni přes několikrát ujišťování o své úplné oddanosti: akouské říši za zrádce a přes úsilovné trvání při unii za průkopníky pravoslaví, byl osud jejich v Haliči zpečetěn. Při posledních volbách do zemského sněmu r. 1913 bylo zvoleno 30 ukrainských poslanců a jen jediný Moskofil, dr. Markov, bývalý sjednocený kněz.

Tolik bylo třeba předeslati k porozumění různých stran u Rusínů. Na Ukraince a Moskofily bylo rozděleno i kněžstvo. Mocné a bohaté lvovské stavropigialní bratrstvo bylo důležitým osvětovým střediskem a vydatnou oporou hnutí moskofilského, jehož přívrženci zaujímalí vynikající místa ve sjednocených katedrálních kapitolách a konsistořích, jako na př. ve Lvově většina kanovníků u sv. Jiří zvaných krylošany náležela jim. Národně osvětový spolek Kačkovského měl na sta odborů a čítáren rusofilských. Mezi lvovským duchovenstvem měla strana v poměru k jiným městům nejvíce členů.

Než proudy národního života, které vždy více se obracely směrem k Ukrainstvu, zvláště však ukrainská škola, ukrainské úřadování vykonaly tu dílo své, tak že řady duchovenstva moskofilského čím dále tím více řídly. I dorostu kněžského ubývalo, tak že počet moskofilských bohoslovců klesl na 4 procenta. Starorusi jsouce si vědomi vlivu kněze na lid, starali se i o dorost kněžský, a proto podali r. 1910 metropolitu Šeptickému pamětní spis s prosbou o přijetí většího počtu bohoslovců smýšlení staroruského. Jak zhoubně působily obě strany v semináři, vylíčili jsme částečně již v III. ročníku Apoštolátu na str. 108 a 109. Politická rozervanost a strannický vášnivý boj vedraly se i přes zdí seminární do svatých vědy, duchovního rozjímavého života, posvěcení a sebeumrtvování. Metropolita i představení rázně zakročili, ale obě strany chtěly postaratí se o dorost pro své hnutí.

Metropolita byl a chtěl zůstatí otcem všem. Mladá moskofilská strana obviňovala Ukraince z latinisování sjednoceného obřadu a z popolšťování věřících, metropolitu nazývali polským

*) Viz Slovanstvo. Str. 178 a násl. Dr. St. Smolka, „Die Reussische Welt.“ Vlast 1914. Str. 874 a násl.

hrabětem a vlkem, ne pastýřem lidu. Proti tomu dokonce ohradili se i sami haličtí kněží staré rusofilské strany. Ale metropolita nezavděl se ani Ukraincům. Zazlívali mu, že trpí moskofilské kněze, třeba že Ukrainci nemohli jejich víře a kněžské činnosti ničeho vytýkat. I bohoslovci zahájivše r. 1912 stávkou v semináři, bouřlivě žádali odstranění moskofilských svých spolužáků, byť měli i všechny vlastnosti, jaké se žádají na bohoslovcích.

Na Rusi galicyjskíej schysma się gotuje, jak Poláci veřejně hlásali — kněz polský Josef Berdzicz vydal s tím nápisem spisek*) a věnoval jej k úvaze účastníkům unionistických sjezdů velehradských — počalo se vyvíjeti teprve počátkem tohoto desetiletí mocným vlivem z pravoslavného Ruska. V čele tohoto hnutí stál hrabě Bobrinskij, volyňský arcibiskup Antonij, spisovatel D. Vergun a Angličan V. Birkbek, kteří světu hlásali, že v Haliči je utiskováno na čtyři miliony Rusů, kteří násilně jsou nuceni ku sjednocení s Římem, pravoslavní pokojní misionáři jsou pronásledováni atd. Kolik bylo na tom pravdy, dokázal Rusin V. Štěpankovskij, Polák kníže Sapieha, kněžský spolek rusínský sv. Jana Zlatoústého, J. Baranovskij (Velkorus P. Urban T. J.), kteří na základě svědectví a pramenů dokázali, že v Haliči vůbec není pravoslavných kromě cizinců a návštěvníků z Bukoviny. Proto též nebylo v celé Haliči pravoslavných farností a církví kromě jediné ve Lvově pro vojáky a semo tamo přibylé pravoslavné a ve Stanislavově kaple při věznici pro trestance posílané tam z Bukoviny. O nějakém útisku a pronásledování nemůže býti ani řeči. Lid byl s unii spokojen, po pravoslaví netoužil. I sjednocení kněží směru moskofilského byli pro jednotu s Římem, ba právě ti horlivě se zúčastňovali prací unionistických i na našich sjezdech velehradských a měli veliké sny o sjednocení celého carství s Římem. Ukrainci s Poláky prohlašovali sjednocení s Moskalý za nemožné, snahy a práce naše za příliš ideální, utopistické a lidíž marné; někteří mínili, že Velkorusové se napřed stanou nihilisty, anarchisty, atheisty, sektáři a pak teprve bude možná práce mezi nimi pro katolicismus. Ukrainci obmezovali unii pouze na Ukraine (Halič, Ukrainu a Volyň v Rusku). Poněvadž jsme nikoho dobré vule z prací pro unii ani pravoslavných (Malcev, Goeken) nevylučovali, byli jsme od Poláků a Němců (*Neue Preie Presse*, *svob. pán von la Vallete*) podezříváni, od jiných (Ukraiinci) zneuznávání a nám hněvivě zazlíváno nebo aspoň opuštění (dr. Grivec, Assumpcionisté).

Že semo tamo některý Rusín z Haliče přešel na pravoslaví — ač jsou to jen řídké výjimky — nemožno svalovati vinu na kněžstvo. Že tři obce Zaluče, Těljaže a Hrabý přešly k pravoslaví, byl pohnutkou odpor proti nadřizeným církevním úřadům, že jim nechtěly býti po vůli v jejich přání. Jakmile ustaly příčiny odporu, vrátili se zase ku sjednocení.

*) Viz *«Apoštolát»* II. str. 173 a násl.

Svoboda v Rusku.

Náhly a mocný převrat v Rusku bude mít jistě dalekosáhlý význam i na poli církevním a v životě náboženském. U lidu venkovského platilo „co novo, to plocho“, a zásada ta pronikala hluboko i do kruhů církevních, jež bývaly největšími nepřáteli novot. Když v 17. stol. za vedení učeného patriarchy Nikona byly opravovány bohoslužebné knihy, do nichž časem opisováním vloudilo se mnoho chyb, ačkoli tyto opravy děly se přesně a církevně, velká část nepřijala ani těchto oprávněných, ba nutných novot, tisíce podrobovali se mukám za to, že obhajovali dle starých knih a zvyků starý způsob skládání prstů při dělání kříže nebo starší způsob psaní jména Ježíš. Když Petr Veliký, Noc, jak sám sebe nazýval, pro pořádek v Rusku, zaváděl dalekosáhlé změny i v církvi, jednal velmi rozhodně. Aby mniši v klášterech nemohli psátí proti jeho snahám, zakázal jim psátí soukromě a mít inkoust a péro ve svých celách. Aby jim nezbylo času a příležitosti k úvahám o jeho novotách a posuzování jich, žádal, aby každý mnich naučil se nějakému řemeslu.

Carismus a pravoslavi úzce se spojily, aby se vzájemně podporovaly a chránily.

Petr Veliký co nejužěji spjal církev se stálem, když po smrti patriarchy Adriana, jenž málo byl přízniv jeho novotám, rozhodl se zrušiti patriarchát a místo něho dáti pravoslavné církvi sborovou ústavu, kterou všude zaváděl — svatý synod (1721): „Úprava církevní správy“, praví Teofan Prokopovič v úvodu sepsaném pro zařízení svatého synodu Petrem Velikým, „zbaví vlast obavy před nepokojí a bouřemi možnými, jestliže jeden muž toliko stojí v čele církve. Prostý lid není s to, aby chápal rozdíl mezi mocí duchovní a světskou; oslněn ctností a leskem, jímž stkví se vrchní pastýř církve, domnívá se, že týž jest druhým pánem jeho rovným mocí samovládcí, ne-li vyšším jeho; v neshodě patriarchy (ježž Petr V. právě odstranil) s carem kloní se k onomu, namlouvá si, že hájí spolu samé věci boží“.

Tímto zřízením stal se car hlavou pravoslavné církve, neboť nadprokurátor sv. synodu carem jmenovaný laik, často vojín — zastupoval cara a plnil jeho vůli. Car Pavel I. přijal skutečně r. 1797 pro sebe a své nástupce úřední název „hlava církve“ jako ochránce jejích práv a strážce její pravé víry.

Car byl nositelem a představitelem nejvyšší zákonodárné moci církve ruské. Posvěcen byl k tomu při korunovaci v Uspenském soboru na Kremlu v Moskvě: „car pravoslavnyj, samodržavnějšij, velikij Gosudar, Imperator vserossijskij“. „Při korunovaci uskutečňuje se slavnostně sjednocení církve s carstvím“, praví R. Autonov v knize o obřadech církevních. Odtud též ta úcta věřícího lidu k posvátné osobě carové.

Názory, učení a jednání učeného o mocného Pobědonosceva, jenž byl nadprokuratorem sv. synodu od r. 1880—1905, nabyly jen určité, jasné a důsledné formy toho, co v církvi ruské se vyvíjelo a provádělo již dávno před ním. Byl ve své poctivosti přesvědčen, že neobmezená samovláda jest zřízením božím a že ony útvary státní, které v 19. století se vyvinuly, spočívají na lži a bludu a že proto v Rusku jsou neupotřebitelnými. Dle jeho mínění musejí stát a církve býti za jedno; mezináboženský (interkonfesionelní) stát vede konečně k beznáboženství. Cavourovo heslo o svobodné církvi ve svobodném státě bylo mu předmětem hrůzy a bohaprázdnou myšlenkou, která evropské státy musí přivést ku zkáze. Pobědonoscev zatracoval parlamentní vládu a svobodu tisku jako největší zla přítomnosti a ve všeobecném hlasovacím právu viděl školu k revoluci. Byl vždy hotov chrániti a podporovati církev státní moci; ale ani v církvi nedovolil zvůle nepoddajných živlů. Bylo jeho poctivým přesvědčením, že jako jest jeden Pán Bůh na nebi, tak jest jen jediný car v říši, jenž má nejvyšší moc i ve státě i v církvi. Když car chystal se dáti ústavní zákony říši své, padl prý Pobědonoscev před svého bývalého žáka na kolena a prosil a zapřisahal ho, že není ani oprávněn vzdávati se moci Bohem mu propůjčené.

Než čas dozrál i pro Rusko, nadešel revoluční rok 1905, který vynutil to, čeho po celý dlouhý život byl Pobědonoscev zapřisáhlým nepřitelem — zasvitly paprsky svobody, samoděržaví se otřásl, car rozdělil se o moc s dumou.

Nastala nyní otázka, zda církevní zákonodárství nadále zůstává vyhrazeno jen carovi nebo náleží též i dumě. Znamenitý a nepředpojatý znatel ruského pravoslavlí P. Jan Urban T. J., píše: *) »Ruské zákonodárství jest vedeno základní myšlenkou, že všechna moc ve státě ať světská či duchovní má jediný společný pramen. Tuto myšlenku o svrchované královské moci hájí vynikající ruští učitelé církevního práva, jako na př. Suvorov, nedávno zemřelý profesor moskevské university. Podle něho je car jediným pramenem veškeré církevní pravomoci; svěcením nabývají biskupové jenom způsobilosti konati úkony svátostní (potestas iurisdictionis).

Car je také nejvyšším zákonodárcem v ruské církvi, nemá tedy pouhého práva dohledu (ius inspectionis) nebo schvalování církevních zákonů vydaných od biskupů (ius placeti regii), jak někteří zastánci práv královských učí. Proto nevyskytuje se v Rusku spletilá otázka, jaká práva má církev a jaká stát, poněvadž považují církev za jeden ze dvou podstatných živlů státního tělesa. Lze tu mluviti pouze o tom, jak se chová k ruské církvi to neb ono ministerstvo, na př. ministerstvo osvěty. Zcela důsledně dle toho učení povolává car na návrh nadprokurátora jednou ty, podruhé jiné biskupy, obyčejně na půl roku do schůzí synodu; car biskupy jmenuje, přesazuje a dle svého někdy také sesazuje.

*) O ruském pravoslaví 1915, str. 5 a násl.

Profesor Suvorov soudí, že toto svrchované právo carovo, jež v sobě spojuje moc císařskou i papežskou a řídí také vnitřní záležitosti státní církve, vzalo původ v poměrech byzantských, kde skutečně pravověrný císař (basileus) jednal jako svrchovaná hlava církve. Jiní církevní právníci a dějepisci, na př. Temnikovskij, naproti tomu poukazují přímo na přirozené právní uvědomění lidu, který neuznává, že by nejvyšší vládní moc mohla mít dvoji původ a dvoji ráz.

Nová ruská ústava státní z r. 1905 určila sv. synodu zvláštní osudné postavení. Podle této ústavy dělí se car o svou zákonodárnou moc se sněmem (dumou) a se státní radou, kterou nově opravil. Žádný zákon nemá právní moci, nebyl-li od těchto dvou sborů přijat. Poněvadž však carovi náleží i vnitřní církevní zákonodárství a to také o záležitostech ryze církevních a poněvadž nový zákoník žádných výjimek o tom nemá, plyne z toho nutně podle náhledu většiny ruských církevních právníků, že nyní všechno církevní zákonodárství přísluší dumě a státní radě, a že sv. synod, ba i církevní sněm, kdyby jaký byl svolán, má pouhé právo podávati návrhy. Někteří poslanci ve schůzích dumy při poradách o církevním rozpočtu rozhodně se vyslovili v tomto smyslu o právním svém stanovisku.

Car ruský byl i v zákoníku světském (z r. 1832) právnicky označen jako »samoděržavnyj a něograničennyj« vládce, jenž za časů Mickiewiczových (Mikuláš I.) anglickým posláním namlouval, že »sám jediný jako Atlas podpírá svýma ramenama celé rozkošné nebe starých vládců«.

Kdo si toto uvědomí, nesnadno chápe vše, co denní listy přinášejí, že car prostě sesazen, že se ho zřiká i sv. synod a dává sloužití děkovně bohoslužby za jeho odstranění. Je to zajiště převrat v celém carství »vserossijském«, jakého tak náhle říše ještě neprodělala.

»Rok 1917«, praví moskevský dějepisný spisovatel profesor Kiesewetter v »Ruských Vědomostech«, »tvoří největší datum v dějinách naší vlasti, pod nímž bledne všechno i sám veliký den 17. října 1905«. A vůdce Miljukov volá: »Prožíváme dějinný okamžik. Šťastné pokolení, jemuž jest popřáno spolupůsobiti při budování osudu vlasti na mnohá pokolení«.

V tomto mohutném pohnutí vůle lidu čin následuje rychle čin, aniž vykonavatelé si uvědomují všech následků. Než jest to jen důsledek nauky svrchu vyložené; neboť vzdal-li se car mocí světské, pozbyl i moc církevní, která přechází opět na novou vládu. Poněvadž v pravoslavných bohoslužebných knihách nemají ještě modlitby za vládu republikánskou, modlí se místo za cara, za rozšíření a utvrzení ruského pravoslaví.

Církev ruská úzce s carstvím spjatá stává se rychle účastnou i osudu jeho. Nová vláda sesazuje lidi sobě nepohodlné, jiného ducha a dosazuje na jejich místo své pomocníky. S biskupy se jedná jako s úředníky nebo ministry. Ale děje se to jen v důsledcích vývoje a nynější úpravy ruské církve. Již rozhodný

stoupenec ruského pravoslaví Aksakov napsal: «Církev naše jeví se ve své vládě jako nějaký druh ohromné banky nebo kanceláře, která používá při pastýřském úřadě stádce Kristova všech vymožeností soustavy německé, spojujíc s nimi všemožnou laleš úřední. Poněvadž vláda církevní jest zřízena jako nějaký odbor správy světské a služové církve jsou vřazeni do seznamu státních úředníků, přeměňuje se sama církev záhy v nástroj moci světské nebo vstupuje přímo v odvislost státní«. Těsné spojení církve a státu zachvělo i celým tělesem církevním při mocném otřesu revolučním. Nadprokurátorem sv. synodu jest ustanoven Vladimír Lvcv, jež svobodomyslní hodnostáři vítají jako předchůdce nové doby, ale biskupové staré vlády nechťejí o něm ani slyšeti a neuznávají ho.

Nedovídáme se o všech změnách. Ostraněn byl i metropolita petrohradský a nahrazen Andrejem, dosud biskupem v Ufě. Tento jest znám jako veliký obdivovatel všeruského směru a reformátor velmi smělý. Právě nedávno vydal ve svém «Zavolžském Věstniku» úvahu, z níž pro zajímavost poměrů uvádíme opravu o změně bohoslužebné řeči: «Těžko ruský národ hledá v chrámě něco poučného. Pro něho bohoslužby jsou nesrozumitelný, poněvadž ustrnuly, jak bylo kdysi před tisíci roky. Před více než tisíciletím »kurolesili« (= Kyrie eleison zpívali řecky = Gospodí, pomiluj!) Řekové a dosud tak »kurolesi« naši psalomšćici a đáčkové, zalézající někdy někam na chor, aby jich věřící ani neviděli. A lid stojí v chrámě . . . jeho srdce touží po rodných zvucích, oči pasou se na drahocenných svatých obrazech, ale rozum? »Můj rozum jest bez užitku«, může volati ruská duše se sv. Pavlem (I. Kor. 14, 14.). Nyní vidíme hrozné následky strohému pořádku v církevním životě: sektářství nejen neslábne, nýbrž vzrůstá se. Vinu nesou i ti, kteří nedbají zvelebení církevních knih. Jest jich třeba nyní pro církevní život. Jest potřebí evangelií, celého Nového zákona, bohoslužebných knih, které, nejsou-li v ruském jazyku, aby byly natíštěny aspoň ruským písmem a nesrozumitelná slova vysvětlena. Vše třeba zlaciněti a upravit pro lid. Dosud jsou nesrozumitelné knihy a tím méně srozumitelná bohoslužba».

Žádá tím v Rusku neslýchané opravy, odstupuje od zastaralých tradic a razí novou cestu. Snad právě pro tohoto nového ducha opravného byl vyhlédnut na vynikající místo v ruské církvi, aby konečně měl tolik odvahy a započal opravy, po nichž tak hlasitě ale marně volají více než půl století směli bystří duchové pravoslaví. Vláda s vyšším duchovenstvem stála dosud v cestě a mocně se vzpírala každé novotě, jsouc ustrnulá na zastaralých formách. Byla odstraněna, klesla jedna překážka, ať padne i druhá!

Těmito změnami na stolcích biskupských zajistila si nová vláda též souhlas pro sebe.

Bude-li zavedena republika, budou povolání činitelé církevní patrně žádati obnovení patriarchátu v Rusku a jako ve

státním převratu jednati rázně a bezohledně, tak asi i v církevních poměrech ustoupí zastaralý, nepoddajný konservatismus a přes odpor práva a dějin přikročí se asi k opravám v pravoslaví.

Po svobodě a opravách v církvi ruské toužilo se už dávno opravdově a usilovně.

Vzpomínám jen nadšených vynikajících slavjanofilů Chomjakova a Aksakova z prvé polovice minulého století, kteří viděli obrod jen na podkladě pravoslaví, jsouce zapřísáhlými nepřáteli západu, ale přece zotročenou a sestátněnou církev ruskou nemilosrdně tepali a nepřiznávali jí síly a moci k náboženskému obrodu lidstva.

»Vláda světská«, praví Aksakov, »má v našem zákoníku název udržovatele článků víry panující a strážce dobrého řádu v církvi svaté. My vidíme tohoto strážce, jak s taseným mečem jest pohotov, by pokutoval každou urážku pravoslaví, které jest utvrzeno více trestními zákony ruského carství než přispěním Ducha sv. Kde však není jednoty vnitřní a živé, možno udržeti neporušenost zevnější toliko násilím a klamem.

Jaký význam má takové vyznání? Má to za následek, že polovice příslušníků východní církve jen na pohled k ní náleží, poněvadž lid udržuje v církvi pouze strach před časnými tresty. Takový je tedy nyní stav církve naší — nedůstojný, žalostný a strašný.

Jaká tu záplava svatokrádeže v obvodu posvátném, jak mnoho tu pokrytectví na místě pravdy, kolik tu hrozeb lásky, kolik tu porušenosti pod pláštíkem pořádku, kolik tu nepoctivosti při násilném obhajování pravé víry! A jak zapírají se v církvi samé životní zásady církve a všechn důvod pro její bytí: jest tam lež a nevěra, kde by mělo všechno býti, žítí a působiti skrze pravdu a víru . . .

U nás v Rusku hledí se vůbec hlavně na zevnějšek, a to dostačuje naší lásce k církvi, naší lásce líné a víře netečné. Rádi zavřeme oči a z dětinské bázně před ostudou snažíme se ukrýti před zrakem vlastním a před zrakem celého světa velkou zkázu, která pod rouškou slušnosti užívá jako rak životní podstatu našeho náboženského ústrojí. Nikde není pravda tak protivná jako u naší vlády církevní; nikde jinde není větší služebnosti nežli u našich hodnostářů církevních; nikde jinde nepoužívá se blahodárné lži hojněji než tam, kde každá lež měla by býti v ošklivosti; nikde jinde nedává se pod vlajkou opatrnosti přístup tolikerým ústupkům, které důstojnost církve snižují a vši úcty jí zbavují . . .

Církev ruská jest dle řeči svých obhájců stádo sice početné, ale nevěrné, jehož pastýřem jest policie, která pobloudilé ovečky holí opět přihání do ovčince. Přísluší-li takový obraz pravé církvi Kristově? Nepřísluší-li, pak církev ruská již není církvi Kristovou. Pak jest státním zřízením, které může býti užitečno pro zájmy státní, pro správu mravů, ale když někdo v ní lže, nelže lidem, nýbrž Bohu. Církev nevěrná zákonu Ježíše Krista jest před celým světem zjevem neplodným, zjevem odsouzeným již napřed slovem božím.

Svědomy ruské není v Rusku svobodno; myšlenka náboženská ztrnula, ohavnost a spuštní dostaly se na místo svaté, dech smrti zaujímá místo ducha oživujícího; meč duchovní, to jest slovo, rezaví, neboť jest vytlačen hmotným mečem státu; u dveří chrámových místo andělů postavených ke vchodu možno viděti četníky a policejní inspektory přeměněné za strážce nauk a kázně církve východní a ředitele našich svědomí . . .

Od dob směrnatých slavjanofilů touha po svobodě církve neutuchala, čas od času mocněji se ozývala, až vyvrcholila v největším ruském filosofu Vladimíru Solovjevu, který si přál pro církev pronikající věčnými pravdami celé lidstvo a každého člověka zvláště vyšší svobody duchovní, představoval si církev jako říši duchovní, která s pozemským má jen to společné, že člověka povznáší, posvěcuje a pravdou k Bohu vede.

Než myšlenky Solovjevovy jak o církvi samé tak i o sjednocení byly předčasné, příliš ideální, filosofické a jsoucí v nepřeklenutelném rozporu s přítomným stavem.

Význačněji a určitěji propukly hlasy po osvěžení církve ruské za revoluce r. 1905. Tehdy uveřejnil „Cerkovnyj Věstnik“, list duchovní akademie Petrohradské, k vládě pamětní spis, v němž podepsaní si stěžovali do tehdejšího stavu ruského kněžstva, prohlašující, že jediné církev svobodná, nezávislá na moci světské, povznesouc služebníky své a uplatníc síly své, jest s to, aby vykonala apoštolské poslání v národě ruském; za tím účelem navrhovali svolati sněm, jenž by očistil, nový život vlil, osvobodil a upevnil církev pravoslavnou.

Takto dotknuv se pamětní spis starých bolavých ran na těle svobody zbavené a zmrzačené církve ruské, vyvolal takový zájem a rozruch, že svatý synod, ministr hrabě Witte, vyšší i nižší kněžstvo a laici v nesčetných člancích a provoláních vyslovili přání svolati církevní sněm k nutným opravám církevním.

Hrabě Witte prohlásil, že 120 miliónů ruských poddaných uchovalo si toliko dvě dobra: půdu, jež poskytuje jim skrovnou výživu, a vroucí živou víru, která je vyzbrojuje proti bédám trdného postavení; proto ve svém pamětním spisu podaném petrohradskému metropolitovi Antonínu žaluje na smutný stav církve a navrhuje pro nápravu národní sněm, v němž by se zrcadlila celá duše ruského národa: od metropolitův a šlechty až po popy a venkovský lid.

Tento návrh schválený celou řadou biskupů byl podán k dobrozdání k zástupci světské moci církve Pobědonoscevi, jenž, jak jinak ani nemohl, očišťoval stát a ličil jeho ideální poměr k církvi. Cak pak vymlouval se pro rozvířené poměry politické a revoluční nepokoje na nepříhodnou dobu. Ale když hlasy toužící po opravách stávaly se mohutnějšími a naléhavějšími a bylo vidno, že silným slovem nedají se utišiti, aby uklidnily myslí rozechvívající se i na poli náboženském, uveřejnil prohlášení vydané jménem dědice basileů byzenckých, kteří dle církevního práva východního osvojovali si svolávaní všeobecné

sněmy církevní, jmenuje v něm komisi, která by studovala opravy, projednávala podané návrhy a činila přípravy k budoucímu sněmu.

Tolik látky se sneslo a potíží přibýlo, že nebylo možno ani sněm svolat ani přikročiti k nutným opravám, ale myšlenky tu již byly, žily a měly proslavené původce a pěstitele. Propukaly čas od času jako potůček poznenáhlu ale přece jistě, když hrčí, bublá, proklubává i silné vrstvy chladícího ledu.

V dumě r. 1914 při projednávání rozpočtu sv. synodu poslanec pop Filonenko velmi duchaplně káral úřední církev, bičoval její zaostalost a nesnesitelnou vládu ruského vyššího duchovenstva. Po něm vystoupil bystrý ruský církevní kritik, poslanec Miljukov, nejvlivnější a nejvážnější činitel v dnešním převratu, a končil svou ostrou řeč břitkými slovy: „Církev jest v otroctví vyššího duchovenstva, toto jest v otroctví státu, který jest v otroctví dobrodruha Rasputina. Osvobodte církev napřed z otroctví a pak mluvíte o opravách!“

V prosinci minulého roku v dumě velmi důrazně mluvili pro svobodu cirkve poslanci kněží pod vedením zmíněného Filonenka. Pop Krylov pravil, že okolo církevních vrat stojí tajemné síly, které chtějí církev zotročiti a ponížiti. Pop Budilovič žádal, aby sv. synod se vyprostil z područí státu. Znamý zpátečník Puriškevič varoval vládu a upozorňoval, že pravice dumy jest ve velikých starostech o pravoslavi a ruskou církev. Podobně mluvili též jiní.

To byla jen příprava a předehra k velikému převratu, který nyní nastal. Ale je patrné, že půda byla připravena a že převrat tkví kořeny hluboko ve všech vrstvách společnosti ruské.

I církvi ruské vzejde svoboda. Bude bez mocné pomoci a záštity státní, snad i oloupena o statky a výsady vezdejší, ale za to bude svoboda, povznese se k ideálu Solovjevovu, bude volněji a ochotněji plniti úkol církve Kristovy.

Pro nás nejvýznamnějším jest ohlášení svobody svědomí. Vzpomínáme si na rok 1905, kdy car prohlásil částečnou svobodu náboženskou, a hned tak slibně se jevilo unionistické hnutí mezi lidem v krajinách nedávno ještě sjednocených. Stalo se tak samovolně, neboť příprava nebyla naprosto možná, anť těžké pronásledování všeho rozvoje katolického trvalo až do r. 1905. Kněz Abrahamovič byl na př. odsuzen proto, že v kázání řekl: „Snášejte mužně a trpělivě všechny kříže a trampoty, doufejte, že přijde doba, kdy i tato utrpení budou účtována a vydají záslužné ovoce“. Neboť prý dle mínění vlády kázání takové jest dvojsmyslné. Nikdo za takových okolností neodvážil se působiti na rozšíření katolicismu v Rusku, a přece ihned po ukaze z r. 1905 ještě téhož roku jediné v gubernii lubelské přestoupilo ke katolicismu 57.990 osob. Sjednocené obce náboženské tvořily se nejen v západních guberniích, nýbrž i v Moskvě a Petrohradě.*

* Viz »Apoštolátu« III. str. 3.

Bylo třeba pouze svobody volného přestupu a svobody přestoupným církevně volně posloužiti.

V lepší úspěchy doufáme nyní. Ovšem r. 1905 z obavy, aby unie nebyla znovu vydána pronásledování, mnozí přestupovali k obřadu latinskému, což kněžstvo polské ochotně přijímalo. Dnes sotva se tak stane. Obava ona přestane, a vědomí národní, k němuž patří i staroslovanská bohoslužba značně stouplo, zvláště mezi Ukrainci nejpřístupnějšími z dějin unii, kteří prohloubili propast mezi polským duchovenstvem a unií. Ukrajinské duchovenstvo a ukrajinské spolky (i svobodomyslné) budou tu na přísné stráž. Ovšem ruská církev za svobody náboženské dostane trhliny nejen se strany katolicismu, nýbrž hlavně od sektařů, kteří podtají i za války silně pracují a nabývají půdy. Ba od těch hrozí nebezpečí největší, poněvadž jsou už mezi lidem zapracováni a budou mít pomocníky i z lidu samého.

Nejvíce si oddechnou a se posílí staroobřadci, ku kterým hlásí se jádro národa, bohatí kupci, průmyslníci a sedláci. Vliv jejich byl dosud už značný, ale svobodou jistě vzroste na úkor pravoslavi úředního a řady jejich se rozmnoží.

Všichni, kdož opravdově toužili po svobodě, vítají a podporují novou vládu, která volá všem: »Dýchejte radostí a pýchou, neboť nejste již parobky!« Zdaž zmohou co hlasy, byť i dříve vlivných osob, volající a ohlížející se po pohodlné staré vládě? Marné volání.

Ruské pravoslavi dostane nyní řez velmi bolestný, ale zdravý. Seslabne, ale očistí se, zduchovní.

Nepředstavujeme si, že by pro katolicismus byla půda už zralá. Třeba ji hodně mezi Velkorusy připravit. Na Ukrajině, Volyňsku a snad i mezi Bělorusy silně bude působiti stará tradice, vědomí o bývalém sjednocení s Římem, ale u Velkorusů vědomí to naprosto schází, předsudků proti katolicismu jest přemnoho, dějinná nit nebyla navázána. Bude třeba lidí, kteří by sbírali vzácné duše, jež samy se povznesly ke katolicismu, jako slavní ruští konvertité minulého století, bude třeba misionářů pro lid neuvědomělý, ale nábožensky hluboce cítící a po pravdě žíznící. Bez vnějšího popudu nečekejme silného směru ke katolicismu. Kdo myslí na samovolné masové hnutí velkoruské, nezná poměrů. Revoluce odstranila pouze mnoho překážek k přechodu ke katolicismu, rozbila okovy, jimiž katolická víra dosud byla v Rusku spoutána, a oslavila bojechtivost pravoslavi proti katolicismu, avšak národa ku sjednocení nepřiblížila ani na cestu k němu ho nepřivedla, třeba že odstranila největší překážku — cesaropapismus (v církvi nejvyšší vládu světské moci).

Jsme připraveni na výpomoc v ohledu náboženském?

Poláci zajisté ujmou se lidu svého se vši opravdovostí, budou sbíratí své příslušníky po celé ohromné říši, budou za nimi vysílati misionáře, uvědomovati a utvrzovati je nábožensky i národnostně. Počtem polské kněžstvo, i když nová působíště pro

členy jejich národa budou vyžadovati nových sil, by částečně mohlo vypomoci, ale nechť k obřadu východnímu jest u nich veliká. Ukrainci nevystačují ani pro sebe. Po válce bude u nich hodně citelný nedostatek duchovenstva. Udrží-li se národnostní nadšení ukrainské, pak unie by brzy mohla zachvátiti celou Ukraínu. Žeň mnohá, ale dělníků málo. Pro Velkorusy misionářů nemáme. Těch několik moskofilských kněží z Haliče, kteří s vojskem odešli? Jesuité belgičtí měli malý seminář ruský a několik jinochů velkoruských připravovali na kněze obřadu východního, ale nyní za války nevíme ničeho o jejich osudu. Není dosud ani ústavu pro výchovu ruského duchovenstva katolického.

A což ruští popi, budou-li mít chůť a odvalu k unii? Myslí, že ani jednoho ani druhého u nich nebude. Mají veliký zastaralý předsudek proti církvi katolické a u nich i u nás bude strašiti obava, že by byli neužitečnými pro duchovní správu katolickou. V Bulharsku přestoupil popi zůstali sice na svých místech a, třeba jim nescházelo na dobré vůli, přece pro náboženskou obec byli na mnoze mrtvolou, a teprve pomocníci jejich vychováni v duchu katolickém zaváděli a udržovali náboženský život věřících.

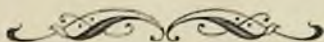
Z jiných národů jen ojedíněle by mohli vypomoci s povolením Říma.

Stává se nyní důležitou otázkou ústředního nějakého semináře misijního pro Balkán a pro Rusko. Bulharský seminář spojený s řeckým v KadiKej, cařihradské to čtvrti v Malé Asii, vzorně a na výši doby byl veden francouzskými assumpcionisty, ale kdož ví, zda po válce bude možno obnoviti poměry staré. Zároveň jeví se nedostatek katolického kněžstva na Černé Hoře, kde vůbec duchovního semináře není, a tamní arcibiskup barský, jenž jest zároveň primasem Srbska, vypomáhá si, že čas od času přijímá do své diecese kněze, odkudkoli je může dostatí. Též pro Srbsko, o jehož náboženské poměry se stará nyní episkopát uherský, bude potřebovati aspoň několik katolických kněží. I kdyby bylo možno založiti menší semináře pro každou zemi zvláště, jistě by jen živořily a byly by vypraveny asi tak uboze jako mnohé semináře italské v malých diecesích před zmenšením a opravou jejich za papeže Pia X. Bylo by však zapotřebí ústředního semináře, stojícího na výši doby s profesorskými silami, které by mohly vzdělati bohoslovce ve všech potřebných vědách jako domorodé kněze pro Bulharsko, Černou Horu, Srbsko, Rusko atd., kde by byla vyloučena veškera politika, ale pěstil se za to duch misijní.

Když pro nedostatek peněžních prostředků musíme se dnes vzdáti nějakého podobného ideálního ústavu velehradského, přece stačila by tu jako účeliště bohoslovecká fakulta pražská nebo olomucká, jež by se ovšem musily doplniti učitelskými silami pro církevní dějiny východních a jižních Slovanů, pro právo a bohoslužbu východní církve.

Stačil-li by a převzal-li by sbor profesorský i časopis *Acta Academiae Velehrad.*, zajistě fakulta byla by velevýznamnou pro misijní činnost na východě a byla by jistě vyhledávána a navštěvována, kdož by chtěli dosáhnouti potřebných vědomostí pro náboženské působení na východě.

Jisto jest, že po válce katolickou církev bude čekati mnoho práce, a to i tam, kde ze života náboženského dosud byla vylučována. Horlivých apoštolů bude všesírně třeba.

Mučednictví unie na Podlesí.

Dle věrohodných pramenů P. J. K. z Podlesí přeložil Ad. Jašek.

Díl II.

Pronásledování duchovenstva sjednoceného.

(Pokračování.)

Czerkaski vyháněje Basiliány, měl na mysli současně přetvorbou sjednoceného semináře, an chtěl z chelmských bohoslovců vychovati kněze nasáklé svým duchem, kteří by budoucně šířili a prováděli jeho plány. Než na štěstí diecese biskup stál tu jako obránce ohrožené od nepřítele církve a v boji o práva a svobodu její nespustil ani písmeny.

Ihned když se uvázal ve správu diecese, opřel se biskup Kaliński choutkám vlády a nevysílal už bohoslovců svého semináře do moskevské a kijevské akademie, byť i se tam měli vzdělávati toliko v řečech a předmětech, které nikterak nespočívají s věroukou; navracovali se odtamtud po většině zkažení duchem a načichli rusicismem. Nemaje naděje, že by mohl dostati podporu na udržování bohoslovců na katolických akademiích, vyslal biskup Kaliński pět bohoslovců na své útraty studovat na varšavskou duchovní akademii, by z nich byli zdatní profesori semináře, učení a svědomití rádcové konsistoře a celé diecese. Než v prosinci 1863 náměstek Království polského nařídil, aby oni bohoslovci byli z varšavské akademie vyloučeni. odvolávaje se na ukaz carský z r. 1840, jímž se zabráňuje sjednoceným tam studovati.

V srpnu 1864 nedbaje odporu se strany biskupa, ustanovuje odstraněného Wójcického za profesora semináře chelmského a vyzývá biskupa, aby osobně přibyl do Varšavy dorozumět se o zamýšlených opravách semináře a řízení diecese. Biskup zaujal tu pevně stanovisko, neuhnouti v ničem před Czerkaskim a trvati neochvějně na zásadách sněmu zamojského a chvalitebných zvyků v církvi.

Na vývody Czerkaského, že duchovenstvo, seminář i lid jest ruský, odpověděl biskup, že ani duchovní nemluví rusky, ani

Rusíni na útěku z vlasti konají poradu.

lid nerozumí, toliko v některých místech že vesničané mluví zkaženou rusínštinou, avšak polsky dobře rozumějí, a proto že nevidí potřeby dáti výhost jazyku polskému při poučování

lidu. V semináři chelmském i ve škole dáčků, jediných to ústavech, kde se vzdělávají budoucí strážci lidu a učitelé škol, výklady všech předmětů dějí se v jazyce polském, bohosloví pak přednáší se latinsky. Ruština byla pěstována na obou ústavech jako jazyk cizí, a žáci neměli k němu chuti, an jim zabíral drahocenný čas k přípravě vážnějších předmětů.

Než když Czerkaski ukázal biskupovi ukaz z r. 1840 dovolující příslušníkům Království polského vzdělávati se v jazyku národním, to jest ruském, Kaliński nechtěje se postavití proti ukazu a otevřeně brániti jeho splnění, vydal 2 (14) února 1865 z Varšavy pro chelmský seminář nařízení, jímž dovoluje, aby se některým předmětům, na př. všeobecným dějinám, přírodopisu atd. učilo ne ruský nýbrž rusínsky, až se najdou vhodné příručky užívané v haličských rusínských seminářích. Předměty bohoslovné a ty, které úzce s nimi souvisejí jako kazatelství a nauka o výchově, právo církevní atd., přednášely se latinsky jako až dosud. Tolik tedy získala vláda po tříměsíčním vyjednávání s biskupem Kalińským ve Varšavě.

Současně byl povolán do Varšavy ředitel chelmského semináře, kanovník Štěpán Szokalski, v záležitosti téhož ústavu. Avšak Szokalski, stařec 70letý, ihned složil svůj úřad, vymlouvaje se svou chorobou, a prosil biskupa, aby odepsal Czerkaskému, že nemůže přijeti do Varšavy. Czerkaski povolal tedy tři profesory semináře Szelemetka, Zieniewicz a Pocięja a kázal jim vyplatiti ze státní pokladny cestovní výlohy. Opravdu dostavili se všichni tři kněží k Czerkaskému, avšak při poradách tak se zachovali, jak se sluší na lidi rozumné a především oddané svému biskupovi. Vyložili knížeti, že bohoslovci nejsou schopni poslouchati výklady v jazyce ruském, že jest naprostý nedostatek ruských příruček, že ruština nemá vhodných přesných výrazů pro věrné podání nauky katolické, slovem k ničemu se nezavazavše, odjeli.

Kníže vyslal tedy ředitele kanceláře sjednocené církve Sidorského s nařízením, aby svolal představené semináře, osobně jim vyložil žádost vlády a zavázal je, aby pro budoucnost protokoly o semináři posílali každý měsíc komisi vnitřních a duchovních záležitostí.

První sezení za předsednictví Sidorského 10. (22.) června skončilo usnesením, že profesori semináře pokládají za nemožnost ruštinu pro přednášky bohoslovné, že není ani knih ruských a peněz na jejich zakoupení.

Aby byla založena stolice ruského jazyka v semináři, postaral se Czerkaski ukazem ze dne 28. března (9. dubna) 1865, který rozděluje v chelmském semináři jazyky slovanské na dvě stolice: staroslovanskou a ruskou a určuje pro profesora jazyka ruského z pokladny Království polského 750 rublů ročně.

Czerkaski však na tom nepřestal. To vítězství dodalo mu chuti do nových bojů s biskupem. Poloviční zisk byl však mu málym, proto chtěl vynutiti, třebas násilím, přednášky všech před-

mětu v jazyce ruském. Kaliński vystoupil proti němu otevřeně, ale i kníže nechtěl se podati. Dne 28. července (9 srpna) 1865 žádal na biskupu úředně: 1. aby uprázdněnou stolicí bohoslovnou obsadil vhodným zodpovědným profesorem; 2. aby nařídil přednášky jeho rusky. Kaliński odepsal Czerkaskému, že zodpovědného profesora vybere, ale nemůže zavést ruštinu jako vyučovací jazyk. Současně zpravil ředitele semináře, aby jednal dle daných mu rozkazů. Sbor semináře 18. (30.) srpna sám od sebe dodal k protokolu, že i kdyby někdo z nich ovládal jazyk ruský, neosmělil by se tak těžký předmět jako jest bohosloví přednáseti rusky, a ředitel připsal, že nevidí, aby byla objednána bohoslovná díla z Haliče, poněvadž jich nemůže býti užito při přednáškách.

Třeba že Czerkaski cítil se na chvíli vítězem, zůstalo v semináři vše při starém. Bohoslovným vědám vyučovalo se latinsky, úřední listiny byly polsky, protokoly semináře rovněž polsky, toliko profesor jazyka ruského se podpisoval rusky, ostatní profesori i s ředitelem podpisovali se polsky.

Czerkaski, jenž všeho se chápal, aby provedl svoje plány, nařizuje biskupovi, aby vyslal několik bohoslovců k prohloubení studia bohoslovného na bohosloveckou fakultu ve Lvově. Biskup mu k tomu určil 10 bohoslovců ustanovených od představených semináře. Kníže mění svůj záměr a posílá biskupovi carsky ukaz z 9. dubna 1865, aby vrchní ředitel komise vnitřních a duchovních záležitostí ustanovil každého roku dva bohoslovce z chelmského semináře, kteří by byli vysláni do kijevské nebo moskevské duchovní akademie, by se tam vzdělali v řečtině, staroslověnanštině, dějinách ruských a v jiných předmětech, jež nedotýkají se víry, dokládaje při tom Czerkaski, že oněch navržených 10 bohoslovců pro jmenovanou fakultu přijímá. Než biskup i ředitel po úradě odmítli návrh jeho, neboť nikdo z bohoslovců nechtěl jíti na ruské akademie. Czerkaskému odpověděli, že z chelmského semináře nemají nikoho pro akademii kijevskou a moskevskou.

Czerkaski nanejvýš rozvzteklý sám vybral ze seznamu pět bohoslovců a nuceně je poslal s počátku r. 1866 do Kijeva.

Vida, že nemůže provést svých záměrů v chelmské diecesi a v semináři za součinnosti tamějšího duchovenstva, znova obrátil pozornost k Haliči, chtěje za každou cenu odtamtud dostat několik pomocníků pro sebe, aby je usadil na místa, z nichž by vypudil místní kněze nepohodlné jeho plánům.

R. 1866 odbila poslední hodina katolického polského života a studií v chelmském semináři. V lednu 11. (23.) zemřel ředitel Szokalski, zasloužilý prelát, a na místo jeho dosadil biskup viceředitele Harasovského. Než Czerkaski odstranil ho ze semináře a dal zavřít do vězení varšavského, poněvadž se protivil jeho nařízením. Koncem r. 1866 zbavil se skutečně i biskupa Kaliňského svěřuje správu diecese Wójcickému. Na přání jeho hrnou se haličtí kněží do chelmského semináře, aby zaujali vůdčí místa jako Krynicki, Lavrovski, Ďačan a j.

Odtud začalo v seminári vše rusky, v ruském duchu a směru. Bohosloví a všechny jiné nauky byly podávány nyní rusky, porady, protokoly, deníky, noviny, knihy, zábavná četba dosud neznámá, vše dělo se rusky. Mnoho bohoslovců bylo přijato z Haliče, a dlužno přiznati, že to byla nejnemravnější cháska, aby rychle se uchytila — odpadky haličské spodiny. V seminári bylo nařízeno, aby se mluvilo jedině rusky, polština byla zakázána i za zdmí ústavu. Ze semináře vyloučili ihned Simeona Kaliňského, syna biskupova, mladíka to vzorného chování a veliké víry.

Tyto činy a násili pobouřily i dobře smýšlející bohoslovce a semkly je úzce k sobě. Když přibyl Czerkaski se Sidorským do Chelmu, 24 bohoslovců podalo prosbu k rukám ředitelovým, aby přednášky bohoslovné byly latinsky. Za tento smělý krok ukazující dle Czerkaského nezpůsobu bylo 9 seminaristů ihned vyloučeno a 15 udělena veřejná důlka.

Czerkaski přibyl do Chelmu ne potvrdit jazyk latinský, ale zavést ruský. Proto sám sedl si do školní lavice mezi bohoslovce, kázal profesorům vyslyšeti je latinsky a bohoslovcům latinsky odpovídati, sprostě se vysmíval z každého výrazu jejich, z přízvuku, obratu slovního, třebaž že sám latiny neznal a nerozuměl jí; za to haličským kázal překládati do ruštiny, chválil je, že mluví »velmi« dobře. [Pokračování.]

ROZMANITOSTI.

Nový polský biskup v Rusku. V kostele sv. Kateřiny v Petrohradě byl vysvěcen nový lukožitomírský biskup, dr. Godlewski. Narodil se r. 1872 v Kamionem v gubernii siedlecké. Po bohoslovných studiích ve Varšavě vstoupil r. 1897 na duchovní akademii v Petrohradě, již ukončiv r. 1901, odešel za studiemi na frýburskou universitu ve Švýčarích, načež r. 1903 byl ihned povolán za profesora bohosloví na petrohradskou akademii. Již za svého studia v Petrohradě vydal důkladný spis a pak jako profesor zasvětil se úplně vědeckým pracím z oboru církevních dějin cirkve katolické (latinské) v Rusku na základě výzkumů archiválních. Za četné důkladné práce své byl jmenován členem různých učených společností.

Polští biskupí a pomoc lidu za války. Když válka nešťastně rozlehla se po zemích polských, utvořili koncem r. 1914 biskupové polští výbor, jenž si vzal za úkol »mírniti bídu, nahrazovati nedostatek a ztráty, léčiti rány zasazené válkou, a tudíž krmiti hladové, přiodívati nahé a bosé, léčiti choré, brániti nákazám, shromážďovati sirotky, pomáhati vystěhovalcům, přistěhi skýtati, kdož jsou bez domova«. Rozvinul neobyčejnou činnost všestrannou a poskytl národu polskému mnoho útlěchy a dobra. Sebral celkem na 5,498.000 K, z nichž rozdělil v Haliči 3,100.000 K a v Království a na Litvě 2,378.000 K. Značně k této sumě přispěl ovšem ústřední výbor švýcarský pro Poláky. I v oboru zdravotnickém napjal všechny síly, aby zamezil nakažlivé nemoci, zvláště skvrnitý tyf. Po celém kraji jezdily zdravotní oddíly s lékaři, lékárníčkami a ošetřovatelkami, zakládaly nemocnice, poučovaly lid a chránily ho před nákazou. R. 1916 velikou pozornost věnovaly osypkám, které nabývaly hrozivých rozměrů. Několik set studentů z jagiellonské university poučených a vycvičených rozběhlo se po kraji a štipilo proti osypkám. Tak v Haliči bylo naštípáno na dva miliony osob, v Království okolo 400.000. Šatstva a obuvi bylo velmi mnoho rozdáno vedle výživy, která byla dle mož-

nosti všude psckytnuta, kde se pokoušel hlad. Přehledneme-li všechnu činnost — i několik škol bylo založeno a udržováno — třeba doznati, že biskupové polští podjali se velikého díla pro národ bédný a pomohli mu nesmírně. Výbor však i do budoucna oznamuje, že „ma jeszeze wielkie zadania (úkoly) przed sobą do spełnienia“.

Ukraina a ukrainská unie. Budoucnost Ukrajiny kvasi se neustále a vyvolává různé názory, zvláště u přemrštěných horlivců. I když jsou nejsvobodomyslnější, přece nesmějí zapomínati na důležitého činitele, na náboženství, jež na Ukrajině tvořilo vlastní dějiny. Některé listy píší nyní při osvobození a osamostatnění Ukrajiny též i o „samostatné ukrainské církvi“. V „Ukrainském slově“ (čís. 23 z 9. února) píše Mik. Čubatyj: „Uvažujice o církevním životě Malorusů v minulosti a přítomnosti, nabyvame přesvědčení, že církevním útvarem, který může přispěti k uvědomění národnímu, jest vlastně unie, nikoli však nedávslá církev ukrainská. Tak totiž šťastně vše se v dějinách vytvářelo, že unie jest u Malorusů úplně samostatnou církví ukrainskou. Příčina vězí v tom, že žádný národ sousední nemá takového útvaru církevního jako Malorusové, čímž se stal ten útvar výlučně maloruským. Kdo jen trochu zná správu a poměr právní katolické hierarchie k Římu a zároveň poměr hierarchie nesjednocených církví ku svým vrchním vládám, synodu nebo nějakému jinému zařízení, dozná, že stanovisko sjednoceného metropolitely jest neodvislé. Rozšíření unie na Volyňsku, Podlesí a na Bílé Rusi a její obnovení, jak před 80 lety tam unie žila velmi plodně, zvýšilo by jen význam a postavení nejvyššího hodnostáře sjednocené církve. Zamýšlené v tomto případě zřízení **patriarchátu sjednoceného** vytvořilo by úplně samostatnou církev a mělo by rozhodný vliv na zlomky národů, kteří buď vyznávají nebo vyznávali by sjednocení (Bělorusové a Rumuni).

Mohla by snad uskokiti bezprostřední odvislost církve sjednocené od Říma? Už by bylo na čase, zanechatí tohoto zastaralého předsudku o papežství vzatého z učení západoevropského. Dějiny přece svědět, že Malorusové vždy našli v kurii římské mocnou podporu a záštitu. Rovněž i v budoucnosti svazek s Římem byl by Malorusům jen na prospěch již i z důvodu, že záchrana obřadu řeckokatolického jest v zájmu papežství.

A ukrainské samostatné pravoslaví?

Dokonce i v nejlepším případě úplné samočinnosti církev ukrainská byla by i nadále částkou pravoslavného světa, církví cesaropapežskou. Lid by měl vědmi, že vyznává tutéž víru jako „Moskala“ a car ruský. Byl i caroslaví nenašlo již v duchovenství úředních šifitelů, přece na dně srdce „chlopa“ maloruského hnízdila by myšlenka jednotnosti s národem ruským. I proto, že lid stotožňuje vyznání náboženské s národností, těžko by bylo něco tak protivného tvrditi, že pravoslaví ukrainské a nikoli unie probudí národní vědomí ukrainské. Naopak pravoslaví by podporovalo toliko heslo jednotnosti národu ruského a maloruského.

Patíme též na dnešní samostatné církve pravoslavné! Možno u nich sledovati tento zjev: ať v jakémkoliv vztahu hierarchickém stojí k sobě, přece věrou cítí se sjednocené, zatím co v církvi katolické rozkol přivádí sebou i různost víry. Nynější církve pravoslavné: národní řecká, srbská, bulharská a palestinská, třeba že jsou úplně samostatné ve svých představených, přece co do víry cítí jednotnost s ruskou.

Tím tedy naprosto důsledně zavládá ve všech více méně vliv úřední velké sesterské církve ruské, a to nejen tam, kam sahá bezprostředně politický vliv Ruska. nýbrž i na hoře Atosu, v klášterích palestinských ano i v Americe.

Ne lépe jestli ne hůř bylo by i s maloruskou církví pravoslavnou. Mímo chodem připomínám, že spojení s Římem nachází v posledních letech v Bulharsku mnoho přívrženců, zvláště mezi těmi, kdož prahnou osvoboditi národ bulharský z područí ruského.

Pravoslavná církev ukrainská i kdyby někdy duchovně byla silnější než ruská, přece by nezůstala samostatnou. Dnes žádná církev pravoslavná, tím méně snad nějaká ukrainská nemohla by vychovávatí svého duchovenstva na západě na katolických ústavech, ale jedině v Rusku. Nesmí se zapomínati, že dnes duchovní silou pro všechny pravoslavné — pravoslavným Římem jest Rusko. a že duchovní akademie v Moskvě a Petrohradě dodávají

dnes většinou kandidátů na biskupské pravoslavné stolce nejen v Srbsku a Bulharsku, nýbrž i v Rakousku-Uhersku. Tak by se dělo i v samostatné církvi ukrainské. A mohl by takový stav vyhnouti se rusofilství a probouzení národní vědomí ukrainské?

Vztah Poláků k židům. Polský arcibiskup dr. Pelzar z Přemyšlu vydal provolání do práce pro duchovní obrod národa polského, jež může býti malým katechismem pro všechny přítomné otázky a vztahy Poláků. O židech praví: »Zle se oddvěčili Polšce za několika věkovou pohostinnost, a pokusy přizpůsobování židů do »Poláků mojižského vyznání« nezdařily se. Co horšího, Sionisté a Litváci netají se nenávistí k Polšce, z níž by chtěli učiniti druhou »Palestinu«; neschází ani takových, již stojí v čele socialistické strany a popichují dělníky k všeobecné revoluci anebo pijanstvem a lichvou vydírají a vykořisťují náš lid ještě nemoudrý a neradný a svými denníky, spisy nemravnými a vykřičenými domy šíří nemravnost. Nad to velmi chytře dovedou židě uhýbat veřejným povinností a vykořisťovat každé příležitosti, aby se zmocnili důležitých postavení a výnosných zřídél příjmů — ba co více ještě, v našich městech dovedou lžemi, novinami, penězi, bursami a universitními stolicemi zjednatí si mocný vliv na sněmích a v radách a chtějí řídit i osudy říší a národů. A jak se brániti proti všemu tomu i proti nemravnosti, již šíří? Či roznítit proti nim nenávist, přičesť se duchu křesťanskému? Nikoliv! Především třeba zvýšit zbožnost, mravnost, blahobyt a osvětu v celém společenství polském, vykořenit pijanstvo, vyhladit nemravnost, zabránit nájem a koupě dvorů a hospodářství židům, utvořit v každé vesničce »rolnické koľko«, lichvu odstranit raifeisenkami, řemeslníky a dělníky vyrvat ze strany socialistické, zakládat dobré denníky katolické, rozvinout polskou výrobu, polský průmysl, polský obchod. Až se to stane, nebudeme se báti židů. Pak sami porozumějí, že jinak jest se odpláceti Polšce«.

Město unie spáleno. Sjednocení Rusinů s Římem bylo dokonáno v Břestě Litevském, kde v letech 1590—1595 rok po roku konaly se pilně a horlivě církevní porady (pět synod). R. 1596 umluvili tu církevní sjednocení metropolita kijevskohaličský, arcibiskup Polocký a šest diecesaních biskupů a vyslali odtud do Říma k papeži Řehořovi XIII. poselství prosit o sjednocení ruské církve s Římem. Odtud název unie břestská. Město samo leží jako malý kamenný ostrov uprostřed písňivých bažin a pověstných rozsáhlých močálů. Jsouc mohutnou pevností i přírodou dobře chráněnou, bylo již dávno v dějinách důležitým místem vojenským. Platilo jako prvotřídní pevnost vodní. Ještě většího významu nabylo křižovatkami drah mezi Maloruskem, Běloruskem a Varšavskem, tak že stalo se střediskem těchto krajů. Na rovných dlouhých ulicích buď blativých nebo uprašených nečesaná dřeva nebo neuhledné desky oddělovaly chodník pro pěši od cesty pro povozy. Chodník byl dlážděn kameny. Domky z cihel málo se lišily od sebe. Obydleno bylo Rusy, Poláky, Armeny a silně židy, kteří tu měli i svou proslulou školu. Carský zámek, bývalý majetek králů polských, byl jedinou ozdobou tohoto obchodního města. Za války přetrpělo mnoho. Všechny pevnosti vukolní a budovy vojensky důležité byly Rusy zničeny, aby nepadly nepříteli do rukou. Ale aby ani města nemohlo býti používáno, vyhnali kozáci veškeré obyvatelstvo, sami vcházeli do domu, vrhali do nich pochodně, aby se zapálily. Za několik hodin bylo město rudým mořem ohně, nad nímž valily se husté oblaky dusivého kouře. Po celou noc trvalo to strašné divadlo. Obyvatelé rozprášení po vukolních lesích a dědinách s hrůzou a plačem patřili, jak majetek jejich ničí strašná nelitostná válka. Město zůstalo opuštěno. Tak ničivě snad nikde válka nepůsobila jako v tomto městě. Holé oázené zdi stojí tu a tam, smrdutý zápach šíří se pustými ulicemi, a člověka nepotkáš nikde. Ale jako by příroda sama se chtěla smilovati a hanbu lidstva zakrýti: chodníky ozelenila travou, spáleniště bujným bylin, kominy zčervenala divokým mákem a stromy rozhujela, aby zpestřily žalostně trosky nešťastného města.

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda

pod ochranou bl. Panny Marie.

Na 10. předplatitelů posíláme jeden výtisk zdarma.

Kdo čísla nedostane, ať si pro ně dopíše adresu:

„Administrace Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda v Kroměříži“

v nezalepeném dopise bez známky a na obálku napište »reklamační«.

Zakladatelé a pořadatelé:

Msgr. Dr. A. C. Stojan, probošt a poslanec, Ad. Jašek, katecheta v Kroměříži.

Předplatné se posílá na adresu: P. Ad. Jašek, katecheta, Kroměříž (Mor.).
Celoroční předplatné v Rakousku-Uhersku a Bosně 2^{.-} K, do Německa
2^{.-} M, do Ruska 1 rubl, do Ameriky půl dolaru, do jiných zemí 2^{.-} fr.

Zahrádka Cyrillo-Methodějská.

(Podává Dr. Ant. Cyr. Stojan, jednatel ústř. výboru »Apoštolátu sv.
C. a M. pod ochranou bl. Panny Marie«.)

(Další část.)

Sv. Cyrill a Method vysvěcení na kněze.

Po tak důkladné přípravě na kněžství přiblížil se okamžik svěcení na kněžství. Plní jsou posvátné hrůzy rozhodnutí se, přijati je. Důvěřovali se v Toho, jenž praví: »Ne vy jste mne vyvolili, nýbrž já vyvolil jsem vás.« (Jan 15. 16.) Přesvědčení byli, že kdo dal chtění, dá i dokonání. Věděli, že přijímají úřad, pro který andělé nejsou dosti čistými a dostatečnými, že ale Pán dá i milosti. V přesvatém okamžiku, kdy Pán Ježíš vysvěcoval apoštoly, měl i na zřeteli nedostatečnost lidskou a milost svou pro ni přislíbil a zabezpečil. Vždyť převzaté povinnosti při svěcení převyšují velmi přirozené síly lidské, a není jich možno vykonati bez zvláštní pomoci boží. Toliko spojení a sjednocení s Kristem vše umožňuje. »Já jsem vinný kmen a vy (jste) ratolesti.« (Jan 15. 5.) Z něho čerpá se jako z nějakého zřídla a pramene vše potřebné.

I jesti svěcení na kněžství pramenem a kořenem všeliké moci pastýřské, jak kněžské, tak i učící a spravující. Z kořene toho trojí větev vyrůstá: moc žehnati, moc obětovati a moc hříchy odpouštět. I di biskup při svěcení, když maže ruce vysvěcencovy svatým olejem: »Zasvětití a posvětití rač, Pane, ruce tyto skrze toto pomazání a naše požehnání, Amen.«

Aby, cokoliv žehnati budou, bylo požehnáno, a cokoliv zasvěcovati budou, bylo zasvěceno, ve jménu Pána našeho, Ježíše Krista.»

Když podává vysvěcenci kalich s vínem a na kalichu položenou patenu, na níž jest hostie, dí:

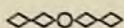
»Přijmiz moc, přináseti Bohu oběť mše sv. jak za živé, tak za mrtvé — ve jménu Páně. Amen.«

A když vzkládá na hlavu ruce: »Přijmiz Ducha svatého, kterým odpustíš hříchy, odpuštěny jsou, kterým zadržíš, zadrženy jsou.«

I zajásalo srdce sv. Cyrilla a Methoda před tím svatou hrůzou sklíčené. Vždyť vysvěcení jsou na prostředníky mezi Bohem a lidem, jež tak horoucně milovali. Popráno jim prozřetelností boží, vstoupiti v šlepeje Kristovy, Pastýře ovcí a duší (I. Petr 2. 25.) Pastýře nejvyššího. Radují se, že mohou pokračovati v díle Krista Pána započatém, že mohou v činnosti Jeho podíl míti pro časnou a věčnou spásu svěřených, že mohou požehnání rozsévati a milosti udělovati. Nadšeností srdce jejich usedalo, že mohou konati dílo nejvzácnější a nejzávažnější mezi nebem a zemí, dílo nade všechnu pochybnost na světě nejdůležitější.

A opět srdce jejich strachuje se, vždyť mají přistoupiti k oltáři, mají obětovati první mši sv., mají míti primici čili prvotiny. Chvěli se strachem a svatou hrůzou přemnozí svatí, když měli přistoupiti k oltáři a obětovati oběť novozákonní. Dělo se tak i sv. Cyrillu a Methoději z uvážení oběti přesvaté, památky oběti přinešené na kříži. Než tu zaznívá v duši slovo při posvěcení pronesené — slovo útěchy plné: »Přijmi roucho kněžské, skrze něž se láska vyznamenává, nebo mocen jest Bůh lásku v tobě rozmnožiti a skutek tvůj dokonalým učiniti.« S pobožností nelíčenou a vroucí obětovali oběť smírnou a svolávali milost a milosrdenství na sebe a na všechny, za které se modliti měli.

I vynasnažili se, aby měrou hojnou splnili, oč biskup při svěcení se modlil: »Bože, jenž jsi všeho posvěcení původcem, v jehož moci jest právě zasvěcení a plné požehnání, ty, Pane, na tyto služby své, jež ku důstojnosti kněžské zasvěcujeme, milostivé své požehnání ť vylej, aby dokonalými skutky a bezúhonným životem se osvědčili býti kněžími řídícími se tím naučením, které svatý Pavel dal Titovi a Thimoteovi, aby v zákoně tvém rozjímalí dnem i nocí a tomu, co z písma četli, též věřili, veť věří, tomu též učili, čemu učiti budou, to též následovali; nechať se na nich jeví spravedlnost, stálost, milosrdenství, statečnost a ostatní ctnosti; nechať jiným jsou ku příkladu a svým napomínáním je utvrzují; nechať milost svého úřadu čistou a neporušenou zachovají a ku službě lidu tvého chléb a víno v Tělo a Krév Syna tvého neposkvřeným posvěcením proměňují; nechať v neporušené lásce jsou mužové dokonalí a dosáhnou míry plnosti věku Kristova, by v den spravedlivého soudu božího na věčnosti s čistým svědomím, s pravou vírou a plní Ducha sv. povstali.«

Rozkol a sjednocení církví.

(Přednáška.)

Hož přece, chudinko, jabloni stará, jsi neobstála! Již z jara korunu tvou růžovým květem obalenou víchor pováživě roztřepal, trhlina se ukázala, avšak majiteli zahrádky tě bylo líto, posvazoval, opřel staré haluze, snad přece prý, co kvete, také dozraje. A zatím včera přišla nová bouře, ztrhala vazbu, skácela opěry a dnes tu ležiš přes potok uprostřed na dvě půle roztržknuta, lístečky tvoje smutně sebou kývou, jakoby chtěly potěšiti tu spoustu jablíček zelených, že není zle, že přece dozrají. —

Splní se tato touha ubohých sirot, nezralého ovoce? Nevím, avšak přece doufám, mohutná větev je pouze nalomena, ne úplně urvána od kmene. —

Ta rozlomená milá stará jablůň, kolem níž chodím do školy, jest mi obrazem rozštěpení v církvi: obrovské roztržky — »**východního rozkolu**.« Myšlenka, že na 120 milionu lidí má tutéž podstatně víru, těchž sedm svátostí, svátostného Krista i něžnou úctu k jeho přečisté Matce, jako my, a přes to mocnou hrází lidských předsudků jest od nás katolíků odloučena, budí mimoděk tesknostu v srdci. Pomyšlení pak, že převážná většina v těch 120 milionech je Slovanů, dvojnásob trapně se zarývá do duše. Jsme si tak blízcí, a přece nemáme sobě porozuměti, málo viděti žádoucího sblížení — proč jenom, proč? — — Vy vzácné dvě starodávné sestry, obě milé a každá jinak krásná, rodné sestry zvané církev východní čili pravoslavná a západní čili římská, katolická, kdy nastane přece svátek tlužebný, den radostný vašeho smíření, za nějž miliony Hospodina prosí a podle síly pracují? — — —

Počátky rozkolu.

Znovu si vzpomeňte na onu rozlomenou starou jablůň: Nejprve, snad už dávno kdysi, nastala mrazíkem trhlina, pak zhoubné, podvrtné útoky víchru, na konec smutný pád. —

A nyní podme do zahrady **církevních dějin!**

Na začátku spanilý obraz nebeského zahradníka, Ježíše Krista, obklopeného půvabným věncem kvítí — to jsou svatí a světice prvních století. Nedivte se, že tolik těchto květů se zardívá tmavě červenou barvou krve — vždyť první 3 století (až po rok 313) jsou propletena krvavým pronásledováním od pohanstva. Jest to doba těžkých bojů a slavných vítězství, jež navždy zůstancu oprávněnou chloubou církve. — — —

Ze života císaře Konstantína jscu zvláště dvě věci významu světového: **edíkt milánský**, jímž roku 313 dal katolické víře svobodu, a **přesídlení císařského dvora z Říma do Cařihradu**

(r. 330). S Cařihradem, jehož stavbu císař r. 326. začal a do 4 let velkým nákladem (asi 50 milionů korun) provedl, souvisí **nerozlučně roztržka mezi východem a západem**.

Nestala se ovšem rázem, vývoj její byl pozvolný. Všeobecně možno říci: dokud měla na obou stranách láska převahu, bylo dobře. Pak však začala hlavu zdvihati **vzájemná nedůvěra**, na jedné straně **pýcha**, na druhé **odcizení a chlad**, dostavilo se **obviňování**, a na konec zlý skutek: **roztržka**. Ta ani ona strana bez chyb nebyla, soud o tom však, kdo více chybil, Bohu nechme! My raději hledejme zlatou stezku smíru a z minulosti si vyberme poučení pro dobu přítomnou!

Východ dal v prvotních dobách církvi nejslovnější **učence**, ale též největší bludy. Divno to není, považíme-li že ani rozum největšího učence není naprosto zajištěn před bludem. Kdo by proto Východu chtěl dogmatická (= věroučná) poblouzení vytýkat, ať pováží, že i mezi 12 apoštoly je Petr i Tomáš, kteří oba chybili, a jsou přece světci. Naopak boží prozřetelnost dovedla i ze zla toho, z bludu, vyvésti dobro: **nauka katolická byla důkladně propracována, jasněji vyslovena, blud odsouzen, a pravda vynikla**. A přece byl jinak následek tohoto náboženského kvašení neblahý. Praktický více západ patřil na hloubavé východy s nedůvěrou, jako na lidi předem podezřelé z bludu, v Cařihradě zas pchrdavě hleděli na mladé, z dálného asijského východu přistěhované a v západní Evropě usedlé národy jako na barbary. Poněvadž pak z Říma od papežů bývaly bludy na východě vzniklé vždy rázně okřiknuty a vyvráceny, jest pochopitelné, že tím se láska pyšných Řeků k Římu nemnožila.

Tato **vzájemná zaujatost** živena byla a rostla **poměry politickými**. Císařové přesídlivše z Říma do Cařihradu, pozbývali v Itálii vlivu, zato však rostla světská moc papežova. To i protestantští dějepisci přiznávají, že nebýti papežů, dávno již by nebylo Říma. Za stěhování národů ho několikráte papežové uchránili zkázy. Když tedy franský král, Pipin Malý, přispěchav Římu na pomoc r. 754 proti Longobardům, Řím s okolím dobytým z jejich moci daroval sv. Petrovi, o 20 let později darování ono potvrdil a ještě rozšířil, jednali sice správně (že když se pán o svoji zemi nestará, pozbývá na ni práva), ale císařský hněv proti papežům přece rostl a mezi východem a západem čím dále více vzrůstala se roztržka. Mysli národů se plnily hořlavinami, a stačila jen malá jiskra, by rozpoutal se divý požár. — — —

Rostoucí pýcha cařihradských patriarchů byla doutňákem k výbuchu horšímu dynamitové patrony. Ve skutečnosti bylo postavení jejich ubché — podle pravdy hleděli na ně císařové jako na svoje dverní kaplany, jejich úkolem bylo zvýšiti lesk císařského jména —, proto se snažili na venek moc svoji zvelebiti: **loužili po slávě papežů východu**.

V tomto nekrvavém boji patriarchů cařihradských s papeži známe jest jméno Fotius. Ne proto, že by Fotiova roztržka do dnes trvala (po smrti jeho byla obnovena jednota s Římem),

nýbrž že dal svým nástupcům zhoubný příklad, jehož ovoce za 200 let užíralo. — — —

Ponejprv začaly spory asi v tu dobu, co sv. Cyrill a Methoděj přišli k nám na Moravu. Tehdy byl patriarchou muž světec, z rodu královského, jménem **Ignác**. Poněvadž však neohroženě káral nepořádky na dvoře císařském, byl pletichami dvorskými odstraněn a jeho místo dostalo se dosavadnímu náčelníku tělesné stráže, Fotiovi. Ten byv dosud laikem (člověkem světským) do týdne si opatřil všechna svěcení (na kněze i na biskupa) a ucházel se, by v úřadě svém byl z Říma potvrzen. A když mu Řím nebyl po vůli, začaly půtky. Tu však předejiti musíme některým mylným náhledům. Fotius byl v osobním jednání bez mravní úhony. Že takové požívá na východě úcty, (někde dokonce, ale ne všude, dosel i slávy a cti světce), jest proto, že zjev **Fotiiův** je prvním obrazem Řeka se všemi jeho vlastnostmi dobrými i stínnými — tím se stal opravdu národním hrdinou. Vynikal vzácným nadáním, skvělými dary ducha, obrovskými vědomostmi nad svými vrstevníky. Dovedl velmi mocně působiti na svoje okolí. Byl prudce ctižádnostivý a pyšný, duch jeho letěl vysoko vzhůru. Vyznal se ve všech tajích umění diplomatického, uměl po případě udělati bílé z černého. Běda, octne-li se takový velíkán na cestě nepravé! — — —

Fotius nedošel v Římě potvrzení (a v tom ohledu jednal papež úplně podle práva), začal boj. Hledaje záminku pro církevní roztržku, sepsal první veřejnou soustavnou promyšlenou žalobu **proti latiníkům**, jimž vytýká, že se postívají v sobotu (kdežto na východě byla sobota jakoby polovičním svátkem, jenž postu nepřipouštěl), že příkazují bezženství kněží a pohrdají kněžstvem ženatým, že nezachovávají prvního týdne postního (na východě se totiž za starých časů postívali před velkonoce 7 týdnů, na západě jen 6 týdnů). Na konec jako žalobu nejtěžší uvádí, že latiníci přidávají **dodatky k vyznání víry** a zpívají mši o sv. Duchu, že vychází od Otce i Syna.

Fotius spravoval nějaký čas patriarchát, byl však r. 869 vlivem papežským sezazen, i uchýlil se v soukromí. Teprve po smrti sv. Ignáce znovu se dostal na trůn patriarchátní a tu rozvinul veškeré svoje pletichářské umění, jen aby byl z Říma uznán. Dokonce dosáhl i podmíněného schválení; když však papež poznal, že byl obelstěn, stihl Fotia vyloučením z církve, v kterém zůstal až do smrti.

Fotiovou smrtí přestala i roztržka a církevní jednota mezi východem a západem trvala dále. Ovšem pevná příliš nebyla, visela na tenoučké nitce.

A tuto nitku přetrhl v XI. století vášnivě proti Římu zaujatý patriarcha **Michael Caerularius**. Sotva nastoupil, dal v Cařihradě pozavírat kostely latiníků, přičemž dokonce i sv. Hostie byly pošlapány, ježto prý platné nebyly proměněny v Tělo Páně. V žalobách proti latiníkům opisoval výtky Fotiovy, k

nimž řadu nových přidal (že latiníci berou ke mši sv. nekvašené chleby, kněží jejich sobě stíhají vousy, vynechávají v postě aleluja a j.).

Když Caerularius tvrdošijně na svém trval, a katolíkům společenství vypovídal, stížen byl konečně od papeže Lva IX. klatbou církevní. To jest onen nešťastný rok 1054, jímž začala trvalá roztržka mezi východem a západem. Pravím trvalá, neboť marné byly pozdější pokusy o sjednocení, naopak, propast se někdy ještě dále rozvířala. Dočkáme se blahé chvíle sjednocení, či leží ještě v dalné budoucnosti? — — —

Další vývoj roztržky.

S patriarchou cařihradským byla stržena do rozkolu nemalá část celého světa křesťanského; vždyť již tenkrát měl pod sebou na 600 biskupství. Nesmíme však se domnívat, že všude tam hned začalo schisma (roztržka). Naopak mnozí biskupové (léž na př. i patriarcha antiochejský) nesouhlasili s Caerulariovou roztržkou v křesťanství, a ti vlastně zůstali katolíky. Podobně zvláště Rusko a Slované balkánští teprve v pozdějších stoletích vlivem biskupů a kněží z Řecka tam posílaných se přiklonili k rozkolu (na př. první srbský král Štěpán Nemanja, podnes v církvi srbské za národního světce ctěný, dostal korunu svou roku 1217 od papeže Honorio III., a Rusko pravděpodobně až do začátku století XIII. bylo katolické).

Že se nynější poměr mezi církví katolickou a pravoslavnou (východní) teprve pozdějšími vlivy zostril, patrně ze způsobu vzájemného jednání v prvních dobách po provedení roztržky. Nikde totiž tenkrát druhé straně v dopisech a setkání nevystrokováno rozkolnictví, naopak i bohoslužeb se vzájemně účastnili, což je velmi důležité, povážíme-li, že tenkrát již stanovena byla pevná pravidla o styku s jinověrci. Podobně nemálo jest významno, že sňatky mezi katolíky a pravoslavnými po celý střední věk nikdy nevidíme považovány za smíšené, ba ani se za změnu vyznání nepovažovalo, když někdo takto (na př. při sňatku) přestoupil z katolictví na pravoslaví či naopak!

Poměr katolicismu k pravoslaví jest pěkně vyměřen výrokem sv. Bernarda v XII. století: »Řekové jsou a nejsou s námi« jakoby říci chtěl: jsou na polovic s námi a trochu také proti nám.

Chování toto (podnes v jednání papežů s pravoslavnými zachováno) plyne z toho, že po celý středověk považována byla roztržka mezi východem a západem za přechodnou (odtud ony časté pokusy o unii či sjednocení).

Zatím však strohá skutečnost byla čím dále smutnější, trpěčí, zvláště přičiněním fanatických řeckých mnichů.

Křížové výpravy, které nedlouho (asi za 50 let) po roztržce začaly, nalily ještě oleje do ohně, zvláště když křížáci poslechli návodu Benátčanů a na 4. výpravě místo na Turky obrátili se proti Cařihradu a tam r. 1204 založili císařství latinské. Císař-

ství toto se udrželo maličko přes půl století, ale roztrpčenost odtud mezi Řeky proti latiníkům vzniklá trvá podnes. A není se konečně čemu diviti. Město, které až do té chvíle nevidělo ve svých hradbách nepřitele, bylo spustošeno požárem, loupením, a divá rozlícená banda tam řádila hůř než Turci. Vzácné umělecké i náboženské památky (reliquie) byly rozkradeny neb naházeny do moře, a v chrámech způsobeno tolik svatokrádeží, proti domácímu obyvatelstvu tolik zvířecí zvůle, že se péro vzpírá, dále líčiti.

Dobře chápal **papež Innocenc III.** nebezpečí, když již na začátku výpravy se přísně i s církevní kletbou obrátil proti nezdařilým »křížákům« (tímto však nemíníme lupití všech křížových výprav, mluvíme zde pouze o 4., která sv. země ani neviděla, a proto jména křížová si nezaslouží), a dostav zprávu o dobytí Cařihradu zanařikal, nyní že »**konec je nadějí na sjednocení!**« — —

Císařství latinské netrvalo ovšem dlouho. Již r. 1261. přehá poslední císař v potupě a hanbě — avšak za to smutné jeho následky se udržely déle. Když se Řekové opět zmocnili města, užasli nad bídou a spustlostí. **Dobyti Cařihradu křížáky bylo přede hrou vítězného postupu Turků.** Říše řecká vlastně od té chvíle jen živořila, její život byl jakoby pozvolné umírání.

Jak tím snahy unionistické (po sjednocení) nesmírně byly stíženy, netřeba doličovat. V Cařihradě poznali latiníky z nejhorší stránky, a jaká asi byla nálada, o tom svědčí tento úryvek z jednání o unii brzo po pádu latinského císařství v Cařihradě.

Latiníci vytýkali: »Vy jste z církve vyloučili našeho papeže a nemodlíte se za něho při mši sv.« Odpověď Řeků: »A vy, když jste byli v Cařihradě, jste házeli naše sv. ostatky do moře.« Od této chvíle si neměli vzájemně co vyčítati, nebo vlastně měli látky k vyčítání více než dosti z obou stran. — —

Je pravda, že neustávaly pokusy o odstranění rozkolu, ale ukázalo se, že nejsou již poměry jako bývaly. Jednak nelze zapřít, že císařové nejednali tak vždy z čistých pohnutek náboženských, měli spíše na mysli úspěchy politické (pomoc západu), jednak už nešlo to jak před sty lety, když císař poroučel i o víře. Naopak i když dojednal císař s papežem něco dobrého, neuskutečnilo se to, poněvadž neměl v **duchovenstvu vyšším opory**, za to mohl býti jist odporem mnášstva.

Unie lyonská (ujednaná r. 1274 na církevním sněmě v Lyonu) neměla v lidu půdy a proto se neujala, ba způsobila pro násilnický postup císaře Michala Paleologa rozčarování. Podobně marny zůstaly všechny pokusy o sjednocení podnikané v století XIV., ba i ten poslední před dobytím Cařihradu — **unie florencská** (1439). Na sněmě církevním ve Florencii se sice obě strany v učení dohodly a sjednotily, doma však potkalo se sjednocení s úplným odporem.

Několik let potom (1453) padl Cařihrad v ruce Turků. V moci Turků je Cařihrad podnes, rovněž překrásný chrám Boží

Moudrosti je dosud měšitou, bývalí páni města (Řekové) jsou z původních ulic ven v předměstí Fanarů, jenom jejich neblahá zaujatost proti západu vymizeti nemíní a nechce. Místo sblížení pozorovati někde spíše rostoucí chlad.

Církev pravoslavná jest dnes totiž na rozcestí. Vezme-li si z dějin naučení, pak pokora a láska napraví, co zavinila neláska a pýcha a bratrsky se obejmou dvě rodné haluze, katolický západ a pravoslavný východ.

Nynější stav církve pravoslavné.

Pád Cařihradu v ruce Turků byl smrtící ranou slávy řecké církve. Jest přece známo přísloví, že kam Turek vkročí, ani tráva již nemá chuti růsti. Vláda Turků nad Balkánem (Cařihrad učinili svým hlavním městem) jest krátce popsána slovy „zotročení, ožebračení.“

Řekové svoje vůdčí místo v čele pravoslavné církve chtějí nechtěj popustiti museli Rusům, poněvadž jediná tato mocná říše se Turkům ubránila, a spokojili se svým patriarchou cařihradským, který však má mnoho titulu a málo moci.

Jednotliví národové se totiž vymaniti hleděli z jeho područí. Rusové začali (již ve století XVI.), v minulém pak století následovaly jejich příkladu slovanské státy na Balkáně. Bez prudkých bojů se věc neprovedla, a tu musíme vyznati, že měli Slované hojně příčin k oprávněným steskům, poněvadž Řekové postavení svého zneužívali ku znásilnění Slovanů, vnucující jim násilím ve škole i v kostele místo jejich rodného svůj jazyk řecký. I za posledních bojů na Balkáně zneužívali řečtí patriarchové vlivu svého ve prospěch svých rodáků Řeků na úkor ostatních (nejvíce Bulharů).

Těž druzí patriarchové východní (Antiochie, Alexandrie, Jerusaleml) se časem vymanili z moci cařihradských patriarchů, tak že těmto přímo nyní patří jenom Řekové Malé Asie, evropského Turecka, Bosny a Hercegoviny. Jinde požívají pouze přednější cti. Také doklad, že i v dějinách se osvědčuje pravdou mravní zásada: čím kdo hřešívá, tím i trestán bývá. Kdysi se cařihradští patriarchové vybaviti hleděli z poslušnosti Říma, a nyní vlastní svěřenci jim totéž provedli. —

Chceme-li přehledný obraz pravoslaví, bude asi tento. Úřední celkový název je „pravověrná církev východní“ (ἡ ὀρθόδοξος ἀνατολικὴ ἐκκλησία). Není to však těleso jedno, nýbrž 15 autokefálních (= samostatných) sberů církevních. Nejdůležitější uvedeme:

I. Patriarchát cařihradský. Patriarcha cařihradský má pod sebou celkem 83 metropolitů (= arcibiskupů) a asi 7 biskupů. Jest duchovní hlavou všech pravoslavných v celém evropském a maloasijském Turecku, jakož i na ostrovech v egejském moři. Poněvadž však jednotlivě zemské (národní) církve žárlivě střeží své samostatnosti, je ve skutečnosti moc jeho nevalná. Významno jest, že je národním představitelem všech Řeků v Turecku,

a prostředníkem mezi vládou i ostatními pravoslavnými církvemi. Pod přímou jeho pravomoc náleží asi 2 miliony věřících.

II. **Patriarchát alexandrijský** (50.000 duší),

III. **Patriarchát antiochenský** (25.000 duší),

IV. **Patriarchát jerusalemský** (20.000 duší).

Vesměs památky zašlé slávy dřevních věků, kdežto dnes každý čítá hrstku věřících.

V. **Ruská státní církev.** V přítomnosti stojí Rusko politicky i nábožensky v čele pravoslavného východu, což arci zvláště Řekům není milo. Ale jsou rádi, že z Ruska teku peníze, a proto mlčí. Celkem žilo v ruské říši dle úředního sčítání z r. 1912 téměř plných 100 milionů pravoslavných. Snadno lze sobě pomyslet, jaký nesmírný vliv by mělo na celý východ křesťanský, kdyby Rusko se u víře sjednotilo s Římem.

VI. **Církev řecká** (i s Řeky rozptýlenými po světě asi 2½ milionu),

VII. **Církev na ostrově Cypru** (183.000),

VIII. **Církev bulharská,**

IX. **Církev srbská,**

X. **Církev černohorská,**

XI. **Církev karlovická,**

XII. **Církev sinajská.**

Udati počet věřících církví na Balkáně bude spolehlivě možno teprve po válce.

Mimo již uvedené církve zmíniti se dlužno, že také pravoslavní **Rumuni** jsou samostatní a jiné ještě menší okrsky (na př. v Rakousku **Bosna a Hercegovína, Bukovina, Sedmihrady**). Jak osudná to roztržičnost! Jedině v upřímném přivnutí k církvi římské najíti by mohlo pravoslaví svou jednotu a sílu, avšak žel Bohu váhá. — —

Pro úplnost zmínili se nutno, že mimo církev pravoslavnou, k níž náležejí všechny tyto zemské církve, jsou na východě mnohé ještě církve odštěpené hned v prvních stoletích křesťanských, na př.: Nestoriáni, Arménci, Koptové, Jakobité a j. Společným názvem je jmenujeme církve východní. Část některých těchto církví a církviček podařilo se za minulá století sjednotiti se s Římem, který jim za to nechal a zaručil starodávný bohoslužebný jejich jazyk i obřady. Z unii nejdůležitější, významu dějinného je unie břestská, již r. 1593 většina ukrajinských biskupů se sjednotila s Římem. Ovšem trvalo přes 100 let, než sjednocení proniklo celou Ukrajinou, poněvadž šlechta a kozáci ji odpírali. Bchužel dilo toto spanilé, jež podle přání papežů mělo býti mostem mezi katolickým západem a pravoslavným východem, rozbito a zašlapáno v minulém století od Ruska. Lidu ukrajinskému surově rvali jazyk i katolickou víru, nutíce jej do ruštiny a pravoslaví.) Mnohem lépe dařilo se Rusínům v Rakousku (ve východní Haliči a v Bukovině — něco je jich též v Uhrách), kde si zachovali jazyk i víru katolickou se staroslovanským obřadem.

*) Srovnej článek v Apoštolátu, zvláště „Mučednictví unie na Podlesín“.

Východní otázka.

Naskýtlá se nyní otázka: **Jest možno sjednocení všech těchto od katolické církve odtržených církví opět v jeden církevní celek s Římem, a jak o to třeba pracovati?** Toť jest iak zvaná »**východní otázka**«.

I prostý člověk nezná, že rozluštění otázky této je **zajisté možné, ale ovšem velice těžké**. Jest možné — dokazují to dosavadní částečné unie (na př. Arménů, Rusínů a j.) — nebude však rázem, ani lehce provedeno.

Povíme tedy sobě na konec aspoň krátce, **co může jednoduchý, nestudovaný katolik ať mladý nebo starý pro dílo sjednocení vykonati.**

My **katolíci českoslovanští**, v jichž vlasti býval staroslavný Velehrad, jsme totiž boží prozřetelností, jak se zdá, vyvoleni za **most mezi Slovanstvem katolickým a pravoslavným**. Pomáhati v dobrém díle můžeme a má každý dle sil. **Učený studiemí, přerem, přednáškami, bohatý hojnou podporou, a každý modlitbou i zájmem upřímným.**

Máme na Velehradě krásný spolek pro unionistické (unie = sjednocení) snahy, jmenuje se »**Apoštolát sv. Cyrilla a Methoděje pod ochranou bl. Panny Marie**«.

Členem by měl býti každý řádný Čech katolik, každá zbožná Češka, velicí i malí.

Nemožné to není, jak zkušenost (zvláště mezi Slovinci) učí. **Co chce ten spolek? Slovany sjednotiti v katolické víře.**

Jaké **povinnosti** ukládá? **Pomodlití se** na spolkový úmysl každodenně jednou Otčenáš a Zdravas s přídavkem: »**Svatá Panno Maria, sv. Cyrille a Methode, orodujte za nás!**« a dáti měsíčně nejméně 2 h **spolkového příspěvku**. Hle to snad dokážete všichni, a nelzeba se báti, že byste přišli o majetek, nebo si roztřepali ústa modlením. Snad zdá se to někomu příliš málo, tím lépe, ať si sám uloží víc, a jinak pamatuje, že i to obrovité moře se konečně přec skládá ze samých kapek. — —

Apoštolát rozvíjí činnost velice horlivou. Svolává učené bohoslovce katolické i pravoslavné na zvláštní sjezdy, kde se jedná o sjednocení u víře, vydává o těch všech **učená pojednání, pořádá poutí** (na Velehradě) a **přednášky**, jimiž se probouzí i v prostém lidu zájem o náboženské tyto otázky, vydává **lidový časopis** o tom jednající a přinášející zprávy ze všech krajín slovanského světa.

Zlaté, milé slovanské srdce, které's dočetlo až sem, ale s tím úmyslem, že sešitek položíš a zůstaneš při starém, ať pracuji a namáhají se jiní! Prosím tě pěkně o tu věc. Klidně si najdi obrázek, třeba z knížek nebo za rámečkem, sv. Cyrilla a Methoděje! Zahleď se na chvíli do těch dobrých očí, do oné laskavé tváře sv. bratří a teď si polož otázku: **Odkud jsou? Cizinci z kraje**

dálného. Ale přece jsou nám tak milí — proč? Poněvadž spásе naší vlasti zasvětili svůj celý život, pokoj, rodiče, práce, utrpení. Co chtějí ode mne? Abych podle možnosti odplatil bratřím na Balkáně či v Rusku onu lásku, jakou jejich srdce k našim předkům hořelo.

Staň se co nejdříve členem Apoštolátu a konej horlivě své členské povinnosti!

Odbírej chutě a čítávej a rozšiřuj časopis »Apoštolát«!

Buď horlitem (horlitelkou) spolku, získávej jemu nové členy, nové odběratele časopisu!

Rád putuj na Velehrad!

Šetři, abys mohl na Apoštolát věnovat víc než 2 h měsíčně.

Modli se horlivě, vroucně, obětuj mši sv. i sv. přijímání často za unií Slovanstva ve víře!

A vůbec v době ochablosti vzpomeň sobě slov horlivého slovenského biskupa Slomška: »Modlitba a almužna jsou dvě perutě, na kterých letí hlas evangelia veškerou zemí!«

Kolik duchovních milostí ti plyne z tak nepatrných podmínek! Denně můžeš získati neplnomocné odpustky, jestli se pomodlíš členskou modlitbu, na posv. Velehradě slouží se asi osmkrát do roka mše sv. na úmysl Apoštolátu a za jeho živé a zemřelé členy, a kněží, členové Apoštolátu, odslouží několik set mší sv. do roka, na nichž mají podíl všichni jiní i zemřelí členové. Není divu, že spolek tak záhy se rozšířil a zlidověl.

Vzpomeň oněch překrásných nadějí do budoucna, jež jistě sjednocením Východu s Římem se uskuteční. Předně síla a blahodárná působnost katolické církve netušeně by vzrostly. Snáze by vzdorovala nepřátelům doma, usilovněji by mohla šířiti pravou víru za mořem. Západ by dal Východu vyšší osvětu a organizaci, Východ pak nám svou zbožnost a svěžejší síly. Až krásná tato tužba bude skutkem, pak doufáme, že i protestanté poznají svůj blud a navrátí se láskou k matce církvi římské. Tehdy se Hospodin snad rozpomene i nad národem židovským, a ohměkčí srdce vyznavačů islamu a pohanů, by radost lidstva byla úplná. Jak odechne si město Marie Panny (Cařihrad), až v jeho chrámě Boží Moudrosti po dlouhých stoletích zas objeví se kříž, a zazní křesťanské zpěvy, modlitby! Jak zachvějí se v onu blahou chvíli kosti světců tam pohřbené, jak zajásáme i my, třebaš v hrobě. Vždyť bude splněno veliké přání Pána Ježíše, aby byl jeden ovčinec a jeden pastýř! (Jan 10. 16). O blaze každému, kdo přičiní se o to svaté dílo, jméno jeho stkvíti se bude zlatým písmem ve knize života!

Mírová pouť na posvátném Velehradě 5. července 1917.

Kromě křesťanství žádná jiná myšlenka nebyla tak všeobecná, hluboká, nezachvívala plamennou touhou po splnění v milionech srdcí lidských stejně žhavě a nepřekonatelně mocně jako nyní myšlenka míru po třiletém bědném utrpení válečném, jehož vlny jako potopa zaplavily celou Evropu, neuhýbajice ani před paláci královskými ani před chatrčí bědnými. Proti nim rostou a mohutní jiné vlny, jež dorážejí a stavějí se hrozně ohromnou nezadržitelnou silou proti všem, kdož by byli ještě překážkou požehnaného míru. Bíjí dnes a smetají bezohledně i žulové skály, jež se jim stavějí v cestu, proudí směle, vítězně a nezadržitelně dále.

Taková mohutná vlna nejpalcivější tužby dobrého křesťanského lidu našeho se shrnula z četných pramenů celé Moravy, Slezska, Uher, Slovenska a jiných krajů, kde věrně bíjí pro Boha a vlast zbožná srdce naše, na posvátný Velehrad o svátku našich svatých věrověstců, aby poprosila naše domácí světce o mocnou přímluvu u Boha za mír a vyjádřila z tisíce hrdel nejen modlitbu a prosbu, nýbrž i nezlomitelnou vůli a nepřekonatelnou touhu po míru.

Lidi ubývá, hrůz a běd přibývá, utrpení se množí, těžkosti a potíže valí se se všech stran, ale věrnost a příchyllost k posvátnému Velehradu roste v srdci lidu našeho. Uposlechl rád a ochotně provolání, jež vybízelo slovy: „Zhoubná válka dosud trvá. Hrozná to doba zkoušky. V radosti i žalosti pospíchali předkové na posv. Velehrad. Aby u otců svých duchovních, sv. Cyrilla a Methoděje, srdci slisněnému, síly, statečnosti a útěchy došli, zde vroucí modlitby kenali. Odtud odcházeli spokojeni v srdci a s důvěrou v prozřetelnost boží, by Pánu Bohu sloužili a dílo své konali.

Učiníme i my tak o svátku sv. Cyrilla a Methoda.

Přišli přečetní ve velkých procesích, namnoze i s kněžími svými, jiní po různu.

Ve svatvečer milého svátku, ve středu 4. července, rozezvučely se velebně, jakoby vděkem, že byly dosud zachránčny, a radostí, že k modlitbě o mír tak ohromné zástupy se sešly, zvony velehradské, aby se seřadili poutníci k obvyklému průvodu u Cyrillky. Průvod vedl pořadatel slavností probošt Dr. Ant. C. Stojan, na nádvoří u brány očekával jej nejd. opat starobrněnský Bařina s velkou assistencí. Účastníků bylo v průvodu napočítáno na 11.000, ač neustále ještě přicházeli jak od vlaků tak i pěšky z různých míst.

Na podiu přivítal všechny velmi srdečně a vroucně probošt Dr. Stojan. Třetí rok, pravi, shromažďujeme se u hrobu sv. Methoděje dle slov Páně: „Kde jsou dva neb tři ve jménu mém

shromáždění, tam i já jsem s nimi. «Vítá tak přečetné: děti, omladinu, ženy, muže, vítá i ty, kteří tělem jsou vzdáleni, ale duchem přítomni a s námi spojeni, a přeje, aby Pán Bůh vyslyše prosby naše, odměnil tak všechny oběti, které poutí přinášejí. Po příkladě svatých našich věrověstů odporučuje v těžké přítomné zkoušce od Pána Boha na nás zvláště důvěru v prozřetelnost boží. Vyjímá několik mocně dojmajících obrazů ze života obou světců, aby na jejich příkladě ukázal, že nezlomná důvěra v prozřetelnost boží vedla je přes všechny obtíže, překážky, zklamání a práce ke zdarnému cíli. Presí o vroucí modlitbu nejen za mír, nýbrž i sjednocení Slovanů u víře, kdy světodějně události ry-

Nádherná katedrála a palác pravoslavného arcibiskupa v Černovicích.
(Dílo českého stavitele Hlávky.)

suji jim nové dějiny. Navrhl holdovací telegramy sv. Otcí, jejich Veličenstvům a nejdůstojnějšímu episkopátu moravskému, jež blvly nadšeně přijaty.

Po sv. požehnání byl uspořádán v hustě naplněném slovanském sále mohutný mírový projev katolického rolníctva. Učinně za častého souhlasu mluvili předseda kat. roln. spolku, poslanec Šamalik, po něm posl. Navrátil, pak poslanec Valoušek, na to slovácký rolník Bachaň z Hluku. Za bouřlivého potlesku byly uvítány mírové snahy a přijaty mírové pozdravy a různá usnesení.

Klidná, vlažná, tichá letní noc snesla se nad oživeným Velehradem, odevšad zaznívaly hlazolné cyrillomethodějské a mariánské písně, v kostele hloučky vedle zpěvů modlily se

zbožné růženec a litanie, a na nádvoří měl měsíček, jenž strojil se právě k úplnému zatmění, mnoho vděčných diváků, z nichž na sta zůstalo po celou noc venku.

Ráno časné pospíchali ku zpovědnicím, aby poutní pobožnost vykonali, kdož včera se ještě nedostali. Na 25 kněží zpovídalo.

Ranní kázání měl ve chrámě místní farář P. Tomeček T. J. a venku věrný kazatel velehradský P. Fr. Klíma, farář v. v. z Ottentalu. Za zemřelé a padlé vojiny a kdož pro válku zemřeli, sloužil mši sv. slovinský kněz P. Vuğa. Ku přijímání přistoupilo na 8000 kajicníků.

Po 8. hod. započalo na podiu prosebné holdování sv. Cyrilla a Methodu. Zahájil je probošt Dr. Stojan, navrhl do předsednictva nejd. pana opata Bařinu, ukraine preláta Dra Gróbelského ze Stanislavova, Slovince P. Vuğu, Itala Dra Oresta Rausiho, poslanca msgra Jana Šrámk, Valouška, Šamalíka, Navrátila a Bartoně.

Ndp. opat Bařina praví, že již po 15 let slučívá tu cyrillo-methodejskou mši sv., vždy pookřívá mezi zbožným lidem, vítá všechny, zvláště dorost, jenž snaží se nahraditi ztráty citelné. Prelát Dr. Gróbelský přináší vřelý pozdrav od Ukrainců a přeje všem pokoje; Dr. Orestes Rausi chválí zbožnost Moravanů a děkuje všem za pohostinnost. P. Vuğa volá nadšeně: «Krásná jsi Moravo, krásný jsi lide ve své zbožnosti a krocích.»

Florian Jindřich z Němcíc na Hané ohnivě vyzývá k práci omladinské, aby vyplněny byly řady zemřelých a odeslých. Mařenka Vičánková z Halenkovic zvonivým hlasem volá:

«Přináším Vám pozdrav Omladiny ckrasu napajedelského a zvláště pozdravy našich bratří vojínů, kteří ač daleko od domova, duchem přece stále s námi dlí a zajisté i dnes tisíce a tisíce vroucích pozdravů a vzpomínek zalétá z dálných krajin sem, ku svatyni velehradské.

Zvoňte zvony stříbrohlasé, zvoňte dnes a v každém čase; svolávejte odevšad na posvátný Velehrad, pěl básník v roce jubilejních slavností. I dnes za velebným zvukem drahých těchto zvonů přispěchaly tisíce a tisíce zbožných poutníků ze všech končin naší milé vlasti. Celým nitrem zachvívají ty mocné jejich údery, vždyť kdož ví, nevitají-li nás zde letos na posled.

Dnes přišli jsme na posvátný Velehrad, bychom hold vzdali svatým otcům našim, Cyrillu a Methodu, a to nejen jménem svým, ale i jménem těch, kteří jindy též tak rádi na posv. Velehrad spěchali, avšak nyní těžké povinnosti vojenské jim to nedovolují, jménem bratří v poli. Bratři v poli jako hradby pevně stojí, krvácejí, své životy v obět kladou pro vlast, pro nás, by svobodu nám uhájili a lepší budoucí časy nám zajistili.

A proto také za ně jsme přišli se modlit, na ně vzpomínat, za ně a za celou naši drahou vlast k těm dobrým otcům našim a Matičce boží prosebně ruce spínat, by svojí mocnou přimluvou uchránila naše drahé prožívající útrapy válečné.

Svatí Apoštolové a Matičko boží, proste za nás, by Bůh od nás nynější hroznou válku a všechny truchlivé a bídné časy. Vyslyšte prosby, jež z hloubky srdce vysíláme za mírumilovného císaře a krále našeho, a celou naši zemi, by brzy nad ní již vzplanulo jasné slunce míru, v jehož hřejivých paprscích by znovu k životu se probudila zubožená naše vlast.

»Nechť na ní rosa požehnání kane, dědictví otce zachovej nám, Pane!«

Šimon Pešl z Vlčnova obnovuje slib jménem Omladiny a vyřizuje pozdravy nejřítomnějších členů. Barbora Zajícova z Uh. Brodu líčí tesknotu doma po drahých v boji, ale věrnost doma zůstalých k jejich odkazu. Aloisie Vlachová ze Stříbrnic přednáší něžně a vroucně původní básničku:

Hej, české děvče jsem a matku češku mám,
těž česká chata, česká země patří nám,
a české hory, český vzduch i slunéčko,
tož česky modlí se též moje srdéčko.
Já ráda pěji Bohu české zpěvanky,
vždyť celý svět to slyší — píseň Slovanky.
— Ta píseň letí dál až k mořským útesům,
od modré Adrie — po Balt — — pak k nebesům.
Ta píseň bouří dál — až k horským skalinám
za Ural dálný — pak k nebeským výšinám —
ne píseň již, — — to slavná, velká hymna jest,
jíž vzdává celý svět slovanský Bohu čest.
Těm zpěvům slávkým učil Cyrill s Methodem
nás v dávných dobách pěť, nás Slovany rodem.
Kde proto světem zvuky slovanské znějí,
tam jásá chvála Cyrillu i Methoději.

Pěkně secvičený mohutný sbor Omladiny z Němčic na Hané hbitě řízený horlivým kaplanem P. Chylkem rázně zazpíval několik osvěžujících písní.

Slova ujímá se přisedící zemského výboru msgr. Šrámek a praví: »Vaši poslanci vítají Vás tak čestně k mírové pouti a prosí Vás o vroucí modlitbu, aby Pán Bůh seslal nám vlastní dar — čestný mír, neboť jest v jeho rukách. Ale proste ještě o jeden mír! Jest to první svátek cyrilomethodějský, kdy padla pouta carismu a s ním i pouta na poli církevním s veliké čeledi slovanské, která věrou jest od nás odloučena, proste tedy horoucně, aby svoboda národa ruského uvedla jej do lůna pravé církve, aby byl mezi námi jeden ovčínec a jeden pastýř. Modlitby naše ať jsou spojeny s apoštolskými pracemi metropolitů šepťického, který dílo sjednocení započav myšlenkovitě na Velehradě, provádí nyní ve skutečnosti v rozsáhlém carství. Modlete se za mír světa a za smír církvi!«

Němcova Frant. z Huštěnovic přednesla pěknou důvěroplnou básničku o úmrtí svého tatíčka. Kunc Frant. z Boršic volá k nebi o pomoc mocnou pro zemdlenost a slabost naší, Marie Tesařova z Boršic klade srdce naše bolem a zármutkem rozdrá-

saná před svatostánek, aby se roznítla láskou boží a neklesla v hrozném zápase. Filom. Jurtiková z Břestu volá odhodlaně k děvám. »Jsouce doma svrny a silny nebudeme se báti ničeho pozemského; proto odvážné budeme v pravý čas a nadšené vždycky pro všechno dobré a krásné!« Rozína Lopreisova z Vracova srovnává radostné žně druhdy, kdy tatíček a bratříček ve se le na poli kosou řínčeli, s dnešní smutnou dobou, kdy tesknouta po nich vnucuje slzy do očí a práce stává se tak obtížnou. Svolává požehnání na pole naše a pokoj pro národy a vlast. Marie Mezihoráková z Vracova přeje si, aby i doma pozůstali byli reky ve snášení těžkostí, a proto jim vyprošuje trpělivosti, síly a odhodlanosti. Vřelý pozdrav posílá šohajům na vojně a přeje jim, aby se brzy vrátili zdraví v náruč milých svých.

S německou Omladinou v písních pěkně se střídala Omladina z Prusánek za vedení osvědčeného sbormistra skladatele Fajkusa.

Redaktor Slov. Novin P. Jcs. Pospíšil předčítá pozdrav vojína J. Korvase z Huštěnovic a vzpomíná nepřítomného Dra Žúrka, jenž nemoha se dostavit, vzkazuje Omladině pozdrav a prosí, by všichni modlili se za požehnání boží pro mírumilovné snahy jejich Veličenstva. Vybízí Omladinu k usilovné práci všestranné. Bezděčikova Marie ze Žeranovic poroučí nás všechny do mocné ochrany oblíbených našich domácích patronů, Klimkova Veronika ze Žeranovic pěknými slovy vlévá útěchu zarmouceným, Hornikova z Hustopeč n. B. ukazuje, jak z víry prýští síla a lék i pro nejtěžší rány, Kasáčkova Marie z Nové Říše volá srdečně: »Jen bliž ke stolu Páně, kde se zapomíná na vše pozemské a cítí se blízkost nebeského.« Novotná Anežka z Bělova děkuje svatým bratřím, že tak vzácné dědictví zůstavili nám a slibuje, že je budeme opatrovati a bedlivě střežiti, Juřenova Marie z Veselí šeptá důvěrně své stezky sv. bratřím a prosí je něžně o vyslyšení. Náplova Marie z Buchlovic přednáší svěže:

»Tisíce kdy Moravěny dítek zbožných spěje
uctit apoštoly svaté, Cyrilla a Methoděje,
dnes v den slavný, pátého července,
pomněnku jen přestou slavného do věnce
apoštolům Slavie já slávké ditko kladu
na posvátných zde místech slavného Velehradu.
Dnes věru den, jež dal nám sám světa Pán,
by vděčně zalétal duch náš tam v nebes stan,
kde máme otce svoje, Cyrilla a Methoda,
ty zářné hvězdy slovanského národa.
Ó svíte námi, vy hvězdy v našem hoří,
plašte mraky tesknout, jež nás moří,
svíte nám naději v brzké lepší časv.
svých slyšte dítek úpěnlivé hlasy:
Příšeru hladu a moru a války
zaplašte od nás pryč do dálné dálky:
pomozte rozhojnit, upevnit křesťanskou víru.

by v srdcích křesťanů královal Kristus, král míru;
pomozte hojití, celiti tak mnohou ránu,
posilu, útěchu skýtejte nám s nebes stanu,
ať brzy pozná Moravěnka válkou nebohů,
jak mocná vaše přínulva tam v nebi u Bohů.»

Habaňova Frant. z Huštěnovic líčí hrůzy války pro tělo i duši a požehnání míru. Havranova Frant. z Hustopeč n. B. praví: «Proč spěchají tak četné davy v největším parnu, a byl i mračna táhla, proč s takovou radostí upírají zrak v ta místa svatá? Zřím odpověď v oku Vašem: Chodíme rádi sem. Jestli za míru touhy nás sem nesly, tím raději spěcháme sem, kdy řinčí zbraně, bouře duje a budoucnost — Bůh ví, co nám snuje. Vždyt jdeme k slovanskému Betlemu. Tu se potěšíme a posilíme všichni. Ale dnes zalétá i mysl našich vojinů sem z bojiště, neboť ty dojemné zvuky zvonů velehradských zalétají jakoby ozvěnou k nim a zní divně: Nezapomeň! A ty rodné brázdy, jakoby ptál se tiše chtěly, kde to srdce známé, zda se dočekáme. Vyzývá vybranými slovy, aby pamatovali na vojny nejen listky, ale i četbou. Dítě Filom. Zapletalova z Boršic spiná prosebně něžně ručičky k Spasiteli o mír, Božena Otahalova z Boršic prosí světce české, aby stáli při národě v chvíli nejtěžší, Hrančíkova Františka z Franckovic odporučuje vesničky naše s lidem dobrým, zbožným božskému Srdci Páně, Otrusínkova Terezie z Jalubí věští lepší budoucnost Omladině spojené s Velehradem, Růžička z Ostrohu nadšeně přednáší báseň o hrobu sv. Methoděje, několik dítek z Boršic prosí za mír a pokoj v zemi.

Doslovem katechety Ad. Jaška a probošta Dra Stojana byla akademie skončena. Ze všech řečí a pozdravů bylo možno vycítiti, jak myšlenka míru vysoko se vznesla z moře krve a z dýmu požárů a její vítězný hlas dnes burácí v chatrčích chudých i v palácích vznešených, proniká světem a ovládá zeslabené a utmáčené národy.

Po akademiích bylo kázání. Kázalo se na šesti místech, a každý kazatel měl mnoho vděčných posluchačů, neboť kázali všichni časově. Ve chrámě měl slavné bohoslužby ndp. opat Bařina, venku liturgii ve staroslovanském obřadě prelát Dr. Gróbel'skyj. Velkolepý svátostný průvod nádvořím vedl probošt Dr. Stojan, jenž vykonal i prosebné mírové modlitby před Nejsvětějším na podíu.

O svátku bylo všech poutníků na 40.000 Pohoda byla překrásná, pouť nádherná a velkolepá, pobožnost vroucí a příkladné řeči nadšené a procítěné. Kéz brzy ještě četnější shromáždíme se u hrobu sv. Methoděje už k děkovné pobožnosti mírové.

Ku slavnostem došlo pořadatelstva a přímo na Velehrad mnoho dopisů pozdravných od vojinů v poli. Ač jsou všechny krásné, líčí svízele a vyjadřují touhu po domovině a míru, přece nemožno uveřejniti všech. Tak píše z polní pošty 399 četař hudby Ant. Bachaň mezi jiným: * . . V dále připojujeme se k těm

tisícům věrných zbožných Moravanů, kteří přišli oslavit památku sv. věrosvěstů na posv. Velehrad a vysíláme s nimi vroucí prosby ku králi králů, aby se konečně nad námi smiloval a utišil vřavu válečnou. V naději a s důvěrou obracíme zraky k dálné svatyni velehradské, neboť jenom věrou, naději a láskou povzbuzení snášíme všechny svízele a kráčíme přes všechny překážky k určenému cíli a lepší budoucnosti vstříc. Vzpomeňte, vzpomeňte na nás v modlitbách, aby Pán Bůh nás posílil a těžké postavení naše polehčil . . .

Jiný voják píše: „Byla již naděje, že i nám bude letos dopráno spoluúčastníci se na tomto posv. Velehradě i na Sv. Hostýně, abychom tak splnití mohli své touhy a přednésti své prosby a díkůvzdání za udělenou nám milost boží. Obzvláště povinnost nám ukládá, aby každý z nás neprodleně přicházel s otevřeným srdcem vstříc na tato posvátná místa, a děkoval všemohoucímu Pánu Bohu za prokázanou ochranu.

Leč nesplnila se posud naděje a tudíž pozůstává nám pouze, abychom v duchu a myšlenkami zavítali mezi řady Vaše na těchto posvátných místech a spojili takto své modlitby dobrořečící.

Pevně jsme přesvědčeni, že i za naší osobní nepřítomnosti bude obětováno opětných proseb a díkůvzdání. Jak mile a rádi bychom se spolusúčastnili, ale všechny věci dějí se dle vůle boží. Můžeme však v plné naději doufat, že příští rok o svátcích našich patronů sv. Cyrilla a Methoděje nám toho dobrotivý Pán Bůh milostivě dopřeje.

Přeji všem účastníkům slavného shromáždění božího požehnání, aby veškeré prosby a modlitby vyslyšeny byly. Sv. Cyrille a Methoději, orodujte a přimlouvejte se se všemi svatými za nás, za všechny padlé, raněné i nemocné, Svatá boží Rodičko, vítězná Ochrano Moravy, chraň a opatruj nás ode všech nehod, vypros nám u Syna svého svatý, stálý mír, ať přiblíží se doba Bohu milá: Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle!

Nížepsaný posud ve zdraví, budiž dík Pánu Bohu, téměř plná již tři léta v polním tažení nepřetržitě trvá ve vzpomínkách a pozdravech Jan Cibulka. Polní pošta 291.

Omladino, Tobě!

Minul máj, jindy měsíc radosti, lásky. Nastal červen, konec jara, počátek léta. Nám je památný, že zobrazuje naše léta a že v něm jsme míváli svoje slavnosti. Nám prvním členům Omladin jsou dny červnové připomínkou nejkrásnějších chvil života. Dne 29. června 1909 sliboval náš praporečník tehdejší Omasta: „Slibuji za sebe a za všechny nás, že věrni budeme praporu svému a že se postaráme, abychom zachovali čest praporu tak neporušenou, jak ji dnes přijímáme“. Minulo od těch dob několik let, a my činy jsme ukázali, že jsme slib splnili.

Letos již třetí červen, co všichni skoro z tehdejší Omladiny stojíme v poli. Znova a znova chceme dokázat, opravdovost při-

sahy naši — věrnost vlasti a císaři. Rady činů mluví za nás, řady rovů mladých junů jsou toho svědectvím. Doufáme pevně, že i tyto doby přejdou, a kdo je přežijeme, vráceni budeme tiché, požehnané práci. Myšlenka Omladinská, jejíž schopnost života zvláště ve válce se ukázala, zůstane zase naši, my ji dále pěstiti budeme — ať již jsou poměry poválečné jakékoli

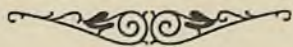
»Co správně a co srdce v pravdě cítí,
na luhu zemském nikdy neuvadne;
jen výraz mění se, jen slupka chřadne,
by dobrý národ v nové vzešel kvítí«.

L. Čech.

Přátelé — Vy nejmladší, dokažte, že snahy bratří Vašich budou i snahami Vašimi, že chcete plniti poslední vůli jejich, že ruku v ruce se všemi dobré vůle chcete zachovati dědictví otců. My pro ně stokrát nasadili všecko, až dosud jsme si je uhájili, pro budoucnost musíte si je udržeti. To jste povinni čestné památce rodných bratří svých a to jistě rádi splníte. Myšlenku omladinskou, sebevzdělání k budoucí samostatnosti pěstěte dál — ovoce dožijete se sami!

A děvy, Vám připomínám slib Váš, pronesený taktéž při svěcení našeho praporu: »Chceme zachovati prostotu a svěžest venkova, ale spojití se vzděláním, nutným v dnešní době. Ženy musejí se také postavití proti všemu, co by chtělo cyrilomethodějský ráz Moravy zahladiti hned v srdcích mládeže. Katolická venkovská Omladina bude cyrilomethodějský ráz hájiti neohroženě a vytrvale.«

Vy jste pracovali již s námi, způsob práce spolkové znáte; vedte mladší bratry i sestry svoje, buďte jim příkladem. Tím nám připravíte nejradostnější shledání. A na to se těší a pozdrav družný všem posílá, Josef Hub, bývalý jednatel svazu Omladiny na Novojicku.

Ad. Jašek.

J. Exc. metropolita hrabě Šeptickýj v zajetí.

(Pokračování.)

Nmatek v městě rostl a dostupoval vrcholu, když 30. srpna v noci opustily Lvov všechny státní a samosprávné úřady i s místodržitelem, což bylo jistým znamením osudné rozhodné chvíle. Kdo ještě dosud váhal, na rychlo opouštěl vše a spěchal, nevěda a neptaje se, kam a z čeho bude živ; utíkal jako by před jistou smrtí. Železniční vozy byly v pravém slova smyslu

*) Dle Spomyny z ternevoj dorogy Preosvjaščennogo Mytropolita gr. Šeptického. L'viv 1917, ač použito semo tam i ukrajinšého Dila. Vistnyku Sojuza vyzvolenja Ukrajny a zpráv od známých a osobních přátel Jeho Excellence. —

napéčkovány, lidé stali až na střeších v nebezpečí života, ale mysleli, že ještě před větším nebezpečím utíkají.

Jediný metropolita zachoval důstojný klid, ač věděl, že jako hlava v Rusku zapovězené církve a vůdce pronásledované národnosti bude mít nesmírně těžké a nebezpečné postavení. Zůstal jako skála pevný, byl silný duchem a jiné ještě utvrzoval. Když vše kolísalo, metropolita vzal do svých rukou otěže všech správ národa svého, občanských i církevních, byl »všem vším«. Jeho palác byl neustále otevřen pro všechny, vystrídalo se tu tisíce lidí, jedni přišli poradit se, jiní poprosit o pomoc hmotnou. Nikdo neodcházel nevyslyšen, hleděl všechny aspoň na duchu posílit, důvěru jim vlití, zvláště jako otec ujímal se svých věrných, zastával je proti neoprávněnému podezření a bránil jich. Když docházely zvěsti o hromadných zatykaních a uvězněních rusínských duchovních i světských, ihned odebral se metropolita k místodržiteli a k vojenskému nejvyššímu veliteli, aby se jich zastal a je osvobodil. Chtěl si vzít pod svou ochranu zvláště ony kněze, kteří jakýmkoli způsobem upadli do podezření anebo pak už byli i uvězněni, chtěl si je vzít všechny k sobě, za ně ručit a brát všelikou zodpovědnost, bohužel nedosáhl toho u úřadů, ačkoliv by takto by zachránil mnoho lidí nejen od hrozného válečného věznění, různých útrap, strádání, nýbrž i od smrti. Duch jeho zůstával klidným, prozíravým, rozvážným a opatrným daleko více nežli u těch, kteří měli moc a dle ní jednali.

Zajímaje se živě o všechny záležitosti a složky národa, svolával denně k sobě zůstalé ještě poslance a důležité činitele národního života, konal s nimi porady, udílel pokyny, snul plány, nedával klesati na mysli a vybízel k setrvání. Často navštěvoval sičové střelce, radoval se z jejich vzrostu, kazně a uvědomělého ducha. 30. srpna přede dnem největší hrůzy účastnil se zasedání »Národní rady«, kde byla učiněna důležitá zásadní usnesení. Jediným slovem: metropolita byl tehdy pro celý ukrajinský národ a pro všechny jeho potřeby a činy opravdovým ochráncem a andělem strážným; sbíral všechny k sobě, bral pod svou mocnou ochranu a udržoval vše, by neklesalo úplně na mysli ve všeobecném zmatku.

Hned při prvním ustupu ruského vojska v halécký kraj vydal metropolita významný pastýřský list jménem všech tří sjednocených diecesí, v němž jako otec udílí rady dětem svým, když jich nejvíce potřebují. Čteme tam: »Tato válka vede se i o nás. Tu máme svobodu náboženskou i národní, a za to dobro bijí se tisíce našich dětí v našem vojsku . . . Jménem božím jako Váš metropolita a pastýř zapřisahám Vás, nepřijímejte od nepřátel židašských rad . . . zachovávejte klid! V rukou božích jest osud náš. V ohni této strašné války hněte se krásnější pro nás osud, čeka nás krásnější a lepší budoucnost. Buďte věrnými dětmi našeho slavného národa. Zůstaňte věrni naší svaté pravé církvi!«

Vzhledem k živé a všestranné činnosti, jakou rozvíjel metropolita již za dřívějších let v celém národě a jakou ukazoval

zvláště v této nebezpečné době, báli se přední strážcové národa oprávněně, že ruské úřady v zabraném Lvově zajmou a uvězní i metropolitu. Proto naléhali na něho velmi usilovně, aby ještě v poslední chvíli opustil město. Avšak všechny domluvy byly marny; metropolita odpovídal důsledně se vši rozhodnou určitostí: »Tam jest místo pastýřovo, kde jest jeho stádo«. Nedal se pohnouti, ani když nejvyšší úřady státní i vojenské mu radily k útěku. Jeden z posledních telegramů, jež došly ze Lvova do Vídně, zněl: »Metropolita nepřijal velitelstvím poskytnuté mu možnosti, opustiti Lvov«.

Zůstal tedy metropolita na místě jako dobrý pastýř, který vydává život za ovce své . . .

Tato neohroženost ducha a obětavost pro církev a národ vzbudily nejen v národě ukrainském nejvyšší úctu a vroucí lásku pro církevního arcipastýře, nýbrž v celém světě vyvolaly neobyčejný podiv. Pocity opravdivé vděčnosti ukrainského národa přineslo hned první číslo »Dila«, jež počalo vycházeti po zabrání Lvova ve Vídni.

Ve statí nadepsané »Zůstal« čteme:

»Metropolita hrabě Šeplyckyj ve dnech těžké zkoušky a hrůzy dal celému světu příklad vzácného a hlubokého porozumění povinností. Zůstal na svém působišti v době, kdy ono působiště jako skálu uprostřed divě rozhouřeného moře se všech stran obchvátily nepřátelské hrozné vlny.

Neopustil Lvova, ačkoliv tolikrát mu byla nabízena k tomu příležitost a tolikráte k tomu byl vyhídnut. S mužnou odhodlaností odmítl v poslední chvíli vojenskými úřady poskytnuté mu příležitosti utéci z města, k němuž blížila se rychle nepřátelská vojska.

Bez rekovné chvástavosti jako něco samozřejmého učinil, co pokládal za povinnost svou jako hlava katolické církve, jako duchovní vůdce milionů nešťestím stížených lidí jako člen ukrainského tělesa.

V takových těžkých okamžicích, kterých prožívali nám osudem souzeno bylo, ukazují se lidské duši hrdinové v pravé své ceně. Mnoho toho, co dříve zdálo se cenným, čestným a pěkným, ukázalo se nyní v jiném světle . . . Před zoufalstvím chrání národ ono hledisko, které vidíme ve dnech naší životní dráhy: hledisko hrdinství, opravdového hrdinství, na které jako by čekaly ony veliké chvíle při pohrdání smrtí na poli válečném, při obětavosti a lásce k raněným, při důleších milosrdenství pro zasažené nešťestím, při svědomitém plnění přijatých povinností —

Metropolita splnil všechny povinnosti, všechny naděje, vykonal ještě více. Splnil vše cele, svědomitě, bezpodmínečně, bez ohledu na lidi, na nebezpečí. My jsme mu vděční a jsme na něho hrdi.

Byl se stalo cokoliv s naší užší otčinou, byl nevím jaké neštěstí stihlo naši církev, v dějinách bude budoucím pokolením jasně zářiti velebná postava metropolity Ondřeje — kněze, který

ve dnech těžké zkoušky a hrůzy vytrval nezalekle na svém působišti ohroženém se všech stran úhlavními nepřáteli, pastýře, jenž neopustil stáda svého a byl hotov dáti i život za ovce své, člena národu ukrainského, který nepodal sc, hájil houževnatě před nepřáteli vše, co ukrainského a zůstal na svém působišti jako živý protest násilí a jako neumlčitelný dukaz, jak v těžkých dobách nejlepší Ukrainci rozuměli a uměli vykonávati své náboženské a národní povinnosti.

Udalosti ve Lvově po příchodu ruského vojska. Metropolita uvězněn.

Po odjezdu místodržitele a všech úřadů ze Lvova v noci ze dne 30. na 31. srpna 1914 ujali se správy města zastali členové městské rady, zavedli na místě bývalé policie čestnou měšťanskou stráž a vše konali, co bylo třeba k udržení veřejného pořádku a na ochranu majetku.

Dne 2. září ve středu opustila Lvov poslední vojska rakouská, zatím co každou chvíli očekávali již příchodu vojsk ruských. Den na to ve čtvrtek objevily se na radnici a na divadle bílé prapory na znamení vzdání se, a město dostalo vzhled jako o soudném dni: všechny krámy byly zamčeny, lidé chodili na ulicích smutní, ustrašení, jako by bez krve. O $\frac{3}{4}$ na 12 v poledne přibýly první ruské hlídky a za nimi důstojník generálního štábu do radnice, kde žádal, by mu byly vydány klíče města a vyslání zástupci města na úmluvu o zabrání města. Na to vybrala se dvě poselstva městské rady, jedno na žolkevskou silnici, druhé na ličakovskou a za podmínky bylo uloženo, aby město zachovalo klid, nezamýkalo krámy, neprodávalo kořalky, zaručilo vstupujícímu vojsku ruskému úplnou bezpečnost a jako záruku toho postavilo 16 rukojmích, a to s ohledu na smíšené obyvatelstvo: 4 Ukrajince, 4 Starorusy, 4 Poláky a 4 židy. Konečně měli všichni obyvatelé nejdéle do 6 hodin ráno složití všelikou zbraň. Jakmile byly oznámeny tyto podmínky, odebral se starosta města dr. Rutowski ihned k metropolitovi Septickému, aby se s ním poradil a dorozumněl o všech záležitostech. Metropolita ihned se nabídl za rukojmího, což učinil i dr. Rutowski. Ale plukovník hrabě Semeretěv, jenž byl určen za generálního guvernera, nepřijal oběti metropolitovy, dovozuje, že on už svým vysokým a vlivným postavením odpovídá za klid Ukrainců; totéž poznamenal i o starostovi Rutowském, dokládaje jeho potřebnost v samosprávném městě. Jako rukojmí ukraínští byli dani: ředitel Mikulaš Zajačkovskij, rektor semináře dr. Josef Bocjan, Pavel Vojnorovskij a místo metropolity dr. Julian Hirňak.

Poněvadž správa města jen polskými návštěvami oznamila udalosti obyvatelstvu, načelníci ukraínští tak učinili ukraínsky, vyzývajíce obyvatelstvo, aby bezpodmínečně se podalo, udržovalo naprostý klid a vážnost, chovalo se k ruskému vojsku čestně a slušně, by nikomu se nezachtělo vystoupiti proti ruskému vojsku anebo dopustiti se jakýchkoli bitek, násilností, aneb dráždění,

neboť za nerozvážený čin jednotlivců by musil odpovídati celek a v první řadě oni čtyři rukojmí, tak že postavení lidu a celé správy bude záviseti od toho, jak se lid zachová.

O 4. hod. odpoledne počaly vcházeti do města veliké oddíly ruských vojsk pěchoty, jízdy, dělostřelectva i s vozatajstvem, zaujaly všechny vládní budovy, a konečně přibyl i ruský generální štáb. Vojsko takto šlo nepřetržitě celé tři dny a noci, ani se nezastavujíc v městě a táhnouc dále směrem ke Gorodku.

Po zabrání města některé výnosy byly příkřejší pro Ukrajince než pro jiné národnosti. Dobře bylo cítiti, že nechut carské moci se obrátili především proti národnosti ukrainské, všem jejím národním podnikům a proti sjednocené církvi. Všichni však zůstali Ukrajinci byli odhodláni zastati se svého majetku a i v nových poměrech zastávali práva své národnosti. Tak ohlasili o své újmě výše zmíněnou výzvu k lidu a počali dále vydávati politický denník „Dilo“. Rozumí se, že nejistota o nejbližší budoucnost jako chmura je dusila a tížila. A tušení se splnilo; neboť již nazejtří v pátek padly první údery, které silně rozrušily celý Lvov a především ukrainský lid a celý ukrainský národ v kraji.

Třetího dne po příchodu ruských vojsk 5. zaří v sobotu ráno jako blesk rozšířila se ohromující zpráva, že vyvezli v noci automobilem metropolitu neznámým směrem. Zvěst působila jako hrom. Lidé vykládajíce si tu zpravu, hlasitě plakali na ulicích a nařikali. »Tak rychle kladou nůž na náš život a naši církev — mluveno všude — my jsme už prohráli!« Všichni živě cítili, jak těžkou ranu utrpěli by ztrátou svého úpřímného arcipastýře.

Očitý svědek vykládá vyvezení takto: Gubernator hrabě Seremetěv užřev o 11. hod. v noci světlo v arcibiskupském paláci, šel k metropolitovi, omlouvaje pozdní noční dobu tím, že »chtěl jej osobně poznati a neví v té vojenské době dnes, kde bude zítra.« Po půl hodině návštěvě střetl se na schodech se dvěma vyššími důstojníky, kteří oznámili, že přišli dle rozkazu, aby přivezli Exellenci ke generálovi Brusilovi do hlavního stanu v Bibrce. Hrabě Seremetěv byl v rozpacích, ale velel důstojníkům, aby od toho upustili, a sám zajel automobilem zeptat se telefonicky, zda rozkaz takový byl dán. Po půl hodině poslal jim lístek, že metropolita skutečně má se dostaviti do hlavního stanu. Arcibiskup ihned se sebrav a rozloučiv se s tajemníkem slovy: »Možná, že se už nevrátím,« sedl o 12. hod. o půl noci do automobilu s důstojníky, a přibyl o 3. hod. v noci do Bibrky. Když se dostavil ráno ke generálu Brusilovi, byl tento velmi nespokojen s celou noční záležitostí metropolitovou, řekl, že ho vůbec nevolal. Když mu arcibiskup ukázal písemný rozkaz, prohodil, že se stala mýlka, an chtěl viděti metropolitu až po svém příjezdu do Lvova a učiniti ho zodpovědným za pořádek města. Na namítku metropolitovu, že nemůže ručiti za celé město, odvětil generál: »Neusiluji o Váš život ani oč jiného, ale stanou-li se nějaké nástrahy na moje vojsko, uložím takovou pokutu, že zničím celé město!« Po tomto setkání odebral se arcibiskup s dovolením gubernatorovým do místní cerkve.

kde sloužil mši sv. a promluvil k shromažděnému lidu. O polední navrátil se automobilem do Lvova v průvodu generala plukovníka a jakéhosi pravoslavného protoiera, a pozval ve své zdvořilosti průvodce své k sobě na oběd.

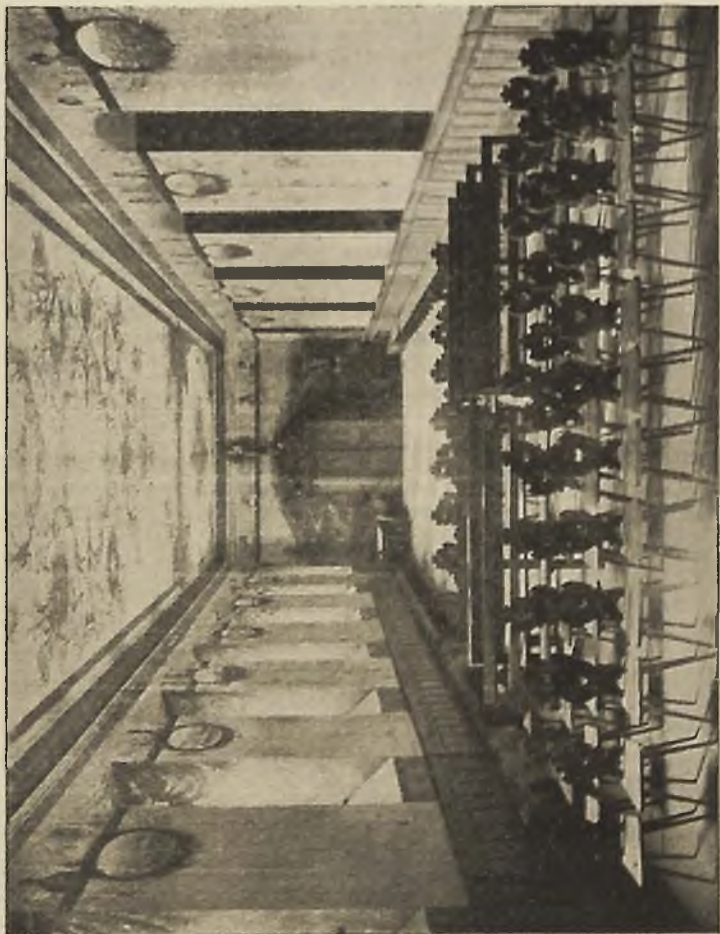
Následujícího dne 6. září, připadla neděle. Farář Uspenské cerkve O. Davyďak poprosil metropolitu, aby měl v jeho chrámě slavnostní služby boží na poděkovanou, že město bylo šťastně ušetřeno od bombardování. Tyto odpolední služby boží a kázání popisuje přítomný svědek, O. Mikuláš Gerasymovyč, farář z Lešneva takto:

„Když jsem přibyl do cerkve, služby boží už se konaly; Jeho Excellenci jsem zastal v zakristii. Seděl opíraje se o křeslo hluboce zaduman. Tvář byla tak vážná, že dokonce i úsměv, jímž mne pozdravil, nemohl zaplašiti hlubokého zadumaní a vyjasniti tvář. Nepřiblíživ se k němu, posel jsem za prestol a toliko na zvláštní vzvzání Otce faráře účastnil jsem se bohoslužby. Chrám byl v pravém slova smyslu nabit. Bratrstvo s modrozlutými stužkami stálo blízko prestola Matky boží a mezi lidem bylo viděti vojáky a několik ruských důstojníků. Na modlitbě brali účast dva, tři kněží mně neznámí, jak později mně sděleno, byli vypuštěni Rusy z Lvovské věznice. Na to vyšel metropolita k prestolu Matky boží, odkudž měl ono dějinné kázání.

Obsah jeho byl tento:

Sešli jste se, moji předrazí, nyní, abyste poděkovali Nejvyššímu Bohu za zázračnou, řekl bych, ochranu našeho stoličního města Lvova před možlivou záhubou anebo i zničením jeho. Vždyť veliké neštěstí nám hrozilo. Dostačí pohlédnouti na kraje, kudy přeletěla strašná válečná bouře, abychom poznali, jaké reštesti nás minulo pro lásku a milost Pána našeho Ježíše Krista a na orodování a ochranu přechisté Bohorodice, v jejíž chrámě se tu modlíme. Kolkolem nás hrozná zkáza, celé vsi jsou zničeny, ba některé i zmizely s povrchu země. Příbytky popáleny, majetky zničeny, tisíce rodin přišlo v nic. Mnoho rodin porozbíhalo se v naprostém zmatku: rodiče nevědí, kam se poděly děti, ditky nevědí o rodičích; lid v zoufalství opustiv rodnou střechu, rozutekl se, mnoho jich schází mezi námi. Proto velikým díkem jsme povinni Panu Bohu, že jsme byli uchráněni od toho strašného požáru. A vděčnost tu ukážeme pobožným, bohumilým životem a modlitbou. Musíme bdíti a modliti se, neboť nevíme ni dne ni hodiny, kdy nás Pán Bůh k sobě povolá. I za míru má každý křesťan povinnost tak žíti, aby byl vždy připraven na smrt. Čím více nyní za války. Smrt nám hrozí se všech stran. S jedné strany meč a kulky a strašné smrtonosné zbraně, s druhé strany těžké slabosti a nakažlivé nemoci, jaké se přidružují vždy k válce. Ani dosud nevíme a necitíme, jaké neštěstí nás ještě může potkati. Proto vás, moji předrazí, vyzývám k horoucí modlitbě k Pánu Bohu. Modlete se za své rodiny a za církev svatou. Modlete se za ty miliony, které se zbrani v rukou před tváří smrti stojí proti sobě. Mnoho jich ztratí život! Ne jední bu-

dou umírali bez lítosti, neusmíření, s těžkým hříchem, v nenávisti. Za všechny prosím vás, modlete se i za ty, kteří na té nebo na oné straně bojují, neboť my všichni jsme, moji drazí, v Kristu Ježíši bratři a potřebujeme božího milosrdenství. Využítujme příležitosti, když nyní s dopuštěním božího spadly hráze, jež nás

Vnitřek slovanské dvorany sjezdové na Veléhradě.

(Z díla asses J. Vychodila: Popis velehradských památností. Vydal M. Melichárek na Veléhradě.)

dělily, abychom se mohli blíže poznati; možná, že vzájemně si budeme moci něco dát. Oni na příklad nám svou nábožnost, a my jim snad též něco dobrého. Ale musíme sebe poznati, třeba že v mnohém jsme si podobní. U nich zevně bohoslužba jako u nás, oni sebe nazývají pravoslavnými, i my jsme pravoslavnými. Naše pravoslaví je církevní, jejich pravoslaví státní, nebo řekl

bých vládní, t. j. carské znamená: oni své pravoslavi opírají o moc státní, my zase čerpáme sílu ze sjednocení s církví katolickou, z níž plyne milost boží a v ní jest právě zřídlo spásy. To my jim můžeme dáti; a já se své strany — mluvím to i před některými z nich — jsem hotov ku všem obětem a kdykoli chtějí, najdou ve mně každou chvíli ochotného pastýře dokonce i s obětováním vlastního života. Tak, moji drazí, pamatujte, že jste dítkami sv. církve, že jste s ní sjednocení a z ní čerpáte své štěstí, neboť ona jest zřídlem všelikých milostí. Jí se držte pevně, i když byste měli pro ni obětovati mnoho, ano i vlastní život. Modlete se za to a chovejte se ke všem laskavě. Zstaňte věrní svým ideálům: své katolické církvi, císaři a národu — a když tak se budete modlití, pak brzo nastane ode všech nás tak toužebně očekávaný a světu tolik potřebný mír! Amen.

Zjev metropolitův v této těžké hodině uprostřed věrných, jeho povaha a jeho příjemná osobnost, pevná víra v pravdu boží, upřímná a ze srdce plynoucí slova působily na všechny přítomné ohromným dojmem. Všichni vycházeli posílněni na duchu, s věrou a nadějí, že Pán Bůh nás neopustí. Tuto velikou chvíli a náladu zachytil v «Dile» očitý svědek takto:

V rozhodné chvíli. Rozhodná chvíle, veliká, nekonečně smutná chvíle. Kde jsi se poděla, radosti — prvních roznárných dnů?

Pustota a strašná osamělost vůkol nás.

Kdo zažene náš smutek, kdo zastaví potoky slz, kdo vrhne paprsek světla mezi nás?

Blíží se odpolední zářijová pobožnost.

Starobylý Uspenský chrám tone v moři světél.

Na stupních prestolu — v arcibiskupské koruně na hlavě a s žezlem v ruce stojí náš metropolita. Těžký bol jako mrak spočívá na jeho vysokém, majestátním mramorovém čele. Mnohobarevným sytým sklem kostelních oken pronikají husté trsy zlatých paprsků zapadajícího slunce, zlatem lemuují staré obrazy na temných stěnách, na ohromných svícnech obvyklých ve východních církvích míhotaají se ohnivé jazyky četných světél . . . Národ pohřížen v němou, tichou modlitbu —

Šeptem plyne dušená žalem modlitba. Křišťalové slzy splývají s oči arcipastýře. Praví: Vznese se nad krajem naším děsná vichřice, zaburácely ničivě orkány, zarachotily ohnivé hromy. Rozvalena kvetoucí města, spáleny a zničeny zahradami věčně osady. Lid bez přístřeší darmo hledá svých chat, ssutiny a nouze zejí vůkol.

Ve vojenských řadách stojí naši rodní otcové, bratři a synové. Ne jedna stovka, ne jedna tisícovka jich už sklonila své jaré hlavy.

My však v této vážné chvíli oči své obrátíme vzhůru. Nacheť je zkrvaveno nebe. Modleme se . . . modleme se za naše bratry, za ty, kteří s toho i onoho břehu Zbruča dle příkazů vyšších stojí proti sobě v boji lítém.

Modleme se . . . netraťme víry a naděje!

I ze ssutin, z popelnic povstane jako slinx náš trpce zkoušený národ k novému, všestrannému, plnějšimu, krásnějšímu životu.

Či nadarmo prolévá se krev?

Netraťme víry a naděje!»

Jak hluboce a mohutně působila arcibiskupova promluva na lid, tak vyvolala u představených carského vojska neobyčejný rozruch, jako by urážela a bouřila proti ruskému pravoslaví. Ihned druhého dne přibyl k metropolitovi gubernátor hr. Šeremetěv a oznámil, že arcibiskupa obviňují pro výstup na kazatelně proti ruskému pravoslaví. Od té chvíle bylo už ustanoveno, aby byl vyvezen za trest ze Lvova. Potvrdil to i pravoslavný ruskofilský list vycházející ve Lvově «Prikarpackaja Rus», jež zkroutil řeč a oznámil následek její takto:

Metropolita pravil: «Okovy nás dělicí padly, sjednotili jsme se se svými bratřími (t. j. Ukrainci). I oni mají tutéž víru jako my, týž obřad. Ale jejich pravoslaví jest vládní, carské, synodální, státní, kdežto naše lepší, vyšší, neboť my katolíci uznáváme za nejvyšší hlavu papeže. Naší povinností jest dáti jim vše naše a lepší — naší povinností jest bítí se za naši víru do poslední kapky krve». Tato řeč byla vskutku otevřenou provokací ruského náboženského citu a byla příčinou uvěznění nejhoršího vraha a pronásledovatele haličského ruského duchovenstva» (Prikarp. Rus 2. října 1914, čís. 1420.)

Třeba že řeč metropolitova v Uspenské cerkvi rozhněvala protivníky, přece kromě vyvyšování církve nad jiné, což z věroučného, právního a skutečného stanoviska bylo zcela přirozené a ochopitelné, neobsahovala ničeho urážlivého, co by zasluhovalo trestu a zvláště vyvezení. Proto nařídili v paláci arcibiskupském přísné prohlídky, aby mohli najíti jakou takou příčinu proviny.

První prohlídka byla 12. září v sobotu o 7 hod. večer. Celý palác dokola byl obstoupen vojskem s ostro nabitými patronami a nikoho nepouštěli odtud až do 10. hod. v noci, dokavad prohlídka trvala. Dovnitř vešli dva důstojníci, civilní úředník a tři četníci a přehlédavše všechny věci, vzali mnoho papírů, zapečetili konsistorní kancelář a registraturu a postavili tam stráž.

Následujícího dne v neděli měl metropolita v katedrále sv. Jiří slavné služby boží, po nichž ohlásil v krásné řeči četné shromážděnému lidu nastoupení nového sv. Otce Benedíkta XV. na stolec sv. Petra. Mezi bohoslužbami a kázáním ležel metropolita delší dobu křížem položen před carskými vraty (hlavním oltářem), modle se za papeže; ačkoli chrám byl plný lidu, přece po čas dlouhé této modlitby zavládlo naprosté hrobové ticho. Bylo patrné, jak všichni si váží hluboké modlitby svého arcipastýře v těžké hodině smutku a hoře, neboť ani sílnějšího dechu nebylo cítiti mezi těmi tisíci. Při službách božích i při kázání seděli v kanovnických lavicích vyšší ruští důstojníci, bedlivě vše

sledující a naslouchající. Bylo očividným, že i sama osoba arcibiskupova i jeho kázání i služby boží působily na ně velikým dojmem, neboť když metropolita vycházel z katedrály, oni přistupovali k němu a líbali jeho arcibiskupský prsten.

Po dva dny 14. a 15. září přehledávali úředníci ruští konsistorní registraturu a nejvíce pátrali po jedné listině z Říma z kongregace de propaganda fide, jejíž číslo náhodou našli zanešené. Myslili, že tam najdou něco příliš důležitého. Za tím účelem nutili i úředníka konsistoře O. Semkova z Miklaševa, aby jím našel onu žádanou listinu. Vyhledal jím ji. Byla z r. 1903, římská kurie uvědomovala ji jmenování kardinála Ledochovského prefektem propagandy. Rozumí se, že toto překvapení bylo úředníkům velmi nemilé, neboť očekávali něco jiného, ale to jich nezdrželo od započatého díla.

Téhož dne 15. září v úterý přišel ke katedrále sv. Jiří kolem 11. hod. dopoledne větší oddíl vojska, obstoupil všechny dvěře arcibiskupského paláce a důstojník oznámil metropolitovi, že jest internován. Arcibiskup pochopil, oč se jedná, proto povolal k sobě kanovníka Bileckého a odevzdal mu správu arcidiecése. Od té chvíle už nebylo dovoleno nikomu navštívit metropolitu anebo mu dopisovati. V prvním pokoji seděli četníci, po všem pilně slídíce, sli za arcibiskupem, když šel se modlit do domáci kaple nebo do zahrady, provedli sluhu, jenž přinášel jídlo, a prohlíželi všechny talířky, zda není někde schován nějaký dopis. V tomto nepokojném a nebezpečném čase obrátil se generální vikář O. Bilecký k nejvážnějším mužům, aby chopili se díla a pomohli, ale nadarmo: jedni se báli sami o sebe, jiní . . .

V sobotu 19. září kol 10. hod. s rána přišel do paláce gubernator hr. Šeremetěv a oznámil metropolitovi, že bude vyvezen do Ruska. Na přípravu na cestu dal mu dvě hodiny jakož i přivolil na žádost metropolitovu, že si směl vzít tři lidi: ředitele semináře dra Bocjana jako zpovědníka, basiliana bratra Gredského a jednoho sluhu. Všichni byli připraveni jít na Sibiř. O 12. hodině přijely dva automobily, jeden pro osoby, druhý pro věci. Generální vikář Bilecký chtěl ještě v poslední chvíli rozloučiti se se svým arcipastýřem, ale důstojník, jenž měl stráž v předpokojí, ukázal rukou na svém hrdle, jaký trest by ho stihl, kdyby k tomu svolil. Proto generální vikář postavil se na schodiště a, když metropolita šel se rozloučit do kaple před Nejvyšším, aby odtud načerpal modlitbou síly na těžkou a dalekou cestu, potkal se s metropolitou, jenž mu podal velikou obálku s penězi, na niž napsal památná slova:

Generálnímu vikáři Bileckému zůstávají svých 5.750 K a dluhopis na 28.437 K jakož i 115 franků. Nebylo mi dovoleno s nikým se rozloučiti — odvádějí mne do vnitřního Ruska. Prosím, opatrujte dům i dorost! Se všemi Otcí i Bratřími se srdečně loučím a prosím za odpuštění všech, kterým jsem snad ublížil anebo pohoršení dal. Modlete se za mne! Pán Bůh ať všem Vám žehná!

Loučím se s Vámi. Bůh s námi. Ondřej, metropolita.

Ve Lvově 18. IX. 1914.

Ve všech vzdělaných státech jest ustáleno, že dokonce i zločinci odsouzenému na smrt dovolují před popravou rozloučiti se s rodinou a učiniti pořádek o svém jmění. Ale Excellenci metropolitovi, vysokému církevnímu hodnostáři a občanu cizího státu, bylo to odeřeno. Oněch několik slov na rychlo napsaných na obálce — to bylo celé loučení a testament o rozsáhlých záležitostech, ale i tu knítila naděje v lepší budoucnost slovy: „Bůh s námi“. Ta dějinně zajímavá a cenná obálka, důkaz mučednické dráhy, uchovává se v arcibiskupské klenotnici u sv. Jiří.

Poněvadž se vše stalo nepředvídaně a doba vyvezení byla velmi krátká, nemohla ona zdrcující zvěst vejíti ve známost širšího obecenstva. Ale přece i tak rychle se rozšířila a působila na všechny bolně. Všichni, kdož zavčas se o tom dověděli, kněží i lid, spěchali k paláci, aby naposled užřeli milovaného arcipastýře a se s ním rozloučili. Okamžik, kdy metropolita vyšel se svými průvodčími a vsedal s nimi do automobilu, byl velmi dojemný. Všichni usedavě plakali, hlasitý pláč a štkání dokazoval úctu a lásku k otci duchovnímu, všichni hrnuli a tísnil se k automobilu, aby zlíbali jeho posvěcenou ruku na rozloučenou — snad naposled. Těžko bylo děle patřiti na tu nezměrnou bolest rozkrvácených srdcí, proto byl dán povel k odjezdu, aby vyvázli z té polnuté kruté skutečnosti. V tu chvíli všichni padli na kolena, zvedli ruce a prosili o požehnání. Metropolita nesmírně dojat žehnal svou rodnou pastvu a rukou naposled bolestně se loučil se všemi; za chvíli celý obraz zmizel z očí a byl zůstal pouze v rozechvěné duši . . .

Za několik měsíců odhalila carská policie v arcibiskupském sklepe zazděnou shrátku, kde byly ukryty drahocenné mitry a jiné skvosty a poklady náležející arcibiskupské katedrále, jakož i úřední doklady a soukromé zápisky a listy metropolitovy. Carské úřady vše zabavily a sebraly, domnívajíce se, že přijdou na stopu důležitým politickým věcem.

Osud metropolitův v zajetí.

Opouštěje svůj palác, nevěděl, kam s ním ujíždějí. Neznali toho ovšem ani jeho věřící ve Lvově. Až po odjezdu oznámil vojenský náčelník, že automobilem jej zavezou do Brodů a odtud dráhou do Kijeva. Do Brodů se dostali před večerem, přisedli do salonního vozu, který kázal připraviti hrabě Bobrinskij a po zdlouhavé jízdě dostali se až o druhé půlnoci, totiž ze 20. na 21. září do Kijeva. Byli všichni dopraveni do hotelu „Kontinental“ a umístěni ve třech světnicích. Metropolita zůstal pod přísným dozrem četníků, již stáli před jeho dveřmi a oknem, tak že nemohl ze světnice vycházeti. Ostatní požívali svobody a mohli volně se pohybovati a ohlížeti město.

Třetího dne po příjezdu, 23. září, přišel o 9. hodině rytmistr cd četnictva a oznámil, že o 12. hodině v noci opustí Kijev a pojedou do Nižního Novgorodu, kdež budou žíti na své útraty. Toto sdělení změnilo celý plán dráhy. Metropolita máje u sebe

pouze rakouské peníze, jichž ruské banky vůbec nepřijímaly anebo platily za ně velmi málo (za korunu toliko 20 kopejek = 50 hal. jindy), z čehož vysvítalo, že vydržovati čtyři osoby bylo by velmi těžko a stálo by velmi mnoho peněz. Proto chtěj nechtěj metropolita zřekl se svého průvodu, podržev u sebe pouze sluhu. Rozloučiv se s ostatními, kteří se vrátili smutně do Lvo-
va, vydal se sám na další cestu. (Pokračování.)

Zvěsti.

Poměry na uherském Slovensku. Magyarpaták (Biharská stolice). P. J. Kr.! Velebný pane! Dobře hádáte, pravdu máte. Ja som to skutočne ten synček železničiarov. Avšak, že som ďaleko odpadnul od tých liptovských vrchov? Ale dobrý Ježiš zanesol ma i sem medzi vrchy, a síce medzi tie biharské medené vrchy, medzi čistých Slovákov. Vidím v tom prst boží. V mojom biskupstve sotva jest ešte kňaza, okrem mňa, ktorý by vedel slovensky. A predsa medzi mojimi veriacimi sotva jesú desiati, ktorí vedia i po maďarsky. Dovoľte mi opísať na krátko farnosť moju. Moja farnosť počíta vyše 5000 (päť tisíc) čisto katolíckych duší, samých Slovákov, nerátajúc do toho jednu maďarskú a tri židovské famílie. Mám práce dost, menovite, keď sa vezme do povahy to, že tá moja farnosť na spôsob maďarských taní rozprestiera sa asi na 40—50 kilometrov v dĺžke a asi 10 kilometrov v šírke pomedzi medené vrchy Siladskej a Biharskej stolice. Pastoračiu týchto tisícov prevádzam sám bez kaplána. Najväčšiu ťažkosť spôsobujú mi spovede. Aj dnes na príklad 139-im som dával prijímanie. A na úkor všetkého môjho prosenia, menovite vo sviatky marianske nedbali by sa všetci vyspovedať, čo mi nasrkuje nie možné. I dnes som duševne vyčerpaný natol'ko, že sotva myslieť môžem. Nuž ale tak je to; raz príjde do kostola z tol'kej diaľky, rád by sa smieril s Kristom Pánom. Mám päť cmíterov. Jeden pohrab celý deň mi vezme. Mrtvelu dovezú do cmítera, lebo keby ja chcel po ňu ku domu, tak odbavenie jedného pohrabu aj dva dni by potrvало. Chorých a lebo ku kostolu dovezú, alebo počas pohrabov v cmíteroch ich zaopatrujem. Ja totiž vopred oznámim, kde budem pochovávať, do týchto cmíterov potom podovážajú chorých. Je to ozaj dušu prenikajúce, keď v cmíteri pod krížom na lavici sediac spovedám a sv. prijímanie, čo stravu na poslednú cestu do večnosti putujúcim podávam. Veriaci ináč sú dobrí, nábožní a horliví; ale jednu slabosť majú, že veľmi radi pálenku. Mám kvitnúce dva spolky: Božského Srdca a ružencový. Školu máme len jednu, a len si pomyšlite, asi 1000 (tisíc) detí je školo povinných. Sem, pravda, štát nebeží so svojimi školami, lebo to ďaleko padne od ruky. S milosťou Pána Ježiša pracujeme kol'ko len vládzem. — Druhý raz zas niečo iné Vám odpíšem a opišem; aj toho času odporúčam sa Vám do omšových rozpomienok.

Váš oltárny brat

Karol Herman, farár.

ROZMANITOSTI.

Bohatství ruských a ubohost našich klášterů. Nová ruská vláda dala zaplatit majetek ruských pravoslavných klášterů snad — aby po jejich jmění co nejdříve sahla. Bohatství jejich je nesmírné. Mají budovy, pole, lesy, rybníky, jezera a bohatství na hotovost a v nadherných chrámech. Všech klášterů bylo napočteno 528 a hotové jmění jejich oceněno na 8 miliard rublů, tak že průměrně na každý přijde 13 milionů rublů. Mníchů a klášterníků je 21 577, jnych příslušníků 44 633. Nejbohatší hotovost je oceněna Troickosergějevské lavě (3 miliardy), v Kijevské (15 miliard) a v Aleksandra Něvského lavě u Petrohradu 3 miliardy. Pro válku jsou málo činní a obětaví. V porovnání k těmto v jaké apoštolské chudbě žijí naše kláštery, které se vydrží jen z dobrovolných darů věřících!

Uznání sjednoceného obřadu Rusku. List Kerenského »Deň« přináší zprávu: »Ústřední rada ukrajská v Kijevě předložila vládě prozatímní pamětní spis, o němž mimo jiné žádá vládu, aby zrušila všechna ohraničení náboženská a aby sjednocení na dobytém území nebyli utiskováni a pro své náboženské přesvědčení neznepokojováni. Vláda uznala samostatnost obřadu a vyznání sjednocených. Úředníci, již by nedovolovali plnit sjednoceným jejich náboženské povinnosti, a duchovní, kteří by je nutili k odpadu na pravoslavi, mají býti po-
linani před soud vojenský.

Velehradští unionističtí pracovníci jsou prakopníky církevního sjednocení na Rusku. Exell metropolita Septickýj jako duše ukrajského národa ihned po vyhlášení svobody pečlivě staral se, aby unie zapustila hluboce kořeny v začátcích nových útvarů státních a společenských na Rusi. Ústřední rada ukrajská v Kijevě předložila prozatímní ruské vládě pamětní spis, v němž mezi jiným žádala odstranění všech náboženských omezení. Vláda uznala církev sjednocenou v Rusku. Metropolita vysvětlil a ustanovil několik kněží sjednocených při nové založených církvích v Kijevě, Moskvě a Petrohradě. Na biskupa vysvětlil student Lva Fëdorova, jednoho ze spolutvářců unionistických sjezdů velehradských. Je rodem Velkorus, vzdělával se v Římě, na Athosu, v Carihradě, kdež byl i vysvěcen na kněze od arcibiskupa Mirova, poněvadž byl určen pro Rusko, kamž častěji zajižděl. Ovládl dobře několik řečí, je hohoslovně hluboce vzdělán, zna živou, zařízení a učení obou církví dokonale, po práci unionistickou jest jedním z nejnaděšenějších. Přeložil poslední dvě sjezdové zprávy z latiny do ruštiny. Před válkou dlel na krátko v Carihradě, aby se mohl odtud dostat na Rus. — Nový sjednocený biskup z Přemyšlu Dr. Josafat Kecelovskýj přišel si vyprosit milosti a síly na slovanský Velehrad a Sv. Hostýn.

Poláci budují Polsku uvnitř. Neschází dnes polských vážných spisovatelů, kteří poukazující na hříchy národa a jednotlivců minulosti, chtějí vybudovati Poláka zbaveného vad, jež zeslabovaly a hyzdily duši polskou, vyspělého a zralého pro novou otěčinu. Tak čteme v jisté knize: »Síla a cena Poláka leží v jeho srdci a v jeho duchovosti. Býtí Polákem značí rozvinouti úkoly člověka, stvořiti typ křesťana dle vzoru člověka věčného, který se vzhlíží v Bohu a touží neustále po Něm. Aby byla stvořena Polska nová, svobodná a čínorodná, nutno vychovati samočinnost a nepoddajnost Poláků: naučiti je práci, vědomí zodpovědnosti nejen za každý skutek, nýbrž i za každý gróš vydaný, třeba přivést Poláky k praktičnosti. Je nutno tak je naučiti, aby Poláci sami vezmouce do rukou průmysl a obchod vytvořili nám třetí stav, základ novodobé společnosti. Toto nám dosud scházelo. Cizí se u nás obohacovali a my romantismem jsme si zastírali oči. Buďme rukama mocní, srdcem šlechtetní«.

Řím a Rusko. Evropské listy přinášely dluhé úvahy o smýšlení a stanovisku Řimu vůči ruské revoluci. Byly to však většinou jen dohady, ač jest jisto, že ve Vatikáně ožívují mnohoslibné naděje Lva XIII., když byla vyhlášena svoboda vyznání. Poměr mezi vládou ruskou a Stolicí papežskou býval někdy až vážně napjatý. Jest známo, že když byli schromáždění pověření zástupcové vlád ve Vatikáně k jakémusi blahopřání papežskému, ruský vyslanec Nelidov po svém projevu dostal odpověď od papeže Pia X.: »Nemohu přijati blahopřání od vlády, která neplní závazků přijatých. Rusko nedostalo nikdy slibům učiněným nám a svým katolíkům«. Velevyslanec přý zbledl na ta slova, a neobezřetně odvětil: »Vaše Svátosti, toť nepravda! Načť sv. Otec řekl zcela rozhodně: »Chcete tvrditi, že jsem mluvil nepravdu? Prosim, abyste se vzdáli!« Nelidov opustil Vatikán, a novým vyslancem byl jmenován teprve nyní Lisakovskij, dosavadní správce tiskové kanceláře v ruském ministerstvu zahraničním.

„Otečestvena (národní) církev“ a jiná vyznání dle zákoníků v Srbsku. Největší obtíže pro sjednocení u všech katol. Slovanů byly u Srbů. Tam vlastně ani sjednocení nebylo. Co Srb, to pravoslavný, platilo důsledně. Již Štrossmayer se vynasnažoval, aby aspoň kořínky unie ujal se v Srbsku, ale marně. Ti kapličky na rakouském velevyšlanectví v Bělehradě, v Kragujevacu a v Niši¹⁾ byly jen pro cizince, ale domácího obyvatelstva sjednoceného nebylo. Celé zákonodárství bylo prodechnuto pravoslavím, nad ním drželo ruku a šíření katolicismu přímo zakazovalo. Uvedu o tom základní články. I. V zákoníku Milošovu „Načertanije o duchovnej vlasti“ z r. 1836, prvním to zákoníku srbském o církevní moci, jest nejvyšší a jedinou církevní moci v Srbsku pro všechny eparchie srbské „konsistorija“. Tato „konsistorija“ dohlíží bedlivě, aby učení pravoslavné východní církve, která jest státní v knížectví, bylo zachováno čisté; pozná-li, že kdo znepokojuje církev učením odporujícím pravoslavné víře nebo čímkoli jiným, ať ihned oznámí to knízi. (O to ať dbají i všichni archiereji ve svých eparchiích a konsistoři o tom uvědomují²⁾.) — II. R. 1838 Turecko navrhlo Srbsku a knízi Milošovi zvláštní ústavu. Dle ní vydal kníže Miloš 1839 „Ustrojenije centralnoga pravlenija knjažestva srpskoga“, v němž „správcům osvěty“ určuje se směr pro mravní výchovu národa: „Co se týče mravního vzdělání národa, tu ať se vždy má před očima, aby křesťanský zákon pravoslavného východního vyznání byl zachováván jako základ a jako pravidlo, jímž mravní úroveň národa se rozvíjí, pozvedá a sesiluje.“³⁾ — III. O tuto ústavu opírá se i § 23. zákona knížete Michala Obrenoviče III. z r. 1863 v „Ustrojenije centralne, državne uprave knjažestvu Srbiji“. Srbsko dostává první ministerstvo a ministru církevních děl se připisuje mezi jiným: „Nechť má vždy před očima, aby křesťanský zákon pravoslavného východního vyznání byl zachováván jako základ a pravidlo, jímž se mravní úroveň národa rozvíjí, pozvedá a sesiluje, a s dorozuměním s duchovními představenými zvláště ať pečuje o udržení a zdar víry pravoslavné a rozličným způsobem v tom pomáhá církvi a kněžstvu.“⁴⁾ — IV. Ústava z r. 1869 vydaná za nezletilosti Milana Obrenoviče IV. nařizuje v oddíle „o povinnostech a právech občana vůbec“ v § 31. pro srbskou církev: „Panující věrou je v Srbsku východní pravoslavná . . . Zakazuje se každá činnost, která by byla škodlivá pravoslavné víře (prozelitizam).“⁵⁾ — V. Obsahem srovnává se úplně s oním předcházejícím zákonem z r. 1888, kde se praví: „Státním vyznáním je v Srbsku východně pravoslavné“ (čl. 3.). Zakazuje se každá činnost směřující proti východní pravoslavné víře v Srbsku (prozelitizam).“ (článek 19). — VI. Na základě oné ústavy z r. 1888 byl vydán r. 1890 v Srbsku nejnovější státní zákon o církevní vládě, o směru a okruhu její činnosti. Prvý § jest totožný s 3. článkem výše uvedené ústavy. Dle tohoto zákona arcibiskup bělehradský a metropolita srbský má „se starati, by biskupi i knězi plnili svěřené všechna nařízení, která zabraňují jakoukoli činnosti směřující proti východní pravoslavné církvi (§ 22., odstavec 6.). Každý biskup má povinnost, aby chránil, bránil a udržoval v národě jednu svatou všeobecnou a apoštolskou církev a zabraňoval každou činnost, která je proti pravoslaví.“ (§ 27. odstavec 2.). Arcikněži mají hned v samém začátku zabraňovati ve svém okrsku každou činnost, která by byla protivna pravoslaví a o tom ihned podati zprávu svému biskupu.“ (§ 31. oddíl 6.).⁶⁾ — Odtud pochopíme nesnáze, s jakými se potkával každý pokus o uvedení katolické víry v Srbsku. Kdo by se byl zřekl víry pravoslavné, byl vlastizrádcem a pozbyl majetku. Navržená umluva mezi Srbskem a Vatikánem⁷⁾ zdála se věstiti lepší éasy katolicismu, ale nebyla v Srbsku uskutečněna. Snad po válce i tu nastoupí všeobecná svoboda za příkladem vůdčího Ruska a zmizí i nenávisť mezi katolickým Charvátem a pravoslavným Srbem.

¹⁾ Viz Apoštolat I. str. 15. IV. str. 116.

²⁾ Glasnik pravosl. crkve god. 1909 str. 90.

³⁾ Zbornik zakona i uredba sv. I. str. 53.

⁴⁾ Zbornik sv. 13 str. 98.

⁵⁾ Zbornik sv. 22 str. 53.

⁶⁾ Zbornik pravila etc. archierejskog sabora str. 245 a násled.

⁷⁾ Viz Apoštolat V. str. 157.

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda

pod ochranou bl. Panny Marie.

Na 10. předplatitelů posíláme jeden výtisk zdarma.

Kdo čísla nedostane, ať si pro ně dopíše adresu:

„Administrace Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda v Kroměříži“

v nezálepeném dopise beze známky a na obálku napíše »reklamace«.

Zakladatelé a poradatelé:

Msgr. Dr. A. C. Stojan, probošt a poslanec, Ad. Jašek, katecheta v Kroměříži.

Předplatné se posílá na adresu: P. Ad. Jašek, katecheta, Kroměříž (Mor.).

Celoroční předplatné v Rakousku-Uhersku a Bosně 2.— K, do Německa 2.-M, do Ruska 1 rubl, do Ameriky půl dolaru, do jiných zemí 2-5 fr.

Zahrádka Cyrillo-Methodějská.

(Podává Dr. Ant. Cyr. Stojan, jednatel ústř. výboru »Apoštolátu sv. C. a M. pod ochranou bl. Panny Marie«.)

(Další část.)

Každý z nás má býti knězem v přeneseném smyslu slova.

Svatý Cyrill a Method vysvěcení na kněze po přípravě dokonale, by dokonale sloužili Pánu Bohu. Že jsme umínili sobě, pravdy, kteréž zříme na světcích, na sebe obracet, a ctnosti, kteréž konali, následovati, obraťmež, i kdož knězem není a býti nemůže, pravdu dokonalého kněžství na sebe.

Sv. Jarolím dí: »Rodiče předrazí, váš dům je chrámem, a vy v tom chrámě kněžími«. Než kromě toho, jak již jinde praveno, se říkává, že svět, celá příroda je chrámem. Slunko je věčným světlem, obloha klenutím chrámovým, země s pestrými květinami převzácným kobercem chrámovým, a v tom chrámě knězem člověk, srdce jeho oltářem. Vzpomeňme si na jednoduchou událost z pronásledování křesťanů. Zabrána jednou celá osada i s knězem a uvězněna do žaláře. Ve chvatu vzal kněz i kostelní roucho a čeho třeba k bohoslužbám. Nastává neděle a s ní přísná povinnost, býti na službách božích. I mají zde kněze a čeho třeba ke službám božím. Než kněz stále cosi hledá. Hledá, hledá, kde by byl oltář aneb aspoň něco podobného oltáři. Než nic nenachází. I připadá na podivný nápad. Lehne sobě na znaky a tak z prsou svých, ze srdce svého učiní oltář, na němž obětuje obět novozákonní. Všichni spoluvěznové jsou této oběti

přítomní. Podobně člověk knězem a srdce jeho oltářem, odkud vystupovali má ustavičná obět myšlenek, řeči a skutků dobrých na oslavu, chválu a čest boží. Tímto způsobem umožněno každému, býti knězem Bohu milým. A snaha naše má se k tomu odnášeti, vždyť od Boha jsme a k Bohu pospícháme. A celý život náš, naše žití i bytí protkáno býti má úmyslem, Bohu žití, Boha oslavovati, velebiti a milovati v každém stavu a v každém povolání, při všem a ve všem.

Vše to nám připomíná hořící svíce na oltáři. Svíce hoří ku oslavě boží, a tím, že hoří a zhoří stráví se ku oslavě boží. Žiji i já, a tím, že živ jsem, mám se strávit k oslavě boží. Či svíce je, a kdo ji rozžal, má právo na ni a může ji shasnouti, kdy mu libo. Rozžal, obrazně mluveno, všemohoucí Pán svíci našeho života, jeho jsme, i má také právo shasnouti svíci, kdy jeho svatá vůle je. Jest to jeho neobmezené právo, a nepřísluší nám do něho zasahovati a si je osobovati

Jasně hoří svíce, než je-li v průvaně, splane před časem, ne-li dočista neshasne. Vydána-li svíce našeho života, opětne obrazně mluveno, různým vášním, řekli bychom, že rovněž v průvaně je, nehoří již jasně k oslavě boží a shasne předčasně.

Utvoří-li se tak zvaný zloděj na svíci, tu teprve zničena bývá před časem a místo krásného světla rozšiřuje čmoud. Hříšná vášně, hřích je zlodějem na svíci našeho života. Tu již svíce nehoří k oslavě boží, ubírá Bohu, což jeho jest, ničí nadpřirozený život v nás a poskvřňuje veškerý život. Je to loupež v oběti zápalné podobné oně, kteréž se depouštěli synové Heliho, Ofni a Finees.

Odvraceli lid i od obětování Hospodinu. Nebo přišel-li kdo do Silo a obětoval-li Hospodinu, přicházeli, když se maso k jídlu oddělené ještě vařilo a majíce vidličky třízubé v rukou, strkali je do koflíků a což vyzdvihli, brávali sobě. Loupeže v oběti zápalné Bůh ovšem nemiluje, jak hlásá žalmista Páně jako že neobětujeme-li vše k oslavě boží a bereme-li něco pro svou čest a chválu, bohulibou obětí nejsme. A předce tak důtklivě napomíná sv. apoštol Pavel, aby vydávali v obět úplnou a Bohu milou sami sebe a vše, co mají, podnikají a konají.

Jak tu třeba brániti se před ctížádostí, před samochválou a chválou lidskou, aby oběť nebyla potřísněna. O ní dí sv. Basilej, že jesti jemnou zlodějkou všech dobrých skutků, příjemnou nepřítelkou našich duší, molem pro ctnosti, nejlichotivější loupežníci našich dob, jenž nám jedu podává smíšeného s medem marivého zalíbení, který umrtvuje a usmrcuje rozum náš. (Const. mon. hl. 11.) Sv. Tomáš Aquin. zpřima nazývá ctížádost a pýchu královnou všech hlavních hříchů. Jest to hyena sedmihlavá. Sežžrá všechny zásluhy člověku a odebírá obět Bohu, Pánu a Tvůrci našemu.

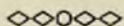
A tak možno každému býti knězem obětním v udaném smyslu. Ano má a musí býti každý člověk knězem obětním, by

došel spásy své, cíle od Pána určeného. Sv. Cyrill a Method na kněze vsvěcení vykonávali přesvědomitě úřad kněžský, než životem svým nad to ukazovali, jak každému kněžství třeba vykonávatí ve smyslu obětním.

Býváme upozorňováni na obětování života Pánu Bohu při každé mši sv. najmě při offertoriu čili obětování. Proto z té duše z toho srdce opakovatí si budeme slova vzácně písně:

»Pozdvihni se duše z prachu —«

S obětí tou věnujeme,
Tobě všecko dílo ctné,
tělem, duší Tobě chceme
státi k službě povinné;
Ty však dej nám,
ať jsme stále
touhou svatou nadšeni:
konati vše ku Tvé chvále
a svých duší spasení.

Pout' Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda na Velehradě.

Nová zotavená a zdravá chuť ku práci hlásí se na všech polích náboženského života; a ve znamení toho konala se letos i pout' Apoštolátu v neděli odpoledne a v pondělí ráno na posv. Velehradě. Třeba že nepřesahovala účastí leta mírová, ale obsahem byla vybrána, vzácná, jedna z nejzdařilejších.

Po obvyklém průvodu od Cyrillky uvítal s kazatelny všechny rektor velehradské koleje, P. Pernička T. J., jenž v krásné řeči poděkoval Prozřetelnosti boží za první čtvrtstoletí trvání Apoštolátu právě letos. Mluvil o dvojí výpomoci Apoštolátu: modlitbou a almužnou a velmi vhodně a názorně přirovnal práci tu k sešikované dobře vyzbrojené armádě, která vyspělostí všestrannou překonává a zdolává i nejtěžší obtíže. Nabádal i k almužně a vzpomínal, jak protestantská Amerika jest tu cílá a obětavá, neboť ročně na 50 mil. korun sbírali pro misiónářské práce a podniky protestantské.

V pondělí ráno při mši sv., již sloužil jako fundací assessora Vychodila na úmysl encykliky Grande munus a za členy Apoštolátu dp. farář Vaculík z Drysic za asistence P. Lopraise z Kvasic, P. Slavíka z Hrabyně a P. Kubína, poutníci přistoupili zbožně ku sv. přijímání. Při mši sv. velmi vzácně a dojemně zpívaly dívky ze sirotčince lukovského a žáci italského konviktu z Kroměříže. Pak byla zádušní pobožnost za zemřelé členy,

průvod s Nejsvětějším a krátká mírová pobožnost. Pobožnost za zemřelé měl dp. Pitrocha, katecheta z Bučovic, a průvod s Nejsvětějším vedl dp. Papáček, farář ze Ždánic.

Po 8. hod. započaly ve slovanském sále přednášky. Zahájil je jednatel Apoštolátu probošt dr. Stojan z Kroměříže. Úvodem zazpívaly dítky lukovské pěknou píseň a přednesly dvě básničky ku sv. Cyrillu a Methodu. Zvláště Smírná pout — zvonky velehradské velmi se líbily. Dr. Stojan vděčně vzpomněl těch, kteří před 25 lety stáli u kolébky Apoštolátu, vzpomněl zvláště spoluzakladatele zemř. dra Schneidra, jenž vždy rozplameňoval a spolek oživoval. Vzpomíná některých přítomných, kteří už od počátku jsou členy Apoštolátu a každoročně sem putují, snahy jeho podporují a zájem o něm šíří. Živým přeje ještě dlouhého působení pro Apoštolát, zemřelým volá: »Odpočinutí věčné . . .« Navazuje na báseň o zvoncích velehradských, praví, že se vše podniklo na záchranu zvonů velehradských a doufá, že budou i zachráněny. Děkuje všem, kdož jakýmikoli přispěli dary.

Dp. P. Vinc. Vaněk, farář ve Stříbrnicích, nesmírně pěkně objasnil dílo Apoštolátu, co bohumilého už provedl za první čtvrtstoletí na obrodu náboženského života lidu našeho. Spolek pracoval nadšeně, obětavě a všestranně na všem, čím se posvěcují duše lidské, hojně přispěl k poznání náboženského života u Slovanů a zajisté i mnoho milostí u Pána Boha vyprosil pro sjednocení Slovanů u víře. Pěkná, věčná a obsahem plná řeč byla vyslechnuta s opravdovým zájmem.

Italské děti zapěly několik rázovitých italských písní a lukovské přednesly vhodné básničky.

Vdp. dr. Jos. Matocha, kaplan ze Sobotína, rozmluvil se věčně o úkolu Apoštolátu, jak podáme na jiném místě.

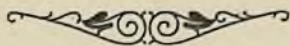
Vdp. rektor Perníčka rozhovořil se o apoštolském misijním ústavě sv. Cyrilla a Methoda vloni na Velehradě založeném a nadívá se, že rosa požehnání božího skane, aby ujalo se toto hořčičné zrna na vinici cyrillomethodějské a přineslo ovoce. Počátky jsou malé, ale mnohoslibné a požehnané. Jest to učiliště, kde by se vychovávali hoši, aby Pán Bůh mluvil do srdce lidského, jež by se stala voskem. S pomoci boží byl základ položen a hoši prospívají. Začátek malý: 10 hošíků, k nimž pak ještě přibyl jeden: hoši byli zdraví, zbožní, pilní, takže zkoušky dopadly skvěle: 9 s vyznamenáním z 11. O prázdninách jsou už misionáři v domově vzorným, příkladným životem. Podmínky přijetí: zdravý kořen života křesťanského v rodině, zbožnost, zdraví, průměrné nadání a jakási třeba skrvta jiskra ku skrytému, bohumilému životu, která se rozdmýchá v plamen ve škole misijní. Za stravné a jiné výlohy se platí ročně 500—550 K. Liči obtíže, ale přece i při skromných poměrech Pán Bůh vzbudil dobrodince, jakých ani neočekávali. Doufá, že toto zrna hořčičné ujmě se na vinici cyrillomethodějské a vzrůstá ve strom, v jehož stínu by byli šťastni všichni krajané a Slované.

Děti lukovské přednesly ještě několik básní tak dojemných, že přečetné pohnuly k pláči.

Prof. Vinc. Horák z Litovle přináší vřelý pozdrav od assessora Vychodila, jehož srdcem bol provívá, že nemůže se účastniti schůze, ač nikdy nescházel, a prosí o modlitbu za zdraví jeho. Podává pokladniční zprávu. Přehled pokladniční zprávy Ústředí pojímajícího v sobě pouze odbor olomucký, brněnský a vratislavský, poněvadž edbory na jihu všechny příspěvky posílají přímo misiím, jest tento: Příjem v Ústředí od 1. července 1915 do 31. července 1917 činil 5002.88 K, sbírky a dary sešle v redakci časopisu činily 8951.68 K, tak že celkový příjem za ona dvě leta byl 13.954.56 K. Vydání tvořila: Založená fundace vdp. assessora J. Vychodila 500 K, velehradskému účelům bylo věnováno 1000 K, 1000 K Akademii velehradské, 450 K na knihy pro vojny, 8501.68 K odesláno misiím na Balkáně, tak že po odečtení menších výdajů za porto, složenky, pořádání slavností atd. zůstává v pokladně 2196.98 K. Knihy pokladniční byly revidovány nejen revisory účtů ndp. kanovníkem Frant. Pospíšilem v Kroměříži, profesorem dp. Ant. Jandou a farářem dp. P. Balt. Hřívou, nýbrž byly i přehlednuty nejdůst. konsistoři a shledány v pořádku.

Po krátkém objasnění povinností Apoštolátu katech. Ad. Jaškem předčítá dr. Stojan omluvné a pozdravné přípisy poslanců dra Hrubana, Kadlčáka, kaplana dra Klobouka a kaplana Al. Pozbyla ze Zubří. Děkuje všem, zvláště sestřičkám četným z Kroměříže (z nemocnic) a z Lukova, vykládá o pracích šeptického na Rusku a zmiňuje se o třístaleté památce umučení bl. Jana Sarkandra.

Uctěním ostatků sv. Cyrilla byla krásná, osvěžující, požehnaná a plodná pout skončena. Po pouti Apoštolátu následovala v pondělí odpoledne a v úterý dopoledne velmi zdařilá, obsahem vybraná a bohatá, účastí vynikající pout bohoslovců.

Valná hromada družstva „Velehrad“ a Tiskového spolku.

bě valné hromady, které se konaly na posv. Velehradě dne 9. září, mohli bychom nazvat do jisté míry ukončením oficiální pouťové sezóny. Poněvadž současné byly velké pouti na Sv. Hostýně, nebyl na Velehradě velký nával, ale přes to vedl v sobotu večer za hlaholu zachráněných: zvonů njdp. probošt dr. Stojan od kaple Cyrillky do chrámu dosti velký průvod poutníků, jimž za četné asistence přišel vstříc místní farář

vdp. P. Tomeček T. J. Uvítací proslov v kostele měl vdp. rektor Perníčka a zmínil se v pěkné své řeči o hlavních úkolech družstva »Velehradu« i Tiskového spolku. Pak bylo vzývání Ducha sv. a sv. požehnání. Po večeři sešli se poutníci do slovanského sálu, kde je příjemně pobavil promítáním světelných obrazů dp. katecheta Podivínský z Hulína.

V neděli ráno slouženy spolkové mše sv. U hlavního oltáře sloužil za živé členy družstva »Velehradu« mši sv. vdp. farář Hřiva z Napajedel, u vedlejších oltářů za mrtvé členy »Velehradu« redaktor dp. Zamykal z Olomouce a za živé i zemřelé členy Tiskového spolku spolkový tajemník dp. dr. Hrachovský z Olomouce. Výkrop po mši sv., při které poutníci přistoupili k společnému sv. přijímání, měl dp. katecheta Rampula z Telče.

O půl 9. hod. zahájena byla valná hromada družstva »Velehradu« písní, již zapěla za řízení místního p. nadučitele mariánská družina dívek. Njdp. prebošt dr. Stojan navrhl za zapisovatele p. Hlavicu, úředníka z Olomouce, a podal jednatelešskou zprávu. Pravil v ní:

Po roce sešli jsme se, bychom něco zvěděli o činnosti Družstva cyrilomethodějského »Velehradu«. Válka zuří dále již čtvrtý rok a vše ohromuje. Nemůže se tedv v roce válečném ani dařiti činnosti spolkové. Nepotuchla však úplně činnost družstva našeho. Ani neustane, vždyť ve válce nynější hlavně jsme se přesvědčili, že Velehrad náš posvátný je a zůstane středem náboženského hnutí a že sem obráceny jsou zraky našich vojinů, ať jsou v zákopech, v nemocnicích, aneb daleko roztroušeni v široším světě v zajetí. Žijí v vzpomínkách na chvíle posvátné prožité zde na duchovních cvičeních, aneb o slavnostech unášejících nelíčenou svou pobožností. Odtud čerpají sílv, statečnosti, oddanosti a důvěry v Prozřetelnost boží v odevzdanosti do svatě vůle boží. A domácí zase pespíchají sem, by na modlitbách pamatovali na své otce, bratry a syny. Jistý vojin psal své ženě: Večer při jasném nebi najdi mezi hvězdami souhvězdí vůz, který jsem tak často doma ukazoval, a vejdi s dětmi do zahrady a modli se. Já též tak tady v daleké cizině udělám a tak aspoň v duchu sjednocení budeme. Zalétají v duchu vojínové sem na posvátný Velehrad hlavně o ohlášených slavnostech a tak s nimi došli poutníci se modli a aspoň v duchu sjednocení jsou.

Vykonány zde i letos mírové pobožnosti, z nichž pobožnost o svátku sv. Cyrilla a Methoděje ohromným svým účastenstvím přispěla k oživení nadšenosti náboženské. Členové povětšine příspěvky své odváděli a též jinak dary poskytovány. Škoda, že tehdy sběratel neúnavný p. Švec nemohl nyní členy po oblastí naši sbírat. Členů je 15.040, z nichž, jak dalece známo, zemřelo 22. Mezi nimi je v Pánu zesnulý dr. J. Schneider, kapit. děkan v Kroměříži, jenž po dlouhá a dlouhá leta horlivě na všem bral podíl, co s Velehradem souviselo, tu jako pokladník, tu zase jako člen a vůdce v různých záležitostech a při různých zámě-

rech. Odešel, aby vzal odplatu svou. Zde sluší též zmínku početnou věnovatí zemřelému arcibiskupovi mons. Rob. Meninimu ze Sofie, jenž přítomností svou neobyčejného lesku velehradským slavnostem dodal.

Za zemřelé členy a dobrodince slouženy mše sv., všem jim vyzváněny hrany a dnes rovněž vykonána za ně pobožnost. Nemáme jiného přání, než aby všemohoucí Pán byl jim odplatou a odměncu ve slávě nebeské.

Ukázka ze sbírek musea velehradského, světnice čís. 2.

(Ze spisu assessora J. Vychodila, „Popis velehradských památností“ vydal M. Melichárek na Velehradě.)

Tovaryšstvo Ježíšovo neúporné působí zde za rektorátu dp. F. Perníčky. Bývalo naším přáním, aby otvíraly se brány Velehradu a aby přicházeli stále sem, kdož pomocí boží potřebují. I splněno přání to. Otevřeny jsou stále brány chrámu velehradského a přicházejí stále poutníci i poutnice po různu, by zde došli posily a útěchy, Jak dalece možná, konána zde i duchovní cvičení.

Při pracích jednatelských vypomáhal dp. farář Hladký, zač mu buďtež díky vzdány. Díky buďtež vzdány za uveřejňování různých zpráv novinám „Hlasu“, „Dní“, „Našinci“, „Slováckým

novinám« a »Pozcrovateli«. Zvony velehradské zachráněny jsou. Vykoupeny jsou různými kovy darovanými, zač dlužno díky vzdáti všem dárcům vroucím »Pán Bůh zaplat!« Při audienci své u Jeho Veličenstva zmínil se pan poslanec dr. M. Hruban i o zvonech svatohostýnských i velehradských. Jeho Veličenstvo záchranu přislíbilo.

Škola misiónářská, o níž loni vše udáno a letos vše zase se udá, zkvétá utěšeně. Přemnoho hlásí se mladíků nadaných a nadšených.

Ohledně hledání hrobu sv. Methoda nebylo možná v nynější nepříznivé době, kdy ani lidí k tomu není, něco podniknout. Byl však o přechodně navštívené pouti bohoslovců přednáškou p. prof. dra Nevěřila zájem o polohu Velehradu a hrobu sv. Methoda velmi povzbuzen.

Cizí hosté nám zrovna závidí posv. Velehrad, převzácný to střed. I chceme tím více si ho vážit a na dále zvelebovati, aby tím více přirostl všem k srdci pro časnou a věčnou spásu, což dej všemohoucí Pán na přímluvu Matky boží, sv. Cyrilla a Methoda!

Vdp. rektor Perníčka poděkoval po té všem, kdož pro družstvo »Velehrad« pracují.

O pokladniční zprávě sdělil vldp. farář Hříva, že Družstvo přijalo za minulý rok správní 22.784 K a vydalo 24.330, takže má schodek 1.554 K.

Do výboru byl místo zesnulého p. děkana dra Schneidra zvolen prof. dr. O. Tauber z Uh. Hradiště a náhradníkem dp. katecheta Ad. Jašek z Kroměříže.

Po té hned zahájena byla valná hromada Tiskového spolku. Zprávu o činnosti spolkové podal tajemník dr. Hrachovský.

Cyrillomethodějský tiskový spolek letos vydal jednu brožuru o významu tisku, která se rozšířila ve 5000 výtiscích. Rozprodaly se nálepky od akad. malíře Šenera, takže se připravují nové nálepky. Založena byla »Katolická korespondence«, která koná platné práce pro katol. tisk na Moravě, v Čechách a ve Slezsku. Konečně byl zbudován plán, jakým způsobem by spolek nejlépe mohl podporovati katol. tisk. Počet členstva jest přes 2000. Valná hromada projevila opět nadšení pro práci ve spolku, proto doufáme, že Cyrillomethodějský tiskový spolek bude stále více nabývat porozumění v katol. lidu a tak bude moci splniti své krásné poslání.

Dle účetní zprávy podané dp. Jürschikem T. J. přijal spolek za minulý správní rok 9718 a vydal 6095 K, takže zbylo v pokladně 3623 K.

O důležitosti spolku tiskového promluvili pak vldp. dr. Stojan, o potřebě dobré četby velmi vtipně a poutavě p. radní Salčák z Radějova a o úkolu horlítelek a horlitelů slč. Rubrova z Brna.

Výbor byl zvolen týž, jako byl v roce minulém.

Po skončení valné hromady přihlásila se u tajemníka spolkového celá řada horlitelů.

Velkou mši sv. sloužil, mírovou pobožnost vykonal, sv. požehnání udělil a ranní kázání měl nřdp. probošt dr. Stojan. Tím byly poutní dny letošní skončeny. Příštího roku, dejž Pán Bůh už mírového, na shledanou!

Ad. Jašek

Dvoustoleté výročí korunovace jasnohorské Královny Polsky.

Dětos se mělo konati dvoustoleté výročí korunovace Panny Marie častochovské. 8. září 1717 na sprosby národu polského a z vůle apoštolské Stelice konala se za neobyčejných slavností korunovace zážračného obrazu Matky boží častochovské. Když v Polsce zanikla koruna králů pozemských, přijala korunu i berlu sama Matka nebeská a zřídila si na Jasně Hoře častochovské svůj milostiplný trůn.

Pomarly króle — lecz Tyś jest na niebie,
Za nich panujesz dziś (dnes) na polskiej głebie (pláni).

Od té doby Jasná Hora jest významná nejen pro kraj a jednotlivce, nýbrž pro celou Polsku jest tím, čím srdce pro celé ústrojí životní. Prozřetelnost boží dala Polsce dva vyšší činitele, kteří nad zájmy jednotlivců, rodin i tříd společenských staví své požadavky rovnající se životním zájmům všech Poláků. Jest to národnost a víra katolická. Národnost, jejíž znákem jest jazyk a dějiny otčiny, za něž Poláci se dali porubali, odervati od rodin a společnosti lidské, hnějíce za živa v kasametech a smrdutých žalářích v okovech, jen aby si zachovali neporušený odkaz zděděný po praotcích — a víra, pro niž tolik krve v minulosti prolili na polích bitev s Tatary a Turky, tolik obětí přinesl bezbranný lid na Podlesí a drahocenný dar svých slz a bolestných muk složil opětně děti. I když vše je různí a dělí — víra a národnost je sceľuje a jednotí. Ty dva činitele nejmocnější pro jednotu Polsky slila Prozřetelnost v činitele jednoho: ideály víry sloučila s ideály národa a činiteli tomu určila výrazný bod opory, jest to — Jasná Hora. Poláci tu čerpali sílu, jednotu a víru v nezadatelná práva svá. Zde se dál duchovní obrod, tu byla čerpána síla, když švédská potopa zalila celou Polsku, tu setkávala a sjednocovala se srdce polská. Matka boží častochovská chránila domácích ctností, zahřívávala srdce rytířů k boji, robotníkům chladila úpal dne, zajatcům a vyhnancům příjemnila tvrdou nevolí. Jasná Hora

rytířstva skvěl se stejně bílý orel jako obraz častochovské Matky boží. Na Sibíři, na Sachalině najde se obraz častochovské Matky boží v chaloupce jako na šiji vyhnanců, kteří nezapomněli rodné mluvy polské.

Pro nepříhodnost doby odložili Poláci oslavu až po válce. Na důstojnou oslavu podávají však už nyní návrhy. Rozpomínají se na slib, jež složil po bohatýrské obraně Jasně Hory od Kordeckého vracející se král polský Jan Kazimír v katedrále Lvovské před milostným oltářem Matky boží: »Slavná Matko Bohočlověka, Panno Nejsvětější! Tebe dnes volím za Ochránkyni svou a Královnu celého království svého . . . Slibuji Ti svatosvaté, jestliže Tvou mocnou pomocí zvítězím nad nepřáteli a zvláště nad Švédy, postarám se u Stolicе apoštolské, aby ten den na poděkovanou za milost, lásku a pomoc Tvou každoročně byl oslavován

Zlatá korunka Matky boží častochovské.

jako velký svátek. S biskupy Království svého budu pečovat, aby i od lidu bylo splněno, co nyní slibuji . . . » Vítězství král Jan Kazimír po několika letech dobyl, osobně nad Švédy zvítězil, ale ani on ani nástupci jeho na trůně polském nepostarali se, aby slib byl splněn, den vítězství na celé zemi polské byl oslavován. Proto navrhuji, aby spojila se ona slavnost s výroční oslavou korunovace a tenkrát, aby se rozzvučely všechny svatyně v celé sjednocené Polsce a nadchly srdce Poláku k novému rozmachu katolickému při zmrtvýchvstání otčiny. Aby celá Polska byla účastna oněch hodů duchovních, navrhuji, aby se konaly po celé zemi sv. misie a duchovní cvičení pro všechny stavy. Bylo by to po stoletích nevole a ponížení a po ohromných ranách přítomné vojny vítězné a slavné »Vzhůru srdce celé Polsky. O této slavnosti poutní mohl by se konat i velký katolický sjezd celé Polsky, jenž by sjednocené Polsce udal jednotný směr v náboženském snažení a osvětových pracích. Ale poněvadž lví podíl na všech polích duševních snah připadne po válce duchovenstvu, bylo by třeba, aby duchovenstvo samo konalo bezpro-

středně před tím společný synod, a to opětne nejlépe na Jasné Hoře. Tam by se mohl konati i první sněm národu i volba prvního krále, aby korunu polskou a berlu přijal od Té, která je samojediná nyní nosí.

Matko! Królowo! co dzierżysz na głowie
Herb Polski, Litwy w świętej Częstochowie,
Niech jęk Cię płaczu do litości wzbudi —
Jęk Polski, Rusi i Litwy i Żmudzi.

Patrz na tę ziemię co łzą (slzou), krwią zalana,
Od tylu wieków w Twe ręce oddana
Zlituj się, Matko, Królowo litości,
Wskrześ ducha, ożyw dawnej Polski kości.

Podaj dłoń synom, co idą śladami
Wielkich praojców; świętyni czynami
Znaczą, że Ciebie, Maryo, kochają (milují),
Duszę i cialo u stóp Twych składają.

Ad. Jašek.

J. Exc. metropolita hrabě Šeptickýj v zajetí.

(Pokračování.)

Kijevě prožíval metropolita největší obavu a starosti o sjednocenou církev. Zdálo se mu, že pro sjednocené blíží se smutné doby katakomb neb aspoň let sedmdesátých minulého století. V Americe oba biskupové rusínští — mrtví, biskup přemyšlský — stařeček vetchý nad hrobem, stanislavovský opustil stádo a prchal v bezpečí, a on — metropolita hlava sjednocených vlečen do hloubi Ruska, snad na Sibir, neznal osudu, nevěděl, kam ho vyvezou, co s ním učiní, uzří-li ještě kdy svou katedrálu, shledá-li se ještě s vroucně milovanými diecesany, již tak hořce plakali při jeho odchodu, či snad nastupuje cestu trnovou, aby mučednickou smrtí potvrdil opětne pravdu unie. Před očima viděl nezměrné útrapy slavných, celému katolickému světu známých, nezaleklých a neohrožených katolických pastýřů: arcibiskupa Feliňského, biskupa Szymaňského a jiných a jiných, již podobně pro bohatou apoštolskou činnost byli vyvezeni do hloubi Ruska, aby jako vězňové tam zemřeli. Slyšel, kterak do jeho diecesí derou se největší vrahové unie biskup Eulgius a gubernator Bobrinskij, a nutí pokojné obyvatelstvo k odpadu od viry otců. Pastýři byli odstraněni, stádo bito a rozprášeno. Těžké starosti o církev sjednocenou dorážely na něho. Velehradské sny,

jichž splnění jistojistě čekal, zdálo se, že jsou už zpečetěny, pohřbeny. Ale ani v té hrozně chvíli neztrácel naděje. Důvěra neochvějná v Boha ho sílila.

Nad katedrálou sv. Ondřeje na čarokrásném nábreží dněperském sklánělo se právě slunko, zlatíc přečteně nádherné zlaté kopule slavných chrámů kijevských od starobylé lavry peščerské až po nejnovější přepychový sobor sv. Vladimíra, když metropolita sezval k poradě hlouček sobě věrných, s nimiž zítra se měl rozloučiti, aby učinil důležitá ustanovení na zachranu církve sjednocené. Byla to pohnutá chvíle. Když skončili vzývání Ducha sv. a poprosili za oredování Bohorodicu, prvoučitele slovanské, Cyrilla a Methoda, sv. Olgu, sv. Vladimíra, v jejichž sídle byli, a mocné patrony unie, sv. Josafata, nesmírně tesklivým hlasem za hrobového ticha s důstojnou vážností sdělil svým průvodcím, že se rozhodl vysvětliti na biskupa svého věrného kněze, dra Jos. Bocjana. Políbil přítomné, všichni byli nesmírně dojati — plakali, odešli do svých světnic, aby na rozjímání a modlitbách probděli celou noc. Kolik to myšlenek nových provířilo v oné noci hlavami jejich! S jakou vroucností se modlili! Té nezapomenutelné noci! Byla dlouhá, a přece pro tolik svatých a důležitých myšlenek, plánů a předsevzetí příliš krátká. Když nad širošířými rovinami rozrývanými plouživým zkazků plným Dněprem rozbřeskovalo se nádherné teplounké jitra, připravoval metropolita ve své světničce hotelové obyčejný stůl za oltář, u něhož po chvíli přinášel oběť nejsvětější a světil při ní na nového biskupa dra Jos. Bocjana. Jako v katakombách. Sluha stál u dveří, aby jich policie nepřekvapila, vše bylo v tajnosti.

Divné svěcení na biskupa, jakého už po věky asi nebylo, bez předběžného důkladného vyjednávání, bez dlouhých obřadů, jaké zvláště v církvi východní jsou zvykem, a přece byl posvěcen pravoplatně. Opatrnost, důmysl a péče o církev východní toho žádaly.

Nový nejdůst. pán biskup dostal od svého světitele důkaz, že jest posvěcen — ale vše mělo zůstatí tajným — neobyčejně tklivě a bolně rozloučil se s Exc. metropolitou. Zdálo se všem, jako by se loučili dva rodní bratři, aby se už na této pozemské pouti nesetkali, jako by poznovu se mělo opakovati loučení sv. Cyrilla na smrtelném lůžku s bratrem Methodějem jen v jiných osobách. Dle plánů a soudů lidských už se arcipastýř neměl vrátiti ku stádu svému. »Navrať se Ty, bratře, a crej brázdu započatou šťastně u lidu dobrého, Bůh budiž s Tebou a žehnej apoštolským pracím Tvým . . .« naposled se objali, políbili, nový biskup dr. Bocjan navrátil se s fratrem Grodským do Lvova, a metropolita ujížděl do hloubi Ruska k Nižnímu Novgorodu.

Odtud máme jen sporé zprávy o životě metropolitově. Když jsem se tázal bratra jeho, O. Klementa, proč tak málo se vykládá o jeho životě v zasetí, odvětil: »Žil skoro jako poustevník, s níkým se nestýkal, do ničeho nezasahoval, trvaje většinou jen na

modlitbách. Byl uzavřen jako žalářík a střežen, aby s nikým nepromluvil a nic bez dovolení nečetl. Dopisy jeho procházely několikerou censurou. Ale metropolia v dopisech a v rozhovorech nikdy si neztěžuje na příliš příkré, nelidské jednání se strany ruské, ač výnosy z Petrohradu bývaly přísné a bezohledné. Snášel vše mužně s odevzdaností do vůle Nejvyššího.

V Nižním Novgorodě nezůstal však metropolita dlouho, neboť již 30. září za četnického průvodu byl odvezen do Kurska, kdež byl ubytován v hotelu Poltarackého. Poněvadž však pobyt v hotelu byl velmi neklidný, byl mu vykázan byt soukromý v nízké a úzké světničce ve 4. poschodí. Nebylo mu však dovoleno stýkati se s lidmi, čísti noviny a posílati dopisy. Místní polský katolický kněz vymohl si dovolení, že semo tamo jej směl navštívit. Do města se vybrati směl pouze někdy, a to pod dozorem stráže, knihy směl si vypůjčovati z městské knihovny, a to jen, které mu dovolil gubernator. Tu byl střežen nejpřísněji. Aby aspoň trochu osvěžil se na duchu, chtěl navštívit pravoslavný chrám, ale pravoslavní duchovní toho nedovolili. Takové nerozumné a přísné jednání bylo odsuzováno i v samém Rusku. (Kokol.)

List Kurýr litevský přinesl dne 24. listopadu 1914 od katolického kněze O. Ulinského tuto zprávu: »Konečně, díky ochotě kurského gubernatora dostal jsem dovolení jako farář zdejšího katolického kostela navštívit poprvé zajatého Lvovského metropolitu. Rozmlouvati jsem s ním mohl toliko ruský za přítomnosti úředníka policie. Excellence metropolita byl velmi potěšen a rozradostněn zprávou, již jsem mu přinesl, že mu od nynějška jest dovoleno býti přítomnu na mši sv. v kostele, přistupovati ke sv. zpovědi a sv. přijímání.«

O vánocích počátkem ledna 1915 dostal dr. Bocjan dovolení od nového velitele Lvovského Ivanova navštívit metropolitu s podmínkou, že bude rozmlouvati s ním toliko v přítomnosti četnického důstojníka a nebude ho zpovídati. Biskup dr. Bocjan přivezl mu oděv, knihy a peníze, a oba konali služby boží o narození Páně. Po celý čas s nimi seděli důstojníci, dávali bedlivý pozor na každé slovo rozmluvy a velmi se divili, když viděli při bohoslužbě obřad, modlitby a písně jako u pravoslavných. Od té chvíle chápali důstojnost jeho, měli více úcty před ním a jmenovali ho »Preosvjaščeníj« t. j. nejdůstojnější, titul příslušný biskupům. Po čtyřech měsících zaplatil biskup dr. Bocjan svou smělost tím, že byl poslán na Sibiř do jenisejské gubernie.

Brzy od února 1915 přiostrili ještě vězení metropolitovo a přísně jej drželi skoro půl druhého roku. Nebylo mu dovoleno ani na ulici vycházeti, s nikým rozmlouvati, musil se dusiti v malé nízké světničce, v níž nebylo možno ani několik kroků učiniti a jejíž okna vyhlédala na úzké nádvoří bez rozhledu. Možno si domyslit, jak bylo hrozným seděti tak dlouhou dobu bez pohybu, bez čistého vzduchu, odloučenu od lidí, bez jakéhokoli styku se

světem, jako přikován na jednom místě. Nejednou zasteskl si metropolita v listech ku známým: »Nejvíce mne mučí samota, že nemohu s nikým ani promluvit . . . jsem jako za živa zakopán do hrobu«. Mimo to všichni policejní úředníci souhlasně mu tvrdili, že bude postaven před vojenský soud (jímž odsouzený byl zastřelen), a pod dojmem těchto hrozeb často psával známým (čemu ovšem oni zcela nerozuměli), že koná duchovní cvičení, t. j. že se připravuje na smrt.

Takový těžký způsob života měl i velmi škodlivý vliv na jeho bez tak nepevné zdraví. Dostával časté bolení hlavy, tlučení srdce a omléval. Proto podal metropolita žádost do Petrohradu k ministru vnitřních záležitostí, domáhaje se, aby byl postaven před soud a, bude-li uznán vinným, aby byl raději poslán na Sibiř, neboť přítomného stavu nemožno vydržeti a pro nedostatek pohybu a vzduchu není vyloučeno zhoršení a dokonce i smrt. A když to nic nepomohlo, ztěžoval si metropolita u »Červeného kříže« v Ženevě, liče svízele, jež jest mu vytrpěti jako ruskému zajatci.

Zajetí a život jeho vyvolávaly v celém světě mnoho soucitu s metropolitou. Římský prestol ihned ohradil se proti uvěznění jeho, a sv. Otec poslal vlastnoruční dopis caru ruskému a prosil ho o osvobození. Podobně ohradila se i rakouská vláda. Za svým pastýřem věrně stál celý ukrajinský národ. Na zakročení ukrajinských poslanců několikráte obrátila se rakouská vláda prostřednictvím neutrálních států k vládě ruské, aby metropolita byl propuštěn a vyměněn za nějakou osobu ruskou drženou u nás. I Ukraínci v Americe svolali 8. prosince 1914 do Filadelfie za vedení biskupa Sotera Otrynského veliký sjezd svých krajanů ze 400 osad ve Spojených Státech a usnesení poslali presidentu americkému Wilsonovi a druhé zahraničnímu ministru rakouskému. Obě vlády dělaly vše možné a vymáhaly záměnu. Jejich úsilí podporovaly i vážné kruhy ruské, jako na př. »Slavjan. Obščestvo« v Petrohradě. Ale carské úřady tvrdošíjně se vzpíraly osvobození, vymlouvajice se, že záležitost metropolitova jest nepředně politická, a že v odvezeném metropolitově archívě najdou se jistě vážné důkazy proti ruskému státu. Bylo toliko divno, že archivu si vůbec nevšímalí a k jeho prohlédnutí sestavili komisi až teprve na jaře r. 1916. Představeným jejím byl generál Klimovič, bývalý policejní ředitel ve Vilně. Zatím o metropolitu zajímal se celý svět: všude psali o něm, nazývali jej mučedníkem, líčili jeho život a činnost, oslavovali jeho hrdinnou povahu, přinášeli zvěsti o jeho trudném pobytu v zajetí a chatrném zdraví, ba nejednou i obrazy jeho.

Jest jisto, že toto všeobecné mínění celého světa bylo příčinou, že v červnu 1915 bylo Excellenci dovoleno přesídliti do nového bytu se zahradou, ve světnici zřídití si oltář, pod dozorem se pohybovati, choditi ku sv. zpovědi, čísti noviny a knihy. Ale i nyní, třeba bylo už volnější, přece těžko se žilo, neboť málo jen mohl vycházeti, s lidmi se nesměl stýkatí, ač měl tam mnoho

známých z Haliče, a zpráv dostával jen po řídku z domoviny. Malou výjimku učinili pouze o vzkříšení, kdy směl navštívit místního latinského faráře a několik domů, které zvláště o něho žádaly, aby směl k nim dojít.

S počátku Excellenci velmi krušilo, že nemohl na krátko ani mše sv. sloužiti. Neměl totiž vína. Ona malá sklenička, kterou si vzal pro zdravotní potřeby, přece se vyprázdňovala, třebaž že bral ku mši sv. jen několik kapek, právě jen aby bylo dostatečné množství k proměňování. Nového vína dostati nemohl, až konečně aspoň nepatrné množství si mohl zaopatřiti.

V Suzdale.

Po dvouročním vězení v Kursku převezli Excellenci 20. září 1916 za četnického dozoru do Spasko-Efimijského kláštera v Suzdale, který byl pokládán a používán za vězení pro církevní těžké provinilce a náboženské sektaře. Tu byl ubytován v malinké cele za dozoru 5 až 6 strážníků, již neustále dleli v předpokojí uvězněného. Bylo mu tu opět zakázáno sloužiti mši sv., opatřovati si knihy, rozprávěti s mnichy a stráží a vycházeti mimo ohradu kláštera. Takové přísnosti a tvrdosti bylo příliš mnoho i společnosti ruské, tak že zastála se metropolitu. První se ho ujal ruský spisovatel Vladimír Korolenko v listě »Russkije Vjedomosti« a ve svém časopise »Russkije Zapiski« protestuje proti potrestání cizího poddaného pro náboženské přesvědčení. Následkem toho podal Kerenskij, pozdější ministerský předseda v Rusku, dotaz ve sněmovně: Proč vězní metropolitu jako civilního zajatce uvnitř Ruska proti vším zákonům, když není pro to právní příčiny a proč proti všem zákonům odevzdali nejvyšší hlavu sjednocené církve pod moc synodu a proč mu bylo upřeno právo, vykonávati náboženské povinnosti?

Velikou útěchou bylo metropolitovi, že octl se ve vězení, kde byla vězněna a umírala většina staroobřadců a zvláště sekta stefanitů, ctitelů to ukrainského kněze Stefana Podhorského, jenž pro obětavou službu národu byl vsazen do suzdalského kláštera a tam i zemřel. Stoupenci této sekty pokládali metropolitu za nástupce svého zakladatele, přicházeli poklonit se mu, přinášeli prosfory (chleby na posvěcení) a prosili ho o požehnání. Metropolita uměl s nimi navázati dobré styky a nakloniti je unii, tak že jest oprávněná naděje, že stefanité budou úrodnou půdou a vhodným kvasem na Rusi pro sjednocení církvi.

V Jaroslavě.

Na dotaz v dumě nařídilo ministerstvo, aby metropolita byl převezen do Jaroslavě. Jaroslav ode dávna byl místem pro vyhnance katolické. Tu trávil dny vyhnaný arcibiskup varšavský Feliński, jeden z nejslavnějších a nejvýtečnějších, kteří seděli na stolci varšavském, po něm v letech osmdesátých minulého století byl tu biskup vilenský Hrincevski. Oba dva pře-

bývali v Jaroslavě pod dozorem policie, ale pohybovali se svobodně: chodili sami po ulicích, scházeli se s místní polskou společností, přijímali ve svých bytech návštěvy, konali služby boží atd. Oba stali se známými osobami v městě, zvláště na arcibiskupa Feliňského vzpomínali vděčně ještě po celé desítky let.

Metropolitův osud však tu nebyl o mnoho lepší nežli ve vězeních dřívějších. Měl byt soukromý oddělený s výhledem na tichou ulici; dovoleno mu bylo upravit si i kapli domácí. Za to mu byli přidáni na dozor tři strážníci, z nichž jeden stál venku a dva byli v přední světnici, nebylo mu dovoleno ani scházeti se s nikým ani dopisovati si ani čistit knihy, toliko mu bylo volno každý druhý týden jíti vyzpovídat se do katolického kostela vzdáleného jen několik kroků. Když šel poprvé, doprovázelo ho pět »činovníků«, ano i když se zpovídal v sakristii, stála ve dveřích policie po celou dobu svátostného úkonu. Věřící právě v chrámu přítomní vidouce tuto nemístnou přísnost, hlasitě plakali. V Jaroslavě pohoršilo se značně zdraví metropolitovo a vzbuzovalo vážné obavy. Následkem tak dlouhých velikých utrpení síly jeho ochabovaly, velice se sestaral, sešedivěl a celou dříve majestátní postavou schýlil se. Proto ve vyšších ruských kruzích radili, aby byl poslán někam na jih na zotavenou. Několik poslanců v dumě žádalo, aby jej smělo navštívit a přesvědčiti se o jeho zdraví a po zacházení s ním. Prosbě však nebylo vyhověno. Tak strádal metropolit na duchu i těle až do dne, kdy v Rusku udeřila hodina svobody a »kajdany« na všech stranách padaly . . .

Dojemným způsobem líčí pisatel zmíněné knížečky »Spomyny z ternovoj dorogy . . .«, kterak národ těžce nesl zajetí svého metropolity a v nejživotnějších zájmech pohřešoval jeho rady, vedení a pomoci. Píšeť:

»Zvěst o zajetí a vyvezení nejdůst. metropolity opravdovým bolem dotkla se celého národu a veškerého duchovenstva. V celém kraji zuřila strašná litice válečná, všude řádily požáry, smrt a do nebe volající křivdy. V těžké době národ hledal rady a pomoci a srdcem dlel u svého arcipastýře, aby on se ho zastál. Ale nebylo, kdo by ochranou ruku nad nimi držel, i církev i národ stali se v nejstrašnější chvíli sirotami, bez jakékoli opory, vydání na pospas nejhoršího osudu. Tuto ztrátu cítil celý národ velmi těžce: všude mluvílo se jen o metropolitovi, plakali pro něho a prosili Pána Boha o smilování.

Kolik neštěstí zakoušeli jsme v oné době, v kolika záležitostech jsme pohřešovali jeho osobností!

Hned na počátku války viděli u nás nepřátelské smýšlení, aby nám vmetli ve tvář pečet zrady a uvalili na celý národ hněv všech, avšak nadarmo: národ byl uvědomělý, znal cíl, za kterým kráčí, aby si zjednal a zajistil lepší budoucnost. Kolik upřímných, dobrých lidí našich, vzdělanců i venkovanů pro ony nepravé údaje musilo strádati, hrozná muka v žalářích vystátí a nalezlo i smrt utrpením nebo pro domnělou vlastizradu!

A co se dělo po příchodu carských vojsk? Moc nepřítelova vrhla se nejhůře na naše sjednocené duchovenstvo a církev. Již před tím bylo mnoho kněží vyvezeno úřady z kraje, mnoho se jich vystěhovalo samo, poněvadž dobře cítili, co je očekává, tak že řady duchovenstva u nás velmi prořídly. Nad pozůstalými nastal strašný soudný den. Napřed odvezli hlavu ukrainské církve, nejdůst. metropolitu, a za ním odstraňovali a vyváželi kněze do hlubin Ruska. Nebylo týdne, ba někdy ani dne, co by nebyly odváděny nové oběti. Mnoho kněží ukrývalo se před násilím ruským bez přístřeší a domova a jejich ženy a děti bloudily, hledajíce úkrytu u dobrých lidí po venkovských chýžích. O těch utrpeních zmínil se latinský arcibiskup při jakémśi zasedání slovy: »Nejhůře ze všech trpí nyní rusínské duchovenstvo; vlasý na hlavě vstávají, když slyším, co ti ubozí lidé musejí vystáti; odstraňují je z farností, zavírají do vězení, vyvážejí do Ruska a jejich manželky a děti trou hlad, bídu, zimu, nedostatek všeho druhu a snáší se nejhrubější zacházení«. Pak byli posláni do sjednocených farností zbavených duchevních ruší »batuškové« a všude se žádalo a očekávalo, že bude zavedeno ruské pravoslaví. Ale národ ukrainský statečně odpíral těmto nástrahám: na mnohých vesnicích nepřipustil cizích pastýřů do svých chrámů, posílal deputace do konsistoře i k vojenské správě, aby je odvolala a dovolila návrat domácích duchovních, a kde nebylo možno ničeho vyřídití, chodili celé mile cesty do jiných osad, kde byli katoličtí kněží. Ale i tisíce lidí bylo vyvezeno pro svou víru a věrnost národní na dalekou Sibiř. Všichni ti mučedníci jak duchovní tak i světští jsou v pravdě hrdinami víry a velikého ducha — jsou naší pýchou před světem, jsou zářícím příkladem pro budoucí pokolení. Slávy jejich nemůže zmenšiti hrstka oněch, kteří jinak se zachovali, jakých možno najíti v každém národě. A hle! V léto těžké zmatků plné době nebylo u nás metropolity, jenž by celou svou váhou před cizí mocí pozvedl hlasu svého za práva své církve a národu!

Ale i když carská vojska cdešla, cítili jsme neméně, že nemáme arcipastýře svého mezi sebou. Bylo to především duchovenstvo naše, kterému uprostřed zkázy národa a církve připadla přetěžká úloha, že nemělo rázného vůdce při své práci a opory v hoři, tak že přes dobrou vůli duchovenstva nedařila se práce, jak by jíti měla. Svědčí o tom mnoho kostelů zbořených a vydrancovaných, spálené farní budovy, zničené celé vesnice a lidu nesmírně mnoho umírajícího za strašných nepopsatelných okolností nebo bídně strádajícího na spaleništích a v cizím vyhnanství. A co říci o celkovém postavení národa? Když jsme položili tolik obětí v bojích i na statcích svých, pro společnou správu státní, kořili jsme se novou nadějí, že nyní ocení význam ukrainského národa a řeckokatolické církve a zaslútné nám jítro lepší budoucnosti. Pevně jsme doufali, že země naše válkou zničená a zdeptaná bude znovu vybudována, že národ ztrativ v boji nejlepší síly své, bude podporován, aby opětně zmohutněl,

že se nám dostane prosté spravedlnosti a budeme hospodařiti svobodně na zemi své. Rovněž jsme pevně doufali, že v zabrané Cholmštině a Volyni přineseme svým pobratimům pochodeň národní osvěty a upevníme tak dávnou říšskokatolickou víru potlačenou carským násilím a že splníme své dávné dějinné poslání o sjednocení církve východní se západní. Čekali jsme pouze spravedlnost. Ale čas plyne a naše naděje nesplňují se . . . Bolestně pozorujeme, že ve vyšších kruzích nedoceňují významu ukrainského národa a sjednocené církve, že právní postavení národa se nejen nezlepšilo, nýbrž i zhoršilo, že o našich národních a církevních záležitostech rozhodovali ne jednou bez ohledu na nás ano i proti nám. Poznali jsme, že naši sjednocené církve nepřipustili v Cholmsku, a zdržují, jak mohou, naši práci na Volyňsku. Za takovýchto těžkých okolností pocítili jsme bolestně, že nebylo mezi námi našeho arcipastýře, který by osobou svou a vlivem vysokého postavení svého církevního i občanského odhalil a vyličil naše bolesti v kruzích nejvyšších a zastál se tam svého krvácejícího národa a práv mučednické církve. Na vše to bolně patřila naše společnost a plakala v hoří svém bezmezném, že milovaný metropolita jest vězněn. čekala toužebně jeho návratu a tím více ho milovala a ctíla«.

(Dokončení.)

Svatý Josafat Kuncevič.

(K půlstoletému výročí prohlášení za svatého a letošimu nalezení ostatků jeho.)

Sjednocení části církve ruské podepsané r. 1596 v Břestě Litevském bylo pouze zevním znakem, jejž bylo třeba teprve v život uvéstí a opravdovým životem katolickým prosytití. Kdo ji vlastně učinil? Několik církevních hodnostářů, celek jí zůstal lhostejným, ba na mnoze nepřátelským. Ihned po ohlášení unie povstali mocní protivníci proti ní a dovedli strhnouti na svou stranu i nevzdělaný a bez úsudku lid. Zdálo se, že život její nebude delší než florencké, byť i moc králova a stavů zemských byla na její straně, neboť zůstávalo ještě jedno nebezpečí daleko horší uvnitř: sjednocení bylo toliko na papíře, náboženský život zůstával po staru, neměnil se. Vyjma jména nic nerůznilo sjednocených od pravoslavných, u obou byla stejná nevědomost ve věcech víry a nerozumná vnější toliko pobožnost. Bylo třeba teprve sjednocenou církev obroditi: vychovati nové duchovenstvo, povznést kláštery, lid poučiti a vzdělati, slovem: unii podepsanou na papíře bylo třeba zaštípití v mysli a srdce lidu i duchovenstva.

S pomocí boží provedli to dva mužové: Velamín Rucký a Josafat Kuncevič. Že Rucký — zámožný šlechtic polský vychovaný ve víře latinské, vzdělaný za hranicemi na západě — byl vhodným průkopníkem obrodu církve, jest pochopitelné a není

třeba se diviti Římu ani jesuitům, že celou silou si přáli, aby pro dobro církve přijal východní obřad; ale ze Kuncevič — prostáček a kupčik s počátku — stal se cbrodílelem své církve, tu možno se už diviti, jak nevyzpytatelné a divné jsou cesty boží.

Životopis jeho jsme už podali v Apoštolátě, r. IV., proto všimneme si dnes hlavně jeho práce pro unii od chvíle, kdy oděl se v roucho řeholní. Učinil to jako 24 letý mladík, kdvž vstoupil do kláštera, v němž žil tehdy pouze jediný mnich, a ten klonící se k pravoslaví. V klášteře byl zůstaven sám sobě, neměl vůdců na dráze duchovního života. Jediným mistrem jeho byl Pán Bůh. Mladý klášterník ihned porozuměl, že první povinností jest posvěcení sebe sama, a že k tomu vede modlitba a umrtvování. Této práci pro sebe oddal se horlivě, až konečně docílil velikých úspěchů: tělo podrobil vládě ducha a srdce své sjednotil s Pánem Bohem.

Vedle posvěcování sebe práhl Josafat ještě prohloubiti se ve vědách bohoslovných. Neznaje latiny s kromobyčejnou horlivostí se dal do knih psaných jazykem slovanským, zvláště pilně studoval Písmo sv. a knihy obřadné. Činil si četné poznámky a výpisky, na jejichž základě vydal pak několik rozprav, na př.: »O čistotě stavu kněžského« a »O vyšší ceně bezženství«.

Stav se knězem, vyniká hlavně jako skvělý kazatel a rozumný zpovědník. Kázal slovy prostými, ale s takovým přesvědčením, s takovou láskou, že přesvědčuje a odzbrojuje i nejúpornější; ve zpovědnici vysedával nejednou i deset hodin denně. Neuzavírá se do sakristie, navštěvuje věřící i po domech, získává Kristu na cestě, procházce a při rozmluvě. Zvláště starostlivě pečuje o nemocné a ubohé. Kdykoli mu pouze chvilka dovolila, ihned běžel do nemocnice nebo do nejbídnějších chat vesnických a tam vlastnoručně podával léky, ošetřoval rány, upravoval lůžka a obsluhuje tělo, obsluhoval zároveň i duši. Mnoho práce si dal i s tím, aby lid odvedl od pijáctví — slovem byl všem vším.

Když dosedl na trůn biskupský, smutný byl stav jeho diecese. Nevzdělanost mezi ruským duchovenstvem byla tak veliká, že mnoho kněží sotva dovedlo čísti, psáli však nikoli, ano byli i takoví, kteří sami katechismu neuměli; jak tedy mohli mu naučiti jiné? Hrabivost mezi ruským duchovenstvem tak se rozmnožila, že žádali i záplatu za zpověď a sv. přijímání; méně se zajímali o církev a kostel než o svou rodinu, obchod, lichvu a nejvíce o prodej lihovin. Dle toho ani život jejich nebyl nejlepší: opilství, hrv o vysoké peníze, bezuzdnost byly na denním pořádku. Mši sv. zanedbávali i o nedělích a zasvěcených svátcích. Sami svátost pokání přijímali velmi zřídka a mnoho jich ovdovělých vstoupilo proti všem pravidlům a obyčejům církevním po druhé ve stav manželský a zastávali při tom dále úřad kněžský.

Josafat započal práci častými visitacemi. Zpravidla delší dobu se pozdržel ve farnosti a svým příkladem učil povinnostem

a vlastností dobrého pastýře. Konal též každoročně diecéšní sněmy, na nichž poučoval duchovenstvo.

Postupoval velmi moudře, krok za krokem: věda, že nemůžeme na jednou všechno změnit, započal, co bylo nejdůležitějším. Žádal, aby duchovenstvo modlilo se hodinky, zpovídalo

Svatý Josafat Kuncevič.

se každý měsíc a mše sv. sloužilo aspoň o nedělích a zasvěcených svátcích. Ustanovil děkany, kteří měli visítovati farnosti a zvláště dobrým příkladem svítiti duchovenstvu. Kněze podruhé ženaté ponechal na jejich místech, ale pro církevní úkony dal jim zástupce. Bvl ovšem bezohledným k těm, kteří přes zákaz jeho po druhé vstoupili ve stav manželský.

Dovedl spojití lásku s přísností — přestupků netrpěl, ale chybující hleděl spíše napravití než pokárati. Velkou váhu kladl,

aby duchovenstvo samo znalo pravdy sv. víry a umělo je podávatí příhodně věřícím. Za tím účelem složil sám příručky a na sněmích kněží zkoušel. Sám předcházet dobrým příkladem: nemocné dával v opatrování, k dětem choval se otcovsky a něžně, sám je vyučoval, připravoval ku sv. svátostem, zpovídal a podával sv. přijímání.

Nemálo se též staral, aby sblížil sjednocené s latiníky a odstranil onu nechuť a propast, která mezi oběma vyrostla. Proto měl ve vážnosti a úctě latinské duchovenstvo, účastňoval se latinských služeb božích, zvláště božího Těla, čtyřiceti hodinové pobožností, kdyžť u Rusínů úcta k velebné Svátosti byla velmi zanedbána. Když mu vytýkali proto bratříčkování s jesuitv, odpovídal: »Když lidé nemají ohně doma, jdou ho hledat k sousedovi. Mezi nimi a mnou není jiného rozdílu leč obřad a oděv. Máme tutěž víru, naději a lásku — moje i jejich práce mají týž cíl: chválu boží a spásu duší«.

Práci svou zpečetil krví, ale krev ta i ta práce znojná byly především oživující rosou pro klíčící teprve a slaboučkou unii, jeho pot a krev umožnily její další bytí a rozvoj.

Činnost sv. Josafata má býti nejen předmětem podívu, nýbrž i vzorem práce pro každého kněze.

Za nynější světové války — za půl století po svaťorečení*) — podivným řízením božím byly nalezeny jeho svaté ostatky.

Byly původně uloženy v Polocku v katedrále sv. Moudrosti (1625). Za válek kozáckých v druhé polovici 17. stol. neměly stání, byly přenášeny s místa na místo a ukrývány před hordami kozáckými. Kijevský metropolita Kolenda utekl s nimi, až je zase uložil v Polocku. Poněvadž pronásledování církve sjednocené se přiosťrovalo, ba i obrazy sv. Josafata měly býti páleny, předali ostatky jeho basiliané litevskému knížeti Radzivilloví, až konečně po různých osudech dostaly se do basilianského kostela v Biale, kde zůstávaly až do r. 1875. Těšily se tu nesmírné úctě. Po celou oktavu jeho svátku putovávaly tam přecetné průvody z blízka i z dálky uctít tohoto mučedníka za sjednocení a za papežství. Úcta jeho byla opravdu lidová a vzrůstala, neboť vztahovala se ku svěťci domácimu z dob nepřilíš dávných, byl pronásledován a trpěl od těchže a za tytéž ideály, za které trpěli i ti, kteří ho uctívali. Na straně pravoslavné však nepomíjel vztek proti němu ani po mučednické smrti. Ať do rukou vezmeme, kterou chceme pravoslavnou knihu, kde se děje zmínka o něm, vidíme tu nezměrnou zlobu a hanu, jakou mohli proti němu nakydati.

Po zrušení unie snažili se pravoslavní zmařiti úctu k sv. Josafatu na Cholmsku a ostatky jeho z úcty veřejné katolíkům odstraniti. Ve vši tichosti beze svědků katolických též to učinili. Vzali podtají ostatky sv. Josafata a zakopali je hluboko pod

*) Narodil se okolo r. 1580, byl zavražděn 1623, prohlášen za blahoslaveného 1643, za svatého 1867.

dvojí klenbou v pravoslavném chrámu. Svědkem kromě zapřísáhlých pravoslavných robotníků byl nepatrný hoch katolický, jenž se skrýval kdesi za lešením a pozoroval podtají, co pravoslavní dělají. Mlčel však o tom tajemství. Až teprve r. 1915 svěčil se s tím jistému ukrainskému učiteli z Haliče, který náhodou ležel raněn v polní nemocnici. Tento ihned podal o tom zprávu lvovské sjednocené kapitule, která vyslala do Biale basilianského mnicha O. Demčuka, aby se přesvědčil, co jest pravdy na prostinkém vypravování. Katolíkům vůbec nebylo známo, kam se poděly ostatky světcovy, ale v modlitbách často prosili, aby Pán Bůh je dal najíti. O. Demčuk se svolením úřadů ihned se dal do práce. Dal kopati na místě, kde označoval onen muž, ale zdálo se, že se mýlil. Vrchní vrstva byla celá rozkopána, a hledané vzácnosti nebylo. Poněvadž tvrzení své stvrzoval přísězně a celým životem a zjevem prozrazoval pravdivost vypravování, bylo kopáno hlouběji. A vskutku přišli na rakev, jejíž ostatky na první pohled prozrazovaly, že náležejí sv. biskupu Josafatovy. S patřičnou úctou a opatrností byly v létě 1916 převezeny do bezpečí, do Vídně do sjednoceného farního chrámu sv. Barbory a tam na oratoři uloženy. Zatím byla podána o všem zpráva do Říma a čekáno na návrat metropolitů Excel. Šeptického. Dne 30. srpna t. r. zkoumala komise Římem potvrzená sv. ostatky a shledala jejich pravost. Rána na hlavě byla zřetelná a tělo svaté bylo zabaleno do bělostné alby (sakos), již daroval biskup Rucký, jak bylo poznamenáno v posledním ohledacím protokolu z r. 1826. A skutečně na rozpadavající se albě, v níž ostatky byly zahaleny, byl zachovalý a zcela dobře znatelný znak biskupa Ruckého i s jeho začátečními písmenami. Komisi náleželi: Metropolit hrabě Šeptickýj jako předseda, biskup z Přemyšlu dr. Josafat Kocylovskyj, biskup z Křiževce dr. Dion. Njaradi, biskup lucký dr. Jos. Bocjan, provinciál basilianů ve Lvově O. Filas, generální vikář arcidiecése vídeňské dr. Pfluger, kanovník dr. Kraus, sjednocený farář farního kostela sjednoceného u sv. Barbory ve Vídni dr. Jos. Žuk a O. Demčuk z řádu sv. Basilia jako svědek. Zapisovatelem byl mgr. Wagner. I dva lékaři dr. J. Berežnickýj a dr. Alex. Kleimond byli příbrání. Ostatky tyto byly prozatímne ponechány ve Vídni. Až válka bude skončena, budou slavnostně přeneseny do země sv. unie, pro niž světec pracoval, hcrčil, žil a život položil.

Kěž vyprosí u Pána Boha, aby dílo unie zachvátilo celý východ a splnilo se tu už proroctví o jednom pastýři a jednom ovčinci!

Mučednictví unie na Podlesí.

Dle věrohodných pramenů P. J. K. z Podlesí přeložil Ad. Jašek.

Díl II.

Pronásledování duchovenstva sjednoceného.

(Pokračování.)

Chovanci však nepřestali veřejně projevovati víru katolickou při každé příležitosti, třebaž že věděli, že jim za to hrozí vyloučení ze semináře a policejní dozor.

V listopadě 1866 slavili úmrtní den sv. Josafata; nikdo z bohoslovců vyjma haličské nešli na přednášky nedbajíce, že ředitel bedlivě si jich všímal v ten den a rozkázal, aby byli přítomní přednáškám. Skutečně jeden byl vyloučen a ostatním udělena důtka.

Když 27. února 1867 profesori rozdali jim knížky ruské s nápisem: »O bohoslužbě pravoslavné církve«, ihned přinesli knížky bohoslovci řediteli, osvědčující, že se nemohou učití víře katolické z knih pravoslavných. Za to bylo usneseno v konferenci opět několik bohoslovců vyloučiti ze semináře. Takto v krátké době živel polskokatolický byl ze semináře vypuzen a zůstávali tam pouze sami přistěhovalí Haličané.

Poněvadž seminář chelmský dle vzorů latinských dělil se na tři stupně: 1. jednoroční přípravku, 2. dvouletní běhy filosofické a 3. tříletní studia bohoslovecká, ustanovilo představenstvo semináře dle rozkazu Czerkaského změnití toto rozdělení katolické, a odstraniti prvé dva oddíly (přípravku a filosofický), neboť dle přesvědčení jeho filosofie ruskému knězi jest naprosto nepotřebna, učíť ho »volnomysliť«.

Vidíme, že boj s Kalińským skončil úplným vítězstvím Czerkaského. Hlavního odpůrce své práce odstranil. Biskup 11. (23.) září 1866 byl zbaven své diecese a vyvezen do Vjatky. Prostřednictvím gubernátora lubelského však mu chtěl dáti návrat do diecese a výplatu 10.000 rublů, jestliže povolí přání vlády; než stařec zhrdl tímto pokušením a odvětil, že volil raději nevoli a smrt než ztratiti svědomí a církev sv. A vskutku předtucha Kalińského se splnila, neboť měsíc po příchodu do Vjatky 19. října 1866 náhle zemřel v srdečném objetí bratrskou rukou podobného jak on mučedníka, Stanislava Adama Krasinského, biskupa vilenského. Spravedlivě a zaslouženě pochválil též sv. Otec Pius IX. v promluvě 29. října 1866 vyznavače a mučedníka, biskupa Kalińského.

Když byl Kaliński odstraněn, carské nařízení z téhož dne ustanovuje protojereja Wójcického správcem diecese chelmské; ihned zavedl novoty v diecesi dle ukazu ze dne 18. června 1866. Výbor správy Království polského ihned zrušil kapitolu chelmskou, poněvadž prý takové zařízení přičí se církvi pravoslavné a na její místo zřídil sbor duchovenstva katedrálního. Diecese chelmská skládající se z 21 děkanátů byla rozdělena na 21 bla-

gočinní« a poradní sbor »blagočinného« (představeného = děkana) měl se doplňovati z duchovenstva blagočinníja každý třetí rok. Přesazovati kněze z farnosti do farnosti nebo dáčky a ustanoviti nového vyhradila si ku schválení vláda.

Konsistoř chelmská pod správou Wójcického týž den, kdy byl Kaliński vyvezen, 11. (23.) září vydala oběžník ku všem »blagočinným« kněžím a dáčkům, v němž objasňuje jejich povinnosti a nový obor činnosti dobře střežené a končí pravoslavným dodatkem: »Svolávajíce boží požehnání na naše práce a prosíce podané nám duchovenstvo o podporu, přislibujeme, že zasvětlíme všechny své síly, abychom svěřenou naší péči diecesi učinili opravdovým, jednoduchým zodpovědným článkem východní církve, a abychom se osvědčili jako synové ruského národa, a jako věrní poddaní nejmilostivějšího našeho vladaře«.

Wójcicki v tom oběžníku před celým duchovenstvem směl si dovoliti proti biskupovi Kalińskému, že on i rodina jeho náleželi ke vzbouřencům země, že byl odstraněn pro příkré své stanovisko nepochopené péče vládní, že vysmíval se z práva božského i carského a tím upadl do zasloužené nelásky, že zaujal naprosto nesprávné stanovisko vůči církvi a národnosti ruské. Slovem, kdy všichni Kalińského oceňovali, milovali a velebili za jeho správný postup a nezáleklou odvalu v obraně víry a svatých obřadů církevních, našel se jediný Wójcicki, jenž si dovolil ho urážeti a posmívati se mu i těm, kteří tvořili družinu biskupovu za jeho správy diecese, týž Wójcicki, jemuž biskup Kaliński zachránil život, když povstalci věšeli ho na řemínek.

Wójcicki ihned ukázal v diecesi zaprodanou svou povahu. Krynicki, Dačan a Lavrovski byli jeho rádcí v církvi, konsistoři a semináři. Marcel Popiel známý svými pracemi pro změnu obřadů přidal se k nim jako páté ohnisko řetězu rozpínajícího se co nejdále a svou železnou přemocí majícího znásilnit a okutí svědomí věrného duchovenstva a lidu. Když Czerkaski po odstranění biskupa přibyl do Chelmu, Wójcicki slavnostně ho uvítal v katedrále pravoslavnou bohoslužbou; kníže byl spokojen v kostele, škole i u stolu, když viděl vše ruské i »své« lidi, kteří celým duchem byli oddáni caru ruskému a jednotné víře ruské.

Wójcicki nehleděl na zásluhy domácích kněží, ale vše lepší v diecesi svěřoval haličským sběhům, zvláště hodností děkanské. »Blagočinnými« pravoslavného ducha chtěl na duchovenstvo vykonávatí pravoslavný vliv. Svě oběžníky k duchovenstvu rozesílal jednak »blagočinným« jednak gubernátorům, kteří četníky a strážníky se postarali, aby byly ohlášeny, a splněny. Domácí duchovenstvo zase všechna nařízení spalovalo, nikomu se o nich nezmiňujíc, třeba že za to těžce pykalo a často bylo voláno do Chelmu.

Wójcicki poručil farnímu duchovenstvu, aby pomocí starostů, fojtů a drábů odstranili varhany z kostelů. Odvolává se na očistu církve a obřadů, zakázal kněžím poučovati lid polsky a rozmlouvati s farníky tím jazykem. Lidu zakázal též katolické zpěvy, nošení růženců, škapulířů atd.

Haličané poslušni svého představeného přijímají ruské knížky, počínají vyučovati a zpívati v kostele rusky, ale ostatní kněží zůstávají věrni starým právům a obyčejům a knížek ruských nepřijímají. Tu nastupuje násilí a přidružuje se moc. Trpí vzorní faráři, jsouce hanebně napomináni a káráni od Wójcického. Gubernator Gromeka vystupuje jako plnitel vůle Czerkaského i Wójcického, proto na jeho rozkaz sjednocení kněží opouštějí svá místa, jsou vytrhováni od svých rodinných ohnisk a posíláni do vězení nebo do vyhnanství, že neuposlechli rozkazů konsistoře.

Gromeka r. 1867 doprovází Marcela Popiela na visitaci jeho po Podlesí, aby svým vlivem osobně působil na duchovenstvo a naklonil je do poddajnosti vlády. Výsledkem té slavné a opovážlivé visitace bylo, že mnoho vzorných kněží navrhl k sesazení z far jako nebezpečných buřičů lidu, poněvadž viděli v něm vlka vkrádajícího se do ovčince a dali mu to i cítiti.

Czerkaski ostatně pomocí policie usiloval seslabovati význam unie, které netoliko že netrpěl, ale stavěl ji na roveň s živlem revolučním. Policie měla pracovati, aby sblížila pravoslavi a unii a zastírala čívidné rozdíly. Proto nebylo povoleno, aby v opravovaném kostele byly zřízeny poboční oltáře, jak bylo před tím, jindy byl zavřen kněz, že nechtěl přijati knih ruských kázání, jinde pohrozila policie sjednocenému knězi vězením, že nechtěl pochovati dle svého obřadu a míti zádušní bohoslužby za zemřelého pravoslavného vojína, nebo uvěznil kněze, že při pohřbu pravoslavného chtěje ukonejšiti vzbouřený lid a ospravedlniti se, pravil, že zemřelý byl sice dávno pravoslavným, avšak před smrtí navrátil se, přijal sv. svátosti a skončil jako sjednocený. Do chrámu bialského na rozkaz náčelníka policie přišel hlouček vojnů a při mši sv. zpíval své pravoslavné vyznání víry, ruše kněze při bohoslužbě a nutě věrný lid opustiti kostel.

Než Pán Bůh bděl nad svědomím svých věrných kněží, kteří bolně tušili, že svatou jejich církev pohltí pravoslavi. Ustanovili v obraně církve a svědomí společně povznésti hlas svůj a dokázati církvi katolické, že v duchovenstvu sjednoceném má věrné přátele a bratry.

Proto ve všech děkanátech sídlecké gubernie sjednocené duchovenstvo důvěrně se sjíždí a slavnostně protestuje proti zavedeným změnám církevních obřadů od konsistoře a Wójcického, ustanovenou správu diecese považuje za nepravou, a nemohoucí zavazovati duchovenstvo, ustanovuje, že bude ničiti oběžníky konsistoře. aniž lidu je oznámí, a o všem tom má se zpravit náměstek Království polského. Každý děkanát podal náměstníku zvláštní adresu, jejíž obsah byl:

Duchovenstvo chelmské diecese nemůže přijati zavedených změn, poněvadž se protiví sněmu tridentskému a poněvadž jsou zaváděny bez povolení papežova a beze souhlasu kapituly chelmské. Duchovenstvo prosí, aby ony novoty byly odstra-

něny a ustanovena byla správa diecese dle pravidel sněmu tridentského a za součinnosti kapituly chelmské.

Než před podáním adresy náměstek hrabě Berg dověděl se o sjezdech a zjevné nespokojenosti duchovenstva sjednoceného, kázal Gromekovi, by ihned uvěznil některé vlivné kněze a vymohl ode všech podepsané prohlášení, že uznávají konsistoř a přijímají zavedené novoty v diecesi.

Gromekovi byl tento rozkaz velmi vítaným, neboť očekával toliko vhodnou chvíli, kdy by mohl svou železnou ruku položit na nenáviděné sjednocené duchovenstvo. Na dvacet hodných a vlivných kněží dal vsadit do žaláře pod kordonem strážníků, dnem i nocí svými úředníky vymáhal na nich podpis, že budoucně v ničem nebudou se protiviti vůli Wójcického; stejně vyzývá i ostatní kněze sjednocené a žádá na nich podobný podpis.

Nastupují pokuty a v případě jich nedobytnosti zabavení jmění a prodej jeho, při čemž neustále se vyhrožovalo, že tvrdší, nepoddajní kněží budou vyvezeni na Sibiř. Gromekovi pomáhal i sám Wójcicki ze msty za projevy duchovenstva proti němu, připravil v Chelmě vězení pro kněze vlivné a četníky dává je priváděti a zavírat. Kněz Welinovič z bohatýrského Drelowa zakončil ve vězení život mučednický, kněz Charlampovič z Lubieňa byl vyvezen do vnitra Ruska na rozkaz Wójcického a tam ve vyhnanství zemřel.

To se dělo v měsíci prosinci několik dní před odstoupením Czerkaského. Odchod jeho z vládní komise vlil novou naději duchovenstvu, které odvolalo zmíněnou adresu a hromadně ji podalo náměstku. Tímto stal se odpor kněžstva zjevným a vědomost o něm dostala se až ke dvoru. Na rozkaz carův měli se vyšetřiti oni kněží, kteří všeobecnou důvěrou a vlivem působili na jiné kněze, aby podezřením zrušili shodu a jednotu duchovenstva sjednoceného a odňali tak váhu jejich odporu.

Než by i vyšetřování šlo svou cestou, přece vláda převládla se, že ani Czerkaski a Wójcicki nejsou schopni, aby provedli její plány, když vyvolali proti sobě tak silný a všeobecný odpor. Proto na nějaký čas dala vláda zastaviti prostředky násilné a porušování duchovenstva sjednoceného a užívala jiných co možná pokojných prostředků. Za tím účelem vláda ustanovila dání unii biskupa katolického, leč zapřísáhlého Rusína od sv. Jiří (lvovské katedrály), zjevného nepřítele polské národnosti i latinismu, aby jako biskup svou mocí roztřhal silná pouta polskosti a latinismu, která navázaly věky vespolečného bratrského žití mezi unií a polským kostelem a tak, co v zásadě přestane býti polským, mohlo se snáze popravoslavnit.

Michal Kuziemski, archidiakon lvovský, generální vikář a tajemník metropolitův, poslanec do zemského sněmu, předseda »Národního domu« a »Halíčsko-ruské matice« ve Lvově, známý z r. 1859 odporem proti náměstku hraběti Goluchovskému, představující se jako Rusín z krve i kosti, který »celý svůj věk, jak sám praví, bojuje proti latinismu a polskosti«, 22 května 1868

byl ruskou vládou a 22. června v papežské konsistoři prekonisován na biskupa chelmského. Zvěst, že Michal Kuziemski stal se biskupem chelmské diecese, byla uvítána radostně s obou stran duchovenstva a každá z nich patřila na budoucího biskupa s hlediska svých přání a tužeb. Jedni soudili, že do kostelů budou navraceny varhany, polské zpěvy a všechno, co z kostelů dala odstraniti konsistoř Wójcického, druzí, že Kuziemski přiblíží je k pravoslaví a s uspokojením opětovali jeho slova pronesená při požehnání ve Lvově: »Ščo my Rus a ne Polšča, ščo my Rusiny a ne Polaki, i ščo my vo viki (na věky) Rusinami ostanem.«^{*)} (Pokračování.)

Atl. Jušek.

Msgr. Jindřich Doulcet, biskup v Ruščuku.

Dozdě oklikou dovídáme se o smrti bulharského biskupa z Ruščuku, msgra Jindřicha Doulceta. Narodil se r. 1857 ze vznešené francouzské rodiny v Paříži. Po studiích v Paříži a v Římě působil jako odborník římských starožitností v Římě a po vysvěcení na kněze stal se profesorem v chlapeckém semináři v Paříži. Jsa ducha opravdu zbožného a přesvědčen o velikém poslání národů slovanských v budoucích dějinách, vstoupil k passionistům, aby se věnoval misím slovanským. Když r. 1893 zemřel v Ruščuku biskup Hipolyt Agosti, stal se Doulcet jeho nástupcem. Diecesi jeho náleží severní Bulharsko. Ve městech katolíky jsou většinou cizinci, po vesnicích bývali (do počátku 17. stol.) přívrženci sekty bogomilské. Jireček ve svých »Cestách po Bulharsku«^{*)} zná pouze čtvři katol. osady tohoto biskupství (str. 196), avšak za msgra Doulceta vzrostl počet katolíků, kněží a kostelů. Sám mně vypočítával tyto osady s katolickou pastorcí své diecese: Kalfa u Dobříče (18 rodin, Němci přišli z Ruska asi 1906 mají pouze kapličku a kněze), Endže u Šumny (většinou Němci, mají kostelíček), Tírnovo (kaplička), Laženy u Šumny (asi 1300 Bulharů), Beleni na Dunaji u Svištova (asi 3000 Bulh.), Dragomirovo u Svištova (na 2000 Bul.), Trančevica u Mikopole (1500 Bul. s pěkným kostelíčkem), Asenovo u Mikopole (1000 Bulh. s novým kostelíčkem), Gostilie (přes 1000 Bulh. s úhledným kostelíčkem z r. 1907), Bardarsko (největší katol. vesnice), Bregare, Vidin, Svištov, Orešč (1600 Bul.) u Svištova a Ruščuk. Původní kaplička katol. před msgrm Doulcetem po vesnicích byly pod zemí tak jako i obydlí obyvatel, jak popisuje Jireček (Cesty . . . str. 196): »Stavební dříví v této bezlesné krajině přiváží se z daleka a za palivo slouží leckdy jen sláma a dobytčí trus. Tento nedostatek dříví je příčinou, proč na Rachovsku, Lomsku a Vidinsku často celé vsi mají chalupy jen podzemní, tak zvané burdeji, v nichž bydlí lidé i s dobytkem. Čtverhraná prostora vykroužená do jilu s vyhlazenými stěnami opatřena je krovem svrchu pokrytým vrstvou země nebo

^{*)} Sudby unii. Popova.

drnu, ze které vyčnívá malinko široký komín obyčejně jen proutěný. Světlo padá dovnitř dveřmi a komínem. Dům takový zvenčí vyhlíží jako podlouhlá kupa hlíny. Kolem stojí proutěné žitnice (ainbari), vysoké to koše na kolech, na podzim ověšené žlutými cepy kukuřice anebo velikými dyněmi. Kdyby nebylo dvorů ohražených příkopy a trnitými ploty, mohl bys projeti podél takové vesnice, aniž bys ji upozoroval. Vnitřek chaty bývá často docela čistý a v zimě teplý. Způsob těchto podzemních bydlíšť je tu prastarý«. V takových podzemních skrýších konali misionáři bulharským katolíkům po vesnicích též služby boží, majíce sami měsíčního platu 22 franků. Bohaté prostředky z domova věnoval biskup msgr. Doulcet svým misím. Vystavěl v Ruščuku novou katedrálu, zřídil seminář, aby si odchoval domorodé kněžstvo, což se mu i podařilo. Pro školy zavedl školní bratry a v Ruščuku zřídil veliký pensionát dívcí, jež vedou sestry ze Sionu.

Msgr. Doulcet zůstal i jako biskup vždy přísným řeholníkem a vedle hluboké zbožnosti oddával se rád vědám i v Ruščuku, ač byl vzdálen ode všech středisk a pomůcek vědy. Před bulharsko-tureckou válkou 1913 byla přijata prosba jeho, aby se vzdal místa svého. Uchýlil se do Paříže, byv r. 1914 jmenován titulárním arcibiskupem z Diokley. Zemřel 21. července 1916. Nástupcem jeho jest Leonard šlechtic Baumbach.

◀ ROZMANITOSTI. ▶

Nový výbor odboru Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda pro arcidiecesi olomouckou. Jeho Eminence kardinál Skrbenský schválil dne 4. září 1917 na třileti podle § 6. stanov nový výbor Apoštolátu pro arcidiecesi. Jmenování byli: Dómský prelát strážce dr. Frant. Ehrmann, assessor Jos. Vyvlečka, vikář na domě v Olomouci, konsist. rada Ferd. Harna, farář v Chvalovicích, Vinc. Vaněk, farář ve Stříbrnicích, dr. Frant. Klobouk, kaplan v Mor. Ostravě; za náhradníky: Ferd. Chýlek, kaplan v Němčicích na Hané, Albín Odrážka, kaplan v Horní Rudě. Výbor shromážděný na schůzi v Přerově dne 16. září ustanovil se takto: předsedou zvolen byl dómský prelát strážce dr. Frant. Ehrmann, za místopředsedu a pokladníka assessor Jos. Vyvlečka, za jednatele dr. Fr. Klobouk, za výpomocného jednatele Ferdinand Chýlek.

Museum na Velehradě. Když veliký náš Sušil putoval na Velehrad, patřiv svatyni velebnou, padl na kolena a libal zemí, kterou sv. Cyrill a Method blahoslavenými nohama, pokoj zvěstujícíma, posvětili. Byl-li Velehrad před válkou důležitým, bude po válce ještě významnějším. Zajímají tedy musí každého Velehrad minulý i nynější a vše. co jest v něm, tedy i velehradské museum. Předchůdce pisatele vdp. prof. Alfons Sauer jako včelička pilná sbíral pro velehradské museum kroje a památky. Po jeho smrti převzal úkol správce univ. prof. Dr. Nevěřil. Po jeho odchodu zvolen správcem pisatel, jemuž budiž dovoleno několik slov o museum nám posvátného Velehradu. Velehrad zůstane ohniskem našich ideálních snah, a proto musí mít něco, co by k němu táhlo. Jest sice Velehrad sám místem svatým, ale přece ideí cyrillomethodějské prospěje u návštěvníků prostých i vzdělaných museum, účelně zřízené. Aby bylo účelným, má obsahovati vše, co by se týkalo jak Velehradu samého tak činnosti a osob sv. bratří Cyrilla a Methoda. Musí to býti museum velehradské a cyrillomethodějské, nikoliv všeslovanské. Všeslovanské museum může býti v Praze a pojímají na př. kroje všech kmenů slovanských, což na Velehradě není možno ani místno. Museum velehrad-

ské má obsahovati vše, co by uvádělo na stopy činnosti Cyrilla a Methoda, na úctu jejich od našich předků až dosud. Patří tedy na Velehrad do musea obrazy, písně, kříže, oltáře, kazatelny, křtitelnice, mince, památky, listiny, spisy, knihy a vykopávky cyrillo-methodějské. Jinde pro tyto věci není správného místa, nýbrž musí je mít Velehrad, kde patřičně vyniknou. Na Velehrad patří též památky cyrillo-methodějské i odjinud z Evropy, památné sochy a sošky cyrillo-methodějské, pohledn na Velehrad, slavnostní mince, fotografie aneb otisky kapli a chrámů sv. Cyrilla a Methoda jakož i sv. Klementa. Na Velehrad patří též originály aneb aspoň opisy listin týkajících se Velehradu z archivu soukromých nebo farních nebo knihoven. Na př. v Uh. Hradišti v obecním archivu je několik věcí, týkajících se dějin Velehradu. Na Velehrad patří celá literatura cyrillo-methodějská a velehradská a seznam článků a pojednání z různých knih a časopisů, jakož i cyrillo-methodějské obrazy a sochy od našich umělců. Na př. v Ústí nad Labem mají na obci původní obraz Emanuela Maxe: Příchod sv. Cyrilla a Methoda na Moravu. Též na Buchlově je prastarý obraz sv. Cyrilla a Methoda. Též na Sv. Hostýně jsou některé věci, jež by patřily na Velehrad. Známý sběratel p. Kretz v Uher. Hradišti má některé věci patřící do musea velehradského. Všichni tito zmínění činitelé byli by ochotni tyto památky buď prodati nebo vyměnit, jak se pisatel již přesvědčil. Výměna ovšem nebyla by možná bez srozumění dárců. Msgr archivář Šnopek z Kroměříže slibil celou svoji knihovnu velehradskému museu. Zemřelý dp. farář Káčer z Kuželova daroval mince pro Velehrad, z nichž jedna je velké ceny, jak mně dotvrdil odborník numismatik p. Dr. Štros z Uher. Hradiště. Mnoho jistě pro Velehradské museum mohou vykonati Dr. Breitenbacher z Kroměříže, Dr. Příkrý z Drahotuše, p. řed. Nopp ze Stražnice, Dr. Nevřil z Olomouce, assosor Vychodil z Choliny, a zvláště vdp. assosor Vylvlečka z Olomouce a jini. Mnoho památek a věcí pro museum velehradské má ndp. probošt Dr. A. C. Stojan, dp. P. Jašek v Kroměříži, vdp. P. Pinkava, dp. Brázdil z Osvětinan, dp. farář Hladký z Kunovic, dp. B. Hřiva z Napajedel. Vděčnosti zasluhuji velehradští, kteří museum v činnostě udržují. Pro opravení jest třeba ovšem i peněz. Na popud pisatele darovala Rolnická záložna v Uh. Hradišti 50 K pro museum a bude je i přístě každoročně davati. Předně musí býti pořízen přesný katalog všech věcí, knih a písemných památek. Bude též třeba věci na novo a účelně uspořádati. Na konec prosím každého vlastence a křesťana, aby přispěl činně pro zvelebu velehradského musea. Je to povinnost všech a každého. Nestačí idealismus, tu třeba skutečné práce. Na Velehrad pak mohou pořádati vycházky školy obecné, měšťanské a střední. Kéž Velehrad rozkvétá vždy znova! — Dr. Ot. Tauber. »Našinec« LIII. 116.

Ústav pro východní církve v Římě jest zakládn nynějším papežem Benediktem XV. Jako Pius X. zřídil ústav biblický, tak nyní sv. Otec jeví čilý zájem pro východní církve a zřizuje ústav, který by ovládal dějiny, právo, obřady, celý náboženský a církevní život sjednocených církví. Za tou příčinou vyhledává odborníky dotýčených církví a povolává je do Říma jako stálé členy onoho ústavu. Ústav bude nesmírného dosahu pro dějiny unie a její rozkvět. Dosavadní oddíl při Propagandě pro řešení různých otázek ani nestačil, ani nebyl rád viděn na východě. V církvích sjednocených jest mnoho kolísavých a neustálých věcí, jichž nelze jen nějakým rozhodnutím konečně řešiti, nýbrž které vyžadují hlubokých studií a odborné znalosti. Nový ústav zajisté bude vděčně uvítán na obou stranách, vzbudí čilý zájem a prohloubí otázku unionistickou. Přednášky na něm mají býti zahájeny již letos 11. listopadu. Za profesora ústavu jest povolán náš krajan dr. Boh. Špačil T. J., jenž byl dosud profesorem fundamentalky na inmostecké universitě. Již r. 1914 založil v Inmostosti unionistický seminář, jenž byl pilně hlavně Slovany navštěvován. Svou milou povahou, hloubkou a jistotou vědění dovedl vzbuditi pro východní otázku u svých posluchačů čilý zájem, tak že inmostecká bohoslovecká fakulta ze všech latinských učelíšť nejvíce podávala posluchačům o východní otázce církevní. Tam též bývalo ohnisko nadšenců pro naše snahy velehradské, ani se tam scházeli bohoslovci a doktorandi z Halle, Čech a Jihoslované a své nadšení doplňovali u nás na Velehradě. Dr. Špačil jest členem předsednictva Akademie Velehradské. Přispívá literárně do našich časopisů (Hlíčka) a chystá větší dílo vydati o otázce východní. Na nově zřízeném ústavě bude přednášeti o sporných otázkách mezi oběma církvemi. Nastupcem jeho v Inmostosti je Slovínec dr. Ant. Prešeren T. J. Naše snahy a práce velehradské zvláště soustředěné

však požadovali ji basiliáné zpět a od správy vojenské ji dostali. Předepsané modlitby pro znovuposvěcení vykonal basilián O. Gabriel Furman, jenž sloužil pak i slavnou liturgii u hlavního oltáře, za tím co u pobočních oltářů byly slouženy mše sv. obřadu latinského. Kázání měl prelát Jan Gnatowski, jenž vylíčil strašný obraz násilného popravoslavění na Bělorusi, Ukrajině, Podolí, Volyňsku, Chelmsku a Podlesí. Aspoň částečně bude učiněna zadost spravedlnosti, když svalyné odháté budou navráceny nyní sjednoceným, podobné jak většinou i kostely polské byly již odevzdány Polákům.

Cholmština pod správou polskou. Kurjer Warszawski píše: »Ti, kteří byli pravoslavnými nebo chtěli být za takové pokládáni, vystěhovali se. Z Cholmštiny s nimi ve vystěhovalo i na 800 katolíků. Nyní je na Cholmštině pravoslavných toliko na 2000 a katolíků na 50.000. Týž skoro poměr zůstává ve všech okresích smíšených. Katolíci, kteří úředně byli vedeni za pravoslavné, ale byly to zbytky poltačených sjednocených, nemají veliké náklonnosti k unii, ale chtějí zůstat v latinském obřadu. Ani ukrajinští školy netáhnou. Mluví se polsky, děti navštěvují školy polské a chodí do kostela polského. Pravoslavni se považují za Rusy a účastníují se bohoslužeb, jež koná u vojska pravoslavný kněz.

Katolická církev v Rusku. Nynější vláda nařídila ministru vnitra o poměru a právech katolické církve v Rusku toto: buďtež odstraněny všechny výjimečné zákony proti katolicismu a ponechány jen ty, které mají dohled na zákonitý postup a samosprávu církve katolické. Zákonodárství budíž doplněno tak, aby se mohly budovati nové katol. chrámy, zakládati katol. fary, obsazovali různá duchovní místa římskokatolická, konati sbírky na náboženské potřeby, zakládati náboženské spolky, školy, byl dovolen vstup jesuitům atd. Těchže práv má užívati i sjednocená církev.

Nové právo pro vyznání v Rusku. Církevní odbor likvidační komise vypracoval řadu výnosů týkajících se zrušení platných do revoluce výjimečných zákonů pro různá vyznání v Rusku, a tím i pro katolíky »nězarejestrované«. Výnosy ty byly předloženy vládě ku schválení. Vláda zatím dala vypracovati základní zákony o svobodě svědomí, tak že ony výnosy stávají se bezpředmětnými. Nové právo jest sděláno na široké základně o svobodě svědomí, tak že činí zadost i náboženství katolickému. Zni: 1. Každému občanu říše ruské jest zajištěna svoboda svědomí. Proto též žádné náboženství nesmí koristiti z práv občanských a politických, a nikdo nemůže býti pronásledován nebo ohraňčován v jakýchkoli právech za své náboženské přesvědčení. 2. Příslušnost neplnoletých do 9 let k tomu nebo onomu vyznání určují rodiče. Nemohou-li se rodiče o tom shodnouti, neplnoletý přísluší k vyznání otcovu. Žijí-li rodiče odděleně, náleží děti vyznání toho rodiče, u kterého zůstávají. 3. V případě úmrtí nebo nezvěstnosti rodičů a při nemožnosti vyznání neplnoletých do 9 let vyzvéděti, přináleží určití vyznání těm, kdo je přijali za vlastní nebo je opatrují. 4. Při přechodu osob, které dovršily 14. rok, z vyznání na vyznání nebo k bezvyznání netřeba povolení žádného úřadu aniž třeba o tom učiniti oznámení. Právní poměry vyvážající z příslušnosti k vyznání pozbývají platnosti, když dotýčný af ústně nebo písemně o přestupu uvědomí místního soudce. 5. Soudce obdržev zprávu, ihned ji sdělí faře nebo společenstvu náboženskému, k němuž náležela osoba vystupující. O osobách bez vyznání sděluje to místní správě obecní. 6. Neplnoletí do 9 let mohou býti při přechodu rodičů k jinému vyznání k němu přičleněni; neshodnou-li se o tom rodiče, zůstávají takové děti při svém dosavadním vyznání. 7. Neplnoletí po dovršených 9 letech mohou býti přičleněni k jinému vyznání i beze shody rodičů.

Různé. Někdo navrhuje v »Našinci«, aby na Velehradě byla zřízena varhanická škola, by byl zveleben náš kostelní zpěv. — Ve Splitu zemřel biskup Dr. Antonin Gijvoje, jenž spravoval diecesi 5 let. Splitskomarkarská diecese čítá 215.000 duší. Jest v Dalmácii největší a v duchovní správě nejobtížnější. — Moskevský metropolit a prohlásil volbu knížete Lvova za prokurátora sv. synodu za neplatnou, ježto nebyla potvrzena carem. hlavou pravoslavné církve a dal do církevní klatby ony duchovní, kteří uznávají prozatimní vládu.

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda

pod ochranou bl. Panny Marie.

Na 10. předplatitelů posíláme jeden výtisk zdarma.

Kdo čísla nedostane, ať si pro ně dopíše adresou:

„Administrace Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda v Kroměříži“

v nezálepeném dopise beze známky a na obálku napíše »reklamace«.

Zakladatelé a pořadatelé:

Mgr. Dr. A. C. Stojan, probošt a poslanec, Ad. Jašek, katecheta v Kroměříži.

Předplatné se posílá na adresu: P. Ad. Jašek, katecheta, Kroměříž (Mor.).
Celoroční předplatné v Rakousku-Uhersku a Bosně 2[•] — K, do Německa
2[•] - M, do Ruska 1 rubl, do Ameriky půl dolaru, do jiných zemí 2 5 fr.

Zahrádka Cyrillo-Methodějská.

(Podává Dr. Ant. Cyr. Stojan, jednatel ústř. výboru »Apoštolátu sv. C. a M. pod ochranou bl. Panny Marie«.)

(Další část.)

Sv. Cyrill a Method misionáři.

Tědte do celého světa a uče všechny národy« pravil a rozkázal apoštolům svým Pán a Spasitel, vstupuje na nebesa. Svatí apoštolé uposlechlí rozkazu Kristova, a církev svatá po všechny věky vykonávala rozkaz Krista Ježíše, jenž jest Vykupitelem všech národů po všechny věky. Do širošířého světa vysílá ku všem národům věrověsty čili misionáře. V Římě zvláštní veliký ústav pro rozšíření víry propaganda de fide. Tu mladíci a muži pro pravdu věčnou nadšení připravují se na své povolání. Studují různé řeči hlavně těch národů, ke kterým poslání býti mají. O slavnosti zjevení Páně, den narození to pro ty, kteří přišli z pohanstva do církve, možno slyšetí velebiti Boha a Spasitele v různých jazycích. A těch je mnoho, vždyť tvrdí se, že na světě devět set řečí. Mnohých ovšem neznáme. Kněz když přijde k národu, jehož řeč neznámá, musí bídne teprve seznamovati se s řečí a sám si pracně sestavovati mluvnici, by se mohl s národem, k němuž přišel, dorozumět.

V ústavu tom vystaveny jsou různé památky a předměty těch kterých národů, kdež působili a snad i umučeni byli misionáři. Červený pás čili cingulum, který mívají, připomíná jim, že pro pravdu bude jim trpěti a pro víru i smrt podstoupiti. Za

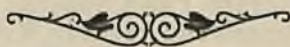
lou příčinou cvičí se v sebezapírání a ve všech ctnostech, neboť život misionářů pln stastí, strádání a obětí všeho druhu. Nejraději řády duchovní ustanovují za misionáře ty, kteří v nějakém ústavě byli učitelé a dozorcí, neb tací přemnoho od chovanců vytrpí a příkoří snášeti musí. Jak obrazně mluveno »otesání bývají«, takže při misionářském díle jim nic za těžko nepřichází a trpělivosti, které v povolání tom tak mnoho je třeba, jim neschází.

Vědomostmi různými odchovanci ozbrojeni býti musí. Musí mnohdy lidi usaditi a společnému životu navykati a pole obdělávati. Naučiti se musí i různým řemeslům. A tak odchází do světa neznámého misionář a přichází s křížem a s knihou k národu vykázanému. Nemá tu kostela ani školy ani příbytku. Musí mnohdy lidi odívati a tak je přivést do školy a do chrámu. Toť pravá osvěta. A dílo to osvětové konala církev po všechny věky a koná je dosud plnou měrou. V pravdě srdce katolika naplněno nad dílem takým a s radostí vzdává Bohu dík, že křesťanem je a katolíkem.

Vysílají různé vlády též k různým národům vyslance své, aby osvětu rozšiřovali. Přichází k nim přecasto s opiem a kořalkou, kdežto náš misionář přichází s knihou a křížem. A co chvilka slyšení, jak si počínají osvětáři tací při díle svém. Není tomu tak tuze dávno, kdežto odvoláni byli vyslanci tací od jisté vlády a souzení pro své hrozné nepravosti na divoších páchané. A tu se objevilo, že divoši pravými anděly byli proti vyslaným osvětářům.

Naši misionáři, jak již praveno, přicházejí s křížem a knihou. Převzácného tohoto díla, misionářství, účastnili se sv. věrověstové naši. Počátek učinili u Agarjanův a Kozarův.

(Další část.)

Dr. Jos. Matocha.

O úkolech apoštolátních.

Předneseno o pouti Apoštolátu na Velehradě.

„Dědictví Otcův
zachovej nám, Pane.“

Kdo by neměl rád naši krásné velehradské hymny: »Bože, cos ráčil«, a kdo by jí od srdce rád nezpíval? Jak mocně a nadšeně se zde na posvátném Velehradě k nebesům zpěv nese, když se zanotí ono velebné »Bože, cos ráčil!« Nadšeně tu každý zpívá, kdo jen jiskru víry a lásky cyrilomethodějské v srdci chová.

Ať se zpívá kterákoliv sloka, nadšení v ní pokaždé vrcholí v úpěnlivé prosbě: »Dědictví otcův zachovej nám, Pane!«

Tot krásný refrain (verš), kterým jsou vystiženy kratince i veškeré úkoly Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda pod ochranou bl. Panny Marie. Neb cokoliv Apoštolát podniká, všechno se nese duchem tohoto refrainu. Ať se zde konají mřové poutě, a lid v tisícerém počtu na Velehrad spěje, — hlavní snaha je, aby »Dědictví otcův« bylo zachováno; ať se pořádají akademie, schůze, zakládají spolky, staví stavby, misie umožňují, z každé činnosti vyznívá nám refrain: »Dědictví otcův zachovej nám, Pane«.

Refrain tento se dá rozložit ve dvě souladné částky, které nám i úkoly Apoštolátu ve dvojí druh dělí. Náboženské uvědomění o zachování drahého »Dědictví« souladně prosí s dobročinným srdcem, které by z pokladů tohoto »Dědictví« všechny nuzné rádo obdařovalo.

Tak i Apoštolát chce vychovávat: uvědomělé a dobročinné dědice cyrilomethodějské.

I. Apoštolát si vzal za úkol vychovávat uvědomělé dědice cyrilomethodějské.

Dědictví získané nám sv. apoštolů slovanskými není nic jiného, než víra jediné, svaté, římsko-katolické církve a osvěta, která ve víře koření.

Tato pravá víra je největším pokladem člověčenstva, ona jest cesta jediná k pravému pozemskému, vnitřnímu štěstí a jest prvním základem též věčného blaha. Bez víry bloudí člověk ve tmách lži a smrti. »Bez víry nemožno jest líbiti se Bohu«. Sv. víra jest jediným pevným základem říše pravdy, říše lásky a říše milostí. Bez víry pravda kolísá; bez víry láska pustoší, zaniká; bez víry milost mizí.

Poslední dobou se na všech úhlech světa zakládaly říše bez Boha a víry; stloukaly se spolky proti Bohu a sv. víře, brojilo se proti římskokatolické církvi a hlavě její. Zednářské lóže, židovský rabach a volná myšlenka a placení soudruhové a sluhové jejich podkopávali všude víru, otravovali mysl i srdce nevěrou. Jedem tímto omámení, podráždění národové dospěli k hrozně bezedné propasti, — a tisíce obětí dlouholeté otravy padají do ní a strhují s sebou nevinné oběti, a v propast onu se řítí celá tolik vychvalovaná bezbožecká osvěta dvacátého století . . . Kde jsou však nyní ony velebené systémy moderních pravd? Kde jejich »blahořečená humanita« a pozemské bratrství, jež by všechny zase vytrhlo z této děsné záhuby? Všecko selhalo, co se nazývalo spásou člověčenstva osvíceného, pokrokového, co se zbožňovalo! — Víra jediná zůstala i dále základem říše pravdy, lásky a milostí. — Tuto víru přinesli do našich krajů a v srdce slovanská jí zaseli naši sv. Otcové Cyrill a Methoděj. Jak vzácné dědictví na nás po nich přešlo, poznáváme zvláště za nynějších bouřných dob, kdy jediná víra je záštitou pravdy, kdy živá víra tolik skutků lásky zplodila, tolik hoře umírnila

a nesčetným srdcím k blaživé milosti zase dopomohla, tolik nešťastným na těžké křížové cestě síly dodala!

Kdo dobrovolně tuto víru přijal, kterou sv. apoštolové, Otcové naši, u nás hlásali, stal se jejich dědicem. Kdo se stal údem Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda, ten má být uvědoměným dědicem a toto náboženské uvědomění musí pak dále neohroženě šířit, všude utvrzovat. Toť první, důležitý úkol Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda.

Apoštolát chce vychovávat uvědomělé dědice cyrillomethodějské.

Víra není jen zbožný cit, chvilkové nadšení, které mimovolně vzplane a zase za prvního nepříznivého proudu zhasíná — nikoliv!

Víra je skálopevné přesvědčení, jímž rozum i vůle se pevně drží věčné pravdy, dle této pravdy život vedou a od této pravdy se již nížádnou mocí nedají odtrhnouti. Takové víře platí na prvním místě neochvějná zásada: »žítí a umřítí v boji za věčnou pravdu«.

Této skálopevné víry jest nám nyní za těchto bouřných dob zvláště potřeba. Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda se všemožně přičiňoval, aby tato víra u nás nekolísala, svoláváje členy i nečleny Apoštolátu sem na posvátný Velehrad nebo k Matičce svatohostýnské. Tak se v mnohém utrpením a hořem skypřeném srdci znovu víra zakořenila a láska k Bohu rozohnila.

Avšak v krátké snad době bude nám ještě více této skálopevné víry potřeba. Dlouholetý jed nevěry ještě dosud nepřivodil krise — působí ještě dosud příšerně v člověčenstvu a na venek ještě úplně nevyvřel!

Po válce nastane doba krise. Již několikrát v minulosti si pekelná zášť vylila zlost na římsko-katolické církvi, proti které od prvopočátku brojí. — Za tato tři hrozná léta války se dosud nasbíralo nedozírné moře zloby a zlosti. — Kam se tyto spousty povalí? Na koho se tyto rozpoutané, dravé živly vrhnou — až se snad hráze provalí? —

Aby se k nám tento katastrofální příval nedostal, musí každý úd Apoštolátu již nyní uvědoměle na obraně »Dědictví« pracovat. Hlasy vážných mužů se již ozývají a k práci vyzývají. Kdo spí, lenoší, ať se jednou již ze sna, zahálky probudí a chopí se obranné apoštolské práce!

Tu čekají Apoštolát velké úkoly. Je dobře, že se u nás vědecké, sociální, hospodářské, politické spolky a strany soustřeďují, organisují a že se pomýšlí na jednotnou práci v literatuře, umění, politice atd., všecko to budiž s radostí a nadšením vítáno, sileno, propagováno.

Avšak všechny zdravé ještě síly se musí u nás soustřediti v obraně »Dědictví otcův«. Všechny strany, spolky, kterým je drahým blaho národa a které nechtějí dáti podkopati zase na staletí jeho perně vymoženou osvětu, ty se musí semknouti v

jediný uvědomělý šik cyrillomethodějský, který se pak před žádnou bouří nezalekne. — Tu musí náboženské uvědomění a přesvědčení zase celý národ proniknouti, nemá-li v kritické době zmizeti zase s dějinného jeviště, jako hromádka plev za děsné bouře. Musíme býti opravdovými vlastenci, nutno nám hájiti práva vlastní a národu, avšak pouhé »česství« nás nezachrání. Na osvětu a národní moc naší tuze spoléhati není radno, kdy vele-moci se v základech otřásají a moderní osvěta pod vlastními ssutinami bez Boha zmríá! Svým bezbožstvím a nevěrou se nyní chlubití, jest nyní zlomyslné, kdy celé národy ve svém bytí a nebytí jen na vůli Nejvyššího závisejí. Proto musí Apoštolát využít všechny osvědčené prostředky, aby našemu národu zachoval »Dědictví otcův«. Pobídkou k tomu jsou veškeré dějiny našeho národa v minulosti. Neb dějiny tyto nám dokazují, že jen v tomto »Dědictví« máme i pevnou záruku, že »nezhyne rod, jenž věřit nepřestane«. Jestliže dříve byly misie tu a tam nutny, po válce budou misie všeobecnou nutností. Po oně krvavé vřavě musí bezprostředně přijíti doba zátíší — doba milostná, mají-li se mysl i srdce lidská znovu obroditi. Dnové milosti kromě misí jsou, byli a budou vždycky dny duchovních cvičení. Dokázati to může každý ze své vlastní zkušenosti, kdo aspoň jedenkrát s dobrou vůlí tyto dny na sobě prodělal.

Apoštolát tady mnoho dobrého již před válkou vykonal a má tu již svou praxi. Nyní se musí postarati, aby po válce mohl tuto praxi ve velkém rozvinouti. — Jest nyní sice drahá doba, málo sil dělných, ale kdyby se postavilo několik domů exercičních ještě nyní, nebo co nejdříve, domy ty by nesly šlechtěným dobrodincům časné i věčné úroky. Nutnost tohoto díla jest veliká. Pro tělesné mrzáky a ubožáky se pilně staví útulny, školy, ústavy. — Pán žehnej všem těmto podnikům lásky. Ale kromě tělesných invalidů, mrzáků, ubožáků kolik se k nám vrátí duševních invalidů! Jaké útulny máme pro tyto těžce raněné? Co se pro tyto chystá? — Apoštolát si tu může získati nehynoucích zásluh, když se postará o tyto duševní invalidy. Ať se v tomto podniku obrátí na bohatší a zámožné dobrodince a prosí a klepe ne jednou, ale dle rady božského Spasitele dvakrát, třikrát. Kdo z údů Apoštolátu málo má, ať i z mála něco aspoň daruje. A kdo vůbec nic nemá, ten ať se modlí za ty, kteří mají, ale tuze rádí na něco podobného nedávají, aby Pán Bůh srdce jejich obměkčil, tak aby naplněnou kapsu otevřeli a, dokud čas, tomuto spásonosnému dílu své podpory neodepřeli. — Tu by se mohlo něco dáti ještě na uváženou. Sbírají se obnosy na pomníky na padlé, hrdinné vojíny. Každý rád tomuto podniku ze svého uštědří. Pomníky mohou býti však různé. Apoštolát sbírá též na pomníky padlým hrdinům. Kéž by se idea exercičního domu co nejdříve uskutečnila! Byl by tento dům krásným pomníkem na padlé hrdiny a zároveň útulnou pro všechny duševní invalidy. V zátíší takového památního domu by se na příkladu padlých, udatných hrdin mnohý nadšený hrdina vychoval

— duch padlých hrdin by mnohé mladé srdce nadchnul k vítěznému boji za víru a vlast!

Prositi musíme nejen o hmotné dárce, nýbrž ještě více za ony, kteří budou věčné poklady pravdy, lásky a milosti rozdávati. Apoštolát pořádá misie, duchovní cvičení, ale hlavní úspěch nebo neúspěch závisí často též na misionáři samém, který káže, cvičení vede. Tu musíme již nyní prositi Pána, aby své sluhý osvětil a slova jejich milostí svou provázal tak, aby pravda mysl zaujala, láska a milost srdce obrodila, rozohnila, celý člověk nový, bohubilý život počal.

Apoštolát tak vychová uvědomělé dědice cyrillomethodějské, kteří budou žítí dle sv. víry, kteří budou i rádi, i když by měli bojovati i umřítí v obraně, aby »Dědictví otcův« bylo zachováno.

II. Apoštolát musí vychovávatí nejen uvědomělé, nýbrž i dobročinné dědice.

Pozorující uvědomělé dědice, viděli jsme, že musí býti hodně dobročinnými, mají-li být v pravdě uvědomělými. Ud Apoštolátu musí v srdci svém uvědomění s dobročinností zladit, pak zní ze všeho jeho jednání mocně a ladně krásný onen refrain: »Dědictví otcův zachovej nám, Pane!«

Uvědomělých dědiců až do krajnosti je hned celá kopa pohromadě, když se některým soudem nebo vrchností nějaké dědictví oznámí. Tu se hned najdou všichni zapadlí bratříčci, bratrance, sestřenice a příbuzní až do pátého kolena; — každý si chce co největší část dědictví zajistiti, mnohdy na úkor jiných.

Takovým dědicem nechce býti Apoštolát. On je dědicem dobročinným a chce vychovávatí dědice dobročinné. Kdo si uvědomí, jaké dobro jest pravá víra, jak je nutnou k časnému i věčnému blahu člověčenstva celého i každého národa i sebe osvěcenějšího, ten zahoří dobročinností; z dobročinnosti se však všemožně přičiní, aby se i druhým bratrům a sestrám tohoto »Dědictví« dostalo.

Bratrů máme my Čechoslované dosti: na jihu, na východě milionové kmeny, krvi nám příbuzné. Bez pravé víry, lásky a milosti tapají ve tmách lži a smrti, jsouce odříznuti od pramene vod živých, odděleni od skály Petrovy, v níž jedině pravá víra upevněná od věků do věků brány pekelné vítězně přemáhá.

Prudké bouře zmitají těmito mohutnými kmeny. Kdo jim poskytne kýžené spásy? Řím. Kdo je však k Římu přivede? —

Sv. Cyrill a Method zaseli u nich první símě pravé víry. Má-li toto símě nyní spásu přinéstí, musí se o to zvláště dědici cyrillomethodějsťi přičiniti, neb nadešel tu čas příhodný. Zanedbá-li se nyní tato příležitost, bude to velká ztráta na »Dědictví cyrillomethodějském«.

A to tím více, čím více nevěra již dlouho pracovala a pracuje, aby nábožnost byla násilím vyrývána ze srdcí slovanských.

Šířil se totiž již před válkou panslavismus liberální, který usiloval o vzájemnost politickou, hospodářskou, literární mezi slovanskými národy. Největší překážkou mu v této snaze byla různá vyznání náboženská u Slovanů. Co zamýšlí proto tato liberální

Chovanci Apoštolského ústavu sv. Cyrilla a Methoda na Velehradě.

vzájemnost slovanská? Chce odstranit hlavní překážku a proto úsilovně šíří všude indifferentismus v náboženství, vlažnost u víře, nebo lépe řečeno nevěru a bezbožectví. Ta má zbližít bratrské národy. — Máme se na to klidně dívatí, když se tak „Dědictví otcův« ničí, zaprodává?

Tu musí vystoupiti panslavismus katolický, proti kterému nikdo ničeho namítati nemůže, an je nám přirozeností uložen a římskokatolické církve nejvyšší autorita ústy několika velkých papežů nás k němu pobádá. Cílem jeho jest, aby všichni Slované drželi se jediné pravé víry — nejvzácnějšího »Dědictví otců« svých.

Cíl tento byl před celým katolickým světem jasně vytčen velepamátným okružním listem. »Vznešený úkol — Grande munus« sv. Otce Lva XIII. o účtě sv. Cyrilla a Methoda ze dne 30. září r. 1880, v němž již úvodní slova hlavní úkol náš naznačují: »Vznešený úkol« — šíření křesťanství, kterýž především připadl knížeti apoštolskému Petrovi a jeho nástupcům, přiměl papeže římské, aby za všech časů, jak toho záměry a úmysly milostivého Boha zdály se vyžadovati, vysílali věrověsty k různým národům okrásku zemského. Jako sv. Augustina do Británie, sv. Patrika do Irska, sv. Bonifáce k Němcům, sv. Vilibroda k Frýzům, Batavům a Belgičanům, a jiné jinam vysílali, aby péči měli o duše, tak dovolili také sv. mužům, Cyrillu a Methoději, konati apoštolský úřad mezi slovanskými národy. Jejich pracím a námahám děkovati jest, že oni národové uzřeli světlo evangelia . . .«

»A ježto nechceme, aby se postrádalo něčeho na Naši otcovské lásce, přejeme si také, aby víc a více šířila se úcta k oněm svatým mužům, kteříž slovanské národy hlásající katolickou víru od záhuby zachránili a nyní na nebesích jsou mocnými jejich přimluvčímí.«

Dále: »Proto zavázání jsme díkem Bohu, že Nám dána vhodná příležitost, prokázati národům slovanským toto dobro a přispívati k jejich blahu s nemenší snahou, jaká jevila se vždy u Našich předchůdců. Neboť toho si přejeme a domáháme se toho všemi prostředky, aby národové slovanští větším počtem biskupů a kněží vyučování a zároveň posílení jsouce u vyznávání pravé víry a v upřímné poslušnosti k církvi Ježíše Krista, zkušenostmi každodenními vždy více o tom se přesvědčovali, jak blahodárně a utěšeně působí nauka církve katolické na domácí život společný a na veškeré zřízení státní.«

Čeho si Lev XIII. tak vroucně přál, to by se mohlo uskutečniti. Okolnosti jsou tomuto dílu dosti příznivé. Nesmíme si však mnoho slibovati od náhlých převratů v ruské říši a též od dosavadních vymožeností uznaných výsad, které dány ruskou revolucí církvi katolické na Rusi. Tatáž revoluce protežuje nemálo židovský živel: Anglická vláda a zednářské lóže jsou dosud i v náboženském ohledu velmi činny. Pravoslavi ruské je novou vládou podkopáno, hlava jeho, dříve všemocná, odstraněna. Proto nastává náboženská krise na Rusi.

Čeho tu třeba, aby pravá víra vítězně z ní vyšla? Vdp. ka-techeta Ad. Jašek praví: »Bude třeba lidí, kteří by sbírali vzácné duše, jež samy se povznecly ke katolicismu, jako slavní ruští

konvertitě minulého století, bude třeba misionářů pro lid neuvědomělý, ale nábožensky hluboko citící a po pravdě žízniící. «Bez vnějšího popudu nečekejme silného směru ke katolicismu. Kdo myslí na samovolné masové hnutí velkoruské, nezná poměry».

Práce velká a dělníků málo. Sv. Otec se nyní stará všemožně a chce mocně působiti, pokud je čas, chce půdu připravit, jak je to jen možno. Skvělý výsledek jeho usilování jest iště viděti i v tom, že katolické církvi jest dána volnost a sv. Otec některá práva přiznána, jak to «Gazeta Polska» z Petrohradu poslední dny oznamovala. Dle její zprávy, předložil ministr vnitra prozatímní vládě projekt o postavení katolické církve v Rusku. Dle toho má papež jmenovati arcibiskupy a biskupy po dohodě s vládou, jinak bude kněžstvo jmenovati samostatně. Rovněž Jesuitům bude povolen přístup do Ruska.

Odkud však se má bráti toto kněžstvo, zvláště v době, kdy řady kněží a řeholníků ve válce velmi prořídly a nových povolání ku stavu kněžskému a řeholnímu značně ubylo?

Tu musí Apoštolát dobročinnost svou projevití neustálou, zbožnou modlitbou o svaté pracovníky, kteří by z lásky ke Kristu a nesmrtelným duším k velké oběti se rozhodli a šli ve šlépějích sv. Otců našich na vinici Páně.

Prositi o dar povolání ke stavu misijnímu jest prvním úkolem Apoštolátu. Dále musí každý úd, pokud je mu to možno, působiti, aby se v rodinách, obcích, spolecích zájem o tento velký, vznešený úkol šířil a tím povolání pěstovala v duších, do kterých Pán Bůh lvyhy takové vkládá.

Dalším úkolem zůstane Apoštolátu, aby podporoval i hmotně ústavy misijní doma a mezi Slovany. Každý úd má dle své dobročinnosti přispívati. Každý i sebe menší dárek z lásky na tento úkol věnovaný dojde své odplaty. Jeden člověk však mnoho nepořídí, proto je tu třeba vytrvalé součinnosti všech údů a živější styky s Apoštolátem u ostatních Slovanů. Nutnou je zde zvláště důsledně provedená organisace celého Apoštolátu.

Co zmůže pevná organisace, vidíme zvláště nyní za války na našem vítězném vojsku. I když je mnohdy počtem slabší, má-li dobré vůdce a vane-li celým mužstvem duch ústrojnosti a jednoty, tu kráčí vojsko vítězně vpřed.

U nás čítá Apoštolát na několik tisíc údů. Jsou mezi nimi mnozí nadšení vůdci, uvědomělí a dobročinní dědici cyrillo-methodějšti, rádi poučují, povzbuzují, rádi obětují na účely Apoštolátu, všechny podniky a úkoly Apoštolátu nadšeně podporují, ale úspěch celkový mnohdy neodpovídá celkovému počtu údů. Proč? Snad tu není pevně, spolehlivé organisace. Celkový výsledek by musel býti skvělejší. Uvědomění a dobročinnost by mnohem stoupla, kdyby se postavila činnost Apoštolátu na pevnou, důslednou organizaci a činnost propagační se více vyvíjela.

Apoštolát by mohl pořádati nejen slavnostní schůze na Velehradě. Sv. Hostýně, ale i místní pracovní schůze, které by

se za předsednictví starosty, jednatele a pokladníka pravidelně a častěji mohly konati.

Na slavnostních, všeobecných apoštolátních schuzích dávají se pokyny, podněty, směrnice k nové činnosti. Na místních schůzích by se tyto uváděly v život apoštolátní.

Touto prací by se Apoštolát posílil, údové jeho by tvořili vycvičený šik, který by stál neochvějně v obraně sv. »Dědictví«.

To jsou úkoly Apoštolátu, které si od počátku vytkl a které s krásnými úspěchy dosud vykonával. Nynější a budoucí doba žádá od něho ještě rozsáhlejší a pronikavější činnosti. Kéž vykonané dílo uplynulého čtvrtstoletí je mocnou zpruhou k nové požehnané práci všem, kteří se honosí Dědictvím cyrillo-methodejským, aby se vzdaly řady uvědomělých a dobročinných dědiců cyrillo-methodejských.

Vy však:

»Otcové naši, svalí Apoštolé,
jejichžto jména slaví národ vděčný,
neopouštějte nikdy svého pole,
by vaše setba zrála ve plod věčný,
ať na ni rosa požehnaní kane:
Dědictví Otcův zachovej nám, Pane!«

Apoštolský ústav sv. Cyrilla a Methoda na Velehradě.

V době, kdy apoštolská Stolice založila v srdci křesťanstva Akademii, která má pracovati ve službě velkých myšlenek zlatého okružníku »Vznešený úkol«, jest srchované žádoucí, by myšlenka misijní a unionistická došla i u nás hlubšího porozumění a byla co nejúčinněji podporována.

Význačným projevem těchto apoštolských snah je nově založený Ústav sv. Cyrilla a Methoděje na posv. Velehradě. Účelem jeho jest vychovávat hochoy plně víry a nezkaženého srdce, přiměřeného nadání a pevného zdraví, aby po ukončení obvyklých studií s pomocí boží vyrostli v muže-misionáře, kteří by po příkladu sv. Cyrilla a Methoděje v některé apoštolsky činné řeholi šířili a utvrzovali sv. víru buď u nás nebo jinde, zvláště v zemích slovanských.

Kéž národ náš, jemuž dostalo se neocenitelného štěstí, významným způsobem spojení býti Velehradem, kolébkou to víry, s věčným Římem, hrobkou Methodovou s hrobem Cyrillovým, osvědčí se v této vážné době věrným a oddaným synem

náměstka Kristova a přispěje bohatou hřivnou, by Ústav velehradský stal se zrnem hořčičným, které jest sice nejmenší mezi všemi semeny, ale když vzroste, větší jest než všechny byliny a stává se stromem, tak že ptáci nebeští přilétají a bydlí na ratolestech jeho«.

Jako Akademii římskou dlouholeté snahy Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoděje docházejí patřičného ocenění a zákonitého potvrzení od nejvyšší hlavy církevní, tak Ústavem velehradským splněna jedna z nejvšelejších tužeb Matice Velehradské a Družstva »Velehrad«, a činnost strážců velehradských postavena na širší a pevnější podklad.

Aby hoch mohl býti přijat do Ústavu, žádá se kromě uvedených vlastností a manželského původu, by pocházel z rodiny mající v pravdě pevný a zdravý kořen náboženský. Jenom tak zajisté bude lze řádně se nadíti, že ruka Páně dotkne se srdce mladého šlechetného žadatele, by si jej vyvolila ku své zcela zvláštní službě a on se stal jednou po zralé, svobodné úvaze schopným zastávati důstojným způsobem práce misionářské a přinášeti velkomyslně a blahodárně oběti s nimi spojené.

Snahou a ideálem správy Ústavu je, by hmotné prostředky, jichž žádá výchova hochova, byly jeho rodičům neb jejich zástupcům co nejvíce zlehčeny. (Prozatím obnáší stravné 400 K.) To děje se ovšem v důvěře, že vševědoucí Bůh, který vidí, kterak správa neleká se obětí sebe větších, dotkne se srdcí štědrých dobrodinců, kteří založením stipendií anebo jinak přispějí k dílu převyšujícímu síly lidské.

Žádáme tudíž snažně všechny, by velkomyslně a obětavě zájmy Ústavu podporovali.

Ústav sv. Cyrilla a Methoděje na posv. Velehradě nechť je nám zároveň darem, ježž prosebnou rukou přinášíme v těžkých dobách, vycházejícímu z výsosti, aby osvětlil ty, kteří sedí ve tmách a stínu smrti, aby řídil kroky naše na cestu pokoje.

Jubileum 25tiletého trvání „Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda pod ochranou bl. P. Marie“ v diecesi brněnské.

Klatýni písmenami zůstane v církevních dějinách Moravy rok 1885, kdy oslavována byla tisíciletá památka úmrtí sv. Methoda na Velehradě. Zástupcové všech slovanských národů přišli na posvátný Velehrad, aby na hrobě sv. Methoda poděkovali Pánu Bohu za dar sv. víry, ježž jim přinesli sv. bratři Cyrill a Method.

Nejvíce ovšem vyznamenala se katolická Morava. Oba tehdejší vrchní pastýřové, kardinál Bedřich Fürstenberg, arcibiskup olomucký, a biskup brněnský, dr. František Sal. Bauer, postavili se v čelo církevních slavností velehradských a sami na hrob sv. Methoděje připutovali. Nebylo snad jediného děkanství na Moravě, z kterého by nebyla přišla toho roku četná procesí na hrob sv. Methoděje. Ale velikolepé oslavy této jubilejní památky neměly upadnouti v zapomenutí, a proto měl býti postaven trvalý životní pomník, který by hlásal vděčnost věřícího lidu moravského ku sv. věrověštům pokolením budoucím.

Tímto pomníkem mělo býti založení zbožného a misijního spolku »Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda pod ochranou bl. P. Marie«, jehož ústřední sídlo mělo býti na Velehradě. Název spolku jasně vyjadřuje účel i směr, jakým se činnost tohoto spolku brátí měla. Ve smyslu okružního listu Lva XIII. »Grande munus« (Vznešený úkol) ze dne 30. září 1880 měl Apoštolát působiti, aby národové slovanští, kteří jsou katoličtí, ve víře katolické byli utvrzeni a, pokud nejsou katolíky, do katolické církve byli uvedeni. Aby však tak velikého dosahu se podařilo, jest především potřeba požehnání božího, za něž se třeba modliti, a proto musil býti Apoštolát především spolkem zbožným čili modlitebním. Ale vedle modlitby bylo také potřeba vlastního přičinění a obětavosti, a proto musil Apoštolát býti spolkem misijním.

A co někteří šlechetní mužové zamýšleli, stalo se skutkem v červnu 1892, když na Velehradě po vykonaných pracích předběžných zřízen byl konečně Apoštolát a vydáno provolání ku katolickému obyvatelstvu Moravy, aby za členy přistupovali. Slavné paměti biskup brněnský dr. Bauer zavedl Apoštolát ve své diecesi dne 30. listopadu 1892 a zároveň jmenoval první výbor, jehož členové byli: P. Petr Hlobil, Josef Klíma, farář v Bystřici, dr. Josef Kupka, František Tesařík, farář v Židlochovicích, a Jan Vojtěch, kanovník v Brně. Na místo zemřelých členů: Josefa Klímy, Jana Vojtěcha a Františka Tesaříka jmenování byli dr. Josef Pospíšil, děkan Augustin Kleveta a konsistorní rada Gustav Hever.

Účelem těchto několika řádků jest podati nástin 25leté činnosti Apoštolátu v diecesi brněnské.

Výbor Apoštolátu považoval vždy za nejpřednější povinnost, obroditi náboženský život v diecesi a pak přispěti k šíření katolické víry v zemích balkánských, jak toho stanovily spolku vyžadují. Za tou příčinou na předním místě pořádány byly misie, duchovní cvičení a různé pobožnosti spojené s kázáními, které však vesměs směřovati měly, aby účastníci přijali sv. svátosti — neboť spojení věřících s Kristem Pánem ve sv. přijímání musil býti posledním cílem veškeré činnosti ku povznesení náboženského života. A v této příčině Apoštolát dostal úloze své čestně.

V Brně samém uspořádal Apoštolát za 25 letého svého trvání veliký počet misíí, duchovních cvičení, náboženských, hlavně apologetických přednášek, a to pro muže i ženy, duchovní cvičení pro učně, zavedl druhou českou majovou pobožnost u sv. Tomáše v Brně, podporoval mariánské kongregace, duchovní cvičení pro učitele a učitelky, akademiky, studenty středních škol na Velehradě, v Přerově, v Brně a jinde. Také pro kněze zavedeny byly nákladem Apoštolátu měsíční rekolekce, a v diecesi nebude bez mála farností, která by nebyla dostala podpory na sv. misie od Apoštolátu. Povolání byli hlavně do Brna nejslavnější kazatelé z kongregace nejsv. Vykupitele, z řádu Tovaryšstva Ježíšova a řádu dominikánského a pak někteří světší kněží z Brna, aby nadšeným slovem lid pro svatou víru nadchli a k praktickému křesťanství povzbudili. Také o povolání Redemptoristů do Brna má Apoštolát veliké zásluhy.

Dle těchto zásad oslavil Apoštolát své 25 leté jubileum, uspořádav veliké misie u sv. Tomáše v Brně, které konali Redemptoristé od 17—30. listopadu t. r.

A práci Pán Bůh žehnal. Tak na př. roku 1903 při misích, které konali Redemptoristé u sv. Tomáše v Brně, bylo 5000 u sv. přijímání a v Zábrdovicích téhož roku přistoupilo ke stolu Páně 3000 věřících.

Pro chudé děti zakupovány byly katechismy, biblické dějepravy, udílěny podpory na pomůcky pro vyučování náboženství, udílěny podpory katolickým ústavům vzdělávacím a pod.

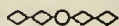
Aby lid s Apoštolátem více se seznámil, pořádány byly valné hromady v některém značnějším místě, jako na př. v Rajhradě, v Třebíči, Boskovicích, ve Slavkově, v Tišňově-Předklášteří, Novém Městě, v Nové Říši. Účastenství bývalo ohromné. Při slavnostních průvodech bývalo až na 10.000 lidí. Všechných hromad účastnili se oba biskupové brněnští: dr. František Bauer a dr. Pavel hrabě Huyn. U sv. přijímání bylo na př. v Třebíči na 3000 věřících. Při valných hromadách řečnili: Oba jmenovaní vrchní pastýřové, pak Msgr dr. Robert Neuschl, P. Kristín Lux, P. Hugo Černý, farář Frant. Špička, dr. Josef Kupka, farář Method Hošek, dr. Isidor Zahradník, dr. Frant. Neklapil, P. Alois Slovák, prof. František Janovský, dr. Alois Kolísek, P. Štěpán SS. R., dr. Jan Sedlák, prof. dr. Frant. Nábělek a j.

Velikým dílem Apoštolátu bylo, že byl činným při založení a rozšiřování časopisu »Sv. Vojtěch«, jenž nyní v diecesi brněnské jest zaveden ve 30.000 exemplářích.

Rozumí se samo sebou, že činnost Apoštolátu umožněna byla pouze tím, že výbor podporován byl nejdůstojnějšími velepastýři, duchovenstvem a lidem věřícím.

Na darech a příspěvcích sešlo se posud asi 75.000 K, jichž jak ze zprávy vysvítá, bylo co nejsvědomitěji použito.

Podávající zprávu o výsledku 25 leté činnosti Apoštolátu, máme jediné přání, aby i budoucně Pán Bůh na přímlovu bl. P. Marie a svatých věrověstů Apoštolátu žehnal. — »Nezhyne rod, jenž věřiti neustane: Dědictví Otců zachovej nám, Pane!«

Ad. Jašek.

J. Exc. metropolita hrabě Šeptickýj v zajetí.

(Dokončení.)

Nevyzpytatelné jsou soudy boží a nevystižitelné cesty jeho. Když černé mraky hrozivě visely nad hlavami našimi, když i silných a mocných počínala se vzmáhati nedůvěra v budoucnost s národem naším, náhle stalo se s metropolitou, čeho nikdo neočekával a nenadál se. Dne 16. března 1917 roznášel telegraf po světě zprávu, že hnětení národové Ruska vzhopili se, svrhli a zapudili cara a zjednali si svobodu.

Uvězněný metropolita dověděl se o převratu teprve z novin, jež po malé přestávce počaly opětně vycházeti. Dopisovateli ruského »Utra Rossije« se vyjádřil, že den, kdy zvěděl o vítězném převratu, považuje za jeden z nejlepších a nejkrásnějších dní života svého a raduje se, že konečně udeřila Rusku hodina svobody.

Když nastala změna vlády, ihned římský prestol podal prosbu k nové vládě o osvobození metropolitě. Současně ujal se u knížete Lvova a u ministra Kerenského našeho metropolitě jenisejskokrasnojarský pravoslavný biskup a ukrajinský vlastenec Nikon. Nová vláda prohlásivši náboženskou a osobní svobodu, vyhověla, tak že za několik dní uvědomil jaroslavský komisař vznešeného vězně, že jest na svobodě. Tak po těžkých strádáních a vězeních Pán Bůh dopřál mu dočkat se dne, který byl největší radostí v životě jeho. Od té chvíle měnil metropolita neustále pobyt v Rusku, a příchod jeho všude byl vítězoslavně očekáván a vítán.

Ruská společnost zaujímající s počátku nespravedlivé stanovisko vůči němu nyní obrátila, změnila smýšlení o něm a ctíla jej dle zásluhy. Tak píše »Rječ« ze dne 30. (17.) března 1917 v článku »Potrestaný hřích«:

»Nová vláda osvobodila též hlavu řeckokatolické církve v Haliči, metropolitu hraběte Šeptického; vrátí se nyní do rodného kraje. Ta zvěst naplní jistě radostí všechny, kdož vášněmi neztratili smyslu pro právo. Osvobozením hlavy haličské církve odpykává Rusko ještě za jiný hřích staré vlády. S právního stanoviska uvěznění metropolitě Šeptického nebylo oprávněno. Stará vláda tu jednala protizákonně. Na podobný čin násilnictví neodvážila se ani německá vojska. Hlava církve zabrané a zni-

čené Belgie, kardinál Mercier, zůstává na svobodě a pastýřskými listy poučuje věřící. Krok staré vlády byl tu nejen protizákonný, ale i škodlivý. Byl škodlivým jako vše, co stará vláda podnikala v zabrané Haliči. Za pohromu, jež nás stihla v Haliči, máme děkovati jediné staré vládě, v jejíž očích každý upřímný a nezávislý skutek občanské povinnosti vykonaný jinými osobami byl pokládán za zločin, proto nemohla trpěti jakékoli činnosti metropolitovy. Žádajíc ode všech nízkého pochlebování a ponížování se, nemohla se spřáteliti s nezávislostí, s jakou si počínala hlava církve. Světská vláda od něho čekala zrady vlasti, synod a biskup Eulogij — zrady církve. Zabavše Halič, pokoušeli se národu bráti, co jest mu nejdražším a nejsvětějším: mluvu a víru. Od metropolitou čekali úchvaly, pomoci a požehnání. Než Bůh soudil jinak. Záměry naší staré vlády byly dobře vědomy hraběti Šeptickému, proto se nemohl postavit po jejím boku, aby zradil víru a mluvu svého národa. Ale před ruským národem nemá hr. Šeptický na svědomí hříchů, nemá viny. Věrnost k povinnosti stará vláda pokládala u metropolitou za vinu. Jeho zajetí a uvěznění necht' mají na svědomí podkuřovatelé hraběte Bobrinského a biskupa Eulogia. Nová vláda nejde dráhou starou. Osvobozujíc metropolitu, podává ruku na usmířenou haličskorusinskému národu. Členové tohoto národa, již zůstali na živu, jistě oceňují tento skutek třebas opožděné spravedlnosti dané do vinku nového ústavního života velikého Ruska.

Skutečně s největším nadšením vítal ukrajinský národ arcipastýře, kdekoli se zjevil. Jen několik obrázkův uvedeme.

Tak když přišel metropolita 31. března t. r. před polednem do Petrohradu, shromáždily se celé zástupy, aby jej uvítaly. Ukrajinci byli ozdobeni žlutými odznaky, dály s kyticemi v ruku, ukrajinští vojíní tvořili špalíry a když vystupoval z vagonu, připravili mu opravdově srdečné a nadšené ovace. Železniční správa dala otevřítí na nádraží bývalé carské salony, a tu přivítali vznešeného hosta zástupci všech ukrajinských spolků a sdružení a představitelé politických stran, jakož i zástupci Bělorusů, Litvinů, siednocených Rusů, Poláků a židů. První promluvil katolický polský biskup Cieplak a pak všichni ostatní. Nesmírně dojatý metropolita poděkoval každému v řeči, ve které byl osloven. Pak zavezli jej ukrajinští vojíní do paláce katolického biskupa.

Večer téhož dne konal se ve velíkém městském sále koncert, jež pořádali ukrajinští umělci a umělkyně bývalé carské opery na počest Ševčenka a pozvali na něj i metropolitu. Jakmile se objevil v sále, povstali všichni přítomní s míst a připravili jemu veliké ovace. V přestávkách přistupovali k němu zástupci různých ukrajinských sdružení a význační mužové, aby jej pozdravili. Den na to účastnil se metropolita rolnických porad, kde byl přiměřeně osloven a uctěn.

Velmi zdvořile přijímali Excellenci ministrů nové vlády a hleděli splniti přání jeho v církevních záležitostech.

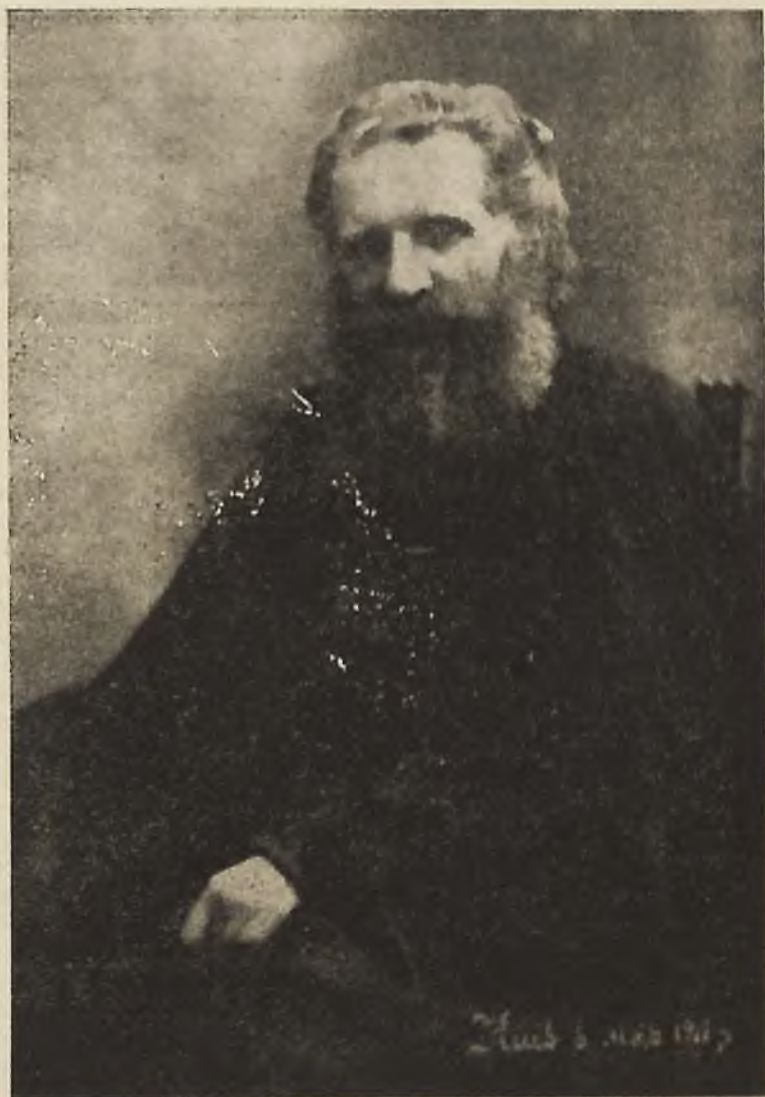
Bohužel ihned po příjezdu do Petrohradu velmi vážně onemocněl. Dlouhé a těžké vězení podervalo silně jeho zdraví, tak že nemohl snést daleké cesty a povážlivě zeslábl. Jaký zájem a

Excel. metropolita Šeptickij před zajetím.

jaké sympatie věnovalo celé carské město churavému arcipastýři! Prvotřídní lékaři nabídli se mu k službám, ministři Kerenskij a jiní navštěvovali nemocného, časopisy podávaly zprá-

vy o průběhu nemoci, a celý národ strachoval se o jeho život. Pán Bůh byl milostiv a popřál mu po třech týdnech drahého zdraví.

Excel. metropolita Šeptickij po návratu ze zajetí.

Pookřáv, vybral se metropolita v polovině května do Ki-jeva »materi ruskoukrajinskich gorodiv (měst)«, kam vždy srdce jeho tíhlo. Opravdově velkolepě a srdečně byl přivítán od

vůdců i celého národa. Byl to vlasině velkolepý národní ukrainský sjezd. »Centralna ukraínska Rada« uspořádala slavnostní přivítání pro Excellenci, k němuž dostavili se a promluvili i zástupci jiných ukrainských spolkův a sdružení. Víтали ho tu i venkované, sjednocení Ukraínci, ukraínská mládež středních škol, která mu dala na památku překrásné album s vyrytým nápisem: »Virnomu Synovi nen'ky (matičky) Ukrainy vyd {ed} organizaciji Ukrainciv seredneškil'nykiv (středoškolských)«. Když pak o sv. Duchu v latinském chrámě konal arcipastýřskou liturgii a měl kázání, zpíval při tom kijeveský chor, a takový byl nával lidu, že nejen v prostorném kostele byli přímo namačkáni, nýbrž i před kostelem a s obou stran na celém prostranství se tísnil. Městská rada kijeveská darovala tehdy též vhodné místo na zbudování sjednoceného chrámu, a hned přikročeno bylo k dílu, aby byl co nejspíše vybudován.

Na zpáteční cestě zastavil se v Moskvě. Uvítal ho tam četný zástup předáků ukrainských spolků, mezi nimi i vyšší důstojníci. Někteří byli v bohatýrských národních krojích. Při mších sv. přistupovalo mnoho sjednocených Rusův a Ukraínců ku sv. přijímání.

Excel. metropolita zdržel se dosti dlouho v Rusku, aby uspořádal některé důležité církevní záležitosti. Předně vymohl a vyjednal u nové vlády **právní uznání sjednocené církve** v celém Rusku. Jest to vymoženost prvotřídní a ohromného významu. Již před tím byla v Petrohradě malá náboženská obec sjednocených Rusů, k níž náleželi i někteří členové z nejvyšších kruhů; byla to ovšem jen tajná farnost, poněvadž za staré vlády nepřestávalo pronásledování sjednocených. Od nynějška však dostali ruští sjednocení svobodu, tak že k církvi své mohou se veřejně přiznávat i ji svobodně šířiti. Nejdůležitějším bylo ovšem právní uznání církve pro ukrainský národ. V některých krajích byla unie ještě v živé paměti, jinde byli jí příznivě nakloněni, poněvadž toužili po církvi neodvislé od státu. S novým řádem v Rusku a s pracemi metropolitovými nabýval ten ruch i větších rozměrů. Abv měl kdo vésti církevní správu, vysvětil v Petrohradě roditelého Rusa na kněze. Sebrav osm katolických ruských kněží, slavil s nimi v Petrohradě památný malinký synod, na němž ohraňována byla nově zbudovaná ruská sjednocená církev. Exarchou jmenoval mladého snaživého a vysoce vzdělaného na západních i východních bohoslovských učelištích kněze, bývalého konvertitu, O. Leonida Fěderova, jehož na vlastní prosbu z cpatností neposvětil na biskupa.

Velice rozmarně vykládá metropolita, jak zjednal vstup jesuitům a ostatním katolickým řádovníkům do Ruska. Vyjednává se s Kerenským, který metropolity si velmi vážil. Tázal se ho, zda dovoli, aby i jesuité a ostatní katolické řády mohly se v Rusku usaditi a působiti. »Když jsme dovolili návrat revolucionářům«, odvětil Kerenskij, »proč bychom zbraňovali přístup jesuitům a ostatním? Mají volnost v celém Rusku. Hájíme svo-

body pro všechny. Pro misie katolické jest tím otevřena na Rusku brána. Nyní jest zapotřebí jen horlivých misionářů s pravdě apoštolským duchem.

Zároveň zajistil zdar sjednocené církve na vzkříšené Ukrajině. Vymohl též na nové vládě, že zastavena byla agitace pravoslavná v zabrané Haliči, a že odvoláni byli tam působící pravoslavní kněží. Vydal tam i pastýřský list věřícím, v němž velmi horlivě je vyzývá k věrnosti a stálosti k církvi katolické a k návratu ty, kteří odpadli. Účinek se brzy dostavil. Nevřtani „bafuškové“ opouštěli svá stáda, neboť jejich poddani vraceli se k víře otců. Před svým odjezdem ustanovil generální vikáře s biskupskou mocí: v Kijevě O. děkana Michala Cehelského z Kaminky Strumilovské, jež tam Rusové odvěkli do zajetí, a v haličské části obsazené pro Lvovskou diecesi O. Vladimíra Gromnického a jeho zástupce O. Bona z Tarnopolu a pro stanislavskou diecesi O. Kosteckého z Černovic pro Bukovinu a O. Feodoroviče z Probižné pro ostatní část stanislavskou.

V Petrohradě ničeho neopomenul, aby osvobodil ukraínské kněze, jež Rusové vzali s sebou do zajetí. S počátku byla k tomu největší ochota, ale pak určovali staré podmínky: výměnu za ruské zajatce.

Konečně domáhal se, aby mu byl vracen odvečený archiv. Nová vláda nenašla v něm ničeho nebezpečného a úředně se mu zaručila, že přiznává Lvovský metropolitní archiv složený v petrohradské akademii nauk jako vlastnictví metropolitovo a navrátil jej po ukončení války.

Listy přinášely i zprávu, že nová vláda ustanovila Excel. Šeptického metropolitou kijevským a haličským se sídlem v Kijevě, ale zprávy takové byly vydány jen za jistým účelem, aby přibýlo více zmatků a nepřijemností.

Jak Pán Bůh dosahuje cílů svých při všech lidských podnicích, ukazuje nejlépe i zajetí metropolity Šeptického. Stará vláda ruská chtěla zbavit sjednocenou církev hlavy její zajetím a vypovězením na Sibiř. Chtěla zničit sjednocenou církev, proto tolikrát se sápla na Halič, a zhladit zbytky její, jak ji zničila v Rusku v minulém století, a hle — největší vrahové její Bobrinskij i Eulogij prchají z Haliče, zapadají a mizí, zatím co církev sjednocená nejen v Haliči je sesílena v hrozném zkušebním ohni, nýbrž jest i zákonitě uznána v samém Rusku, řady její rozmnoženy a hierarchicky tam znovu zřízena. Pravého opaku bylo docíleno, než jak se zamýšlelo.

Oslavený gloriolou mučednictví, bohatý zkušenostmi, slavný četnými vymoženostmi a úspěšnou prací opustil metropolita hrabě Šeptickij 6. července Petrohrad a odebral se do Švýcar, kam k poradám sešli se předáci ukraínského národa. Zamýšlel vydati se do Říma, aby o svých pracích podal zprávu sv. Otci. Poněvadž však pro politické poměry zdálo se výhodnějším, aby do Říma nejezdil, by neztížil postavení své a sv. Otce, sám do-

brovolně zřekl se zamýšlené cesty. Nesprávné byly zprávy některých listů, jako by italská vláda cestu tu překazila. Pravdivě budiž uznáno, že vláda italská nečinila mu ni nejmenších překážek a potíží. V Einsiedelnu sepsal a podal sv. Otci obšírný spis o poměrech v Rusku. Po několika denním pobytu ve Švýcařích odjel do Vídně.

Jest velmi zajímavo sdělení metropolitovo, jež podal zastupci evangelického listu *«Journal de Genève»* těmito slovy:

»Za své propuštění vděčím zakročení papežskému a svedomyslnosti nové ruské vlády. Do Švýcar jsem přibyl přes Petrohrad, Štokholm a Německo, vyhnul jsem se však Berlínu, protože se nezajímám o politiku. Nebyl jsem také v Rakousku. Všeobecně mně byly připisovány záměry politické, což ani v nejmenším se neshoduje s pravdou. Politika není mou starostí. Jsa původu polsko-ruského, vrátil jsem se k víře a národnosti svých předků, leč jsem prost šovinismu. Jestliže mne kdo považuje za nepřitele Ruska, stotožňuje nesprávně Rusko s vládou Bobrýžského-Eulogia, popřenou dumou i ruskou revolucí, nad to zapomíná, že mnoho vyznavačů stejné víry se mnou i část duchovenstva ve styku se mnou jest národnosti ruské. Ani mírové záležitosti nenáleží v obor mé působnosti. Ne — zdůrazňoval metropolita — jsem dalek těch věcí a zabývám se toliko jedním, co mi leží na srdci: Sblížení církve západní a východní«. Metropolita mluvil dále o rázu církve sjednocené: »Jsme též pravoslavní a máme stejné základy dogmatické a kanonické. Obřadem, organizačním duchovenstva světského i řádového, obyčejí svázání jsme s pravoslaviím, uznáváme však svrchovanost papežskou a katolické články víry. Kdysi naše církve neomezovala se na nynější vyznavače, nýbrž objímala Ukrajince i Bělorusy na celé jižní Litvě. Carství pronásledovalo nás i utiskovalo úředně naši církve na konci XVIII. století na Ukrajině, a r. 1838 též na Bílé Rusi a ve Volyňsku. Dnes máme osm biskupství: tři v Haliči, tři v Uhrách a dvě v Americe. Avšak památka sjednocené církve zůstala ještě živá a hluboká v krajích, kde dříve panovala. Ruská revoluce, jež nám vlastně není sympatickou, nejeví se nám nepřátelskou. Úkol, jehož jsem se podjal bez jakéhokoliv cizího námětu, neomezuje se konečně na náboženský problém Ukrajinců a Bělorusů, leč šíří se značně dále jakožto myšlenka sjednocení všech křesťanských vyznání, zvláště jako idea sblížení římsko-katolické církve s pravoslavnou. Moje výklady o církvi sjednocené, jež náleží stejně církvi východní jako západní, mají ukázati, že církve sjednocená jest povolána dokonati sblížení, jehož jsem vzpomněl. Není tajemstvím, že církve pravoslavná nyní prožívá těžkou krizi a její členové hledají pomocného prostředku. Církve pravoslavná není nepřítelkou sjednocení. Překážky jsou jen vzpomínky z časů minulých, carských. Proto jsem přesvědčen, že církve sjednocená, ač malá a chudá, bude pravoslavií prostředkem slučovacím a pomůže mu k ozdravení z přítomné krise.

Dlouho očekávaný metropolita přibyl konečně v neděli dne 28. září do Vídně v průvodu svého bratra, studity O. Klementa, a basiliana O. Hetry, který ho doprovázel z Kijeva po celé cestě k domovu. Z Innomostí, kde metropolita navštívil vojenské nemocnice, přidružil se k průvodu ukrainský vojenský kněz O. Kovalskyj.

Četné ukrainské obecnstvo z Vídně a z okolí přibýlo na nádraží velmi vkusně ozdobené, kam se dostavili i vysocí státní úředníci a několik ukrainských kněží s biskupem drem Jos. Kocylovským, aby přivítali Jeho Excellenci, Msgr. Žuk, farář u sv. Barbory ve Vídni, poukázal na veliké zásluhy, jichž si metropolita získal o církev a vlast za 25letého kněžského života a působení. Náhoda právě chtěla, že týž den slavil 25 leté kněžské jubileum. Po různých uvítáních k slzám promluvil poslanec rytíř Schilling-Singalevyč, jenž mu předvedl příšerný obraz vlasti, do níž s láskou se vrací: »Dříve kvetoucí, požehnané a šťastné vesnice a města jsou srovnány se zemí, ve spáleniště a hřbitovy jest válkou přeměněna naše drahá vlast, zničena jest veškerá práce několika pokolení. Jako vystěhovalci v cizí zemi pozdravujeme svého milovaného arcipastýře . . . Nesmírně dojat děkoval metropolita za všechny projevy. Težko mu bylo v zajetí zvláště proto, že byl odloučen od svého lidu. Ukrainský sbor zapěl vždy krásné a povznášející »Mnohaja lita«.

Ve Vídni pobyl metropolita několik dní, zasypán jsa pracemi a návštěvami, tak že místo odpočinku velmi se i znavil. Zamýšlel na cestě z vyhnanství do vlasti zastaviti se i na posv. Velehradě, ale neodkladné práce zabraly mu poslední chvilku ve Vídni, a připravené slavnosti ve Lvově odložiti nemohl.

Do Lvova přibyl v zastoupení císaře přivítal Jeho Excellenci arcivévoda Vilém. Celá cesta z Vídně byla vítězoslavná. Sotva vkročil na haličskou půdu, všude podle dráhy, ale hlavně na nádražích, kudy projížděl, dostavily se zástupy věrných, aby ukázaly věrnost, oddanost a lásku k nejvyššímu arcipastýři. Na větších nádražích čekaly zvláštní slavnostní uvítací výbory.

Ve Lvově stál lid, spolky a školy s obou stran ulice od nádraží až ke chrámu sv. Alžběty a pak na prostranství u katedrály sv. Jiří.

Uvítání bylo opravdově srdečné, velkolepé, královské. Vítal ho skoro celý Lvov. Dojemné byly proslovy uvítací. Uvedu jen některé.

Jménem uvítacího výboru oslovil jej dr. Štěpán Fedak takto:

»Vaše Excellence! Ve dnech hrůzy nepřátelského zájezdu ostala Vaše Excellence jako dobrý pastýř na svém prestole, abyste nás utvrzoval ve věrnosti k církvi, k ukrainskému národu a Rakousku. Proto rozhodl se nepřítel vyvéztí Vás, aby zničil tím úspěšněji naši církev a zbytky ukrainského života a osvěty. Myslil, že zlomě Vás, Excellence, snadno zdeptá nohama naší krvavou práci několika pokolení.

Než nadočkal se toho. Z carského žaláře těkal jste duchem mezi těmi, kteří byli rovněž vyvezeni, kteří zůstali doma nebo potulovali se v cizině, kteří bránili se statečně na bojištích a nemohli-li jste živým slovem, utvrzoval jste je písmem na duši a vléval slova útěchy a klidu v rozbolněná srdce jejich. A vaše srdce, Excellence, vycítilo, jak jsme v Kijevě zpívali o Velikonocích „Christos voskres (vstal z mrtvých)“ a „Ljudie veselyte sja“, že jsme i v zajetí měli blubokou víru v nedaleké vzkříšení Ukrajiny a cítili i tehdy srdečnou radost, že se navrátíte a postavíte v čelo nové práce na rodné zemi. Carská správa nezlomila ni vás ni nás. Ochrana Matky boží, do níž jste doporučoval celý národ i sebe, byla, jak jste psal, silou, o níž rozbila se lidská zloba a nenávisť.

Nastala v Rusku svoboda. Když my dříve při zamčených dveřích a zacloněných oknech jak dávní křesťané v katakombách účastňovali jsme se služeb božích, Vaše Excellence se dočkala, že sama mohla veřejně sloužiti mši sv. ve chrámech a bez ostychu hlásati slovo boží ukrainsky.

Tři roky tomu, jak jsme se s Vaší Excellencí loučili, tehdy jako s vězněm, nyní Vás vítáme radostně jako slavného vítěze. Čekají na Vaší Excellenci tisíce a tisíce Vám upřímně oddaných a věrných, již chtějí spatřiti Vaši drahou tvář a přesvědčiti se, že návrat Váš to ne sen, ale krásná opravdová skutečnost. Vítejte nám, Excellence, ve starobylém městě ukrainských knížat, ve stolici haličské Ukrajiny jako kníže jako občan, jenž nerozpakoval se vydati sebe za své stádo a za svou zemi. Buh ať Vám popřeje k další práci síly a zdraví a nechť žehná každé myšlence Vaší a každému činu Vašemu. Vítejte nám, náš drahý arcipastýř a kazatelí!»

Hlavní slavnost byla v katedrale sv. Jiří. Sebrali se tu všichni hodnostářové církevní, náčelníci úřadů a předáci národa. Napřed byly děkovné služby boží. Po nich kněz O. Teodosij Ležoguvskij měl toto kázání:

«Vaše Excellence! Pochválen buď Ježíš Kristus!

Tímto křesťanským a prastarým pozdravem ukrainského národa v ústech, s velikým obdivem v duši, se synovskou úctou a dětinnou oddanou láskou v srdci skládá Vaší Excellenci celý haličský církevní kraj v tomto katedrálním chrámě nejoddanější hold ve chvíli, kdy Vaše Excellence po třech letech vyhnanství dle vůle boží vstoupila do staroslavného města knížete Lva, aby zasedla opět na prestol slavných předků svých a vedla svůj národ k Bohu, hojila jeho hluboké rány, byla mu srdcem, jež cítí každý úder jeho, byla mu zřitelnicí, která postřehne každé nebezpečí a hledí jistě v budoucnost, byla mu otcem, byla pro všechny vším».

Sláva a díky Bohu za vše, co se stalo, sláva Jemu od pokolení do pokolení.

Tehdy, v onu strašnou chvíli, při její vzpomínce srdce lidské se vzbouří ještě po tisíci letech, tehdy, když Vaše Excellence

pod kordonem opouštěla svou katedrálu, tehdy nebyli jsme s to, abychom byli silní duchem, nebyli jsme s to, abychom pochopili »znamení«. Až tenkrát, když světodějně události, z nichž rodí se i osud naší církve a našeho národa, počaly se vyvíjeti rychleji, než jejich souvislost mohla postřehovati mysl lidská, až tehdy otvíraly se nám jasně oči.

A uprostřed dýmu, požárů a výparů teplé krve, jež se zdvihají nad bojišti, uprostřed zbořenísk a spálenišť sledujeme očima víry nedohlednou rozumem lidským dráhu, jakou líbí se věsti všemohoucímu Bohu naši církev i národ, a uprostřed válečné vřavy a lidského stěnu spadá v srdce naše hlas Prozřetelnosti boží: »Jdi, neboť jsí mi nádobou vyvolenou a ponesěš jméno mé před pohany a krále i syny israelské«.

My slabí, krátkozrací, a málověrní plakali jsme, když dočasný vítěz odvážil se ruku vztáhnouti na Pomazaného Páně, neboť jsme trpěli, jako by někdo dráсал srdce naše a sypal do něho řeřavé uhlí. Ale hrczným svým utrpením, o němž věříme, že velikostí a stálostí naší proráželo nebesa, podobali jsme se prvotním křesťanům, kteří ještě neosvětleni Duchem sv. nerozuměli slovům prorokovým: »Raněn jest pro nepravosti naše, a my zsinalostí Jeho jsme uzdraveni«.

A hle! »Zármutek jejich bude proměněn v radost!« My jsme plakali jako milující dítky, a nyní děkujeme Bohu i Vaší Excellenci za Vaše utrpení jako děti církve katolické jako děti ukrainského národa.

K našim bédám, neštěstím a strádáním přidal Bůh ve své nekonečné moudrosti i zajetí Vaše. Ale snad jest to poslední kapka v číši bezměrných utrpení sv. unie a ukrainského národa.

Radili se fariseové a zákonníci, aby zničili Pravdu. Radili se i nepřátelé sv. unie, neboť mysli, že lidskou silou mohou zničiti dílo boží. Než radost jejich dlouho netrvala. Pod tíží vlastních nepravostí zvalila se zpuchřelá budova, zapisující ještě na posledních stránkách svých dějin přehmat, který — dá Bůh — posledním bude v dějinách lidstva, a na jejích troskách rozvine široké své ratolesti nejkrásnější haluz katolické církve a rozkveté bohatým květem křesťanských ctností, jakými se honosila v prvních věcích křesťanstva, a v harmonií jiných svobodných národů najde i ukrainský národ své místo.

Děkujeme Vám, Vaše Excellence, neboť svým zajetím nejen že jste přemostil cestu k svatému dílu tam za kordonem (v Rusku), nýbrž že jste byl i záštitou nám, třebaš Vás dělily od nás brány žalární; ale jsme přesvědčení, že bez utrpení Vašeho ještě více bylo by nám trpětí. Nejsou to pouhá slova, jest to skutečnost, již jsme prožili v posledních třech letech. Byla to boží vůle. Nechť jest jméno Jeho zvelebeno!

A když před půl rokem objevila se na stěnách žalárních tajemná slova: Mane, tekel, fares, a i když s počátku zvěst ta byla hluchá, přece rostla, nabývala pravdy a — srdce naše ra-

dostné a mocně zabušilo. Báli jsme se vzájemně si projevití ony sny, aby neslyšeli našich slov, jež by zmařily naši naději v návrat Vaší Excellence, jak jsme žhavě toužili v srdci svém. Jako člověk, jenž probudiv se ze strašného sna se studeným potem, třeba vědom si, že múra pominula, jednu ruku klade si na srdce, jež silně buší v hrudi, a druhou žehná se a děkuje Pánu Bohu, že strašný sen pominul, tak i my. Věděli jsme, že tvůrci nového života v Rusku dají Vám to nejdražší člověku — svobodu — ale přes to trnuli jsme v myšlenkách, že se může něco přihoditi, co zmaří nejkrásnější naši naději, neboť byli jsme poučeni z posledních let, že zloba lidská nezná mezí.

Třeba Pánu Bohu děkovati, že všechny ty obavy minuly a my vidíme ve středu svém toho, za nímž oči se obracely, za nímž mysl zalétala, jedním slovem toho, za něhož srdce vysílala vroucí modlitby.

Nevoláme k Vám, Excellence: »Vítejte nám!« Zdaž tak vítají děti otce vrátivšího se z daleké nebezpečné cesty? Vrhají se mu k nohám, celují jeho ruce a se slzami v očích žalují, jak jim bylo zle bez otce. Pravi: »Maminka neustále plakala v koutku, a na nás sousedovy děti házely kamením, strašily nás psy, samy škodu dělaly a sváděly to na nás. Pravili, že tatínek se nevrátí, že nám poberou obrazy a že nás vyženou z chalupy«. A srdce otcovo cítí, že dětem bez něho bylo zle a praví jim: »Vím, že vám křivdily cizí děti, neboť nebylo, kdo by se vás zastál, ale já jsem musil odejít. Vy jste ještě malí, nerozumíte tomu. Přinesl jsem vám dárčky, roztomilé dětičky. Mnoho jsem vydělal tou cestou. Dá Pán Bůh, že po celý rok nebude u nás hladu, nebudete musiti jít do služby a budete hospodařiti na rodné půdě otcovské«. Maminka se raduje a oči dětiček perli se slzami, tatíček jim celuje hlavičky, tiskne na svá prsa a dělá jim na čele sv. kříž. Požehnal jim.

I my, Excellence, jsme Vašimi dětmi i my Vás vítáme jako otce. Požehnejte nám! Tak dlouho jsme čekali na požehnání Vaše! Jest nám ho velmi zapotřebí.

Při této úchvatné promluvě hrobové ticho bylo přerýváno jen vzlykotem a povzdechem. Ku konci celý kostel poklekl a přijal požehnání od metropolitě svého . . .

Měli jsme štěstí, že pro přátelskou známost, jakou jsme navázali za pobytu Ústředního ukrainského semináře v Kroměříži s četnými kněžími ukrainskými, byli jsme pozváni na posvěcení nového biskupa přemýšlského dra Josafata Kocylovského, bývalého ředitele onoho semináře, dne 23. září do Přemýšlu. Světitelem byl Excellence metropolita. Ne tak zvědavost, jako opravdu úcta a láska k novému biskupovi nám velela, abychom po prvé v životě a pravdě podobně i naposled byli přítomni jako hosté při biskupském posvěcení obřadu východního.

Přemýšl až na dva mosty přes San zůstal nedotčen, neboť bitvy odehrávaly se daleko za městem, za pahorky ve vzdálenosti od města 6—10 km. Nad novým prostranným palácem biskupským vypíná se nádherně nová katedrála sjednocená uvnitř velmi vkusně upravená. Vévodí širokou kopulí celému městu, ač v jejím okolí jsou všechny tři význačnější polské kostely města.

Večer před svěcením byli jsme hostni u soborného krylošana (sídelního kanovníka), preláta Michala Mryce, kam sešli se též všichni sjednocení biskupové s metropolitou. Excellence metropolita přibyl v průvodu nového biskupa dra Jos. Bociana. Zjev jeho nesl na sobě patrně známky strádání a velikého duševního úsilí. Ta přímá jindy majestátní postava hodně se nachýlila, vlas semo tamo prokvětoval, výraz tváře byl ustaraný; usedavý prudký kašel často přerušoval vypravování. O jednoduchou silnou hůl se mocně opíral skoro při každém kroku. Mluvil velmi vážně a nápadně málo i v kroužku nejužším. Každé však slovo mělo váhu a zvláště o událostech v Rusku nás všechny zajímalo. Nestěžoval si však do tvrdosti a způsobu, jak s ním zacházeli. Do sjednocení kladl veliké naděje. Velehradským unionistickým sjezdům připisoval velikou důležitost. V přívětivosti a nehledané jednoduchosti zdá se nepřekonatelným. Lásku, živá víra a dobrota srdce mu prozařují z obličeje a prochvívají každým slovem jeho. Čilý zájem o záležitosti církevní prazrazuje starostlivé a úzkostlivé srdce jeho pro dobro církve.

V neděli 23. září konal svěcení. Východní církev při všech svěceních jest nesmírně bohatá významnými, starobylými obřady, plností vznešeného obsahu a dojemnými zpěvy. Zaskvěla se tu bohatá, důstojná roucha ve vší rozmanitosti a nádhře.

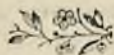
Průvod s novosvěcencem od paláce do katedrály vedl metropolita. Zjev obou byl nezapomenutelný. Novosvěcenec oblečen a zahalen cele do roucha sv. Basila kráčel jako mrtvola starostmi, askesí a silnými dojmy zsinálý, jako by chtěl naznačiti, jak odumíral světu, aby cele dal se do služeb Ježíše Krista a Jeho svaté církve. Jedině z mnišského hávu viditelná bledá tvář se sklopenýma, vpadlýma očima a rtoma šepotajícima kajícínou a prosebnou modlitbu a bělostné ruce působily hlubokým dojmem na všechny v průvodu a okolostojící. Druhý zjev. Vysoká majestátní postava zdobená plnovousem a oděná v nádherná, široká řasnatá roucha arcibiskupská se zlatou korunou (mítrou) na hlavě a žezlem v rukou, o něž se mocně opíral, v kruhu četných krylošanů, archijerejů a šambeljanů s širokými pěkně vyšívanými epitrachyly byla zjevem slavnostním a zanášela ducha do dávných jíných zaslých věků.

Svěcení opravdu připomínalo uplynulý starověk křesťanský, kdy lid živě účastnil se volby nového biskupa a jeho posvěcení. S duchovenstvem nyní lid odpovídal a dával svědectví o novosvěcenci, že jest hodným (volal aksios), s chorálním sbo-

rem sůčastnil se zpěvů a zvláště pěkně pěl vzdy jak stejně slavnostně tak stejně dojemně znějící „mnohaja lita (leta)“. Novosvěcenec zaklínal všechny bludy, jaké kdy křesťanstvo znalo od prvopočátku, a víru a věrnost vyznával a přísahal neobyčejně dlouhými modlitbami. Když po všech službách božích nově posvěcený biskup Josafat uděloval v plném biskupském úboru s nádhernou korunou na hlavě a žezlem v levici první vrchnopastýřské požehnání, celý kostel neustále opakoval zpěvem přání: „mnohaja lita“.

Metropolita ač nesmírně znavený dlouhým a namáhavým obřadem nedopřál si odpočinku, nýbrž ihned spěchal na hřbitov navštívit hrob nebožtíka, jehož dědictví právě předával, a pak zavítal ještě před společným slavnostním obědem k nám Moravanům, aby hlavně porokoval s námi o budoucích unionistických sjezdech velehradských. Až se otevře svobodné Rusko, bude spoléhati v pracích misijních a unionistických i na výpomoc našeho duchovenstva.

Tvoja sud'ba — se puť voskresenja,
(Tvůj osud — toť cesta ku vzkříšení),
Se taina (toť tajemství) nebez, a nam liš (jen) priznati
Tu silu, ščo (která) i smreť pobidžaje (nad smrtí vítězí)
Ty pravdi služiv, dlja (pro) pravdy i neslavu na sebe priišiv!
Gospod proslaviv Tebe, jak ne miğ (nemohl) ničto i oži-
dati (očekávati) —
Vladyko! Ty vzir i primir (vzor a příklad) dlja vsich bu-
dučich vikiv!

Fra O. Knezovič.

Obyvatelstvo za války v Hercegovině.

Když válka roku 1914 byla vyhlášena, silně zvěst ta zachvěla duši celého národa. Synové zdatní, zdraví, bojovníci zrození, nepřekonatelní v síle, otužilosti a hbitosti, skrovní v požadavcích opouštěli rodný dům, mužové manželky a děti, junáci nevěsty za dojmavých, srdcelomných výjevů; když však brzo počet odvedených značně vzrostl, doma pozůstalých řídli, zmocňovala se obyvatelstva jakási hrůza. V osiřelém národě zůstalo mnoho rodin početných dítkami bez zaopatření. Ano v mnoha případech lidé zůstavili prázdný dům, kde plakaly a naříkaly hladovící děti. I bohatí chřadnu, majíce denně jen jednou něco k snědku, ale chudí hladovějí strašně. Pomalu skomírají, padají slabostí a přecetní hladem zemřeli. Země je plna sirotků. Děd, matka zemřeli sice hladem, ale měli přece ještě tolik síly, že sehnali pro své děti jedno nebo dvě sousta. Sami nejedli a umírajíce, po-

dávali je dětem a vnoučatům. Děti po stech potuluji se bez otce a matky, a snad v tisících po zemi. Jejich dum byl prázdný, v zahradě vytrhána poslední travička. Utekli a hledají ubožáci jako psi bez hospodáře, kde by co mohli najít a ukousnouti. Jak bude v zimě? Možná, že budou někde za skálou jako ubohá, uštvaná zaběhlá zvěř . . . Bída jest v některých krajích tak veliká, že se nedá ani popsati, třeba to viděti vlastníma očima. Jako kaplan mám příležitost nahlédnouti do vesnických stavení. Sotva tam vkročíš, odevšad zeje bída, pustota, nahota, že hrůza tě pojímá. V některých osadách najdeš sotva několik obyvatel, kteří by měli chléb; většina sotva několikráte do roka okusí chleba. Jedí většinou brambory, zelí, různé traviny bez omastv. Právě tato nepopsatelně krajní bída působila našim vojnům největší starosti a žalosti. Mnoho a mnoho našich vojnů mně sdělovalo, že si ani nepřejí vrátiti se do oné bídy. Někteří přišli domů na dovolenou, ale brzy zase utkali — hlad je vyháněl od domácího krbu. I když láska je táhla k rodnému domu i když své drahé doma pozůstalé miluji, horoucně bolně zavzdychali: „O chaloupko rodná, v tobě dlelo štěstí a pozehnání boží, a dnes jen bída a smrt zejí z tebe!“

S počátku s největším napjetím očekávali každinké zprávy z bojiště; bylo jich tolik doma, co netrpělivě čekali: otcové, matky, sestry a bratři, manželky a nevěsty. Při vítězstvích i radost byla by se ukázala na tváři, ale v srdci trnuli o své, aby snad jejich krví ono vítězství nebylo vykoupeno. Ale i pouhé zvěsti načrtnuté několika slovy na polním lístku o životě a zdraví drahých v poli působily blahodárně a udržovaly i tělo. Všechny ty bídý a nedostatky lehčeji se snášely, jen když on byl živ a zdrav.

Když však na neštěstí došla černá zvěst, že padl, ach jaké to hrozné výjevy odehrávaly se u příbuzných a známých! Taková osudná zpráva působila jako děsný hrom a omračovala všechny, jež rána citelně zasáhla. Nezměrný žal plnil duši jejich a bol neumlčitelný svíral citlivé dobré srdce jejich. Byl jsem svědkem, že ony osoby upadly i do bezvědomí při zprávě o úmrtí. Po deset i patnáct dní byli jako bez sebe, aniž co požívali. V takové mrákovy života vrhala účinná křesťanská láska hřejivé blahodárné paprsky světla: přicházeli sousedé a těšili rozbolněné srdce a povzbuzovali, aby odhodlaně s odevzdaností do vůle boží snášeli onen těžký úder v síly života. A jakmile jen poněkud ustál usedavý pláč a rozbourená srdce se utišila, ihned byly vysílány úpěnlivé prosby a vroucí modlitby k Všemohoucímu o smilování za padlého. A křesťanská láska otvírá i štědrou ruku: všemožně se přičiňují, aby pomáhali při práci za zemřelého. První však starost všech jest, aby dali sloužití mši sv. za něho.

Jak lid hercegovinský pohlíží na válku? () všem uvažuje ve světle sv. víry a v duchu Prozřetelnosti boží. Vidí tu prst boží, jenž vše řídí a vede k dějinné spravedlnosti. Ač byl po-

božný, přiklonil se ještě více k Bohu, v jehož moci jest život i smrt. On všemi vládne a zůstává nade vším dočasným od věků do věků. I když zlo pro zlobu lidskou dopustil, může je ve své lásce a dobrotě odvrátiti a k dobrému přivesti. On jediný jest jistota naprostá, proto, kdo v Něho doufá, zklamán nebude. Lid velmi pilně navštěvuje kostel, přijímá sv. svátostí, koná různé pobožnosti, činí bohumilé sliby, po kolenách příkladně zbožně obchází oltář a kostel, bosý chodí daleko na poutě, neustále šepotá zbožné modlitby a žaluje rozbolněným měkkým srdcem své těžkosti a žaly před oltářem. Zvláště ženy nosí růženec neustále na ruku, ukládají si posty tak přísné, jaké známy jsou z prvních věků křesťanstva, a počet mší sv., jež dávají sloužiti za své drahé vojiny, jest opravdu veliký. Almužny chudým se hojně udělují a chléb sv. Antonína bývá bohatě obdarován jako nikdy před tím. Živá víra v Boha spravedlivého a neochvějná naděje v Jeho moc proniká celý život a bytost našeho národa.

Pokud se týče jiných stránek ruchu a života našeho lidu, pak dva vážné zjevy naplňují nás oprávněnou nadějí ve šťastnější a lepší budoucnost. Jsou to: venkovské spořitelny a školy. Všude sice jeví se v tom jakýsi pokrok, ale v žádném kraji charvatském tou měrou jako v Hercegovině.

Opravdu velkolepou a uznání hodnou svépomocnou činnost rozvíjejí spořitelní spolky všestranně. S počátku války započaly se hojnými zásobami životních potřeb, schovávaly je pro horší chvíle — nouze, a tak se staly v mnohých osadách jedinou záchranou venkovského obyvatelstva. Na prvním místě sluší tu vzdati povinný dík za zájem, podnikavost, a spolupůsobnost nezištnému a horlivému našemu kněžstvu. Se svým biskupem Mišičem v čele všechny své duševní i tělesné síly v této nejhroznější době věnovali na záchranu matky Kroacie a na dobro našeho národa.

Druhý zjev v osvětovém vývoji hercegovinského lidu jsou charvatské národní školy. Právě po dobu války více se učinilo pro osvětu národa než před válkou za několik desetiletí. Školy pro ty, kteří neuměli čísti a psát — a zvláště mezi ženským světem byl jich značný počet — konaly pravé divy. Válka otevřela mnohým oči, a naučila je znáti cenu vzdělání. Zvláště velmi dovedně způsobem sobě vlastním učil Buntić. Za tři roky naučil v jedné osadě (široki Brijež) tři až pět tisíc starých lidí netoliko čísti a psát, nýbrž probral s nimi nejdůležitější základy zeměpisu, dějepisu, počtů a jiných předmětů. Školy analfabetické byly pořádány na různých místech Hercegoviny a všude s velikým úspěchem.

Jestli by vůdcové národa tak horlivě se zaujali o povznesení vzdělanosti a osvěty, jak to učinili přemnozí kněží a učitelé, pak by neznalost písma v našem lidu rázem vymizela. Kolik by se tím učinilo ve prospěch národa, nedá se ani oceniti. V dějinách charvatského národa zlatými písmeny budou zaznamen-

nána vděčně jména těchto nezištných buditelů národních za války.

O zlu, které válka všude má v zápětí, a které z měst rozežírání se i na zachovalý dosud mravně venkov, šířiti se nebudu.

Všechny nás oduševňuje a sílí veliká radostná myšlenka o slavném sjednoceném Charvatsku.

◆◆◆◆	Zvěsti.	◆◆◆◆
------	----------------	------

Ze Želivy. Posvěcení soch sv. Cyrilla a Methoděje v praemonstrátském klášteře v Želivě stalo se slavnostně letos o svátku sv. Václava. Sochy ty jsou prací známého sochaře, akademického mistra Vincence Vosmíka na Smíchově, jsou vysoké 230 cm, stojí na pilířích nad schodištěm vedoucím do kostela opatského zasvěceného Narození bl. P. Marie. Socha sv. Cyrilla jest v hávu a kapuci řádu benediktinského a drží v ruce knihu a péro, socha sv. Methoda jest v plném rouchu arcibiskupském, pravá ruka žehná, levá drží kříž. Po promluvě vdp. opata želivského, v níž vylíčil život, práce a veliký význam našich sv. apoštolů pro náš národ a pro Slované vůbec, následovalo svěcení soch a pak s nadšením zpívána píseň velehradská »Bože, co's ráčil před tisíci roky«. — Obe sochy sv. Cyrilla a Methoděje jsou doplňkem k sousoší provedeného loni od téhož mistra Vosmíka. Sousoší to stojí nad portálem chrámovým a zobrazuje obsah celé naší sv. víry katolické: uprostřed jest socha bl. Panny Marie, jak chová v náručí božské dítě a stojí na zeměkouli obtočené hadem, na její pravici anděl držící znak našeho vykoupení sv. kříž a po levici jest socha anděla držícího v ruce monstranci se sv. hostií — jest to trest »Věřím« — »věřím i v Syna Jeho jediného, Pána našeho, jenž se počal z Ducha sv., narodil se z Marie Panny, trpěl za nás na kříži a na něm umřel a zůstavil se nám na věčné časy v nejsv. Svátosti oltářní« — a před tímto sousoším stojícím v přiměřené výši nad portálem chrámovým stojí sochy našich sv. věrověstů na znamení, že to byli sv. Cyrill a Methoděj, kteří nám věru v Ježíše Krista, Syna božského, a učtu ku přesv. Jeho Matce přinesli.

Sochy sv. Cyrilla a Methoda v Uhrách. Z Bacurova píše se nám: »Posielam Vám tento obrázok môjho ťažko vydobitého cyrilomethodejského hl. oltára vo farskom kostole na Bacurov. Vám oddaný K. A. Medvecký, farár«. Sochy dle fotografie jsou vskutku pěkné, třebaže jsou poněkud odlišné od běžného u nás zobrazování.

Z jiné farnosti slovenské v Uhrách dostáváme dlouhou zprávu, z níž vyjímáme: »Měli jsme v kostele oltář sv. Cyrilla a Methoda. Kostel vyhořel a lid dal s velkou láskou zhotoviti nový obraz sv. věrověstů našich. Obraz byl velmi pěkný. Když však p. farár maďaron uviděl obraz, ihned kázal jej bílou barvou

zatříti. Je nám v kostele smutno, a litujeme, že nemůžeme veřejně uctívatí sv. našich apoštolů».

Pokladniční zprávy diecesních odborů Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda.

I. Odbor diecese luhlaňské. Počet členů 26.000. Příjmů za r. 1914-15 (od července do července) bylo 11.659·98 K, za r. 1915-16 5.115·99 K a ve správním roce 1916-17 (do konce července) 7.057·80 K.

Vydání: za lísk knížky „Ut omnes unum sint“	
a modlitbičky	1209·20 K
Poštovné	110·36 K
Rozděleno bylo: Bratrstvu sv. Cyrilla a Methoda	
katol. misionářů apošt. vikariatu v Tracii	2297·80 K
Bosně	50— K
Sestřičkám na Balkáně	700·85 K
Charvatskobulharským kapucínům	1000— K
Celkem	5368·41 K
Zůstává v pokladně	1689·39 K

Dr. Frant. Grivec, jednatel.

II. Odbor arcidiecese záhřebské, diecese ďakovské, seňské a diecesí v Bosně a Hercegovině. Předsedou jest dr. Josef Lang, světící biskup v Záhřebě, jednatelem dr. Kamillo Dočkal, arcibiskupský tajemník a profesor v Záhřebě. Počet členů 11.729. Na členských příspěvcích sešlo se 2286·20 K, na darech 1971·38 K, celkem 4257·58 K. Mimo to bylo darováno: stříbrný kalich s patenou, bílá štola, pokrývka na oltář a dvě antipendia.

Peníze byly takto rozděleny:

1. Pro studující Apoštolského ústavu sv. Cyrilla a Methoda na Velehradě 1500— K
2. Bratrstvu sv. Cyrilla a Methoda kat. misionářů apoštolského vikariatu v Tracii 1000— K
3. Sestrám basiliankám, které utekly se za války z Haliče do Křiževce 500— K
4. Sestrám sv. Vincence z Pauly v Drinopoli 300— K
5. Sestrám sv. Vincence z Pauly v Sofii 200— K
6. Sestrám sv. Vincence v Malko Trnovo 150— K
7. Knihovně pro studium východní církve Apoštolátu sv. C. a M. v Záhřebě 100— K
8. Na chléb sv. Metoděje slovanskému semináři v Plovdivě 85— K
9. Na různá vydání Apoštolátu 422·58 K
10. Sjedenocenému kostelu v Prgomelji v Charvatsku byly darovány: pokrývka oltáře a dvě antipendia v ceně 50— K
11. O Pavlovi Christovovi, generál. vikáři trackého apošt. vikariatu v Sofii pro misionáře byl darován stříbrný kalich a štola bílá v ceně 300— K

Mimo to zaslal Apoštolát misionářům na Balkán r. 1916 4000 K na 2000 mši sv.

Celkem sebral a rozdělil záhřebský odbor Apoštolátu za r. 1916 ve prospěch misionářů . . . 8607.58 K

III. O d b o r d i e c e s e k r ě s k ě. Sídlo jest na Krku v Istrii. Předsedou jest Jakub Dminič, kanovník krěský, jednatelem františkán O. Ignác Radič na Krku. Počet členů 1026. Členských příspěvků po odečtení vydání bylo sebráno 579 K, jež byly zaslány slovanskému semináři v Plovdivě.

IV. O d b o r d i e c e s e s p l i t s k ě. Předsedou jest Lukáš Grgič, kanovník splitský, jednatelem Anděl Mateljan, kněz ve Splitu. Příspěvků bylo sebráno po odečtení vydání 405.81 K, jež byly zaslány slovan. semináři v Plovdivě. Členů čítá 1333.

Dr. Kamillo Dočkal.

Z Cařihradu. (Dík dobrodincům.) Již tolikráte se osvědčila pravda pořekadla: «Když nouze největší, pomoc boží nejblíží.» Bída často nám klepe na dvěře a nemožno se ubrániti. Nezakoušíme sice hrůzy války, ale tíseň její citelně svtrá. Proto tím vítajnější byla Vaše podpora zasláná neočekávaně. Jsem upřímně vděčen Vám i všem dobrodincům Vaším, za něž sloužil jsem ihned dvě mše sv., jednu za živé, druhou za zemřelé. Pán Bůh zaplať a odměň stojnásobně!

Zájem o Balkán roste mezi spojenci. Ale zvláště potěšitelným jest, že i pracovníků pro unii přibývá. Orali Jste za vůdcovství msgra dra. Stojana brázdu sami, nyní hlásí se pomocníci z katol. bohosloveckých učelišť v Německu. Jsme zaujati příliš válkou, než abychom myslili i na dalekosáhlé události rázu církevního a obrod náboženský. Ale doufáme, že nezůstane jen při přání a slovech, ale že budou následovati i skutky. Za to se modlíme s horlivými a obětavými Vašími členy Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda. Pán Bůh Vás všechny zachovávej a žehnej!

Váš vděčný

Mich. Mirov.

arcibiskup katolických Bulharů.

V Cařihradě, o sv. Josafatu 1917.

Trosky Mariavitů. Německé úřady ve Varšavě nařídily soupis příslušníků sekty zvané badači Písma. Jest to zbytek Mariavitů, kteří se rozštěpili. Badače Písma soustředil diakon Mich. Fortuna, který po roztržce mezi vyznavači mariavitskými odjel do Ameriky a vstoupil do polské národní církve. Po svém návratu do Varšavy shromáždil trosky Mariavitů a utvořil z nich obec badačů Písma.

Obsah ročníku VIII.

Články:

Jašek Ad.:	
† Alois Jemelka T. J.	6
Mučednictví unie na Podlesí 8, 58,	120
Valná hrom. Akad. Velehradské	17
Na slovanském východě	22, 45
Jeho Excel. metropolita hrabě	
Septickýj v zajetí 35, 83, 108,	142
Nový vladyka v Přemyšlu	39
Z Albánska na Velehrad	40
Svoboda v Rusku	49
Mírová pouť na posv. Velehradě	
5. července	76
Pouť Apoštolátu sv. Cyrilla a	
Methoda na Velehradě	99
Valná hromada družstva „Ve-	
lehrad“ a tiskového spolku	101
Dvoustoleté výročí korunovace	
jasnohorské Královny Polsky	105
Sv. Josafat Kuncevič	115
† Magr. Jindřich Doulecl	124
Knežovič O.:	
Obyvatelstvo za války v Hercegov.	151
Matucha Jos. dr.:	
O úkolech apoštolátních	130
Odrážka Albín:	
Rozkol a sjednocení církví	67
Richter Al. dr.:	
† Magr. dr. Jan Schneider	3
Slojan Ant. C. dr.:	
Zahrádka cyrilomethodějská	
1, 33, 65, 97, 129	

Zvěsti:

Ze Záhřebu: Zpráva Apoštolátu	27
Z Krku: Zpráva Apoštolátu	28
Ze Splitu: Zpráva Apoštolátu	28
Z Velehradu	28
Poměry na uher. Slovensku	94
Ze Želiva: Posvěcení soch sv.	
Cyrilla a Methoda	157
Z Velehradu: Apošt. mis. ústav	157
Sochy sv. Cyrilla a Methoda	
v Uhrách	157
Z Lublaně: Zpráva Apoštolátu	158
Z Cařihradu: Děk dobrodruhem	159
Trosky Mariavitú	159

Rozmanitosti:

Dědictví otců	29
Z bojiště	29

Nové dary velehr. spolkům	30
Apoštolát a Čechy	30
Černohorské duchovenstvo	31
Bulhaři a Charvaté	31
Oltář v Bogoroděancech	31
Rasputin	31
Náboženské sekty v Rusku	32
Nový polský biskup v Rusku	62
Pelští biskupi a pomoc lidu	62
Ukrajina a ukrainská unie	63
Vztah Poláků k židům	64
Město unie spáleno	64
Bohatství ruských a ubohost	
našich klášterů	95
Uznání sjednoceného obřadu v	
Rusku	95
Velehr. unionističtí pracovníci	95
Poláci budují Polsku uvnitř	95
Rím a Rusko	95
Národní církev a jiná vyznání	
v Srbsku	96
Nový výbor Apoštolátu pro	
arcidiecesi olomuckou	125
Museum na Velehradě	125
Ústav pro vých. církev v Římě	126
Stoleté výr. smrti Kościuszkovy	127
Vyučovací jazyk náboženství v	
Poznaňsku	127
Posvěcení sjednoceného chrá-	
mu ve Varšavě	127
Cholmština pod správou polskou	128
Katolická církev v Rusku	128
Nové právo pro vyznání v Rusku	128
Různé	128

Vyobrazení:

Město Grodno	10
Hřbitůvek svalohostýnský	24
Ex. metrop. Septickýj	37
Albanka v národním kroji	43
Porada Rusinů na útěku z vlasti	59
Pravosl. katedrála a residence	
v Černovicích	77
Slov. dvorana na Velehradě	89
Museum na Velehradě	103
Jasná Hora	106
Korunka Matky boží častochovské	107
Sv. Josafat Kuncevič	117
Chovanci misijního ústavu na	
Velehradě	135
Excel. metropolita Septickýj před	
zajetím	144
Excel. metropolita Septickýj po	
návratu ze zajetí	145